

13854

ENV

Autō

Niph

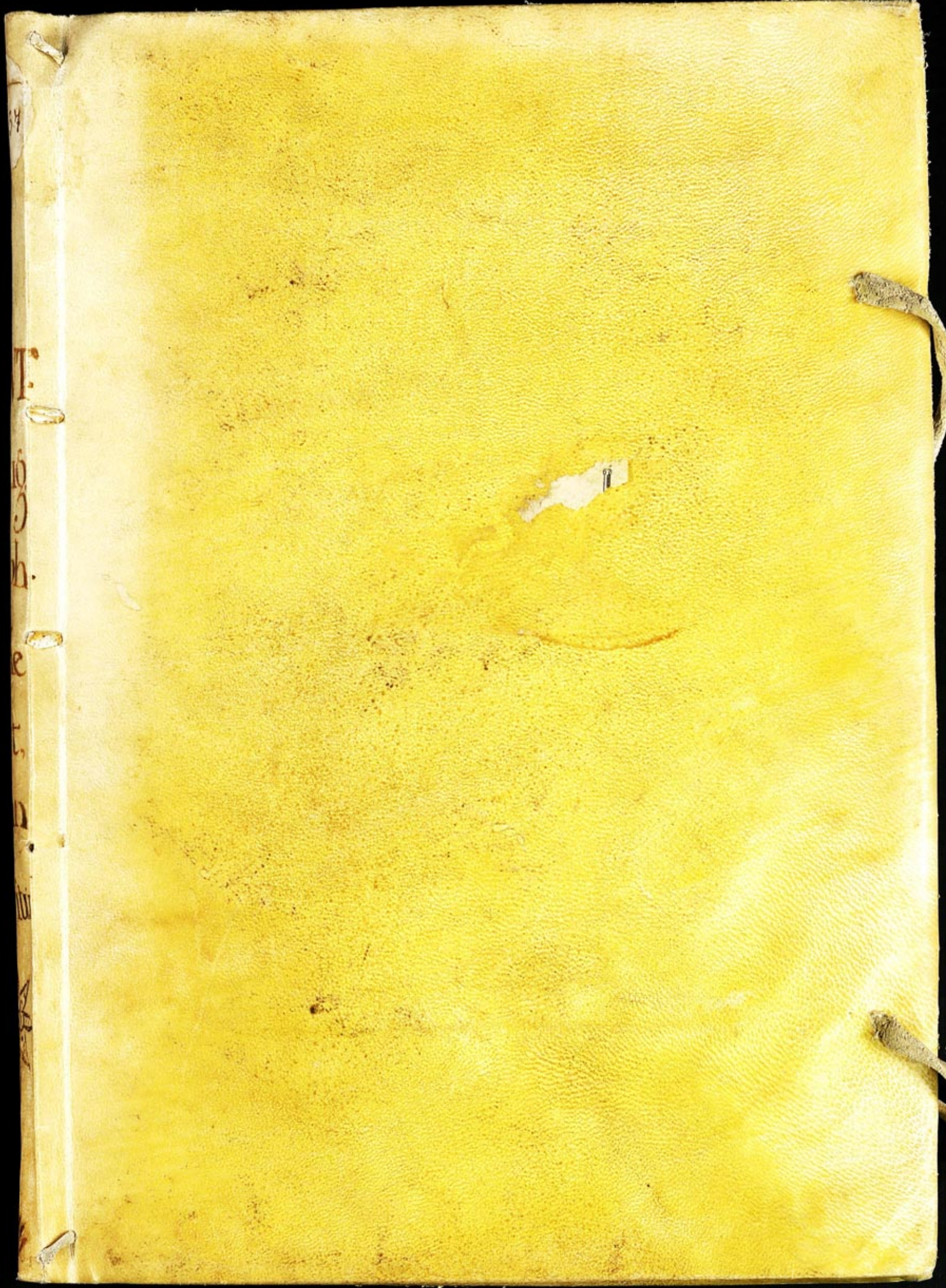
inde

ort.

e2m

teribu

T.
h.
e
t.
n.
w.
z.

12
13854

~~Num. 38. cap. 5 num. 18.~~

Q. 1610 2927

81

†
Aristotelis de generatione et corruptione
 liber Augustino nepho philosopho sues-
 sano interprete et expositore. Ad sumos
 nature indagatores Suardinum Suard-
 duz bergomensem: Franciscum petum
 fundanum: Joane butium frastinatem:
 amicorum atqz discipulorum primarios.

Titus Thesimophilus Tranensis
 Ad lectorem

Claustra Suesanus reclusit ferrea niphus:
 Hec sera quam referes hic tibi lector erit.
 Gaudet Aristoteles: cunctisqz legentibus offert
 Se facilem: lucent omnia: non abiit.
 Hunc igitur Sophiae si quis penetralia visat
 Perlegat: hunc emito: quem sophos omnis amat.

†

Prefatio

Eutbici Augustini Niphi Philothei Suesani. in Aristotelis de gnatio et corruptioe libros ad sumos naturae atque dei interpretes Suardinū Suardū Bergo- menses. Franciscum Pctum Fundanum. Joannem Butium Prastinatem: amicorum discipulorumque pri- marios prefatio.

Non semel. vi- ri omnium disciplina- rū studiosissimi: vt li- bros de generatione et corruptioe Aristo- telis et interpretarere exponere: summa ex- pectatioe petieratis. Quando illos in trans- lationib' cōibus fre- quēti' corruptos mi- rum in modū diffi- ciles cōperisse asere-

batis. Potissimum q' expositores: e qbus p'sidij q'q' colligere desiderabatis: ob malas illoz trāslatioes in errores maximos mēfos inueniebatis: rem pfe- cto et curiositate et expectatioe dignā: quāq' nostris bumeris longe imparē. Nos enī libros cuz nō semel publice legerim: et meuz sepissime lectitauerim. Et cū grēcis Aristotelis codicibus contulerim: in ytra- q' lingua difficillimos: vixq' explicabiles semp ad- inueni: Eo quippe maxime: q' ab expositorib': e qui- bus (vt dicitis) quicq' boni expectadū erat: ad Ari- stotelis aures habemus fere nihil. Interpretis itaq' officio functi: hos latinos facere enitimur. vt rō sen- tentie clariores essent: expositoris more in illis cōmē- tationes subiecimus. vt siquid in grēcis verbis eēt: qd' ppter linguę diuersitatez: necnon verboz diffi- cultatem: ad verbus latine dici nequirit: id longius explicatum intelligat. Ubi vero: vel aliqua ēt quā- tuncq' minima aut adiecimus: aut abiecim'. In no- stris cōmentationibus: ne translatio culparet: anno- tauimus. Nos igif labores nostros: elugubriatioesq': vt expectationi vestre satisfaciā: vobis dedico: vtq' etiam: si nō nostro nomine: auctoritate saltem vestra perpetuitatem nanciscant. Bene valete.

Ateq' igif ad textus cōmenta- tionē descendā. In gnāti- quēri solet. pmo de subto huius scien- tię. vel huius partis nālis phic. Et vi- detur q' gnatio et corruptio generabi- le et corruptibile. augmentatioq' atq' alteratio non sint subm huius partis phic. vt Aristoteles dicere videt. C' pmo: q' subz debet esse vñū. 4. metaphysices. textu cōmēti pmi. et pmo posterior. hęc nō sunt vnum. igif nō sunt subm. C' scdo. nulla scia pbat suū subm esse: p' physicoz. cōmēto vltimo. et. iz. metaphysice. cōmēto. 5. et alibi. Sed Aristoteles pbat antiquos generationē esse. igif nō ē subm. C' 3. quod alteri accidit nō est subm. subm enim est: quod alyz subijciat: vt in pdicamētis dicit. generatio alteri accidit: vtpote enti mobili vel corpori mobili ad formā. igif non est subiectū.

In huius est Alexan. et philoponus 2. poste. vbi vo- lunt id esse scientie subm: a quo liber inscribit. Sed h' liber a gnatioe iscribit. igif et gnatio erit hic subz. C' Circa hęc questionē positio cōis fere oium est sub- iectus p'sentis libri esse vel ens mobile ad formā: vt

Qd. De subo

placet magis expositori pmo. vel corpus mobile ad formā: vt placet nouo expositori. et Alberto. C' Doz argumentū potissimū est: q' quemadmodū pars sub toto cōtinet: sic subm partis sub subo totius: sed sub- iectum totius scic nālis est vel ens mobile vel corp' mobile. igitur erit huius partis subiectum id quod continetur sub illo: tale est ens mobile ad formā vel corpus mobile ad formam. C' Sed querent iunio- res quid corpus mobile. quoddaz dicit ad vbi vel lo- cum: de quo in li' celi agit. Ibi enī de celo et elemen- tis pertractat: vt mobilia trā sūt. et nullo modo gene- rabilia. de celo qdem vt circulo ferē. de ceteris vero: vt vel a medio vel in mediū mouent. Aliud dicitur corpus mobile ad formā. de quo agit hic. naz de cor- pore agit mobili vt generat: cuius termin' est suba: vel alterat: cuius terminus est qualitas: vel vt aug- mentat: cuius terminus est quantitas. modo constat terminos hosce esse formas. C' Sed contra: quoniā vbi est forma: vt tradit auctor sex pncipioz. Est enī forma cōis omnibus sex pncipys. de quibus agitur ibi. quoz vnum est vbi. C' Dicit q' per formā expo- sitores volūt intelligere subz. Nō generatio et cor- ruptio sūt ad subam per se et pncipaliter: at alteratio et augmentatio dispositiue. igif per formam bene in- telligunt subam. Solus aut motus localis esse pot' et nō ad subam. iz. metaphysices. cōmē. 4. i. C' Vel ali- ter dicant: q' per formā expositores volunt intrinse- cam formā. At vbi nō est intrinsecum: sed extrinse- cus adueniens et potius in locante: q' in mobili ipso. hęc sunt: quę iuniores sentiunt de subo huius libri: et quę aduiciunt pro illi' declaratione.

Sed pace hoz dixeriz hęc sunt aliena a peripateti- coz mēte. pmo peccāt i vbo subiecti: quia semp grēci subiectū id esse dicūt: qd' pdicato subijciat. vt Simpli- cius in pdicamētis ait. et Themistius in p' posterior. ruz: modo ens vel corpus mobile ad formā nō subij- ciat huic phic nālis parti. nam hęc falsa est. corp' mo- bile ad formā est scia de generatione. hanc etiā et do- ctissimus Boetius asserit in pdicamētis. textu. quā- do alterz de altero pdicaf. vbi quid subm sit: quid- ue pdicatu: et de subo tali modo minime loquitur.

Secdo peccant in re: qm' intētio et subz: siue magis latine: et mā idem: vt ammonius in pmo de interpreta- tione. Sed intentio huius libri est de generatioe: vt dicit Auerrges in pncipio cōmēti. igif generatio est subm vel mā. Amplius per subm siue materiā liber differt a libro. Secant enīz scievti res de quib' sunt. 3. de anima. Sed liber iste differt a ceteris: q' hic de generatioe est: at liber de celo ē de celo. vt dicit Sim- plicius in li' celi. igitur generatio ē mā. C' Et lz in re hac demones spectari nō debeāt: sed satis sint cōie- cturę: tamē sectando modū tradendū grēcoz: vt Ale- xandri: Simplicy: Philoponi: necnon Themisty: ac Boety. dico q' loquendo de subto: qd' pdicato sub- est: vt dicit Boetius vel per se: vt Socrates boi. et hō aiali: vel per accidens essentialē. vt hō risibili. et equ' binnibili: aut per accidēs contingenter. vt hō albo. et Socrates nigro. sic tot sūt suba: quot pdicata: at pē- dicata tot: quot quęsta: vt 2. posteriorz tradit. Utz vero omnibus his de f' vñū subm cōe: quod de oibus pdicaf. Dicit pot' q' sic. siue illud sit ens vel corpus mobile ad formā: sed nō debet dici subz libri vel scic: sed p'mū pdicatu: subroz. et p'muz subiectum p'mē et cōmunitimē passiois. C' Ex his sequitur q' qd' de subiecto libri est nulla. melius enīz de pdicato consi-

Arg^m positi-
tionis.

Qd' qd' est
ens mobi-
le ad for^m

Replica

Ris

Ris²

Impugna^o

Quid subz

2° error

pō ppria

An vnum
cōe p'mū

Contra iu-
niores.

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page]

pma qd' de
subiecto.

Arg^m p p-
te nega^o

p pte affir-
matiuā.

Post^o cōis
oiz latioz.

esse in effectu. ¶ 4° vel habemus scientiā de rebus pro esse quod habet in suis causis sufficientibus: vel insufficientibus. Si insufficientibus: tūc scia esset imperfecta. Si sufficientibus: tūc res ipse eēt in effectu. ¶ Cōtra scōdam positionē arguunt etiā. pmo fiat cōceptio hęc. omnis rosa est pulchra. vel igit rosa supponit pro rosa existentibus. et possibilib⁹ existere. et pulchra verificat de p̄sentibus: vel de futuris. Si p̄mū habet q̄ p̄cōceptio illa requirit rosas existentes: et ita signifiatū formale et m̄ale. ¶ Scōdo. dato q̄ rosa maneat solum quo ad signifiatū formale: fiat hęc enūciatio. rosa est flos. vel vera. vel falsa. igit corrupto significato m̄ali. non remanet sciētia. Si vera: arguo. rosa est flos. igit rosa est. tenet p̄sequētia. a tercio adiacente ad 2^m adiacens. vt scōdo de interpretatione. ¶ 3° heri fuit tonitruum. et hodie disputemur de eo. vel igitur nostra in disputatiōe nomē tonitruū simplr idem signiat. vel nō idem. Si nō idē: disputatio nostra nō fiet de tonitruo quod fuit heri. Si idē: habet q̄ re existente et nō exīte eadem erit nominis simplr significatio. ¶ 4° pro quo nomen supponit: idēz oīno signiat. sed in disputatiōe nostra hodie supponit eodem modo quo erit. igit nomē oīno idem significabit. ¶ Uidet aut mibi q̄ ambo modi Egidij ad idem veniāt. Propterea est animaduertēdum q̄ sciētia de re pōt esse vel definitiua: vel demonstratiua. Si definitiua: erit per genus et differētia p̄p̄iam: et quoniam genus et d̄ria abstrahunt ab eē existētiē: et ab esse subsistētiē: quod est esse in indiuiduis. Ut sic sufficit q̄ habeat esse solū in aptitudine. Unde sexto thopicorū definitio ipsa aptitudinē dicit. Si demonstratiua: quum in omni demonstratione passio cōcūctatur de subiecto: passio aut omnis sit aptitudo quecūq; etiam nō requiritur q̄ res de qua demonstratio fit. in inesse exītiē: vel subsistētiē. Igitur sufficit q̄ habeat esse quidditatiuum: quod est esse in causis. Et hęc est positio Egidij. ¶ Tunc ad rōnes. Ad p̄mā cōcederet Egidij q̄ de singulari nō habet sciētia nisi per accidens: p̄pter rōnē ylem. vt dictum est. ¶ Ad 2^m diceret q̄ de rebus est scientia solum: vt accipiuntur in esse quidditatiuo: quod est esse causale. pro alijs esse habentur opinio: sensus et phantasia. secundo de anima. ¶ Ad 3^m diceret: q̄ illa pluuię definitio: vt dicitur actum: est accidens: vt in plurib⁹. At vt dicit aptitudinem est definitio. et sic sciētia p̄ncipium. ¶ Ad quartum diceret: q̄ ad cognitionem perfectam simpliciter sufficit cognitio omniūz causarum sufficientium in aptitudine. et sic non erit ipsa res p̄pter hoc. at in cognitione perfecta in genere. sat est cognoscere rem per suam formā: quecūq; est tota definitio: et per materiam: quecūq; est deferens definitionem. ¶ Ad argumēta contra scōdam modū diceret Egidij: ¶ Ad p̄mū q̄ p̄dicatum verificat pro rosa p̄sentibus: vt illa p̄positio est opinio quecūq; vt scientia p̄ rosas aptitudinalibus. Hęc enim op̄z dicere: qui Egidij vult sectari: quicquid sorticolę in re bac dicerent. ¶ Ad scōdū diceret: q̄ verbum sum es est dicit aptitudinē: vt est copula scibilis p̄p̄onis. et tūc nō valet a tercio adiacēte ad scōm adiacēs. Ut vero est copula p̄p̄onis opinabilis: dicit actū: et sic valet. ¶ Ad 3^m diceret: q̄ nomen tonitruū supponit simplr eodēz mō heri et hodie: q̄ p̄ signifiato formali: q̄d res quecūq; est tonitruū in suis causis cōtēta. at scōm quid aliter hodie. aliter heri supponit. q̄ deficit m̄ale. ¶ Ad q̄rtūz eodē mō diceret Egidij. hęc mibi vident⁹ nūc.

Antiquorum quidez igitur: hi quidez quā simplicem vocant generationē: alterationez esse profitentur. Hi vero et alterationē alteram a generatione. ¶ Omnes cōueniūt Aristotelē p̄sequi de proposito. Verū cur a tercio p̄posito cepit p̄sequi nō oibus p̄z. ¶ Diuus Thomas ait Aristotē. hoc egisse: q̄ ex d̄ria constituitur species: quo fit vt minime cognosci possit gnatio vel corruptio nisi eius ab alterationē differētia dephensa. ¶ Sed hoc stare nō pōt: q̄ p̄mā cognitio rei est per genus. Lōe eniz oē p̄cedit d̄ria et spēm. quare nō vt d̄riam venetur: sed potius p̄pter genus. ¶ Egidij aut hoc dicit esse factū. q̄ q̄d hęc erat valde famosa ap̄ antiquos. ¶ Nō minime placet. q̄ Aristotē. potius ordinez rōnalem sequi solet: q̄ antiquorū. Qui enim delirant a veritate ipsa: et ab ordine delirare solent. ¶ Mibi igit p̄pter hęc videt q̄ Arist. intendat venari genus gnationis. De generatione eniz p̄mo et p̄cipue intendit. quare de ea p̄mo p̄sequi debet. P̄sequit aut p̄mo de ea colligendo genus. Hoc aut per d̄riam et conueniētiāz docuit colligi Aristotē. vt thopicorū. Et sic p̄z cā ordinis. ¶ Dis aut positio antiquorū de hac re est in duo d̄ria. Nam vna secta omnē generationē dicit alterationē eē. Alia nullā generationē esse alterationem. Et ita positiones hęc d̄rię sunt oīno. ¶ Sed queret iunior. vtrū subcōtrarię sint simul verę. v̄z. aliqua gnatio est alteratio: et aliqua generatio nō est alteratio. ¶ R̄ndet quidā q̄ sic: q̄ duplex est gnatio. v̄z. simplex vt subitus forinę puentus. et cōposita vt ex p̄uia alterationē et puentu forinę subito. ¶ Dicunt modo q̄ simplex gnatio nō est alteratio. Et ad hoc adijcit Aristotē. quā vocant simplices gnationē: at cōposita est alteratio. ¶ Sed istud stare nō pōt: q̄ motus differūt p̄pter d̄riaz terminorū ad quos. q̄nto p̄physicorū. cōmē. ix. sed in vtraq; gnatiōe terminus ad quē est suba. at in alterationē est qualitas. Igit omnis generatio erit altera ab alteratione. ¶ Verū p̄pter verbū Aristotē. animaduertēdū q̄ per simplicē gnationē intelligit eam: quecūq; est subc. Est eni. vt Aristotē. inquit. q̄nto p̄physicorū. gnatio duplex. fm quid et simplr. gnatio fm qd est alteratio vt dicit. Et p̄pterea adijcit quā vocant simplicē generationem: et dixit quā vocant: q̄ apud antiquos generatio voce tm̄ differt ab alterationē. ¶ Quicūq; quidez eniz vnus quoddā omne esse aiunt: et oia ex vno generant: Hīs quidem necesse est alterationē generationē eē fateri. et qd p̄ncipaliter fit: alterari. At q̄cūq; materias plures vna concedunt. vt Empedocles: et Anaxagoras: et Leucippus. Hīs aliud. ¶ Quia duę sunt pōnes de qōne: docet nūc eas accipi ex fundamētis acceptis ab antiquis. Nam de rez p̄ncipis. et de rez esse: duę fuerunt partes. vna ponit oē esse vnu quoddam. et oia ex vno generari: quib⁹ contingit dicere gnationē esse alterationez: q̄ si nō: tunc oia nō essent vnu quoddam. Alia ponit materias plures: et res plures. Et ita dicere possunt gnationez esse aliam ab alterationē. q̄ si nō: tunc oēs res erūt vnus. textus p̄z. ¶ Aueroes sua in paraphrase affert cām quare ponētes vnum subm: et oia vnu. dicere cogunt gnationē esse alterationē. Et ait hoc esse. q̄ apud eos

Lōmē. ij.
Expō thōe
Lōfuta:
Egi. expō
Lōfuta:
p̄p̄a expō.
p̄o ātiq̄z.
Du.
So. aliq̄z
Lōfutatio
Nō.
Lōmē. ij.
Lōmē. v.
Nō p̄mo
Rō Auero.

Confuta^o
Nota
Lōmē. ij.
Expō thōe
Lōfuta:
Egi. expō
Lōfuta:
p̄p̄a expō.
p̄o ātiq̄z.
Du.
So. aliq̄z
Lōfutatio
Nō.
Lōmē. ij.
Lōmē. v.
Nō p̄mo

materia est ens in actu nō generabilis. Quia vt dicitur q̄nto p̄physicorū. in hoc differt alteratio a gnatiōe. nam subm generationis est ens in potētia: subm alterationis est ens in actu. ¶ Sed hoc videt⁹ friuola cā: q̄ a pari etiā qui ponit plures materias idem dicere cogent. nam et ipsi quoq; materias illas afferūt eē in actu. Sed de hoc dicem⁹ posterius. ¶ Animaduertēdū: vt refert simplicius tertio celi auctoritate Platonis in libro parmenidis. q̄ oia esse vnu pōt duplr intelligi: aut p̄ncipaliter: aut participatiue. P̄ncipaliter quidem ea dicunt⁹ vnu: quorum forma et definitio ē vna. Participatiue vero: quecūq; vna ab eēntia deriuant: quomodo oia calida sūt vno calore eadē. xij. metaphysice. p̄mendo. Si. et hoc modo dicimus q̄ oia sunt vnu participando esse: quod per essentiā saluat in deo. Si itaq; parmenides et melissus oia vnus esse senserint fm formas: tunc bene sequit⁹ q̄ gnatio non differt ab alterationē: q̄ ex opposito p̄sequētis inferet oppositum antecedētis. at si velint omnia esse vnus participatiue: vt nos tenemus: et Aristoteles secūdo metaphysice. textu p̄mēti quartū. Proculdubio nō sequitur q̄ generatio sit alteratio: q̄ opposituz cōsequētis stat cum ante. ¶ Aerum Anaxagoras: vocē propriā ignorauit. Dicit eniz q̄ factio et destructio idē sunt alterationi. Plura vero dicit elemēta: quemadmodum et alij. ¶ Dicitur est q̄ plures asserendo materias: sequit⁹ generationē esse aliam ab alterationē. Et p̄pterea Anaxagoras p̄p̄riā vocem ignorat: q̄ cōcedit duo cōtradictoria. q̄ bene apud eum sequit⁹ gnationē esse alteram: et nō alteram. Pro quanto plures sunt m̄c erit altera. pro quāto ipse tenet gnationē esse alterationē erit eadem. quare p̄p̄riā vocē ignorat. ¶ Animaduerte q̄ dicere concorditer cum suo fundamēto est p̄p̄riam vocem cognoscere: at dicere discorditer cum suo fundamēto. est propriam vocē ignorare. hęc ex paraphrase Auerois. ¶ Empedocles quidem eni corporea quatuor. Omnia aut cum mouentibus: sex numero. Anaxagoras vero: infinita et Leucippus et Democritus. Hic quidez. n. similia elementa ponit: vt os et carnes et medullam: et caetera alia: quorū singula pars vniuoca est. Democritus vero et Leucippus ex corporibus indiuiduis alia cōponi aiunt. Haec aut infinita esse et multitudine et forma. Illa vero ab illis differre his: ex quib⁹ sunt et pōne et hoz ordine. ¶ Prima diuisio erat q̄ loquentiū de materia reruz: quidā vnā dederunt: quidā plures: at subdiuisio nūc est q̄ ponentiū plures. quidā nūero finitas. quidam infinitas ponunt. Finitas ponit Empedocles: q̄ sex: quatuor ex parte m̄c. duo ex pte agentis. Infinitas Anaxagoras Democritus et Leucippus. Ponentiū infinitas m̄c: itez subdiuidunt. q̄ alij ponūt similiares: vt Anaxagoras: alij dissimilares. vt Democritus et Leucippus. ¶ Animaduertēdū p̄mo q̄ Empedocles posuit sex p̄ncipia. quatuor quidem corporea et elemēta: quecūq; mole dephensa sunt. Duo vero incorporea et item et amorē. Hęc eniz incorporea sunt: q̄

relationes miscibiliū vident⁹ esse: vt Aristoteles ait in libro de aia. et viij. p̄physicorū. ¶ Animaduertēdū scōdo q̄ ps similis dicit⁹ gręcce omiomerā latine simularis: et synonyma latine vniuoca: quādo cū suo toto idem nomen habet vt caro. Nam quelz pars carnis est caro. Itemq; et os et id genus. Dicit⁹ quidez simularis: q̄ vnus est formę cūz suo toto: dicit⁹ vniuoca: q̄ nomine et rōne conuenit cum suo toto. Ex quo sequitur q̄ caro et os sunt partes similiares: et dissimilares. cōparatiōe quidez ad totū aial: et inter se sunt dissimilares. cōparatiōe seorsum vniuscuiusq; ad se: similiares erūt. q̄ caro respectu p̄tiū carnis simulare quoddam est: et os respectu partiuū ossis. at respectu aialis et iter se dissimilares et diuersiuocę. Anaxagoras itaq; vult vnu qd mixtū effici ex partib⁹ infinitis simularibus: nō q̄ sint similiares respectu totius aialis: et inter se: sed seorsum singula ad sui partes. ¶ 3° animaduertēdū q̄ corpora indiuidua. ex quib⁹ cōposita sūt: apud Leucippuz sunt et dissimilaria: et diuersiuoca triplr. dissimilaria quidez p̄paratiōe facta vni⁹ ad se. q̄ totū indiuiduū et pars figura differūt: et inter se. q̄ indiuidua illa nomē et forma differūt inter se. et respectu totū mixtū: q̄ noie et forma ab illo differūt. igit respectu mixtū dissimilaria et diuersiuoca: et inter se similiares. et cōparatiōe vnus ad se. et sic tribus modis. Et p̄pterea dicunt illa composita differre ab illis: vt equum ab hoie his: ex quib⁹ illa indiuidua sunt. v̄z. et pōne et ordine et id gen⁹. ¶ 4° animaduertēdū q̄ cōponum altera est integralis et quātitatiua. Et hęc ex infinitis fieri partibus siue simularib⁹: siue dissimilariibus nihil p̄hibet. et si sic antiqui sentiūt bene dicit⁹ vt simpliciter inquit p̄physicorū p̄mo. altera eēntialis. v̄z. ex partib⁹ quaz vna actus est altera potētia. Et hoc mō Aristoteles cōposita dicit fieri ex m̄a et for⁹. q̄ si de hac cōpōne antiqui loquant⁹: errant oīo. ¶ Contrarie aut vident⁹ dicentes: qui circa Anaxagoras: his qui circa Empedoclem. Hic quidem enim ignem: et aquā: et aerem: et terram elementa quatuor: et simplicia eē magis q̄ carnem et os: et caetera similia. Hi vero: haec quidez simplicia et elemēta: Terram vero et ignem et aerem cōposita: Omnigerminiam eni esse illozum. ¶ Quecūq; Arist. ingt. patēt. Uez aiaduertēdū q̄ pōnes hęc p̄nt hac rōe discordari. q̄ p̄p̄o ē duplex: aut vt dixi⁹ m⁹. q̄ntū: et sic est vnu qd q̄ ex partib⁹ fit simularib⁹. vt bñ ait Anaxagoras. alia est cōpō elemētaria. et hō mō vnu quodq; mixtū fit ab eētis. quare si de pōne q̄ titatiua loq̄mur. bñ ait Anax. p̄mā pōnē ex simularibus p̄ficiēti. q̄ gdes vnu qd q̄ ex partib⁹ fiat q̄ntū tatiuis. Et hoc mō singulū eētū fit ex carne et osse et id gen⁹: q̄ quodlz est in quolz: at si de eēntiali pōne bñ Empedocles: cū vnaqueq; illaz ex elemētis fiat. ¶ Scōdo animaduerte q̄ gręcce codices habēt p̄m̄ spermiā. latine nō habet nomen vnu: sed dici potest oigermia: verbum verbo reddendo. ¶ Hīs quidem igit qui ex vno omnia constituunt: necesse est dicere generationē et corruptionem: alterationē esse. Semper enim manere subm: hoc et vnum. Hoc aut idem alterari dicimus. Hīs vero qui genera mul

Nō ij.
Nō ij.
Nō. iij.
Lōm. vi.
p̄spermiā oigermia.

ta faciunt differre alteratione a generatioe. Conuenientibus eniz et dissolutis: generatio euenit et corruptio. Propter quod et Empedocles hoc modo ait. q natura nullius est. sed solum mixtio et seegregatio miscibilium. Quod quidem igitur hic sermo conueniat sup positioni eorum sic loqui: patet. et quonia dicunt hoc modo.

Comē. vii. Dis enarratis hac in parte iuxta dicta duas ponit conclusiones. pma. tenentes vnu male pncipiū cogunt dicere gnationē esse alterationē. probat. qz alteratio est quotiens subm est vnu et idem: et hoc pntentur.

Du. Sol. Sed dices. qd et apud Aristotele sequer idē: qz concedit vnam mām et eandē oīz. Rñdet Auer. xij. metaphy. comē. xiiij. q mā est vna et eadē oīum puatione formę. at apud hoc mā est vna et eadē fm formā. Et pprea apud hos gnatio est alteratio. Et pclusio. ponētes plura mālia pncipia: cogunt dicere gnationē eē aliā ab alteratione. pbat. qz gnatio erit partū et pncipioz seegregatio: corruptio eo p disgregatio. alteratio vero erit cōgregatio euariatio. qre poterunt dñam illarū bñ saluare. hac de cā Empedocles ait. nām cuiuslibet entis esse nullius spēi per se alias a miscibilib: sed solū mixtionē vel seegregationē: qz cōgregatio illa totū nō differt a partib: simul sumptis.

Du. Sol. expo. fitoz Sed dices. nec isti pnt saluare verā dñam illarū: qm ēt pncipia illa mālia sūt in actu. Rñdet expo fitozes et bñ: q in rei veritate nō saluāt. sed fm apparentiā: at pmi nec existenter nec apparēter saluant.

Replia Dices. qd hoc sit falsum. qz Auer. pmo phyfi. comē. xli. ait. parmenidem et melissū cōcedere entia duob: modis vera et apparētia. igit apparet pnt saluare gnationē. Fortasse Aristoteles hoc aduertēs subscribit. q quidē igit hic sermo conueniat eoz supponi: sic loqui: p: qm dicit hoc mō: quasi dicat: q re va nullus pnt saluare verā gnationē. et oēs pnt saluare apparentem gnationē. at ipsi loquunt hoc mō. tūo pside ra.

Digressio. nes Egidij So. egidy Sed circa hęc occurrit speculatioes Egidij: qrum pma est. vtruz hęc possit stare in pōne Democriti: qz corpora que sunt rez pncipia sint indiuidua: et figurata. Quicqd alij dicit Egidij tenet qz corpora illa pnt cōsiderari in eo q quāta: et in eo q nālia. Si cōsiderent in eo q quāta: sic sūt diuisibilia in infinitum. Si in eo q nālia sic est deuenire ad minimū de quolibz generatū. Tūc vult Democrit: voluisse corpora illa eē indiuidua vt sūt nālia: nō aut vt quāta. et sic dicit pnt indiuidua: et quāta: et figurata.

Arg. tra Egidij. p. rō Sed cōtra hanc cōuenientā arguit quidā: et ostendunt q nullo mō sit dare indiuiduū. Primo. qz qcqd sequit ad pns sequit ad aīs. sed hęc se bñt vt aīs et pns. v3. nāle et quātū. igit quicqd sequit ad quātū. sequit ad nāle: sed bene valet. est quātū. igit diuiduū. igit si nāle erit: erit et diuiduū. quare vtroq: mō erit diuiduū.

q. Seddo arguo. oē quātum est diuisibile in eo q nāle. omne corpus phyfici est quātū. igit omne corpus phyfici est diuisibile in eo q nāle. Syllis est ex maiozi reduplicatiua: et miozi absoluta. Maioz p3 qz diuisio est corruptio: et corruptio est entis quātū vt est nāle. Minoz p3. Tertio sophistē arguit: qz tūc motus esset in nō tpe vt alteratio: augmētatio et id genus. nā p3. qz minimū in instanti acquiritur. qz si in tpe: tunc per partē post partē. igit esse diuisibile. nō est Aristoteles. vi. phyfi. Quarto: tūc rei pmanē

tis dare vltimū. Nam applicet in hoc instante: qd est pns est illud minimū: et imediate post hoc non erit. igitur fuit illud vltimū eius instās. Quinto ppter quid pōt dari minimū in eo q naturale. et nō in eo q quātū. quātitas enī est dispositio cōpositi nālis: veluti et qualitas. Et hęc dubitatio est occulta valde. Hęc questio de minimis diffuse in libro de suba orbis. et. vi. phyfi. tractata est.

Nūc vero ad rōnes. Ad pma dcederet nouus expo fitoz totū: qd minimū nāle est quātū: et est diuisibile: sed nō in eo q cōpositū nāle. Ad scdm negaret maiozem: qz quātū in eo q quātum est diuisibile. et non in eo q naturale: multe. n. sunt res nāles indiuidue vt celum: et stella omnis: et id genus. Sed si sunt diuidua: in eo q quāta: diuisibilia efficiunt: vt in lib. celi satis. Probatio maiozis nulla est: quoniam diuidi est dupliciter. per solutiones continui realem: aut mentalem: qualem mathematici seruant: prima fortasse est corruptio: non simpliciter: sed pntini. Ad tertium concederet Egidius q solus motus localis esset cōtinuus et successiuus. sed ceteri successiuū. et nō cōtinui: vt etiam Auerroes ait. octauo phyficoz. cōmento. xxiij. successiuū quidem: quia fiunt per minima. quozum vnum post aliud fit. nō autez cōtinui: quia inter pmi minimi et secūdi generationē intercedit tēpus. Ad quartū negaret cōsequētiā. Nam pnum instans applicati esse diceret esse pms illius nō esse. et sic negaret q in hoc instante quod est pns sit: quia illud est pnum instans applicati esse: qd est pnum nō esse minimū. Sed dices. illo in instante vel applicatur enti vel non enti. Si nō enti: applicatio nulla erit: nō enti enim nihil applicatur. Si enti. igitur pms instans applicationis siue applicati esse non erit pnum nō esse illius. Secūdo oēm generationē: omnēqz corruptionē pcedit alteratio. sex to phyficoz. Si igit nūc pmo minimū corrumptur: prius alterabat. igitur pnum instans applicati esse nō erit pnum non esse illius. Et hoc est totum posse sophistarum contra Egidium: Thomaz: Auerroes. Ad pms diceret Egidius q enti applicatur: et nō enti. enti quidem in potentia. Nō enti vero in actu. quod fat est. Ad scdm diceret omnē corruptiones pcedere alterationē per rationē generis: vt. vi. phyficoz. cōmen. xv. sed per rōnem speciei nō est verū: vel intelligit omnes generationes et corruptiones pcessisse alterationes vel in eodem subiecto casz generatione: vel in alio distincto loco et subiecto: et hoc satis. Ad gntū pncipale dicerem nūc: licz alibi satis dixi. q cōpositū nāle ppter formā et ppter actionē est limitatū ad maximū et ad minimū. ppter formaz quidem: quonia forma requirit certas dispōnes: qbz cōferuetur in mā. et quibus agat in suum cōtrariū. et quib: resistat corruptiuis causis. tale aut esse nō pōt: nisi sit determinatuz ad maximū et minimum. ppter actionem vero: quia actio est finis forme. igitur tam diu est forma in materia: quā diu potest agere: sed nō potest agere in infinita modica materia. igitur non potest esse in infinita modica materia. Hęc latius diximus alibi. Hęc et Egidius diceret iuxta sua fundamenta. Secūda dubitatio est in opione Anaxagore: que satis tangit ab Egidio. Illud tamen nō ignorandū q Democritus posuit infinita corpora indiuidua esse rerū pncipia. Hęc aut non erant illa corpora indiuidua: que et atboma etiā quandoqz vocat. Sed

Sol. dubitationū.

vt dicit Simplicius opinatus est omnia esse ab vno producta per formas pccognitas: que erat indiuidua et corpora: indiuidua quidez: quia in vno simplici cōtenta: corpora vero: pro quanto representat corpora illa: quā opinionem et Aristoteles non negat: vt Auer. xij. metaph. cōm. xxxvi. vbi ait. omnes formas contineri in potētia in prima materia: actu vero in primo motore. Amplius Anaxagoras triplicem mundum dicit: vt Simplicius ait. Primū effectricem: vltimū effectuum. tertium medium a primo quidem deriuatum: et vltimum deriuantem: hūc mundum appellat pan hoc est omne et quodlibz: qz in nullo eozū deficit aliquid quod est in altero: vt enī in mūdo effecto sūt quatuor elemēta: sic et in mūdo medio: quod est celeste: sic et in mūdo in effecto hoc est angelico et intellectuāli: et ita voluit quolibz effici a quolibz: nam celū efficitur a mūdo angelico: q est quodlibet: et a celo elementarium. Aut vt calcidius ait Anaxagoras postulat triplicem mūdum. v3. formam: vt deum: et intelligibilem: vt angelicum: et sensibilem: et vocauit singulum boz pan: siue quodlibet: qz quicquid est in vno est in altero: vt declarat longo sermone: et hic mundus sensibilis est a mūdo angelico: et angelicus ab ipso mūdo formę: igitur quodlibz a quolibz. Aristoteles igit tātum contra verba certauit. sed an res sese habeat sic: est parum ad propositum: quia hoc nos non intendimus. Hęc satis pro dictis antiquozum.

Neccesarium vero et his alterationez: dicere quidem esse aliquid pter generationē: impossibile tamen est fm ea quae ab illis dicuntur. hoc autē q recte dicimus: facile est videre. Quēadmodum enim videmus quescēte substātia: in ipsa trāsmutationez fm magnitudines. quae vocatur augmentatio et diminutio: sic et alterationem. Altamē p quae dicunt qui plura pncipia faciūt vno. impossibile est alterari. Passiones enim p quas dicimus id contingere: differētia elementozum sunt. Bico autem vt calidum. frigidum. album. nigrum. aridum. molle. durum. et caeterozum vnumquodqz: quēadmodum et Empedocles inquit. solem quidem album videre et calidū oīno. hymbrez vero in omnibus et frigidum et nigrū et nebulosum. Similiter autē determinat et de reliquis. Quapropter si nō est possibile ex igne generari aquaz: nec ex aqua terrā: nec ex albo nigrum quicqz erit. nec ex molli durum: eadem autē ratio et de alijs. hoc autez erat alteratio.

Com. viij. Obicit nunc antiquis et pponit tra hos q ipsi cogunt dicere alterationē eē aliquid pter gnationē qm tum ad verborum eozū superficiem: v3. quantum ad eozum fundamenta. negare h cogūt. primo ostēdit primuz hoc modo. sicut augmētatio est motus p3 magnitudinē suba ipsa non mutata: ita alteratio erit motus fm qualitatez substātia nō mutata: subaudi. sed isti ponunt h3 motum fm qualitatem elementis ipso non mutatis: vt congregacionem et disgrega

tionem: vbi elementa manent eadem: igitur cōcedit alterationem: quantum ad superficiem verborū: hoc est pimum. Deinde. attamen. ostendit scdm. v3. q per fundamenta eozum coguntur concedere alterationem nō eē: et per sequeus nō esse pter generationem. Ad hoc autem petit sibi concedenda duo. vnu3 expēsit. v3. q passiones p quas fit alteratio sunt differētie elementozum: vt calidum: frigidū: album: nigrum: aridum: molle: durum: et ceterozum vnumquodqz id genus: quod p3 carmine Empedoclis: qui solem album videre et calidum nos ait oīno: et apud euz sol ignis erat. hymbrem vero in omnibus et frigidum et nigrum: et nebulosum: et intendit aquaz. Similiter autem determinat et de reliquis. Sic igitur patet: pmo q passiones per quas alteratio fit: sunt elementozum differētie. Petit scdo et nō explicat: qz apud omnes illos erat famosum et maxime apud Empedoclem: cōtra quem pncipue nunc instat: q elementa nec sunt generabilia: nec corruptibilia fm substantiam: et hoc eo patet: quia sunt prima rerum pncipia. oportet enim pncipia semper manere: et perpetua esse: aliter eēnt pncipiata. Dis duob: fundamentis concessis h3 ea que dicunt: arguit. non potest vnu3 elementū ex alio generari: vt nec ignis ex aqua: nec ex aqua terra: igitur nec album ex nigro: nec ex molli durum. Eadez autem ratio et de ceteris quibus alteratio fit: hęc autem erat alteratio. Quare isti cogūt duo contraria dicere. Primuz. q alteratio fit: et aliquid pter generationem: et hoc patet per eozum verba. Secūduz. q generatio non fit: et per consequens non differat a generatione: et hoc patet iuxta eozum fundamenta. Sed quomodo valeat hęc consequentia: non potest eē generatio elementozum inuicem: igitur nec alteratio in primis eozum qualitatibus: nec in secūdis: que ab illis primis sunt: posterius disputabimus: nūc vero satis est intellectus verborum crassus.

Aut et manifestum q vna semper supponēda est contrarijs materia: siue aliqd trāsmutetur fm locum: siue fm augmentacionem et diminutionem: siue fm alterationē. Amplius autem similiter necesse est eē hoc et alterationem: eteni si alteratio est et subiectum vnum elementū et vna omnium materia habētium inuicem trāsmutationem est: et si subiectū vnu est: erit alteratio.

Uidef Auerrois in sua paraphrase q Aristoteles probet psequētiā datam. v3. q si vnum elementū non potest ex alio trāsmutari: nec alteratio erit possibilia. Adibi autem videt q probet illam consequentiam: sed secūda rōne. Prima. n. ratio pcessit ex incorruptibilitate elementozum. Secūda ex hoc q mā apud eos nō est vna: petit igitur cuiuslibz trāsmutationis vnu eē subm: vna et mām: que manet sub vtroqz termino: et q hęc sit mēs eoz p3. ait. n. Aut et manifestū: vbi vī velle q idē p3 et alia rōne. Ingt. aut et manifestuz q vna semp supponēda est dñs mā: siue aliquid trāsmutetur fm locum: siue fm augmentacionem et diminutiones: siue fm alterationem: quod pncipue hoc in alteratione ostendit de qua est intentio: et inquit. Amplius autem similr necesse est eē et hoc alterationem: eteni si alteratio est: et subiectū vnu est: et vna oīum materia bñtiū inuicem trāsmutationē

Com. ix. Auer. itroductio expo ppa

175

est: si subiectum unum est: erit alteratio. Ex his arguo. cuiuslibet transmutationis subiectus est unum: sicut apud antiquos alteratio subiectum non est unum: quia quatuor elementa non inuicem transmutabilia: igitur alteratio non erit transmutatio: ita nihil erit.

C Animaduerte quod hoc propositio. cuiuslibet transmutationis subiectum materia est una: potest dupliciter intelligi: vel de subiecto remoto: hoc est verum: nam una est prima omnium materia: que est remotum subiectum omnium transmutationum: vel de subiecto proximo: iterum hoc est vera singula singulis referendo: ut augmentatio unum augmentabile: loci mutationis unum mobile: alteratio unum alterabile: non tamen unum omnium proximum est subiectus: quia non idem augmentatio: loci mutationis: et alteratio: et utroque modo ratio Aristotelis valet: primo quidem modo valet: quoniam antiqui non ponunt unam omnium primam materiam: quia negata potentia ad transmutationes negabitur: nam carere materia sunt eterna et impassibilia: et ita inalterabilia: iterum non ponit Empedo. unum subiectum a principio alterationis usque in finem: quia elementa sunt quatuor: prima inuicem distincta: que non alia ratione enarrantur: nisi congregatione distributione: quare utroque modo apud fundam. eorum alteratio negabitur esse: bene itaque dictus est quod apud verba eorum alteratio est et aliquid preter generationem: apud vero fundamenta eorum minime. **C** Querunt recedentes utrum aliquid possit simpliciter generari et corrumpi: arguitur duobus rationibus quod non: primo quod si quid generatur simpliciter: illud erit forma: sed forma non generatur. secundum metaph. com. xviii. quia tunc crearetur. Secundo non est nobis evidens aliquid generari: igitur nihil generari est concedendum: vel non est concedendum aliquid generari: quia dubium non est concedendum: antecedens patet: quia quod aliquid generari hac observatione patet: quia a nunc percipit esse: et prius non: modo hoc non valet: quia licet non percipiebatur: poterat esse. **C** Ad questionem hac recedentes respondet. et primo accipiunt duplicem esse generationem. simpliciter: et secundum quod: et inter has talem ponunt differentiam: quod generatio simpliciter verificatur: iste terminus ens sine addito: generatio secundum quod quid verificatur ens cum addito. Tunc dicunt duo: primo quod aliquid potest simpliciter generari: quia de aliquo potest verificari nunc ens et prius non absque addito. secundo quod hoc non est evidens evidentia summa: sed evidentia naturalis: quia per rationes certiores pro hac parte multa alia fiunt.

175
non recedentes

175
recedentes

175
probatio

175
ppria

C Sed hoc stare non possunt. primo quod si generatio simpliciter est de qua ens simpliciter verificatur absque addito: tunc elementum simpliciter generatur: quod bene valet. nunc non est ens ignis: et immediate post hoc erit ens: quod Arist. infra negabit. et suppono quod hoc et quod dicitur ens per se: ens est ens per se: quod ut accipis re subie. Ex hoc patet quod sicut vera hoc est. nunc non est ens ignis et immediate post hoc erit: ita de quolibet accedente valet. nunc est ens calor et immediate post hoc erit calor ens: nec valet dicere: quod est ens secundum quod respectu substantie: quia sic omnia suba respectu dei: et tamen hoc non tollit propositum.

C Propter hoc dicendum quod generatio simpliciter differt a generatione secundum quod dupliciter. uno modo penes subiectum: alio modo penes terminum: penes subiectum. quanto physice auscultatio. tex. com. viii. habet quod generatio simpliciter est de non subiecto in subiectum: illa secundum quod de subiecto in subiectum: hoc est ut Averroes exponit in generatione simpliciter subiectus non manet idem et unum

in actu sub utroque termino factio: at in generatione secundum quod bene manet. Penes terminum vero. quod ut dicitur tex. com. x. huius generatio simpliciter est transmutatio totius in totum nullo sensibili remanente: at generatio secundum quod est transmutatio sensibili aliquo remanente. Ex his patet generationem simpliciter esse: et aliquid simpliciter posse generari. Tunc quod contingit aliquid generari subiecto non manente eodem. Tunc quod contingit totum transmutari in totum nullo sensibili remanente. **C** De secundo videtur quod iste mirabiliter aberrat: primo quod omnis evidens qua veritas per motum principiorum habetur est summa: sed per sensum habet evidentiam primorum principiorum. y. posterioz. capite ultimo. secundo per inductionem potest summa evidens colligi primo topicoz. capite x. sed generari aliquid potest colligi inductione: quare potest summa evidens haberi. **C** Ideo animaduerte quod apud Averro. primo celi. com. y. propositio est tribus modis nota: vel simpliciter nota: vel simpliciter ignota sed demonstratione nota: vel media: prima accipitur sola terminorum evidentia: et lumine intellectus agentis. secunda demonstratione. tertia et media pauca eget observatione ut sola inductio. **C** Secundo animaduerte quod apud Averro. in posterioribus primo propositio est vel in qua conveniunt omnes sensus. ut ex nihilo nihil fit: nam visus per album fieri ex nigro: auditus quod grave ex acuto: gustus quod dulce ex amaro: tactus quod calidum ex frigido: odoratus quod suave ex austero. igitur hoc est prima per primam et summam evidentiam nota: vel quod uno sensu percipitur illius veritas: sed alii non contradicunt: ut aliquid generatur simpliciter: nam visus percipitur aliquid nunc ens simpliciter esse: et prius non: et in hoc nullus sensus contradicit. Tunc patet quod hoc propositio est summa evidens nota: quia uno sensu verificabitur: et aliis non dissentientibus: quare summa evidens patet. **C** Tunc ad rationes. **C** Ad primam Averro. respondet quod compositus per se generatur et forma secundum quod quid. de hoc alio. forsitan enim forma generatur ut per se existens: totus ut per se subsistens. **C** Ad secundam patet quod illa evidens est summa: quia percipitur: et alii non dissentientibus: igitur ita est simpliciter: nam a preteritione ad esse hoc modo valet argumentum. **C** De ratione mirabiliter videtur.

C Empedocles quidem igitur videtur contraria dicere et ad apparentia: et ad seipsum ipse. Simul quidem enim non alterius ex altero fieri elementorum vultum dicit: sed cetera omnia ex his.

C Nunc speciatim increpat Empedocle: et primo refutem errata: deinde declarat illa. Sunt itaque (ut ait) errata duo. primo quod contradicit apparentibus. secundum est. quod contradicit sibi. primo declarat eo quod ait nullum elementorum ex altero generari: sed cetera ex illis proficisci. **C** Animaduerte quod aliquid est conveniens apparentibus: aliquid contradicit apparentibus: aliquid nec contrariatur apparentibus: nec provenit apparentibus. Quod quidam ignis generet ex aqua: provenit apparentibus: quia primo naturali appropinquat nunc esse in loco aque: et appet aqua non exiit nisi locum illum: nec penetrasse potest: scimus aqua esse in igne: et ita igne ex aqua generari: contrariari vero apparentibus est dupliciter: vel rationi apparenti. vel apparentibus per sensum: solem esse maiorem terra contradicit apparentibus per sensum: sicut saturnum esse terra maiorem contradicit apparenti rationi: que

175
error

175
non apud Averro.

175
com. x.

175

per astrolobum colligitur: at aliquid creari ex nihilo nec contradicit apparentibus: nec provenit: quoniam creari non est aptus fieri notum per sensum: igitur nec contradicit: nec provenit: potest tamen dici supra sensus: sicut ignes moveri circulariter in sphaera sua: nec est contra naturam: nec secundum naturam: sed supra naturam: quia per naturam altioris rei. Si igitur Empedocles inerat contra apparentias secundum sensum: non esset erroneus: nam contra sensus apparentias astrologus probat sole esse tota terra maiorem: sed vult eum apparentibus sensuum et rationi apparenti opponere: et ita est error.

C Simul autem quando contingit in unum omnem naturam preter litteram ex uno generari rursus unumquodque. Nam ex uno aliquo manifestum quod quibusdam differentibus eorum que separantur: et passionibus: factum est hoc quod dem aqua. Illud vero ignis: quemadmodum dicit solem quidem album et calidum: terram vero et gravem et duram. Ablatis itaque bis differentibus (Sunt enim auferibiles et genitae) manifestum quoniam necesse est fieri: et terram ex aqua: et aquam ex terra. sicut autem et ceterorum unumquodque.

C Quod vero contradicat sibi: nunc declarat: et supponit ad mentem Empedoclis quod postquam elementa conveniunt in unam naturam ut in totius mundi corruptione: ex illo uno iterum generetur unumquodque elementorum: scilicet ab alio: hoc autem effici non potest nisi propter quasdam differentias: quas sibi limitat unum: et alterum alias: cuius enim ignis accipit albedinem et calorem: et terra gravitatem et duritiam: tunc ex illo uno unumquodque elementorum fit. Inquit. Simul autem subaudi sibi ipse contradicit: quando contingit in unum omnem naturam reprobatur litteram: ex uno illo generari rursus unumquodque quatuor elementorum: quod fit in totius mundi corruptione: ubi generatur quod grecce chaos latine confusio dicitur. Cuius causas subdit: et inquit. quoniam ex uno aliquo manifestum quod quibusdam differentibus eorum que separantur: et passionibus hinc inde assumptis. factum est hoc quidem aqua: si ex illo assumat humidum et frigidum. Illud vero ignis: si assumat calidum et siccum: quemadmodum dicit solem quidem album: et calidum: et intendit ignem: terram vero et gravem et duram: quo fit ut terra si assumat sibi duritiam et gravitatem: ex illo generetur: si ignis calidum et album: iterum generetur ex illo. Adverte quod grecum verbum oste quod dicitur latine pro ut: quandoque pro ergo: quandoque pro quare transfertur: ergo translati hic: quoniam ex uno: eo quod et sepe reddit causas: ut alibi collegimus. Vult itaque Aristoteles habere per hoc omnia quod differentie elementarie sive passionis sunt auferibiles: et generabiles: generabiles quidem: quando elementa seorsum assumunt illas ex chaos unumquodque suas: quibus est: sunt auferibiles: quando veniunt ad chaos in mundi totius corruptione. Hec concedit itaque Empedocles: tunc cogitur concedere quod elementa possunt ex inuicem transmutari: que consequentia patet: quia possunt differentie ille deperdi et acquiri: igitur et unum potest in alterum transmutari: quia in illud a quo differentias deperdit. Inquit. Ablatis itaque bis differentibus. (Sunt enim auferibiles et genitae) ut per dicta eius patet: manifestum quoniam necesse est fieri: et terram

ex aqua: et aquam ex terra. Similiter autem et ceterorum unumquodque ex suo contrario aptum est fieri.

C Animaduerte quod tota ratio hoc consistit in hoc. potest elementum generari: et ita ex inuicem transmutari.

C Hanc consequentiam deducit Averroes in parabraz se secundi commenti: quia ideo Empedocles dixit hoc inuicem non transmutari: quia eorum differentias: nec deperdere: nec acquirere possunt. Dodo (ut dicit Averroes) apud Empedoclem hoc accipi et deperdi possunt: igitur et inuicem generari: et sic videtur contradicere sibi: quia concedit antecedens ex quo sequitur consequens: et negat consequentiam et prius.

C Non tunc solum: sed et nunc transmutari passionibus: sunt autem ex quibus autem possibile aduenire: et separari rursus: et aliter aduervantibus ad inuicem adhuc per se litteram et amicitia. Ideo et tunc ex uno genita sunt: non enim utique ignis et aqua et terra adhuc entia unum erant omne.

C Potest confutari hic una ex parte pro Empedocle. dicit enim quis quod in chaos elementa inuicem transmutantur deperdendo proprias differentias: at extra chaos non est possibile contra obijcit. si tunc transmutatur inuicem propter litteram et amicitiam aduervantes: igitur et nunc. Quorum enim causae sunt eadem: et nature eadem: possunt eventus esse ydem. sed quod in chaos inuicem elementa transmutantur: est propter differentias elementorum: que acquiri possunt et deperdi: et propter litteram et amicitiam aliter que prius aduervantes: igitur et nunc: quia omnia hoc aduenire: possunt. n. nunc deperdi et acquiri: et amicitiam aliter aduervantes: igitur nunc est possibile illa inuicem transmutari. Inquit. Non tunc solum: sed et nunc transmutari possunt elementa passionibus: quod declarat. Sunt autem. supple passionis tales. ex quibus autem possibile aduenire et separari rursus: et aliter aduervantibus ad inuicem per se litteram et amicitiam. Ideo et tunc ex uno genita sunt. Dices forte quod non ex uno genita sunt: quia in illo chaos preerant actus: et non corrupta: contra adijcit: non enim utique ignis et aqua et terra adhuc entia illesa et incorrupta unum erant omne: sed corrupta et transmutata in unum tertium. **C** Suppleas. si igitur ex illo uno tunc genita sunt: igitur et nunc: quia causae existentibus eis de: erunt idem effectus. Quod tunc erant transmutata inuicem: due erant causae: prima quod differentie elementarie possunt acquiri et deperdi. Secundo quod litteram et amicitiam poterant aliter aduervari que antea: sed nunc aduenire: igitur potest unum in alterum transmutari particulari transmutatione.

C Incertum autem: et utrum principium eorum ponendum unum: an plura. Dico autem ignem: et terram: et ordinata bis. Inquantum quidem enim veluti materia supponitur: ex quo quae se transmutant propter motum: fiunt terra: et ignis: est et unum elementum. Inquantum vero hoc quidem ex compositione fit conuenientibus illis. Illa autem ex dissolutione magis elementaria erunt illa et natura priora.

C Ut introducitur Averroes in. y. com. suae parabraz seos est hoc aliud erratum Empedoclis: quod latenter

In quod non potest

Averrois deductio

com. xv.

Uis ratio et

com. xiv.

eniz tm: qd augmentatio fit a simili: quod rudes videt in appositione cumuli: sed quomodo hęc appositione fiat: neqz ad huc aliquis perfecti: itez defecerit de mixtione r agere r pati: r talibz. Quare Platonis defectus sunt tres: ceterozuz vero quatuoz. Primum qz superficietenus loquuntur de omnibus. Secundo qz in augmēto populariter loquunt: r nō quomodo fiat illa appositio. Tertius non locuti sunt de mixtione. Quartus neqz de agere r pati. Quare pz qd de bis opoz tet ptansire diligent: quando quidem ceteri defecerunt.

75

Aduertendum qd multe sunt cause: quibus veteres circa res r rerum passiones errauerunt: primo qz erant primi: vt scdo metaph. textu cōmentati scdi. Phia eniz obseruationibus: r inuentionibus sicut ceterc artes adinuenta est: vt scdo celi dicitur: r impossibile est hęc omnia simul haberi: vt Zuerroes eodem scdo metaph. pmeto illo scdo. Secudo ppter paucitatem logicę: vnde pmo pbycoruz ppter ignorantiā logicę in quādam viā ceciderunt extraneam. Est eni logica ad oium scientiaruz pncipia viā habens. primo topicoz. 3. qz magis moralibus intēti: vnde pmo metaph. Socrate circa moralia negociante: de natura nihil. textu pmeti qnti. 4. ppter consuetudinem in legibus. scdo metaph. tex. pmeti xiiij. Nā vt pteuimus ita dignamur dici: quare his quatuoz veteres circa res: r rerum passiones r pncipia errauerunt.

Com. 10

Democritus vero r Leucippus facientes figuras: alterationē r gnōnē ex his faciunt: segregatiōe qdē r pgregatiōe: gnōnē r corruptionē: ordine vero r positione: alterationē. Qm extimabant veruz in apparendo: contraria r infinita apparent: figuras infinitas faciunt. Quapp trāslatiōe cōgregati idem p rarium videt alteri r alteri: r mutari paruo adueniēte: r oino appare re aliud vno transmutato. Ex eisdem. n. tra goedia r comoedia litteris sunt.

Quę d pncipya

Eniz tm: qd augmentatio fit a simili: quod rudes videt in appositione cumuli: sed quomodo hęc appositione fiat: neqz ad huc aliquis perfecti: itez defecerit de mixtione r agere r pati: r talibz. Quare Platonis defectus sunt tres: ceterozuz vero quatuoz. Primum qz superficietenus loquuntur de omnibus. Secundo qz in augmēto populariter loquunt: r nō quomodo fiat illa appositio. Tertius non locuti sunt de mixtione. Quartus neqz de agere r pati. Quare pz qd de bis opoz tet ptansire diligent: quando quidem ceteri defecerunt.

Querit Egidius in p^a sua questione. Utrum possit gnatio simplr cōpetere cui non cōpetit mot^o simplr. Rādet r dicit duo. pmo qd potest aliqd eē gnatio simpliciter: et non motus simpliciter: quia motus r generatio se habent vt genus r species: sed pōt spēs in aliquo abūdare a genere: igitur potest esse generatio simpliciter: r non simpliciter mot^o. Dicit scdo. qd alteratio r augmentatio magis dicuntur simpliciter motus: r non simpliciter generatio. Nam de ratione motus est fieri: de ratioe generationis est factum eē: sed illis magis fieri competit: qz factum eē: igitur magis ratio motus: r sic dici possunt mot^o simplr.

Qd pma Egidij r Egidij

Sed circa hęc dubito. primo. qz valet. a. est infinitū corpus: igitur infinitum ens. Item qz b. est infinita qz: igitur a simpliciter tali in specie sequitur infinitus r simpliciter tale in genere: r sic si generatio simpliciter erit a. erit r motus simpliciter. Cōtra 2^m dubito etiam. Nāz vel motus est fieri pro forma fluente: vel pro fluxu formę: non primo modo. qz forma fluens est res permanens: vt qualitas vel quantitas: si pro fluxu. etiā gnatio erit fieri sic accepta. Pōt test Egidius r bene defendi. Ubi debes scire p prima dubitatione: qd a maximo r simpliciter in specie non valet maximum r simpliciter in genere: vt non valet. Socrates est maximus homo: igitur maximum animal: sed ab infinito in specie valet infinitus in genere: vt si a. est infinitum corpus: igitur infinitū ens. Causa huius est. qz infinitum est quod non patit se cum aliquid: nec sui generis: nec suę speciei: sed totus occupat. 3° pbycoruz. Et ideo si maximum corpus: non maximum ens: at si infinitum: erit r ens infinitum: qz si erit finitum: non totum occupabit. Maximum eniz esse potest: r non occupare totus. Ad 2^m diceret Egidius qd motus illi debent accipi pro fluxibus: r generatio etiāz pro fluxu: sed quoniam generatio accepta pro fluxu est in non tempoze r momentanea: magis accedit ad rationem terminē: illi magis ad rationem motus. ppter quod generatio dicit motus fm quid: r augmentatio r alteratio generatio fm quid r motus simplr: ita hęc stare pnt.

Du: i expo sitione Egidij

2° dubitā

Defensio ad pmū

Secundo querit. vtrum omne quod apparet sit: r videtur qd sic: nam quod apparet est: r nihil est quod apparet: quin illud sit. igitur omne quod apparet est. Scdo arguit Egidius nō potest sensus corrigi: igitur omne quod apparet est: antecedēs patet: qz nō potest corrigi: nisi p alium sensum: r alius sensus est eiusdē potentie: quare nō maioris corzectionis. Respōdet Egidius qd sensum errare potest esse quantuz ad imutationem: r quantum ad rem mutantem: quātū quidem ad imutationem nullus errat: nec circa p rimum: nec cōmune: nec accidentale obiectum: vt declarat: quantum vero ad rem imutantēz seruatis tribus non errat: vt bona organi dispositiōe: bona medij aptitudine: r obiecti bona proportione. Et tūc patet qualiter nō oportet qd omne quod apparet sit: qz vnum apparens potest corrigi per alium sensuz: qui sentire potest illis omnibus seruatis. Alij 5 Egidium dicunt qd hęc stare non possunt: nam si illa tria sunt requisita ad sensuum yerificationem: cuz semp

2° qd

ganana: r medium: r rem esse proportionata non pateat intellectui: tunc nunqz intellectus certe sciet aliud quid. Propter quod dicunt duo. Primo qd sensus errare non potest circa sensibile per se: sed circa sensibile per accidens. vt dicit Zuerroes secudo de anima. cōmento. lxiij. visus enim nō errat in colore vtruz sit albus aut niger: neqz auditus in voce vtruz sit grauis aut acuta: sed in cōprehendendo differentias sensibilem: vt vtrum hoc album sit nix: aut differentias locorum: vt vtrum album hoc sit sursum an deorsuz. Secudo dicere videt qd nō semper error est ppter sensum: r corzeccio per alium: quia cuz sint ambo sensus: r equaliter materiales: non videtur vnus altero pollentior: ppter quod videt esse dicendū duo. pmo qd vnus corrigere pōt aliuz: quādo alius errat in obiecto corzeccit: vt si visus iudicaret pomum dulce: gustus posset illum corrigere: vel baculū esse fractū: tactus corzeccit: quia fractio r duricies est obiectū tactus. Ubi autem erret circa rem: quę nullius exterioris sensus sit obiectū per se: vt qd contraria sint simul vera: tunc intellectus corzeccit. nam sunt alique pncipales ppositiones: quę lumine intellectus solę patēt: veluti forēs. scdo metaphysicę quas nemo habēs intellectus ignorat: tunc ex illis per manus post man^o deducit pteruus ad cōtradictionē: vt Aristoteles. iij. metaphys. Et tunc per hoc pz solutio questionis.

Co. xvij.

Quoniam autē videtur fere omnibus alterum esse generationē r alterationem: r generari quidem r corzumpi congregatis r segregatis. alterari vero trāslatiōe passionibus: de hozum scientijs cōsiderandis. quæstiones enim habent hęc r multas r rōnabiles. Siquidem enim cōgregatio est generatio: multa impossibilia cōgungit. sunt aut rōnes aliaē rursum necessarie: r non faciles solutione: vt non contingat aliter se habere. r si nō est cōgregatio gnatio: vel oio nō est generatio: vel erit alteratio. aut si hoc ē difficile solui: tentandum est.

Hic expeditis repetit questionē: precepit tamen illud in quo omnes consentiunt: pueniūt quidē quantum ad hoc qd generatio differt ab alterationē. nāz generatio fit cōgregatione corporuz indiuiduozuz: r corruptio segregatione. alteratio vero fit facta cōgregatione: quotiens illa in cōgregato ordinez r positionē euariant. verum quia r antiqui insufficienter locuti sunt: r falsa dixerunt. de hozum scientijs cōsiderādū. Nam si generatio est cōgregatio: multa impossibilia accidunt: quę dixit cōtra Empedoclez: r si generatio nō est cōgregatio: tunc vel nō erit omnino generatio vel erit alteratio: aut si hoc difficile est solui: tentanduz est labore: r studio. Et sic patz quęstio. quę ait: patent.

Principium autem hozum omnium: vtrū sit r generentur: r alterentur: r augeantur entia r hozum contraria patiuntur: pncipis magnitudinibus existentibz indiuiduis: aut nulla existente indiuidua magnitudine. Refert enim hoc plurimum. r rursum si magnitudines indiuiduae sint: vtruz vt democri-

tus r leucippus: corpora illaē sint: aut quē admodum in timaeo: planicies.

Co. xvij.

Tunc ad qōnis solutionem accedit. r duas pponit qōnes. quibus solutiō: patebit solutio ad qōnē pncipalem: sunt eniz hęc pambule ad illam. Inquit. Princi piuz aut hoz omniū. Utrū sic r generentur: r alterentur: r augeantur entia. v. nālia: r rōria pariant: gnatio: ni quidem corruptionē: augmētationi vero diminutionem: hoc est corzupant r diminuant. pncipis magnitudinibz exsistentibz indiuiduis: aut nulla exsistente indiuidua magnitudine. Refert. n. hoc plurimū. hęc est p qd pambula. deinde mouet secūdas. r qd dicit. pz. hęc enim duę qōnes pambule sunt ad pncipalem.

Hoc quidem igitur ipsum: quē admoduz r in alijs diximus: irrationabile est vsqz in superficies resoluerē: ideo magis rationabile est: esse corpora indiuidua. Licet r hęc plurimam habeant irrationabilitatez. tamē per ipsa alterationem r generationem contingit facere (quemadmoduz dictū est) conuersione: r tactiōne: r figuraz differentijs ipsuz transmūtantibus: vt democritus inquit. Ideo r colorem nō aiunt esse. conuersione enim colorari. His vero qui in planicies diuidunt: nequaqz. nihil enim superficibus ipsis congregatis fit pter solida. nāz nullaz ex his passionez generari cōcedit.

Co. xix.

Solutiō nūc ad secūdas qōnē. r innuit p platonem. pmo sylm hypotheticum a destructiōe pntis: quod tertio celi fecit. Secudo cōparat hęc platonis ad illā democriti: dans intelligere 2^m errores eius. Prima ratio sic cōponit. si corpora nālia ex planiciebz cōponuntur: resolunt in planicies. hęc pz. qz in ea est resolutio: ex quibz est ppositio. destruit pntis. r inquit. Hoc quidem igit ipm pntis: quē admodū in alijs diximus: irrationabile est vsqz in superficies resoluerē. deinde cōparat inter platonē r democritum. Et inquit: ideo magis rōnabile est esse corpora indiuidua: ppter rōnes quas dicit: lz hęc plurimā habeant irrationabilitatem. Declarat tamē eam esse minus malā. r inquit tamē per ipsa alterationē r gnationē cōtingit facere (quē admodū dictū est) cōuersionē: r tactiōne: r figurarum differentijs ipm cōgregatū trāsmutantibz: vt democritus inquit. Prima eniz indiuiduozuz corpoz: cōgregatiōe generat ens. at ipso genito: qn corpora illa cōuertuntur: vel alio mō contangunt: vel alijs figurarum differentijs euariatur illud: alteratio illius erit. Hoc aut magis declarat per ea quę spāliter dicit. Et inquit. ideo r colozez nō aiunt esse. subaudi in ipso corpoz effectualiter: r realiter. nā cōuersionē illorū aiunt ipsum colorari: r ita cōcedunt corpus nāle colorari: r non per colozem realem. vt nubes colorantur: r cetera alia. r non per colozem realem: sed solum per appareniam. Sic igitur possunt democriti generationem r alterationēz aliquātulum saluare. Tunc subdit. his vero qui in planicies diuidunt: nequaqz est possibile talem differentiam saluare: r dat causaz. Et inquit. Nihil enim superficibus ipsis congregatis fit pter solida. nam e puncto fluente linea: ex linea superficies: ex superficie solidum siue corpus. Nā nullam ex his passionem naturalem generari concedit

Platonici: sed solum mathematicam: quare alterationem differre a generatione dicere non possunt. Et ita patent tria contra Platonem. Primum est quod ex superficies non fiunt entia naturalia. Secundum quod non differt alteratio a generatione. Tertium quod Democritus minus male dixit.

Causa vero quare minus potuerunt confessa videre: in experientia fuit. Idcirco quicquid magis insudauerunt in naturalibus: magis possunt supponere talia principia: quae possunt plura congregare. Qui vero ex pluribus sermonibus minime contemplatiui extiterunt: ad pauca aspicientes: enunciavit facile.

at plurimorum sermonum ignari extiterunt.

Com. xx.

Latini subtilius textum hunc exponunt: quos fortasse Aristoteles vellet: volunt enim Platonem philosophatum esse ab intelligibilibus: circa quae est experientia. Democritus a sensibilibus: circa quae est scientia naturalis. Ideo inquit. Causa vero quae Platonem minus potuerunt confessa hoc est naturalia et apparentia videre: in experientia fuit: quae est circa universalia: ex quibus ad sensibilia processerunt. Idcirco quicquid magis insudauerunt in naturalibus: magis possunt supponere talia principia: quae possunt plura congregare: ut inde generentur res ipsae. Nam philosophorum horum processit a sensibilibus: qui vero ex pluribus sermonibus minime contemplatiui extiterunt: ut Platonem: ad pauca hoc est verba: quae sunt pauciora singularibus: enunciat facile de naturalibus et leuiter. hoc latini. Ego vero non credo Aristoteles ita subtiliter et metaphorice esse locutum: sed verba intelligo ut sonant. Accusat enim Aristoteles Platonem: quod in naturalibus minus professus fuit: sed in metaphisicis: ideo minus dicere potuit in eis: ac Democritus contra plurimum circa res naturales: et minus in metaphisica ideo praeposuit: quod propterea illi multorum sermonum ignari ad pauca respicientes: facile enunciant: quae rationes non habent verba.

Videbit autem utriusque res hae: quantum differunt physice et logice intendentes: nam quod indiuiduae sunt magnitudines: dicit quod ipsum triangulum esset plura. Democritus vero videtur: proprijs et physicis rationibus persuadere: quemadmodum procedentibus (quod dicimus) patebit.

Com. xxi.

Quod magnitudines hoc est planities indiuiduae sint: Plato logica ratione persuadet: eo quod si non: tunc triangulum non esset indiuiduum: sed plura: et sic non prima figura: ad quam est resolutio omnium figurarum. Hec ratio dicitur logica: quod per extranea philosopho naturalis: sed magis per mathematicas: ac Democritus pcessit in sua opinione rationibus proprijs et physicis. Et hic est tertius Platonis error. Quod ad positionem Democriti sequitur colorem non habere esse reale et in effectu fixum et stabile. Ideo quare Egidius utriusque color habeat esse fixum: et reale: et arguit quod non. Tum quia accidens: cui non competit esse nisi in ordine ad substantiam. Tum quia est extremitas perspicui in corpore terminato. Tum quia causatur ex diuisione corporis visibilibus. Ad hoc respondet Egidius quod color est res in effectu: et realis: et non apparitio tantum. Uult enim colorem esse quid compositum ex lumine tamquam forma

Quod Egidius

Quod Egidius

li quodam: et dispositione quadam contracta ex mixtura tamquam ex materia: ex quibus ambobus fit color: qui est veluti lux opaca: vel opacitas lucida. Tunc respondet ad rationes. Ad primam quod color est ens: et formaliter. Et cum dicitur quod ens dicitur de substantia et accidente analogice. Respondet quod dicitur analogice seruata natura: et non analogice seruato ordine tantum. Ad secundam respondet quod est extremitas lucida corporis perspicui: et in effectu existens: non apparet tantum. Ad tertiam respondet quod ex diuisione fit per accidens color: pro quanto per diuisionem fit superficies: quae primo coloratur. hoc Egidius. Sed videt quod hoc positio peccet. Tum quod solutio est falsa. Tum quod responsiones male: falsa quidem solutio: quam contra Averroes secundo de anima. com. lxxv. ubi contra Averroes determinat lumen esse necessarium coloribus: non quidem propter esse colorum: sed propterea ut videantur: persuadet autem hoc pluribus rationibus: sed potissime: quod apud Aristot. tex. com. lxxvi. hoc est per se secundo modo. color est visibilis: tunc arguit. si visibilitas inest colorum per se: igitur habet causam in subiecto: et per consequens depra luce erit visibilis. Rursus etiam peccat: prima quidem: quod si ens seruat unam naturam eam utriusque: tunc ab unitate naturae dicitur uniuocum: et si sic: tunc erit quod potenziale. et ita in deo erit compositio. secunda vero: quod tunc totius corporis sola extremitas esset colorata: et ita profundum non esset coloratum. tertia autem: quod tunc color fieret nulla precedentem in primis qualitatibus alteratione: quia sola diuisione generatur superficies per ipsum: qua genita color fit in extremo. Et hoc positio sit contra Averroes: probabiliter potest teneri nunc. Ad primam diceret Egidius quod illa est per se. color est visibilis: et quod color habet causam praedicatam: quia habet lucem: non enim lux est res extranea colorum: sed illius forma et actus.

Ad rationes

Dubio Egidius

Defensio

Ad ea quae sunt contra responsiones. Ad primam diceret ipse quod per naturam intelligit conceptum communem naturalem: qui est aliquid praeter animam: quo formaliter substantia et accidens sunt entia: nec oportet eum esse potentialem: quia non est natura completa: sed conceptus naturalis: non potentialis: sed contrahibilis ut acutiores quidam fingunt. Ad secundam concederet Egidius solum superficiem extremam esse actu coloratam: ceterum corporis esse potentialem primam talem: quia sibi non deest nisi lux: qua recepta in superficie mox color est. Ad tertiam diceret quod per solum diuisionem potest causari color in actu ultima actuatione: ac per alterationem causatur color quo ad materiale: et hoc non inconuenit: verum res hoc propria est secundo libro de anima: sed hic raptim propter Egidium tetigi. Animaduerte quod Democritus minus male dixit: quod Plato. Tum primo quia sensibilibus rerum posuit principia sensibilia. Plato vero insensibilia: ut tertio celi. com. lxi. Tum secundo quia Democritus potest saluare differentiam saltem apparenter inter generationem et alterationem: quae minime Plato: quod in textu patet. Tum tertio quod Democritus philosophatus est ex sensibus et memorijs: et experientijs. Plato minime. Tum quarto quod rationes Democriti naturales sunt: Platonis extraneae.

Habet n. dubitationes: si quis ponat corpus aliq. esse et magnitudinem penitus diuiduam et idez possibile. Quid enim erit quod quidem diuisionem aufugiat. Si enim penitus diuiduam

In de Democriti nus mal

ens diuiduam: et idem possibile. Tunc simul erit hoc penitus diuiduam: et si non simul diuiduam: et si hoc fiat: nihil utriusque erit imposable.

Com. xxii.

Com. xxi.

Pro Democrito nunc arguit: et utrum syllogismi (ut mihi videtur: et potest colligi ex paraphrase Averrois) est. potest omne corpus naturale esse actu diuiduam in athoma: igitur componitur ex atomis. consequentia tenet. quod ex eisdem componuntur corpora naturalia: in quae ultimo possunt esse actu diuiduam. antequam probat: quia omne quo posito in esse nullum sequitur impossibile: est possibile: sed posito quod corpus naturale sit actu diuiduam ad infinita athoma: nullum sequitur impossibile: igitur corpus naturale potest diuidi in infinita athoma: quod erat antecedens: fortasse Aristoteles sic intendit: licet littera sit occulta valde. Aristoteles igitur de syllogismo probat antecedens tantum: et inquit. Dabet enim dubitationem: siue argumentum pro parte Democriti: si quis ponat corpus aliquod esse: et magnitudinem penitus diuiduam actu: et idem possibile: quae si dicat. si quis ponat possibile in esse. pro Democrito bona persuasio erit: quia quis dicere potest corpus non esse diuiduam secundum omnem partem. Inquit. Quid enim erit: in corpore ipso: quod quidem diuisionem aufugiat: quasi dicat: nihil. quia potest fieri diuiso supra omne signum datum: et hoc ulterius declarat. o. Si enim penitus diuiduam actu: et idem possibile: hoc est si possibile ponatur in esse: ut quod est possibile diuidi secundum omne diuisione actu sit secundum omne: tunc per casum simul erit hoc penitus diuiduam: et si non simul totum diuidatur: sed per partem post partem: et si hoc fiat: ita ut ponatur inesse: tunc utriusque nihil erit impossibile. Sic igitur patet antecedens: quod omne corpus naturale potest esse actu diuiduam in athoma infinita: et per consequens ex illis componitur. Vel fortasse videtur mihi melius quod Aristoteles hic pro democritica ratione petat sibi concedendum quod magnitudo omnis et corpus omne naturale potest esse actu diuiduam: secundum omne signum: et hoc declarauit: quia eo posito in esse: nullum sequitur impossibile.

Igitur et secundum medium similiter: sed etiam si omnino aptum naturam diuidi etiam diuidatur: nullum erit impossibile nascens. Quoniam nam neque si in decem milia milia diuisa fuerint nullum erit impossibile: et si forte nullus utriusque diuidat.

Com. xxii.

Quidam volunt quod hic Aristoteles secundo arguit pro positione Democriti: et potest stare: alij quod sibi perat scdm concedendum. Mihi videtur quod acceptas positionem ulterius declaret. Nam probatum est corpus posse esse actu diuiduam in duas partes: concludit nunc. Igitur et secundum medium similiter cuiuslibet illarum: et rursus secundum diuisione tertie: sed etiam si omnino aptum naturam diuidi et diuidatur: nullum erit impossibile nascens: quoniam neque si in decem milia milia diuisa fuerint: nullum erit impossibile: et si forte nullus utriusque diuidat. patet igitur quod corpus naturale potest esse diuiduam actu secundum se: et quodlibet sui signum.

Quod si tale corpus penitus diuidat: quod igitur erit relictum: magnitudo. Non enim potest erit: nam erit aliquod non diuiduam: sed erit omnino diuiduam.

Accipit suppositum. ut quod corpus omne naturale et continuum potest esse actu diuiduam secundum omne signum. nunc erigit rationem Democriti: et potest formari per syllogismum hypotheticum diuiduam a destructione partium super aliam partem: sic facta diuisione secundum omne signum: quod relinquitur ex diuisione: vel erit magnitudines indiuisibiles: vel diuisibiles: vel puncta: vel passiones: vel nihil: et destructis omnibus: quae relinquantur ex diuisione erunt indiuiduae magnitudines. Quod itaque non sit magnitudo diuisibilis: patet quia tunc post diuisionem relinquetur aliquod non diuiduam: sed erat oino diuisibile: igitur contra suppositiones.

Sed si non erit corpus neque magnitudo: diuisio autem erit: vel ex punctis erit: et non magnitudines ea ex quibus congregatur: vel nihil omnino: quapropter et generabitur ex nihilo: et erit congregatum: et omne iam nihil: sed vel apparens. Similiter autem et si ex punctis non erit quantum: quando enim se tangebant in una magnitudine: et unum erat magnitudo et omnia erant: non faciunt ipsum omne maius. diuisio enim in duo vel plura: neque maius neque minus est ipsum omnem quod prius. quapropter si omnes proponantur nullam facient magnitudinem.

Com. xxiii.

Destruit duo alia membra: et quod post diuisionem non remanent puncta: neque nihil: et inquit. Sed si non erit corpus neque magnitudo: id quod post diuisionem restat: et si diuisio facta usque ad vltima ut ponit casus: tunc vel ex punctis erit compositum: et in puncta resolutur: et non magnitudines ea ex quibus congregatur res ipsa naturalis: vel nihil omnino. Quod non sit nihil arguit. d. quapropter et generabitur ex nihilo: et erit congregatum: et iam omne nihil: sed vel apparens quoddam. consequentia tenet: quia compositum est ex eis: in quae diuiditur: igitur si in nihil diuidit: et ex nihilo erit: et ita in effectu erit nihil. Quod non diuidatur in puncta: arguit et inquit. Similiter autem et si ex punctis non erit quantum. quando enim se tangebant in una magnitudine: et unum erat magnitudo: et omnia erant in simul: non faciunt ipsum totum maius: hoc probat. d. Diuisio enim in duo vel plura hoc est ablato ab eo uno vel pluribus punctis: neque maius neque minus est ipsum omnem quod prius. Non quoniam enim ablato a quanto adhuc restat tantum: veluti si a linea puncta extrema remoueantur adhuc restat tanta quapropter si omnes in simul componantur: nullam facient magnitudines: quia eadem ratio est in duobus: et omnibus. Patet igitur quod neque in nihil neque in puncta diuiditur: et sic tria membra erunt destructa.

Sed si quod etiam diuisibile veluti rasura fiat ex corpore: et sic ex magnitudine corpus aliquod recedit: idem erit sermo. illud enim quomodo diuisibile?

Quod ea in quae diuiditur: non sit superficies: declarat et inquit. sed si quod etiam diuisibile veluti rasura: hoc est in longum et latum et non profundum: cuiusmodi est superficies fiat post diuisionem ex corpore: ita ut illud quod derelinquitur: sit superficies: ita ut ex magnitudine siue dimensione illa superficiali corpus aliq. b

Com. xxv.

fluat: vt moze mathematice ex puncto linea: ex linea superficies: sic ex superficie corpus: si iquit ita dicatur: ides erit fermu. Illud eniz siue illa res coposita ex talibus superficiibus quomodo erit diuisibile: quasi dicat. minime: quado quidez ex indiuiduis ea ex parte qua idiuidua no fiat diuidui: modo superficies quo ad pfunduz idiuidua est: quare no pot corpus ex ipa hac ex parte pfluere: vel fluendo effia. verbuz illud fluet grece est aperchete: aperchome eniz interdum pfluu legitur: licet proprie pro recedo: quo in sensu littera esset obscura.

Si vero non est corpus: sed aliqua species segregabilis: vel passio que secedit: et est magnitudo puncta vlt ractiones illud patietes: inconueniens ex non magnitudinibus magnitudines esse.

Co. xxvi. Quid illud qd ex diuisione restat: no sit species alicuius accidentis vel passio siue affectio aliqua: vt calor vel frigus et id genus: declarat: qz non potest hoc esse nisi congregatus ex talibus passionibus: siue affectionibus sit aut puncta: aut ractiones patietes tales passionibus: si tale erit: tuc inconueniens derelinquetur. v3. q ex no magnitudinibus fiat magnitudo. C Animaduert ex Aristoteles aduocit: et est magnitudo puncta vel ractiones: qz no videt ex passionibus effici quatū: nisi inquatu puncta illa vel ractiones ille in magnitudine existetes patiant talē siue specie siue affectione: et qz res hec no est intelligibilis: aliter aduocit illud vel forte hoc est: qz passiones ille non pnt esse nisi vt puncta vel tactus: vt eniz oī diuisione carent puncta vel vice punctoz subeunt. vt vo berent subiectis tactus sunt: vel vices tactuū habent: et ideo puncto ostēdit no posse vice punctoz subire: scdo nec vice tactuum.

Amplius vbi erunt et imobilia aut mutata puncta: et tactus semper vnus est duoz aliquozuz: quasi existente quodam: ppter ractionem et diuisionem et punctū. Si vtriqz quis ponat qdlibet: aut quatū corp⁹ esse oio diuisu: siue diuisibile oia haec ptingūt.

Co. xxvii. Quid talis magnitudo ex passionibus vel spēbus: non possit esse puncta: vel qd ille no possint vice punctozū subire: nūc scdo declarat et inquit. amplius vbi erunt: et imobilia: aut mota puncta: quasi dicat. nullibi: op3 enim omnē partē habere positionē in toto: at cuz puncta hec nullā habeant positionē: non erunt partes. dixit imobilia aut mutata ppter duas positiones. nam vna positio vult ex punctis effici totū sola ipoz congregatione: et no ipoz fluxu. Alia (vt mathematici) q fluxu ipsa faciant totuz. Qd vero tale resultans ex passionibus vel spēbus no sit tactus quidam vel ille passiones no vice tactuum subeant: declarat. d. et tactus semper vnus est duoz aliquozuz: quasi existente quodā: hoc est ac si existat talis tactus: quodā ppter tangibiliuz ractionē et partiu diuisionē: et punctū tangētē. In ractione qdē eniz est tactus resultans: et tāgibilia et tāgibiliuz tactio: et diuisio etiā partiu: modo non potest ex tactibus effici vnus tactus ppter tactibilia: et ita illud effectū ex passionibus: no est tactus: nec passiones pnt vice tactuū habere. Epilogat et inquit. si vtiqz quis ponat quodlibz et quatuz corpus esse oio diuisibile siue penitus actu diuisum fm se et quodlibet signū: vt sup posuit: omnia hec contingunt.

Amplius si diuidens compono lignū aut aliquod aliud rursus aequale et vnū. igitur sic manifestum se habet: qd et diuido lignuz fm quodcuqz signum.

Co. xxviii. Cōprobat nūc suppositionē: que erat qd possibile est corpus eē actu diuisū fm oē signū. Et inquit. Ampli⁹ si diuidens copono lignum aut aliquod aliud rursus aequale et vnuz: hoc est per quatū diuido ex vno tātuz cōgrego in alio ligno faciēdo vnū aliud lignū cquale et vnū ligno priorū. igitur sic manifestuz se habet: qd et diuido lignū pristinu fm quodcuqz signū. nam coposui aliud fm se et quodlibet sui. igitur diuisi pristinu fm se et quodlibet sui signū: et ita potest esse actu diuisum fm se et quodlibet sui.

Ommino igitur diuisū est qd potestate. quid igitur erit ppter diuisiones. si nāqz est passio aliqua. quomodo etiā in hac resoluuntur: et ex his generentur: aut quomodo segregantur haec: quare siquidem impossibile est ex tactibus: aut punctis esse magnitudines: necesse erit corpora indiuidua esse et magnitudines.

Co. xxix. Quid no ex punctis nec passionibus nec tactibus sit res ipsa coposita: nūc resumit. Et inqt. Dio igitur diuisū est qd erat potestate diuisibile: et tunc petit. qd igitur erit ppter diuisionē. nāqz si est passio aliqua siue species: quomodo res naturales i hec resoluent: et ex his generent: aut quomodo segregantur hec: et qz hec oia enumerata sunt tāqz impossibilia: inqt. qre si quidē im possibile est ex tactibus: aut punctis siue affectionibus esse magnitudines: necesse erit corpora indiuidua eē et magnitudines: vt dixit. C Animaduerte qd sillocutus est de punctis tactibus passionibus et spēbus. naz oia hec sunt indiuisibilia: et in rōne quasi eadē vel simillima. In hac rōne et textu fere toto isto Aristoteles valde obscure locutus est: et vix in latino vba græca trāsferri possunt: et hoc mō trāsferri no recedēdo multum ab antiqua trāslatione quā latini habēt. C Multas digressiones Egidius in qōnibus qrit. Et p. vtrum si darentur hec democritica corpora: essent principia. Respondet qd no. tuz qz resolubilia. tuz qz corruptibilia. tuz qz in genere. C Sed vt hoc stare no posse: qz vbi hec sunt: ex eis fieret aliqd totū. igitur principia op3 esse. Amplius totū integrale est principiatū. igitur hec corpora sunt principia. rōnes suz no cogunt: qz oēs petunt qmā sit prior istis corporibus. Democritus. n. ppter hec nullā posuit māz: et ppterea nec hec erunt in māz resolubilia nec corruptibilia. nec i genere. qz h3 sint corpora: quia vero sunt indiuidua: non possunt esse in genere quanti nisi vt principia.

Querit scdo vtz dici possint aliquo mō principia corporuz: et qd sic videtur: qz ad ipsa potest stare resolutio. C Respondet Egidi⁹ qd dato qd corpora nalia resoluerent aliquo mō in illa: no ppterea dici debēt mō aliqū principia. Tū pmo qz principia et principiatā sunt eiusdem generis: mō phica corpora sunt sube: et hec sunt magnitudines: que pot⁹ faciūt mai⁹: qz subz. Tū scdo qz ptes integrales no sunt ptes corporis in eo qd corp⁹ nāle: vt Arist. v. meth. tex. cō. xxxvii. Tū tertio qd remota et pria principia sunt eiusdem generis: qz remota cōtinent in pxiimis. Sed remota sunt substantie: vt mā et forme. igitur hec no sunt proxima principia.

Co. xxviii.

Co. xxix.

pma.

Egidiū

Secda du.

Egidy rī.

Egidy dca

Nota. C Animaduerte primo qd si qd est simplr fm oēs viā. oēs hec rōnes petit pncipiū: vt facile p3. atvt puto qd est in via Aristotelis: et ppterea dicēdū qd vbi darentur hec minima: saltē essent pncipia dispositiua. nam in quatū quatā disponūt: eo qz dimensio est pma māc dispō: vt dicit Auerroes. xy. metaph. 2. 2. xviij. et in li. de suba orbis. Tūc pma ratio fallit. Tū pmo. qz pnt esse pncipia dispositiua: in eo qd quatā: vt dixit Auerroes na de mixtōe: qn esnta reducunt ad minima: hec. n. simul iuncta disponūt ad formā mixtā. igitur possunt dici pncipia aliquo mō. Tū scdo qd qualitas est pncipiu et dispositiu et materiale et actiuū substantie: vt et Egidius concedit in scdo huius. Et Auerroes. xy. metaph. sic. 2. m. xij. et xviij. et ij. celi. 2. 1. vi. et scdo celi. 2. 1. xij. et in lib. de suba orbis. de calore: qui disponit et agit subam: vt instrumentuz toti⁹. Tū tertio. qz suba ē pncipiū oium accidētū. vt Auerroes. y. metaph. 2. 1. iij. et 2. stat tā substantia qz qualitas qz sint alteri⁹ spēa principiatō: et sic patet pma ratiōe nullā esse. Secunda ratio etiā peccat. nā cause sunt inuicē cause. y. physicoz. 2. m. xxx. vt finis est causa agētis et agens finis: itēqz materia forme: et forma materie: vt. y. etiā metaph. 2. m. xxxv. dicitur: et tūc idē potest eē prius et posterius. sed alia ratiōe. sic itaqz minima hec possūt esse cause cozpoz naturalū vlr et particulariter accēptoz: vt inā quidē: et vt sic in genere cause mālis priora: et pta corpora phycayniuersalia: vt forme erunt pta illis. Tertia etiā hac ratiōe peccat: possunt eniz hec minima dici pncipia. pma dispositiua: et no cōtalia: et vt sic iccludūt vel supponunt pncipia essentialia. y3. materia: et vt sic nihil phibet. pma esse vni⁹ generis: remota alteri⁹: cū sint pma in dispositione: no in essentiali cōponēdo: qm pnt disponere. igit ali quo mō dici pnt principia: et ita p3 rōnes nullas eē.

Generaliter vero pta oēs rōnes arguo sic. oē qd generatur: generat vt quatuz: qz quatitas no sit ratio generadi: sed dispositio. Sed hec atboma sunt pncipia cozpoz: in eo qd generatur vt quatā. igitur aliquo modo dici pnt pncipia. Scdo. hec atboma sunt pncipia cozpoz: iquatū crescūt. igitur aliqua ratiōe principia: atcedēs est Egidy. Tertio. hec atboma sunt pncipia cozpoz: vt mouētur de loco ad locū. igitur aliq ratiōe pncipia. an3 patet. vi. physicoz. potissimū tex. cōmē. xxxij. Quarto. hec atboma sunt pncipia cozporū vt agūt et patiūtur. igitur aliquo modo pncipia. antecedēs p3. qz ois actio fit cōtactu: et cōtactus est cozporū: vt dicemus. Multa alia adduci pnt: et hec fati. sic igitur patet qd si hec corpora darentur: possūt dici aliquo modo pncipia generabilia: no gdē pncipalia nec vt generabilia: sed aliquo modo vt dixi. Et in hoc apparet: qd qrtā questio egidy vtrū possūt esse pncipia talis cozporis vt hoc corpus: male soluit. no enī ratiō suuualz: et ip3 pnt fieri oēs hec: et sic de re hac p3 solo.

Du: tertia. C Tertio querūt vtz ptiū vlr linea cōponat ex punctis: arguit qd sic: ppter argumētū de sphero tagēte planū in puncto: vt arguit Egidius. De qstioe in se no est magna abiguitas. nā et Egidius recte soluit et Aristoteles. vi. physicoz. ap. re demōstrat: et tota qstio vertitur supra argumētū de sphero tagēte planum. C Egidius adducit tres modos. et pmo est Auerrois: et scdos no differt a pmo: sed est causa pmi modi: Auerroes itaqz pmo de aia. 2. m. xij. et pmo celi. 2. mēto. xxxij. in fine inquit. vbi gratia. fm cōsiderationē geometre superficies et sphera pnt se ptingere in puncto: sed cū fuerint in cozpore nāli: no possunt se tagere ni

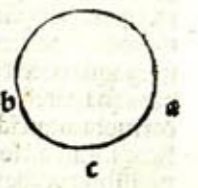
si sup partē diuisibile: et ita vult sphericū planū no tangere in puncto: et planū in plano fm superficiē. pbat autē hoc Auerroes: qz in nālibus nec datur vere sphericū: nec vlr planū: et ppterea no pnt se i puncto tagere. C Contra arguit Egidius: quia sphericū quelibet pars est sphera et nulla plana: similiter planū quelibet pars plana: et nulla sphera. igitur sphericū no potest tagere planū nisi in puncto. Itē cōtra ratiōe Auerrois arguit: qz celū est sphericū: et perfecte. scdo celi. Tertio modus. quia no est rōnalis: nunc omittitur. Propter hec tenet Egidius tādem post multa verba qd sphericū tagit planū in puncto: et si mouetur: no ppter hoc ptiū siue linea ex punctis cōponetur. Ad argumētū dicit: qd sicut instans facit tēpus fm Aristotelez. ij. y. physicoz. et tamē instātia no sunt imediata in tēpore: neqz partes eius: vt probatur. vi. physicoz. Ita punctus causans lineā per suū motuz: manet idē numero per totū motuz: et ita pro quolibet instante causat punctū intrinsecuz linee: et pro qualibet parte illius tēporis mēsurātis totū causat motū: quare in tpe toto causat lineā totā: in qualibet parte illius tēporis partes linee: et in quolibet instāte aliqū punctū cū eo cōdiuisum. igitur cōnatū iuicēz tēpus motuz et linea sic qd totū toti: ps pti: et idiuidū idiuiduo respōdet.

Contra positionē Egidy arguo. Et pmo qd no possit esse in natura perfecte et simpliciter planū vel sphericū. Pmo. qz si sic: tūc tale esset in finite sphericū vel planum: quia si no. tūc esset finite sphericū vel planū: sed intellectus potest intelligere vltra omne finitū datum. igitur potest intelligere planū et sphericū. igitur illud no erat simpliciter tale. Secūdo. planū et sphericū sunt talia inquātuz quatā: sed quātū iquātū quātū potest crescere in infinitum. igitur nihil est simpliciter sphericum. Tertio. no est sphericū nisi vt linee pcedentes a punctis medys cōcurrunt in puncto: vt a. b. in. c. igitur facerent angulū: vt pbatur pmo Euclidis. B autem falsuz est: nisi per ymaginationē. Quarto. cū omne qd mouetur partim sit in termino a quo: partim in termino ad quē: et fm illum pūctum cōtactus per Egidiū sphericū potest moueri in plano. igitur tale est diuisibile: et no punctus. Quinto. tūc indiuisibile simpliciter vt punctum posset moueri. cōtra Aristotele. vi. physicoz. textu cōmēti. lxxxvi. et ideo. probatur. nam tale sphericū motū super planū describeret in plano lineā: et per ipsum no tangit nisi in puncto. igitur illud pūctū ptiāst totā lineā. Nec vāl3 qd rudes aiūt qd ille pūctus p accidēs mouet: id no op3 qd cōmentu ret sibi spatiū super qd mouet. sphera aut p se mouet et est diuisibilis. Nā quātuis pars in toto moueatur p accidēs: tamē semper est in spatio sibi equali: et ptrafundo illa describit totū spatiū: imo si albedo que magis mouetur per accidēs moto quanto qz aliqd qd est pars vel terminus quātū fm quātūratem suam: quā habet per accidēs cōparetur ad spatiū adhuc eius quātūratē accidetalis cōmēsuraretur spatio. vnde no videtur qd quātū ad cōmēsuratōem aliqd auferat moueri per accidēs aliter qz per se moueri. Illud etiam quod accipit ab Aristotele. ij. y. physicoz. textu cōmēti. cij. Qd idem est instans in toto tēpore: et sic idē pūctus eadē in lineā: si sic intelligitur vt verba sonat: est falsum. esset eniz totū tēpus simul. at si intelligat ides esse instans per equalitāz

Dubitatio nes contra Auerroē.

Pō egidy.

Co futatio

quoadmodū dicimus eūdem esse locum nauticū in fluuiū per equiualeū: sic bñ ait. 7 sic non habebit ppositiū. nam sic in rei veritate istans est aliud atqz aliud: 7 punctum spherę idem cōtinuo.

R. ōnes p Auerroē.

Propter hęc. Ad argumēta cōtra Auerroē res pōditur. Ad primū diceret Auerroē in spherico simpliciter fm intellectū oēm partē esse sphericā: sed in spherico naturali. nulla minima pars est simpliciter spherica: quia quilibz minima pars erit plana 7 qd 7 spherica 7 qd: 7 in tali minimo est cōtactus: 7 ita de plano dicas. Nec valz tūc idē esse sphericū 7 planū simpliciter: sed bene fm quid: vt patet. nā qdlibet minimū est planū fm quid 7 sphericū similiter: quia totū est sphericū nō quidem simpliciter. Ad scōz diceret Auerroē cęluz esse sphericū quātum potest natura: nō tamē quātum potest itelligere mathe maticus: veluti velocissime motū quātuz esse potest a natura: nō tamē quātū itelligi potest. potest enī itelligi velocius moueri: sic sphericus. Et per hęc ps 7 multa quę ait in qōne p̄xima huic sunt erronea.

Attamen bæc ponentibus etiā non minus contingit impossibile. pertractatuz est autem de his in alijs. Sed bæc tentanduz est soluere. 7ō rursus a principio quæstionem dicendum. omne quidem igitur corp⁹ esse diuisibile fm quodcuqz signum 7 indiuisibile nō est inconueniens. Hoc quidē enī potētia diuisibile est: illud vero actu existit.

Com. xxx. R. n. 7 p̄.

Quę ait in cōtinuādo se ad dicēda patēt: ceteruz ad p̄ctū quęstiois. C. Respōdet qd duplex est possibile. fm actu: 7 possibile fm potētia. motus cęli p̄t corrūpi fm potētia: quia quilibet reuolutio potest desinere. xy. metaphisice. cōmēto. xli. nō autē fm actuz: qz tūc totū ēē periret: vt in tertio de substātia orbis ait. itēz aqua potest corrūpi fm potētia: quoniam quęlibet aqua potest corrūpi: nō autē 73 actuz: qz tūc esset corrupta aliquādo: 7 sic tot⁹ mūdus periret. scōo p̄ hysicōzū. Tūc ad formā diceret Aristoteles cōtinuū ēē diuisibile vel posse diuidi fm quodcuqz signuz in potētia. nō autē fm quodcuqz in actu: 7 ita nō oportet vt ponatur in actu: quia nō est possibile diuidi i actu. qd autē potest esse in potētia: nō debet poni in esse: qz tūc esset possibile fm actu. C. Animaduerte qd continuuz dicitur diuisibile fm quodcuqz signuz in potētia: quia cū fm vnū diuiditur: restat potētia diuisiois in alio: 7 sic hoc est diuisibile 73 oē signū in potētia. causa est: quia est cōtinuū nō ex p̄ctis vtī ex partibus cōstitutū: sed ex diuisibilitibus semper partibus.

Nota

Dubitatio

Sed dices. cuilibet p̄positioni de esse correspōdet itaz vna de possibili: 7 cōtra etiā vni de possibili correspōdet vna de esse quādoqz va. nā p̄positio de esse est p̄positio de possibili posita in actu: vt p̄mo pzioz. dicit Aristoteles: 7 declarat oēs gręci: vt Alexā. p̄bilonus 7 p̄bilon. igitur si possibile est cōtinuuz diuidi fm oē signū: quāqz ita erit qd diuidetur per oē signuz. hæc videtur illa de esse: quę sibi correspōdet.

R. n.

Respōdetur apud Alexādrū p̄bilonū 7 p̄bilonez qd p̄positio de possibili aliquādo correspōdet vna de esse quęqz vera: nō tamē eiusdē quantitatis: vt p̄t cōtinuū fm oē diuidi. igitur aliquādo diuisuz erit 73 vnū esse diuisum 73 vnū est illa de esse: quę illi correspōdet. p̄o enī nō erit frustra in toto si in vno saluet. Veluti potest oīs aqua desinere: nūqz tñ desinet: cor

respōdet tñ sibi aliquando hęc vera. aliqua desinet quę est alteri⁹ quātū. p̄positio vero possibili 73 actū correspōdere debet vna de esse eiusdē quātū: ppter causaz datā. rē hęc pauci itelligūt: 7 vltimū somnānt ex mala logica. si enim vidissent libros Aristotelis in logica: non extranea scriberent. verba textus patent.

Esse simul omnino diuisibile potentia impossibile vtqz ēē videt. si enim possibile est fieret: non ergo essent simul ambo in actu i diuisibile 7 diuisum: sed diuisuz fm quodcuqz signum. nihil igitur erit reliquuz: 7 sic ad incorporeuz corrumpetur corpus: 7 ita fieret rursus: vel ex punctis vel omnino ex nihilo: 7 hoc quo modo possibile: verum qd diuidatur in semper separabilia: atqz in minores magnitudines distātesqz 7 disgregatas perspicuum est.

Co. xxxi.

Quia dixit rursus quęstionē ēē repetēda: nūc repetit p̄ Democrito rōnez alio modo: 7 petit p̄mo qd corpus naturale esse simul diuisibile in potētia fm qd cū qd signū (ita. v3. qd aliquādo taliter sit diuisū vt nihil remaneat diuidēduz) videtur impossibile: 7 hoc p̄bat: qz tūc nō ēē pot⁹ diuisibile fm oē signū: 73 actu diuisibile. ingt. Esse simul oīo 7 est fm oē signū diuisibile potētia: impossibile vtqz esse videtur. si enim possibile est tūc aliquādo 7 fieret in actu. qz si ēē aliquādo factū in actu. nō ergo essent simul ambo in actu diuisibile 7 diuisuz: ita qd relictū est indiuisibile: 7 ab alio diuisum: 73 diuisuz fm quodcuqz signū: 7 sic ad incorporeū corrūperetur corpus: 7 ita fieret rursus vel ex p̄ctis: vt oīno ex nihilo: 7 hoc quo modo possibile: hoc enī destructū est: tūc petitionē recolligit 7 ingt. verū qd diuidatur in semper diuisibilia atqz in minores magnitudines distātesqz 7 disgregatas perspicuus est. Sic igitur patet corpus ipsum non posse diuidi fm omne signum: sed esse deuenire ad magnitudines seorsum separatas 7 disgregatas.

Quare neqz fm partem diuidenti erit vtqz qz ifinita fractura: neqz est possibile simul esse diuisum fm omne signū: non enim possibile: sed vsqz ad quid. necesse igitur indiuiduas existere magnitudines indiuisibiles. Atqz 7 aliter certe erit generatio 7 corrūptio: bæc quidem disgregatione. Illa vero congregatione. sermo quidem igitur qui videtur cogere magnitudines esse indiuiduas. hic est.

Co. xxxi.

Cū accepit suppositionē: nūc arguit p̄positū democriti. acceptū est enī impossibile esse simul 73 oē signū corpus nāle diuisum. tūc cōcludit quare neqz fm partē diuidēti erit vtqz ifinita fractura: neqz possibile ēē sī ēē diuisuz 73 oē signū. nō. n. pole. vt dixit: 73 vsqz ad qd vt ad certas datas magnitudines: necesse igitur indiuiduas existere magnitudines indiuisibiles: atqz 7 aliter certe erit generatio 7 corrūptio: hæc qdē disgregationē corrūptio est. illa vero 73 agregatiōe generatio erit: vbi enīz corpora athoma dabunt ad quę stat vltima reolutio. erit igitur 7 generatio 7 corrūptio ex illis: nō tñ

eadez rōne. Sed disgregationē corrūptio: cōgregatiōe illoz generatio. tunc epithogā 7 patz. C. Animaduerte qd dato istis athomis corpōibus quę Democritus cōcessit: 7 ad quę vltimā diuisionē dixit venire corpōrū naturalū: nō p̄pterea opz vt sint p̄ncipia gnōnis 7 corrūptio simplr 7 oīo: vt disputatū est: qz adhuc 73 rei veritatez: oant mā 7 forma: 7 quib⁹ hęc corpora athoma fieri o3: si erūt nālia: vl si purę magnitudines sint: ex his suba corporea nō pficīct f̄ nisi vtī a dispositiōe quodā: 7 sic democritus nullo modo habz p̄posituz. nā fm Aristotēle aīs est cōcedēdum. v3. corpora athoma sunt. 7 7 sequez negādū. igit p̄ncipia reruz simpliciter: vt postea dicitur.

Quoniā autē latet paralogizans: 7 quo modo later: dicamus. Quoniam enim non est punctus puncto cōtinuus: omnino esse diuisibile est quidem sic existens magnitudinibus. est vero non sic.

Co. xxxii.

Respōdet nūc ad argumētū Democriti: 7 vult illā p̄positionē. cōtinuū est diuisibile fm oē signū. esse distinguēda. nā est vera vno modo. alio vero modo falsa. nam cōtinuū potest diuidi fm omne signuz in potētia. nō autē in actu. causa autē quare nō est diuisibile 73 omne signū in actu: est: quia p̄ctus nō est cōtinuus 7 immediatus p̄ctis: vbi nāqz puncta essent imediata: tūc possemus seorsum puncta diuidere: 7 ita nihil restabit diuidēdu. C. Sed dices. qd ad formā. oē possibile p̄t poni in esse. p̄mo pzioz. igitur si cōtinuū est diuisibile fm oē signū: ponatur in esse: 7 arg⁹ stabit.

Dubitatio

R. n. Egi.

Cōfutatō

Aliter.

Respōdet Egidius: qd possibile eo modo debet poni i esse: quo modo est possibile: 7 qm hoc est possibile in fieri 7 nō in facto igit d3 poni i esse in fieri: sic semp aliquid restat diuidēdu. C. Sed hęc rñ videt cōtra Alexādrū 7 p̄bilonū p̄bilonē 7 Aristotēle. nā p̄positio de inesse est illa quę est vera de presentī: qd autē ponitur in fieri: nō est positū in esse de p̄tī fm bonā logicā: 7 ita hoc nō est logicaz itelligere. C. Propter qd dicas. vt supra: qd possibile esse fm actu: debz poni in esse fm eādē vtriusqz subiecti ambaz. p̄positiōneuz quātitate: at possibile ēē in potētia: nō d3 poni in actu fm eādēz quātitate: quia si p̄positio possibilis est vna. de omni: fat est ponere eam inesse de quodam. Sed hęc forte repetemus.

Videtur autem quando hoc ponitur: 7 vbiqz 7 vndiqz punctum esse: quare necesse est diuidi magnitudinem in nihil: vbiqz enim est punctus: quare vel ex tactibus vel ex punctis erit.

Co. xxxiii.

Propter vba quę in textu sequēte ponunt: hic Aristoteles videt dubitare d̄ dicta. Et dubitatio p̄t sic cōponi. Si punctus vbiqz in linea est: diuisio effici p̄t fm oē signū. hæc pz. qz diuisio fit in puncto: 7 ita vbiqz p̄ctus est: vbiqz diuisio fiet: vel fieri poterit. Sed ponit aīs 7 ingt. videt autē quādo hoc ponit: 7 vbiqz 7 vndiqz p̄ctū est: hoc est: 73 p̄ctū est vbiqz in linea. quapropter necesse est diuidi magnitudines in nihil: hoc est adeo: vt nihil restet diuidēdu: 7 tūc sequet p̄positio Platonis. v3. qd vel corpora erunt ex tactib⁹: vel p̄ctis. adiicit qñ hoc ponit: qz vtz hoc debeat 73 credi vel ne: est tota argumēti vis. Sic igitur si p̄ctus est vbiqz in linea: diuisio fieri poterit in actu 73 oē signū p̄ctus est vbiqz. igit diuisio fieri p̄t fm oē signum.

Animaduerte qd sensus litterę est sanus: verba tñ text⁹ forsitan sunt trāsposita: 7 sic paraphrastice legemur: videt autē quando hoc ponitur 7 vbiqz 7 vndiqz esse p̄ctū: hoc est dicere si vbiqz 7 vndiqz p̄ctus est. hoc debet poni: 7 tūc hęc ē maior syllogism⁹. hypothe tici: iterponit 7 clusiōne ante minorem: 7 tu trāsponde minore sic. vbiqz enī est p̄ctus: hæc est minor: 7 p̄positio aītis: tūc clusiō: quare necesse est diuidi magnitudines in nihil: hoc est vsqz adeo vt nihil restet: 7 sic fm omne signū: 7 tunc dat dubitationē 7 ingt. quare vel ex tactibus vel ex punctis erit totū ipsuz: qd erat platonis p̄o. 7 hoc modo ipsa lra p3: 7 bene.

Hoc autem est sic vbiqz existit: quoniam vnus vbiqz est: 7 omnes vt vnusquisqz. plures vero vno non sunt. consequenter enim non sunt: quapropter non vbiqz. Si enim fm medium est diuisibile: 7 fm cōtinuus punctuz erit diuisibile: sed hoc non. non. n. est cōtinuum signum signo: vel punctum puncto. hoc autem erat diuisio vel compositio: quare erit 7 congregatio 7 disgregatio: sed non in athoma 7 ex athomis. plura enim essent athoma vel absurda: neqz sic vt vbiqz diuisionem sit facere: si enim esset cōtinuus punctus puncto: hoc vtqz esset sed in parua 7 minima est: 7 congregatio ex minimis.

Co. xxxv.

Respondet qd punctū esse vbiqz potest itelligi duplīciter. vno modo vt verbus vbiqz distribuatur singulam totius partem: 7 sic cōceditur. nam in singula totius parte est punctus. alio modo vbiqz distribuatur oē signum: 7 sic nō vbiqz est punctus: quia punctus non est in puncto: neqz iuxta 7 cōtinuus puncto. 7 sic litteraz exponunt latini. Et licz respōsio hęc vera sit. attamen nō potest textui cōsonare: p̄pterea videtur mibi qd Aristoteles sic distinguat illam: qd punctum esse vbiqz in linea siue continuo potest esse in actu 7 potētia. Si in actu: sic punctus erit immediatus puncto: 7 cōtinuus. at si in potētia: nō est ita: quia semper data parte: in ea erunt ifinita puncta in potētia: 7 hoc ingt. hoc autem sic vbiqz existit: quoniam vnus est in actu 7 omnes vt vnusquisqz. quasi dicat. omnia p̄cta habent vicem vnus rei in actu. quę enim sunt plura potentia vnum in actu: 7 quia puncta sunt plura potentia: ideo omnes vt vnum quoddā esse ait. plures vero vno seorsum 7 in actu nō sunt. consequēter enīz nō sunt: quapropter non vbiqz sunt in actu: quia si vbiqz essent in actu plura. si enim fm punctum mediuz est diuisibile: 7 fm punctum illi immediatum 7 cōtinuus potest diuidi: quia ambo in actu: 7 eiusdem rationis. Sed hoc nō. nō enim est cōtinuum signum signo vel: qd idem est: punctus puncto: 7 tunc subdit quomodo erat diuisio dicēs. Hoc autem erat diuisio 7 compositio supra puncto in potētia: quare erit 7 congregatio 7 disgregatio: sed non disgregatio in athoma: 7 disgregatio ex athomis: plura enim essent athoma 7 p̄cta in actu vel absurda: quia forte grecum verbusz corruptuz est: 7 debet dici athoma neqz sic vt vbiqz diuisio nem sit facere. v3. in puncto medio: 7 in puncto illi i mediato. si enim essz cōtinuus punctus puncto: hoc vtqz esset: ideo subdit veritatem rōnis dicēs. Sed

in parua & minima est disgregatio et congregatio ex minimis. sic igitur patet ubiq; esse punctu in potetia nullibi esse in actu nisi in extremis. Secundo p3 disgregationem & congregationes fieri in minima & ex minimis: no aut ex atomis in diuisibilibus punctis...

Prima dubio

Secundo Egidii

Dubitatio prima contra Egidii

Secundo

Tertio

Qualia dicta ppria

Solutio

Primo supponit

Secundo

Primo

Secundo

quia siue hoc ponatur: siue no: mundus est semp eque perfectus. & sic no oportet esse in actu: cu nihil ad vniuersum. Tertio accipio qd ta mathematico: qd physicus concedere debet hanc: magnitudo corporea pot diminui in infinitu: no tamen eodez modo. nam physicus concedit hanc per accidens: quia per habitus atq; ratione mathematica. at mathematicus per se. quia propria ratione: que est cōtinuitas. cōtinuum eni & a physico: & a mathematico cōsideratur primo celi. cōmēto scdo. veruz a naturali: vt accidēs corporu naturaliu: a mathematico vt cōtinuu: & sic a physico per accidens: & ab ipso mathematico per se. Ex hoc sequitur qd licet naturalis phs concedat illam: no propter hoc: oportet negare minima naturalia: quia per se minima naturalia: vt corpora naturalia dātur per accidens: vt quanta no dantur. igitur physicus per se habet illa ponere: sed per accidens negare: & hoc patet aī me nozunt. Quarto accipio qd naturalis philosophus nec per se nec per accidēs debet concedere corpus cōtinuu posse crescere in infinitu: quia tūc oportet cōcedere ipsuz esse anctū quādoq; at mathematicus potest illā concedere: ratione ipsius quantitatis: que vt sic nullam dicit perfectionē. cū non sit de principis actiuis. His habitis verificatur positio Egidii. Et ad rationes. Ad primā iaz patet solutio. Augeri enim & iminui sunt opposita: & ideo potetia est vna vtriusq; sed augeri in infinitu & iminui in infinitu: no sunt cōtraria: quia no sunt eiusdē generis: cū crescere in infinitum sit impossibile: quod nullo est in genere. Ad secūdā dici potest qd ratione materiē quantē. & cum dicitur: tunc ratione formē: nego cōsequētiaz: per se enim ratione materiē quātē minuitur in infinitu: & cōcedo qd forma potest minui in infinitum: no per se ratione formē: sed per accidēs ratiōe materiē quātē. Ad tertiu iā patet solutio ex tertio accepto. Et sic patet determinatio questionis: que no mihi leuis fuit. Secdo querit vtrū corpus sit diuisibile supra omne signū vel fm quodcūq; signū: & videtur qd no: primo: quia tūc fieret ex punctis. pbatur cōsequētia in textu: quia possibili posito i esse: nullū sequitur impossibile. ponatur igitur i esse: & queritur quid restat: no res diuisibilis. igitur idē videtur. Secundo corpus no est diuisibile vbiq; sui. igitur no diuisibile super omne signum. antecedens patz: quia no est diuisibile supra puncto extremo vel illi proximo. cū vbiq; sui sit punctus & no vbiq; diuisibile. Tertio. hęc ppositio. corpus diuiditur super omne signū. est impossibilis. igitur impossibile est corpus diuidi super omne signū. antecedēs patz. cōsequētia declaratur per regulaz logicaz. ab impossibilitate propositionis de iesse ad impossibilitate propositionis de possibili. seruatis eodez predicato & subiecto. Quarto corp⁹ potest diuidi f3 omne signū. igitur istud corpus diuiditur aliquādo supra omne signū. tenet cōsequētia. & ppositio de termino cōi particulariter tenet ad ppositionē de iesse de eodē subiecto discreto tēto temporali. sequēs est impossibile. quare & antecedēs etiā. Circa hanc questionē forticolē pcedit super omne signū corpus est diuisibile: quia supra signum corpus est diuisibile: & nullū est signū: quin supra illo corpus sit diuisibile. igitur supra omne signū corpus est diuisibile. negat vero corpus esse diuisibile super omne signū: quia nullū est vel potest esse tale corpus: quod diuidatur supra omne signum. causa vero est: quia in prima corpus stare dicit confuse tātus;

iu

Loz

iu

In secūda determinate. Captiuclatores vero aliā fingunt resposione. concedunt enim corpus diuisibile esse supra omne signū: & hāc etiā. corpus potest eē diuisum supra omne signū. probant per verba Auerrois. quia corpus est diuisibile super quodlibet signū indifferenter: hoc est non magis super vnum qd super aliud: vel igitur est diuisibile super quodcūq; signū vel super nullū: non super nullum. igitur est diuisibile super omne signum. Similiter corpus potest esse diuisum indifferenter super quodlibet: hoc est non magis super vnum: qd super aliud. igitur vel supra oē vel supra nullum vt supra. Secundo aiunt hanc non esse veram. possibile est corpus diuidi super omne signū. vel istam. possibile est corpus esse diuisū super omne signū: quia bec est impossibile. corpus diuiditur vel est diuisum supra omne signū. igitur & illa: et ita sequitur impossibile corpus diuidi vel esse diuisū super omne signū. Causa est: quia in primis ppositionibus possibile facit sensum diuisum: & non debet poni in esse. In secundis sensum compositum et debent poni in esse. & sic volunt Aristoteles & Auerroes intellexisse. Quolibet proferente contrario stultum est sollicitus esse. primo topicorū. Istas captiuclatas nos debemus spernere: quoniaz colorēs non habent: cum nec rationes naturales: nec possunt fundari primis principis. Immo videntur & sunt contra Aristoteles & omnes grēcos. Aristoteles enim in littera voluit continuus esse diuisibile super omne signum esse multiplex: fm actuz: & potentiam. Nam diuisibile est verbuz notans potentiam. igitur potest resolui. vno modo est diuisibile hoc est potest diuidi: hoc vocat diuisibile fm potentiaz: quia cū diuidi sit motus qd dā: & motus sit actus imperfectus semper videtur potentia quedam ad vltimus. Alio modo est diuisibile hoc est potest esse diuisū: quia ratione itelligitur sub diuiso esse. veluti differunt moueri & motū esse. sexto physicoz. Nam post omne moueri est motus. non autē post omne motū esse est motus. Si igitur est vt dicunt vel forticolē vel captiuclatores: Aristoteles illud no dixisset multiplex: fm actuz & potentiam: sed vel fm confusus & determinatus vt primi dicunt: vel fm sensum composituz & diuisum: vt secūdi. Ampli⁹ apud Aristotelem videtur esse possibile debere poni in esse primo prioruz. & hoc est rationabile. nā vel ad sensū diuisum in esse positum sequitur impossibile: vel no: si non. igitur potest poni in esse: si sic. igitur in ipso possibili includitur impossibile. omne eniz sequēs ad aliud: includitur in illo: vt bene Egidius. Multa alia dici possunt: que primo prioruz notauimus. propter hoc tenet Egidius qd oē possibile: eo modo quo possibile potest poni i eē. cōtinuu est diuisibile super omne signū: vt ille terminus diuisibile dicit actum: illa est falsa: quia esset sensus: continuus potest esse diuisū supra omne signū: vt dicit potentiam: est vera: quia sensus est. cōtinuu potest diuidi super omne signū: modo sic ponendo inesse illaz: nihil impossibile sequitur. Ut vero hęc positio itelligatur: dubitatur contra eā. primo quia quēro que ppositio de inesse correspondet illi. cōtinuu potest diuidi super omne signū: si est vera: corpus est qd no nisi hęc. continuus diuiditur super omne signū. Sed hęc videtur falsa: qz sua contradictoria est vera. nullum continuus diuiditur super omne signū. igitur ppositio possibilis illi correspondēs erit falsa. Amplius si ponamus in esse

q corpus diuiditur super omne signum. igitur potest esse diuisum super omne signū: quia fm quodcūq; signū corpus modo diuiditur: ipsuz potest esse modo diuisū super illud: quare si ponamus in esse qd nunc corpus diuiditur super omne signū: pari ratione potest poni in esse qd supra omne signū sit diuisū: & sic idēz quod prius. Tertio possibile est continuum esse diuisū fm a. & fm b. & sic de singulis. igitur f3 omne signū potest esse diuisum: ab omnibus singularibus acceptis sufficienter ad vniuersales. secūdo topicorū. Confirmatur. quia omnes singulares hē sunt possibilē & inter se no impossibilē. igitur inferunt vniuersales. Animaduertendū itaq; primo qd Auerroes i nona huius pmi paraphrasi: licz nihil ad textū dicat. videtur tamen ad rez nostram sic resposione Aristotelis itelligere. qd illud signū quodcūq; potest capi compositē & diuisē. compositē cum capitur: est sensus qd continuus potest esse diuisum fm quodcūq; signū in vno instante: ita qd nunc sit diuisum & f3 nihil diuidendū: vel potest itelligi diuisē: & est sensus qd potest diuidi f3 a. signum in hoc instante: & f3 b. in alio: & no pro vno. Quare concedet ipse continuus est diuisibile & potest esse diuisum f3 quodcūq; signū diuisiue: & non fm quodcūq; compositiue: vt non sequitur. homo est receptiuus omnium scientiarum. igitur recipiet eas quandoq; in simul: quod enim dicitur de aliquo diuisum: non sequitur vt coniunctim dicatur. Causa autem quare facta diuisiue supra vnum signum: non possit supra omne fieri: est qd cum sit supra aliquod punctum: cessat potetia ad diuidi supra aliud ad illud sequēs. Sed dices. cōtra. quia facta diuisione supra a. puncto: potest fieri supra b. remoto & no proximo. igitur non cessat potetia diuisionis in alio. quidā aiunt qd verbū Auerrois sic itelligitur: qd facta diuisione supra a. puncto cessat potetia diuisionis in puncto: qui no distat ab illo plus vno minimo naturali: quia fm Auerroē minimuz naturale est dare in natura: quare facta diuisione in a. no potest diuidi in ipso b. nisi b. distet plus vno minimo ab a. quia tunc daretur minus minimo Sed hęc expositio stare non potest. primo quia tunc per hoc Auerroes no haberet rationē suē distinctionis: quā probare enitebatur. Secundo minimuz naturale potest diuidi: no in partes potentes per se existere: sed facta diuisione resoluitur in continens. igitur no cessat potetia diuisionis. potest enim diuidi: quia potest conuerti in cōtinens. Videtur igitur mihi esse dicendum qd Auerroes vult qd facta diuisione supra a. puncto: no possit fieri supra alio: quia diuisū esse est in instante: & vnum diuisum esse in vno instante: igitur si vnius signi est vnum diuisum esse in hoc instante: non potest eodem instante effici diuisio in alio. igitur cessat potetia ad diuisum esse pro illo instante. licet adhuc diuidi possit pro alio: & propterea conceditur illa in sensu diuisiue & no compositiue: h est pro diuersis instantib⁹: & no pro vno. Sed dices. contra. hęc. potest continuum esse diuisum fm a. in aliquo instante: & fm b. pro eodem instante: & f3 c. in eodem: & sic de singulis. igitur fm omne in eodem instante. Animaduerte igitur qd ad hoc vt ex singularibus de possibili inferatur vniuersalis de possibili pro eodem instante. requiritur primo qd omnes singulares sint possibilē in eodem nunc. & qd non repugnent simul esse in illo: nec illis repugnet vna idē

terminata accepta vel acceptibilis. exēplūs Socrates potest portare. i. lapides 7 nō decimū. hęc est falsa. potest Socrates portare omnē lapidē. quia nō decimū; 7 nō qz singulares sint impossibiles vel icōpossibiles: sed qz vna singularis ideterminata illis reputat. nāz nouē determinate sunt impossibiles: decima ideterminata impossibilis: 7 sic potest itelligi qz cessat potētia diuisionis supra aliud: nō quidez determinatum: sed indeterminatum. hęc itaqz possunt stare ad Auerrois mentē. Verū pro solutione ad argumenta cōtra Egidū facile per hęc potest responderi. ¶ Ad primū. cōcederet illā esse de inesse illi corresponsentes: 7 cum dicitur illa est impossibilis: negatur 7 contradictoria etiā negatur: quia aliquod continū diuiditur super oē signū: qz diuiditur super totum. igitur super omne signū. ¶ Ad scōz concedo qz si diuiditur super aliquod modo signū. potest esse diuisum supra illud: 7 sic de singulis nego: qz vna indeterminata repugnat oibus determinatis pro vno illo nūc: vt dēim est. ¶ Ad iij. Et ad cōfirmationē patz similit. ¶ Ad rationes vero in pncipio patz solutio. potest enī illō poni inesse vno modo: 7 nō poni inesse alio modo. Si miltiter iā cōcedimus has. aliquod corpus diuidit 7 omne signū. 7 illud corpus diuiditur 7 omne signū. licet nunqz erit diuisum fm omne signum. hęc mihi videntur de re hac.

¶ Sed nō simplex 7 perfecta generatio: cōgregatione 7 segregatiōe determinata est. vt quidam aiunt. In continuo transmutatione alterationē esse. Sed hoc est in quo falluntur omnia. est enī generatio simplex 7 corruptio: non congregatione 7 separatione. Sed quando transmutatur ex hoc in hoc: extimant alterationem esse omnē tales transmutationē. hoc autēz refert. In subiecto enim hoc quidem est fm rationem. hoc autē fm materiāz. Quando quidem igitur in his est transmutatio: generatio erit 7 corruptio. quando autē in passionibus 7 fm accidens est alteratio.

Co. xxxvi.

¶ Verificat nunc Democriti positionē quātu ad ali quid: 7 nō respōdet: vt latini fingūt: erat itaqz qd vtz generatio sit cōgregatio. Respōdet qz generatio ē duplex. simplex. 7 cōgregatio. 7 qd de gbus mox dicit. Tunc vult qz loquēdo de generatiōe simplici: generatio nō ē cōgregatio. loquēdo de gnōne 7 qz quid: pōt dici qz generatio est cōgregatio: qz in quāto 7 pnb⁹ alteratio: quę generatio dici pōt 7 qd. Inqz. S; nō simplex 7 perfecta gnatio: cōgregatiōe 7 segregatiōe determinata est: vt qdā aiunt. subaudi dicentes: in cōtinuo hoc est in corpore existēte 7 perfecto transmutatione; alterationē esse: at cōtinuū euationē in partibus 7 toto esse generationē. ¶ Ubi animaduerte qz generatio nē dixerūt prius cōgregationē. alterationē vero cōgregatiōis euariationē: 7 ita per cōtinuum cōgregatiōis ens itelligit. Addit. S; hoc est in quo fallunt oia subaudi eoz dicta: qd declarat. d. est enim generatio simplex 7 corruptio: nō congregatione 7 separatione: sed quādo transmutatur ex hoc in hoc: id est ex quodā in quiddā: extimāt supple recte alterationē eē omnē

talē transmutationē: quasi dicat. qz vno modo errant: alio modo bene dicūt. In quātū quidē generatione; simplici vult esse cōgregationē. male dicūt. Ut vero generatione; fm qd: quę est de hoc in hoc B est de quodā in quiddam: bene extimāt. B autē refert 7 nō parū. differūt enī generatio simplici 7 generatio fm quid. In subiecto enīz hoc quidē est 7z rationem 7 formā. illud vero fm materiā: subaudi 7 aliud passio 7 accidēs: quādo quidē igitur in his hoc est materia 7 forma ē transmutatiō generatiō 7 corruptio simplici 7 fm quid. quādo autē in passionibus 7 fm accidēs est alteratio: 7 sic cōcedi potest generatiōe fm quid esse cōgregationē. ¶ Animaduerte qz cōgregatione 7 segregatiōe fiunt formę artificiales: vt archa 7 nauis 7 domus 7 id genus. formę autēz artificiales (vt dictum est. secūdo physicoz) sunt accidētia: accidētis autē generatio nō est simplici: 7 fm quid: ideo in parte bene dixit Democrit⁹. ¶ Secūdo aiaduerte qz recētiores decipiunt circa illū textū: sed quādo transmutantur ex hoc in hoc. habēt enīz ex toto in totūz: laborāt tūc quid Aristoteles vult: 7 nō possunt illud itelligere: quia quod nō est: nō est itelligere: gręca verba sonāt: vt nos trāstilimus: quę facilia sunt.

¶ Segregata autēz 7 congregata facile fiunt. si quidem enim in paruis aquas aqua diuiditur: citius aer generatur. si vero congregatur tardius. magis autēz hoc erit manifestum in posterioribus. at nunc tantum determinatū sit: qz impossibile est generatione; esse congregatione; : qualem quiddam aiunt.

¶ Secūdo bene dicūt quātu ad disponēdum ad talia. nam rarū 7 in minima scissus facile corrumpitur: vt de aqua patet. at densū 7 unitus tardius transmutatur. Si igitur velit Democritus segregationē esse corruptionē dispositiue: bene ait: at si vult illam esse corruptionē pncipaliter: errauit. Sed de hoc remittit se in posterum. colligit tamē in tātum esse dictum qz generatio simplex nō est cōgregatiō: vt vult Democritus. hęc satis de positione Democriti. dubitationes 7 quęstiones circa hęc satis dicit: sunt: nūc autē ad positionē Aristotelis trāstgamus.

¶ Determinatis autēz bis. primo speculādum est vttrum generatur aliquid simplici: 7 corrumpitur: aut proprie quidem nihil: sed semper ex aliquo 7 aliquid. dico autem vt ex laborante sanuz: 7 laborans ex sano. aut paruuz ex magno. 7 magnuz ex paruo: 7 caetera omnia hoc modo.

¶ Expeditis positionibus veterū: trāsit ad propria positionē 7 mouet quęstiones. vttrum. v; contingat aliquid simplici generari 7 corrumpi: an cōtra omnia generatio sit fm quid ex aliquo fm partē in aliquod fm partē. hęc quęstio est multipliciter vtilis. ¶ Primo quia ex huius solutionē patebit subiectus generatiōis. Secūdo patebūt termini a quo 7 ad quē. Tertio patebit differentia iter generationē 7 alterationē: quę omnia a principio erant expetita.

¶ Si enim simplici erit generatio: simplici vtqz generabitur ex nō ente: quare ve-

Co. xxxvii.

Co. xxxviii.

rum erit vtqz dicere non ens quibusdam praesse: quaedam quidem enim generatio ex non ente quodāz vt ex nō albo. aut ex nō bono. simpliciter vtqz ex simpli non ente.

¶ Arguit nunc ad partes quęstionis negatiuam sic. si generatio simplici esset: tunc ex nihilo aliquid generaretur: quod tāqz manifeste falsuz. probat dices. qz tunc nō ens pcesset vt subiectus quibusdam: imo omnibus. nāz sicut quod fit ex materia: pcessit materia vt subiectū suę generationis: ita quod fit ex nō ente: pcessit nō ens tāqz subiectū suę generationis. ¶ Primuz enthimema deducit per simile sic. generatio fm quid fit ex ente fm quid. igitur generatio simplici ex non ente simplici. argumentum est a loco a simili.

¶ Simplici autēz aut primuz significat fm vnumquodqz praedicamentozūz entis aut vniuersale 7 omnia compaebendens. Si quidem igitur primuz: substantiae generatio erit ex nō substantia. at cum substantia non existit: neqz hoc: patz qz neqz caeterozūm vllum praedicamentozūm vtpote neqz quale neqz quātu neqz vbi. separatae enim essent vtqz passionē a substantijs. si autem nō ens vniuersaliter: negatio vniuersaliter erit omniz: quapropter ex nihilo necesse erit generari generatūz.

Co. xi.

¶ Secūdo arguit: 7 pmo accipit qz simpli ens potest dupliciter accipi: vel simplici pro perfectissimo 7 primo iter decē pdicamēta. vel simplici pro cōmuni 7 trascēdēte ac omnibus decē pdicamētis cōmune. Tūc arguit. si quid generatur simplici: oportet vt fiat ex nō ente. vel ex nō ente simplici pro modo vel secūdo modo. Si pro modo substantie generatio erit ex nō substantia. at cū substantia nō pexistit neqz hoc aliquid qd sit subiectū: patet qz ceterozūm vlluz pdicamētōzūm: vtpote neqz quale: neqz quātu neqz vbi: separatē enīz essent vtqz passiōes a substantijs: qz re si an generationē simplici: nulla pcessit substantia: nullū pcessit accidēs. igitur nihil: quare erit generatio ex nihilo. De quātū ad pmo mēbzū. quātū ad secūdu iquit. si autē nō ens vniuersaliter. subaudi pcessit: qd secūdo modo acceptū est. negatio vlr erit oīum: quapropter ex nihilo necesse erit generari generatūz. hęc sunt duo argumēta. quib⁹ solet destrui generatio simplici.

¶ De his quidem igitur 7 in alijs dictuz est 7 determinatum sermonibus in pluribus. Amplius autēz 7 breuiter nunc dicēdū. Quoniam modo quidem aliquo ex nō ente simplici generatur. modo autēz alio ex ente semper. potestate enim ens: actu autem nō ens: necesse est (quod dicitur) praexistere vtroqz modo.

Co. xli.

p^o qd si ex nō ente simplici aliquid gnet

¶ Nūc soluit. 7 quoniam solutio hęc tacta est in libro physice cōsultationis: 7 in libro celi. 7 in libro metaphisice. 7 verba hęc patēt: satis sit verba sic posuisse. ¶ Querūt hic vtz aliquid ex nō ente simplici potest

fit generari: videtur qz sic quia forma fit: 7 nō ex forma. igitur ex nihilo. ¶ Circa hęc quęstionem fuerūt duo extrema 7 mediū. ¶ Anaxagoras clāqz generatiōē posuit totaliter ad itra: cū generatiōē dicitur latētis formę manifestatiōē. Et tūc iuxta hęc positionē generatio est ex ente simplici tali quale fit ¶ Alexander Themisti⁹ Auicēna a Platone accipiētēz 7 pleriūz gręci dicunt generatiōē esse ex toto ad extra: vt qz formę omni ex parte in materia ab agente reponantur. efficiuntur enim formę ab agente: 7 in materia reponuntur. ¶ Aristoteles vero (vt. xij. metaphisice. cōmēto. xviij. Auerroes narrat) mediū. vult enīz cōposituz per se effici: at formā 7 materiā per accidēs. iccirco productuz fm partē pcessit vtpote fm materiā. 7 quātū ad hoc cū latitatiōe conuenit. fm partē aduenit: vt 7z formā: 7 quātū ad hoc cū positioē 7 creatioē cōcordat. ab vtisqz vero differt quia partes per accidēs. cōposituz per se fiūt. ¶ Quia e re patz nihil generari ex nihilo: qd Egidius tribus ratioibus declarat. verū petit pro nūc sibi fore concedendum omnē generatiōē esse ab agente particulari extrahēte formā de potētia materie. nā pro nūc vult esse supponēdū a primo agente simplici nihil effici immediate. prima itaqz ratio accipitur ex ordine agētis. Nāz ars 7 natura sunt duo agētes: ars supponit cōposituz. igitur natura pcessit materiaz tātu. Secūda est accepta ex motu. Nam generatio vel est motus vel finis motus. Sed in omni motu oportet itelligere subiectum. vt scōo metaphisice. 7 primo 7 tertio physicoz. igitur omnis generatio pcessit subiectū. Tertia ex modo agēdi. nāz agēs naturale agit per virtutē: quę est alia ab eius essentia. talis autem est accidens. igitur prius sibi passum assimilabit in accidētibus: qz in substantia. 7 per cōsequens pcessit subiectū: 7 ita oportet subiectuz pcessit.

Prīa pō d gnōne.

Secūda

Tertia

Quę ex nihilo nihil.

Qualis pō ex nihilo nihil.

Utrū in nihilo sit redigere.

Quę egidius supponit

¶ Animaduerte qz hęc ppositio. generatio fit ex ente. est pma 7 nō pōt demonstrari. Luus signū est pmo. quia Aristoteles eā accepit per sensuz oīuz: quo mō accipiunt cōes animi cōceptiōes. Scōo. qz in illa cōcordant oēs sensus: vt visu patz albū ex nigro fieri: 7 gustu amari ex dulci: 7 in ceteris id genus. Tertio. qz rōnes Egidij petūt. pma qd nihil valz. nā si agēs artificialē plura supponit. quia cōposituz naturale minus: quia materiā tm: tunc agēs celeste vt itelligētia nihil supponeret. qz est sup arte 7 natura. Secūda petūt. accipit enīz omnē generatiōē esse vel motū: vel motus finem: quod nō potest probari. Tertia magis friuola est. tū primo. qz multi 7 pclarī volūt formā esse immediatū pncipiū actionis per eius accidēs. Tuz quia virtus ab essentia nō differt vt cētā a subiecto. Sic igitur Egidius bn dixit ex suppositis: ex simplici vero nihil valz qd dicit. Tunc ad rationē in pncipio p; solutio. ¶ Secūdo querūt vtz agēs potest redigere aliquid in nihil: 7 vidē qz sic: qz pōt corrūperē cōpositū aliquid: vel igit post illius corruptionēz manet aliquid illi: vel nihil: nō manet aliquid: qz vel in potētia vlr in actu. Si in actu: nō esset iā corruptū. Si in potētia igit possz redire: 7 si nihil manet. igit est redactū i nihil: qd erat ppositū. ¶ Circa hęc quōne egidij multa dicit. p. n. accipit de mēte Arist. qz p^o vt de⁹ sit cā 7 agēs nullo supposito: declarat: qz ipse. ij. meta. cōcedit eē aliqd p^o agēs: qd ē cā ētis 7 totū eē i qm ens. igit agēs nullo supposito: qz si qd pcesseret: tūc nō eēt agēs pmutz: 7 vlr. nā eēt aliqd in effectu: ad qd ei⁹

causalitas non se extenderet. Secundo ait q Aristoteles no concederet deum posse ex nihilo aliquid facere: vel in nihil redigere aliquid. quia vult ab eterno immobile z inuariabili nihil noui effici nisi secundis causis mediantibus. Modo cum secundis cause agat mediante motu: et omnis motus sit actus mobilis: oportet vt in agendo supponant subiectum: z mobile. z sic nec ex nihilo agere possunt: nec in nihil redigere et per consequens nec deus: cum nihil agat: nisi illis mediatis.

¶ Quid vero cause secundis et agentes naturales: quibus mediatis deus agit: no possint aliquid redigere in nihil: tribus rationibus probat. prima est ex parte formę: quia corruptio vnius est generatio alterius: sed nihil generatur: nisi aliquo supposito vt diximus. igitur nihil corrumpitur: nisi aliquo remanente. Secundo ex parte materie: quia materia est incorruptibilis: z no potest manere absq; forma. igitur si vna forma desinit alia remanet. igitur non in nihil: quia semper materia remanet cum forma. Tertio ex parte motus: quia corruptio formę vel est motus vel non sine motu: sed omnis motus est ad formam. igitur no potest corruptio esse ad nihil.

¶ Quid autem vt Auerroes. xij. metaphisice. cometo. xvij. dicit: voluit qd quaquas aliquod agens possit ex nihilo aliquid facere: vt deus: no tamen in nihil redigere: z hoc quia omne agens agit agendo: z omnis actio est ad aliquid. igitur no potest redigere in nihil.

¶ Animaadvertendus tamen qd per nihil possumus intelligere vel nihil in transcendere: vt si quid ita esset redactum in nihil: vt nec illius aliquid relinquere tur in transcendente. vel in genere: vt si aliquid ita dicitur redimi in nihil: vt nec aliquid sui generis remaneret. vel in specie: vt si quid esset reductum taliter ad nihil: vt sue speciei nihil remaneret. vel in indiuiduo: vt ita esset ad nihil: vt nec quicquam indiuidui rester.

¶ Tunc dicerem qd no est possibile vt aliquid reductur ad nihil primo modo: nec vt theologus: nec vt philosophus: patet. quia deus apud theologos non potest ita reddere rem ad nihil: vt nihil suę transcendentie maneat: quia nec ipse manebit. Diceret secundo. apud Aristoteles qd nec secundo modo: quia genera sunt eterna: z eterna non potest fm se z quodlibet sui deficere. Per idē dicerem tertio qd nec tertio modo: quia etiam species sunt eterna. Resstat igitur videre si potest agens naturale reddere re ad nihil fm indiuidui. Apparuit Egidio qd no: quia semper materia restat: que est aliquid indiuidui: quia pars compositi: z vna numero oīz. xv. meta. cometo xiiij. Videtur autem mihi qd hoc no sit bene dictum: primo quia materia nullus habet esse apud Auerroē nisi a forma. igitur ablata forma indiuidui: perdit eē indiuiduale illius cuius erat. igitur no manet vt pars indiuidui. Sed vt pars generis: z hoc decepti Egidij. Secundo. Si manet vt pars a. indiuidui. igitur manet forma eiusdes: quia materia vt pars ad formam referitur vt pars: z relativa simul sunt z no sunt: ppter hęc videtur mihi qd agens naturale possit aliquid ad nihil reddere fm indiuidui. patet. quia nihil indiuidui

restat sub ratione qua erat illius: vt nec materia: quia nec forma: nec potetia: quia possit idē numero redire. igitur est redactus ad nihil simpliciter indiuidui. De qd pmo. ¶ Ulterius animaduerte: qd hęc videtur iucio contradicere: qd. v. deus agit nihil presupposito: z tamen ex nihilo nihil facit. Primo. quia deus agit simul cum causis secundis: vel agit vt primus vel vt z. Si vt primus igitur agit nullo presupposito. igitur ex nihilo agit: quod negat Egidius. Si vt z. igitur alid agit vt primum: z sic de illo: vt prius dicebat. ¶ Secundo agere ex nihilo z agere nullo presupposito idē sunt apud omnes. igitur si agit nullo presupposito agere ex nihilo. ¶ Propterea dicitur potest dupliciter. Vno modo qd deus apud Aristoteles est agens primus: z tamen agit aliquo presupposito: quia dicitur agēs primus: quia agit virtute propria z independenter. at cetera agunt virtute illius z dependent: z tūc que dicit Egidius nulla sunt. Alio modo dicit potest qd deus ignis fit: dicitur effici z vt ignis: et vt ens. vt ignis: quia nūc est ignis: z prius no erat ignis. vt ens nūc z prius no erat: z quia ens est comuni? igitur ideo debet ad causam comuniorē reduci iuxta propositiones libri de causis. effectus vniuersalis ad causas vniuersales debet reduci. z quoniam est effectus comunissimus: ideo soli deo altribitur. Tunc diceret apud Aristotelem qd ignis sub ratione ignis ab igne fit: at sub ratione entis a deo: z quia ante ens non est ens. igitur de? est causa ignis vt est ens nullo presupposito: no tamen creat: quia creare est agere nullo presupposito rem per se z seorsum existētes: qualiter no est hic. nam deus no facit esse in igne absq; igne: ideo no creat. ¶ Potest igitur ad mentes Aristotelis cōcedi deus concurrere ad effectus fm rationes: que nihil presupponit: attamen nūq; per se z immediate ex nihilo facere: quia est agēs primus: quod mediatis causis secundis agit: z sic bene dixit Egidius noster.

¶ Tertio debes scire qd Aristoteles no debet ponere aliquid effici ex nihilo: z debet negare aliquid effici ex nihilo: no debet ponere: quia no est ponendum qd tradidit principis naturalis philosophię vt Egidius dicit. debet negare: quia eius opposituz colligit ex cordia omnīz sensuum: vt diximus: sed de hoc alibi diximus. ¶ Ad rationem in principio patet solutio. ¶ Tertio querunt vtrū materia possit esse absq; forma: qd sic potest esse absq; hac z absq; illa: z sic de singulis. igitur sine forma. Secundo forma potest esse absq; materia. igitur materia sine forma: tenet consequentia. quia sunt causę primę iūce z independētes. Respondet Egidius z petit primo qd actus est triplez vt forma z esse: z agere. forma est actus omnino primus. agere omnino secundus. esse medius. actus actus: quia supponit formam. actus est secundus. quia supponitur ab agere ipso est actus primus. petit secundo qd separari est dupliciter aut fm esse: quomodo vinum separatur a volio: aut fm intellectu: quomodo sapor a pomō. Tunc dicit qd a forma separari no potest nec fm esse: nec fm intellectu ab ipso agere: z hęc esse: z intellectū ab ipso esse potest separari ratione z intellectu. no aut hęc esse. Sed p. q. q. q. mā ipsa no agit nisi per formam z esse: z in passo p. modo potest passum no esse presens. Tertij p. quia vbi separare ē ab esse. ipsa no est: z per p. no esset separata. potest tamen intelligi absq; eē: qd eē no est de qditate eētice cū sit accidēs. ab forma vero nec esse nec intellectu separari potest.

De y Egidio an de ex nihilo.

ppria pō.

Declatio ppua.

De tertio.

Utruz mā possit esse absq; for.

intellectu quidē nō: quia est pura potetia: que intelligi no potest absq; forma: esse vero minime. quia cum non possit separari ab esse: nec a forma: cum esse sit a forma. z hoc modo Auerroes secundo physicoz. cometo. xv. dicit qd materia no potest denudari a forma: quia tūc qd no esset in actu: esset in actu. Naz vbi separata esset a forma: ipsa esset. igitur esset in actu: et cum esse actu sit a forma: que non est. igitur non esset actu: z sic esset in actu: non esset in actu. Itēq; tertio celi. cometo. xvij. idē declarat: qd de ratione materie est vt sit pars compositi: quare vbi esset absq; forma esset. igitur pars compositi. z sic in actu: z quoniam sine forma: tūc no esset. igitur esset z no esset. z tota causa est: quia omne ens in actu est forma vel habēs formā z oē eē est a forma vt a calore calidū. ¶ Animaduerte primo qd Egidius quātuz ad duo bene dicit. Qd enī materia possit esse absq; actione: omnes concedunt: quia agere supponit passum: quod non semper presens adest. qd vero materia possit intelligi absq; esse: no tamen existere absq; esse: etiam bene dicit: quia omne prius potest intelligi absq; suo posteriori: itēq; esse est veluti accidens materie essentie. Et hoc per Auerroes etiā oportet cōcedere. at qd materia no possit eē absq; forma nec intelligi: non acceptamus: quia licet apud Auer. no possit esse: potest intelligi absq; forma. patet. xv. metaphisice. cometo. xiiij. materia vt intelligitur vna: intelligitur absq; forma. Secundo potest te intelligi absq; esse. igitur absq; forma: quia si no: tunc potest intelligi habere calorem z no habere esse: qd no capio. no enī potest intelligi habere calorem: z non esse caliduz: nisi quodāz in casu calculatoz: quē nūc omitto. Tertio materia est causa formę. igitur prior forma: z omne prius potest intelligi absq; posteriori. Dico igitur qd potest intelligi absq; forma: z no eē absq; formam: vt tenet Auerroes. ¶ Tunc ad rationes Egidij. Ad primas diceret qd materia sub ratione essentie est intelligibilis absq; forma: quaquā nunq; intelligitur nisi preintellecta forma: at preintellecta: tunc intellectus dispositus cōceptione formę potest ferri ad materie essentia: vt absolutū quoddāz: substantia quędāz. ¶ Ad secundas dicens qd intelligitur propter formam dispositiue z quietatiue: tamen potest intelligi imperfecte actu simplici absq; forma. Ut forte melius z magis ad verba Auerrois. materia intelligi per formam est dupliciter. vno modo vt no possit intelligi: quin in ea simul esse intelligatur forma: z hoc modo falsum est: quia cū materia possit intelligi vt priuata tūc potest intelligi qd sibi no sit forma. alio modo qd no possit intelligi nisi aliqua ratione intellecta forma: z sic bene dicit Egidius: qd quomodocūq; materia intelligatur: semper forma intelligitur: quaquā possit intelligi no esse materie. ¶ Secundo animaduerte qd quidāz recentiores qui habent acutē tenēt qd materia sit res distincta a forma realiter: z sic qd materia sit res: z quoniaz de ratione rei est essentia z existentia: ideo dicit materia habere essentiam z existentiam aliā a forma z no propter formā. z sic volunt qd esse no sit actus formę: sed actus entis. Quare tenet qd materia potest esse z intelligi absq; forma: quia hęc proprias essentias z existentias. igitur potest terminare se actu intellectus z eē: qd primū independēs potest esse absq; eo a quo in suo ordine no dependet. dicit tamen qd Aristoteles diceret materiam nūquā esse absq; formam: propter actiones agentis naturalis: que semper est ad formam: z quia deus semper agit mediā

te actione agentis naturalis: ideo nūquam erit absq; forma. ¶ Et si dicis contra quia possibile positio in actu nulluz sequitur impossibile: sed hoc non potest poni esse: quare no est possibile: dicit qd hoc est possibile. nec oportet vt ponatur in actu fm se z qdlibet sui: sed fm aliquid sui: vt fm vna formā nūc z cras fm aliā: z hoc satis hęc tamen positio alibi pertractetur: nunc autem satis sit dictuz in tātū. ¶ Ad rationes in principio. Ad primas dicens qd materia non potest esse sine forma: z quz dicitur potest esse sine hac: concedo in hoc instante: z sine hac in illo eodem. igitur z sine forma. negatur. quia debent sumi omnes singulares copulatę ad idem instans vt diximus. ¶ Ad secundam patet solutio qd nulla est forma sine materia: nisi equiuoce dicta.

¶ Illud autem quod z his determinatis dictum est. habet mirabilem quęstiones rur sus repetendam: quomodo est substantię simplex generatio siue ex potentia ente siue z quomodolibet. Quare et nūc vtiq; quis an est substantię generatio z huius: sed no quanti z qualis z vbi: eodem autēz modo z de corruptione.

¶ Contra determinatas respōsiones videtur mouere duas ambiguitates. Prima. vtrū substantię sit generatio simpliciter dicta: siue qd generatio fiat ex ente potentia: siue ex ente quomodolibet aliter. Secunda quęstio est vtruz generatio sit tantuz substantię z huius? z no ceterozū predicamentozū: vt neq; quati: nec qualis: nec vbi: nec alterius eozū: z vt de generatione hęc duę quęstiones querri possunt: etiaz z de corruptione querantur. vel forte qd est vna quęstio: sed textus no debet transferri vt iacet: sed sic queret enim vtiq; an est ex substantia generatio z hac: z no ex quāto: z quali: z vbi. Naz in gręcis codicibus hęc omnia in genitūto leguntur: que possunt ad ablatiuum cōverti: z tunc est sensus vtruz generatio simpliciter dicta sit substantię. vs. ex substantia z hac: no autem ex quāto z quali z vbi quomodo quęstio est vna: z quomodocūq; legatur parum refert: attamen Auerroes videtur intelligere illam secūdo modo in p. xv.

¶ Si enim aliquid generabitur manifestuz est qd erit aliqua substantia potentia: no aut actu: ex qua generatio erit: z in quā necesse est transmutari: qd corrūpitur.

¶ Arguit nūc ad quęstione sic: si generatio est: oportet vt aliquid presit: vel illud est in potentia: vel in actu. no est substantia in actu: quia tūc fieret quod erat. igitur substantia in potetia. vltra. si presit substantia in potentia: vel in ea presit aliquid decē predicamentoz in actu: vel solum in potentia: z nihil potest dici hęc: quare no potest presse substantia in potetia. ¶ Licet hanc rationē primo ostēdit: qd no potest presse substantia in actu: z inquit. Si enī aliquid generabitur: hoc est substantia. manifestum est qd presit aliqua substantia potentia. non autem actu. ex qua generatio erit: z in quā necesse est transmutari: qd corrūpitur. substantia igitur que presit: no potest esse in actu: quia vt dixit: tunc esset anteq; fieret.

¶ Anrum igitur existit huic aliquid aliozūz actu. dico autem vtrum erit quantum: aut

Coni. xly.

Coni. xliij.

quale aut vbi: qd potentia solum est hoc z ens: simpliciter autem neq3 hoc neq3 ens. Si enim nihil: sed omnia potentia qd z sic non ens cōtingit separari. Amplius qd maxime timuerunt primi pbantes. ex nibilo p̄ existēte erit aliquid generari.

Co. xliii.

Osten dit nūc q̄ illa suba p̄ existēs nō potentia ali quod nouē predicamētōz: p̄ p̄mo p̄ponit hoc. d. vtrū igit̄ existit huic aliquid alioz actu. dico aut̄ vtz̄ erit quantū: aut quale: aut vbi: qd potētia solum est hoc z ens: simplr aut̄ neq3 hoc neq3 ens. hoc est mā: quē est solū potētia hoc z ens: sed simplr neq3 est h̄ neq3 ens. vtz̄ in quā mā sic dicta sit actu aliqd̄ predicamētōz: an potētia tñ. Arguit modo q̄ nō sit potentia illa. i. p̄dicamēta. d. si eni nihil actu est: sed oīa potētia: illō qd̄ est sic nō ens hoc est māz ipsam cōtingit separari. hoc est esse nec substātia: nec aliqd̄ accidētū. S̄ esse quōddā diuersum z separatuz ab his oibus: z sic illa nō essent prima rez genera. S̄cō idēz p̄bat: qz tunc ex nibilo aliquid esset. p̄batur. quia ex materia esset substantia ipsa: quē materia nec est substantia nec ali quod nouem predicamentozum. igitur nihil: z sic ex nibilo fieret substantia.

Si autem hoc quidem neq3 hoc aliquid neq3 substantia existat: sed aliozūz predica mentozum aliquid sit (quemadmoduz diximus) passioēs a substātia separatae erūt.

Co. xlv.

Quā nō sit sub aliquo p̄dicamētōz: hoc est q̄ nul lum predicamētōz actu sibi insit. p̄bat. quia tūc pas siones hoc est p̄dicamēta nouē essent separata a sub stātijs. p̄z. qz mā illa nō est substātia: z accidētia insit māz: quare erūt z nō in substātijs.

Et de his igitur quantum contingit: tra ctādū est. z quae causa est quare generatio semper sit: z quae simplex: z quae p̄m p̄tē.

Co. xlyi.

Ad solutiōē quēstionis tactē p̄ponit aliā qōnē: ex cuius solutiōē patebit solutio ad quēstā a p̄ncipio. z inqt. Et de his igit̄ quātū cōtingit: deficit tractādū est attrico: z quē cā est quare gnātio semper sit: z quē sim plex sit gnātio z quē p̄m partē z p̄m qd. nā bis solutis patebit solutio ad p̄ncipalē qōnem. Alij ex ignorātia litterarum grēcuz. Aliter exponūt: quod non est di gnūm nunc narratione.

Existente autem causa vna quidez: vnde p̄ncipium motus dicimus esse. vna vera materia de tali causa dicendum. de illa qui dem enim dictum est prius in de motu ser monibus: qd̄ sit hoc quidem immobile per omne tempus. hoc autem mouet̄ semper. horum autē de immobili p̄ncipio. p̄mo quidem dijudicare alterius p̄biae est opus. de eo autem qd̄ inquantuz continuo moue tur alia mouet. post haec dicenduz quae ta lium singularium d̄: corū causa sit. At nūc vt in materiae specie positam causam dica mus: propter quaz semper corruptio z ge neratio non deserunt naturam. simul enim forsitan fiet hoc manifestū: z de nunc quae

sito quomodo opz dicere de simplici corru ptione z generatione.

Co. xlvii.

Nūc accipit ad qōnis solonē de qua cā opz loquit̄: vult q̄ cū duplex sit cā. vna qdē: vñ dicim⁹ esse p̄nci piuz motus: quē agēs d̄. vna vō vt mā: de tali cā hoc est mā dicēdū: cui⁹ rōnē subscribit. d. de illa qdē. n. di ctū est prius in de motu sermonib⁹: q̄ sit hoc qdē im mobile p̄ oē tēpus vt deus. hoc autē mouet̄ semp vt celuz z sol. hōz autē de immobili p̄ncipio p̄mo qdē duz dicare alteri⁹ p̄biae est opus. de eo autē qd̄ iquātuz cōti nuo mouet̄. alia mouet: hoc est celo z sole: post hęc in sc̄do dicēdū: quē z quomodo cā sit dictoz. talium sin gularium. at nunc pro satisfactiōē quēstiois: vt in ma teriē spē positā cām dicamus: p̄pter quā semp corru ptio z generatio nō deserūt nām: sed semp sunt. cuius causaz ait. d. simul. n. forsitan fiet hoc manifestū z de nūc quēstio: quomodo. v. opz dicere de simplici cor ruptiōē z generatiōē. igit̄ de mā ipsa est dicēdū: qz ea declarata: quēstio p̄ncipialis mox tollet̄: at de agēte partim est dictum: partim dicemus.

Habet autem quaestionem sufficientem: z quae causa est q̄ perpetuetur generatio: si quidem qd̄ corumpitur: ad non ens sece dit. non ens autem nihil est. neq3 eniz quid neq3 quale neq3 quantum neq3 vbi: quod non ens. Si quidem igitur semper aliquod entium secedit: quare non consumptuz est aliquando retro z vacuum omne: si finituz erat ex quo fit generatorum vnūquodqz.

Co. xlviii.

Hęc Aristotelis qō sic cathegō p̄ponit. oē finituz qd̄ p̄ refectionē ad nō ens secedit: tadē deficiūt: q̄cū qz generant̄ vel genita fuerūt ex mā quē nec est suba nec quāta nec qualis nec aliquid alioz: sunt finita. igit̄ tadē deficiēt. Aristoteles format rōnē sub mo do qōnis. d. h̄z autē quēstionē sufficientē. z quē cau sa est q̄ p̄petuet̄ gnātio. vñ p̄petuet̄ place ē syneico hoc est gregoz vel p̄lico: vel p̄tinuo: p̄tinet̄ mibi ad p̄positū magis sic trāsserret: qz eū sensuz grēca cōstru ctio exposulat. deide reddit qōnis cāz. d. si qdē qd̄ corūpiūt ad nō ens secedit vt ad māz: quē est nō ens: vel ad puatiōē: iō dicit. nō ens aut̄ nihil est: neq3 eni qd. i. suba. neq3 q̄le: neq3 quātū: neq3 vbi est qd̄ nō ens hoc est mā vñ puatio: tūc resūmit qōnis vim. d. si qdē igit̄ semp aliqd̄ entū secedit: quare nō consumptuz est aliquādo retro: z vacuz oē hoc est mūdus totuz cur tadē nō desit: si finitū erat subiectuz z mā: ex quo fit vnūquodqz generatoroz: hęc est qō: z eius forma: z q̄st̄ p̄pter ouo videt̄ gnātio z totuz mūdus cōsumptuz. p̄io qz in dies corūpiūt vnūquodqz ad nō ens. sc̄do. qz mā ex qua pullulāt generata est finita.

Non enim vtiqz quia infinitum est id ex quo generatur: nō deficit. hoc eniz impossi bile est: p̄m actū qdē enim nihil ē infinitū.

Anaxagorici et mellisei fingūt: iō nō deficere gnō nē z genita ipsa: qm mā est infinita: ex qua genita es fluit. stat aut̄ infinitū nō posse p̄ refectionē cōsumi: qz infinitum est: qd̄ quātūcūqz accipiētibus: semper re stat aliquid accipere. Cōtra obicit Aristoteles: qz vel est infinita in actu vel in potentia: nō in actu: quia infinitum in actu nihil est. nec in potētia: vt dicef. igit̄ non valet hęc solutio.

Potentia autem est vt in diuisione: qua propter oportebat banc esse solam nō deficiendi q̄ generetur semper quidem minus. Sed nunc nō videmus huiusmodi.

Co. i.

Qua vero nō sit infinita in potētia arguit: quia quāuis sic dicēdo posset aliquātulū satisfieri ad qōnē: ymagi nando q̄ corruptio fiat: vt diuisio: in qua semp min⁹ restet: tamē hoc est cōtra sensum: qz nos videmus ali quod deficere in magis z min⁹ z equale: z restare ma gis z minus z equale vel semp equale. iquit. Potē tia autē est: vt in diuisione ipm̄ infinitum: quapropter oportebat hanc esse solā nō deficiēdi q̄ generet̄ semp quidem minus. Cōtra obicit. d. S̄z nūc nō vide mus huiusmodi: quia semp videmus equalitatē z rez z mūdū. Tota igitur ratio est. vt materia est actu infinita vel potētia: nō actu vt p̄batur est: nec potētia qz tūc generatio fieret per diuisiones illius: h̄z hoc est cōtra sensuz: quare cōtra p̄biam.

Quocirca quoniam huius corruptio al terius est generatio: z huius generatio alte rius est corruptio: indefectibiles esse neces se est transmutationez. qd̄ quidez igitur ge neratio z corruptio: similiter sit circa vnū quodqz entium: hanc extimamus esse suffi cientem causam in omnibus.

Co. ii.

Soluit nunc ad quēstionē q̄ ideo semp est genera tio z nūq̄ deficit: s̄z z corruptio: qz generatio vnus est corruptio alteri⁹ z cōtra: z tūc quasi se excusans inqt. qz qdēz igitur generatio z corruptio s̄z hoc est cōtinuo sit circa vnūquodqz entū subaudi semp z indefi ciētē: hāc extimamus esse sufficientē cāz in oibus. v. qz generatio vnus est corruptio alteri⁹ z cōtra. ver bum indefectibile apayston scribit̄ grēca: qd̄ sonat in quietum z cōtinuū. iccirco sic trāstuli: vt vides: quia grēcus sensus ille est. Sed circa dicta quērit̄ vtrum corruptio vnus sit generatio alterius: z cōtra. Ar guunt quidam sic. generatio nō est corruptio. igit̄ ge neratio vnus nō est corruptio alteri⁹. Sc̄do. tūc sem per esset equalis entū multitudo. Tertio. generatio equi est vni⁹ gnātio z nullius corruptio. Quarto. cor ruptio bouis nō est gnātio alterius: quia eadē forma corporis manet in vtroqz. Quinto. in nutritiōē homi nis aliqd̄ corūpiūt: z tñ nihil generat̄. Sexto. i corru ptioē hois nihil corūpiūt: z tñ aliqd̄ generatur vt for ma cadaueris. Alterius septimo arguit̄ alij de colo re genito per diuisiones corporis. vbi nulla opposita qualitas corūpiūt. Octauo. de luminis gnōne: vbi nihil corūpiūt. Alij nono. sic arguūt. augmētatio vni⁹ nō est alterius diminutio: nec cōtra. igit̄ nec gnātio vnus erit alterius corruptio. Decimo. Auerroes i li bro de suba orbis. capite. ij. ponit mūdum esse factū a p̄ma causa: vbi nullius fuit corruptio. Alij xi. arguūt generatio est forma: corruptio est puatio: h̄z nulla for ma est puatio. igit̄ gnātio vnus non pōt esse alterius corruptio. iz in gnātiōē mixti ex elemētis sit gene ratio mixti z nō corruptio elemētōz apud Auerroes ij. celi. cōmēto. lxxij. hęc sunt iunioz p̄cipua argumē ta in hac re. Cōtra quēstionē hanc p̄mo de substan tijs: deide de accidētibus esset dicēdū. Sed quia bñ de accidētibus aiūt: de substātijs solū trāstigam⁹ recē tiores solūūt qōnem de rigore logico: deide de rigore p̄physico. Cōtrū ad p̄mū supponūt quatuoz: quoz

Positio re centioz.

Co. i.

Co. i.

Co. i.

Co. i.

Co. i.

Co. i.

siue relatiua inuicem se respicietes: vt nuc peto: quia als declarabitur de mete Auerois quito pphicozū. cometo. ix. Tūc sequitur in pma figura: q de virtute sermonis hcc est vera. generatio vnus est corruptio alterius: sicut illa. pater vnus est filius alterius: z sic cut non sequitur in hac. igitur pater est filius: qz esset pcessus ad absoluta: ita nec debet inferri: qz genera tio sit corruptio aut ecōtra: z hoc ignorarunt.

Quid s̄ p̄ suppone. C. Tūc ad suppositiones eoz. Ad primā dicerē q nū/ libri Auerois dixit: q generatio potest capi pro ma/ teria: sed bene q materia vere generetur: modo qz lignum vere sit album: non ppterea albedo pōt capi pro ligno: vel supponere pro ligno: sic licz hcc sit vera. materia generatur: nō ppterea generatio poterit pro materia capi: z miror hanc certe stultitiam tantam.

Quid s̄ y⁴ C. Ad scōdam. Auicēna in philosophia nō paruē aucto/ ritatis vir vult qz motus z tēpus z talia nō genera/ tur: qz in his quē sunt talia denominatiue z participa tiue est venire ad talia per essentialia: z per se. scōdo pphicozū. z quonias qd generatur motu generatur z ge/ neratiōe etiā. igitur motus nō generatur nec genera/ tio generatur: sicut nec albedo est alba. Sed bene se/ quitur q motus sit per se generatio: z generatio per se generatio per essentialia: vt albedo per essentialia albe/ do. C. Sed dices. motus est ens de nouo. igitur gene/ ratur. potest dici q generatur vel est quo aliud gene/ ratur. ad hoc enim q aliquid sit de nouo: sufficit q vlt/ generatur. vel sit quo alia generatur. ratio vero eozū etiā reducitur in permanentibus sic: qz vel quādo est vel quādo nō est generatur res permanentes: quare sol/ uat p me z se. Et ad hunc errorem labebatur ob igno/ rantia metaphysice. C. Nunc de rigore pphico trāsfi/ gamus. Recētiōes supponūt duo. at prima supposi/ tio est qz plures forme specificę nō possūt stare in eo/ dem subiecto: ac in eodē puncto materię. pbāt. quia tūc vnum idiuiduū esset in pluribus speciebus: quia a forma specifica sumitur species: z quelibz forma cō/ stituit specie: quare constituēt idiuiduū in diuersis speciebus. Secūda suppositio omittitur: quia vera. Tūc volūt qz ad generationē vnus cōpositi sequit/ corruptio alterius: z ecōtra: nō tamē ad generationē vnus forme sequitur corruptio alterius forme: hoc pz. nam vbi corrupitur homo: generatur cadauer: at ad generationē forme cadaueris non sequitur corru/ ptio humane forme: quia rationalis aia est perpetua. Propter quē dicit qz hominis generatio: z hominis corruptio z eius nutritio sunt miraculose. quia non sunt propter causam naturalem.

De rigore pphico. Pō recen/ tioz.

Cōfutatō pōnis. C. Siue Aristotelis intellect⁹ pphicus sit iste: siue ali⁹ nō curo: at videtur q suppositio eozū sit falsa: z ratio nō cōcludat. Scōdo videtur q cōclusio non sit in toto vera: vt credunt. Tertio illud quod addunt de gene/ ratione hominis est omnino erroneum.

Supponis cōfutatō. C. Suppositio quidē est falsa. nam Auicēna z Auero es. iy. celi. cōmēto. lxvii. z ultimo cōmēto huius primi. volūt in mixto esse quattuor formas substātiales ele/ mētoz. Aueroes tamē ait. illas eē in mixto sub esse remisso. Auicēna vero ibi sub eē reducto z nō libero: de quo als. Nec valz qz tunc mixtū est in plibus spe/ ciebus. est enī tātum in specie vltimę forme: quē sola reponit in specie: z sola cōstituit. Cetera vō disponūt nō enim omnis forma recepta in materia constituit in specie: sed interdum disponit: quia nō pncipaliter i/ sunt mēc pp se: sed pp aliud vltimū: qd vltio pstituit.

Cōclusōis expō. C. Cōclusio vero nō videtur ex toto vera: quia quādo

dicit nō ad quālibz forme generationē sequi alterius corruptionē. ppter formā humanā: vlt intelligit alteri⁹ in nūero: vel alteri⁹ in spē: vel alteri⁹ in genere: si alte/ rius in numero. eiusdem tamē in specie: nō dicit: s; nō ad Aristotelis mētē: z breuiter Aristoteles (vt mibi videtur) vult ad cuiuslibz forme generationē sequi alicuius forme corruptionē: siue illa sit eiusdem spēi siue alterius: ppter quod intellectus Aristotelis potē est iste. nō est alicuius generatio sine alicuius corru/ ptioē: nec alicui⁹ corruptio sine alicuius generatiōe. modo vbi generatur forma cadaueris corrupitur forme siue dispositiōes quibus ratiōalis aia cōserua/ tur in materia: z ita est alicui⁹ corruptio. C. Vero ad/ dunt de generatiōe hominis: videtur falsissimū: pzo ex parte materię: z forme. nā miraculum est effectus supra naturā. Si igitur generatio hoīs est miraculo/ sa: erit supra naturā. hoc autē stare nō pōt: quia vlt su/ pra naturaz forme: z hoc nō. quia ratiōalis aia per se est actus corporis: propter quod pficitur in specie: z p se inclinatur ad vnionē corporis tāqz ad eius pfectiū: le vlt supra naturā materię: z hoc minime: quia mate/ ria nāliter appetit formā: z nālius pfectioēz formā possibilē eē in illa. Scōdo ex pte vtriusq: dicit. n. viij. metaphy. circa finē: causa quare ex aliquib⁹ efficitur vniū naturāl̄ est: qz hoc actus p se: illud potētia p se. Sed ratiōalis aia est p se actus: z mā p se potētia. igit vniō est nālis: z non miraculosa. Tertio ex pte corru/ ptioēz. corruptio z generatio sūt vniē respectu eiusdem: z vniū sūt naturāl̄ nata fieri circa idēz: ppter quod si vniū vniū est alicui nāle z alterum. sed corruptio hoīs est nālis: quia a pncipio itrifico. igit z gnō fuit natu/ ralis. multę alię rōnes factę sūt in libro de intellectu. quas nūc omitto. Quomodo vō gnō hoīs sit nālis: le/ ge libru de intellectu. tractatu pmo. libro. pmo. capite xxvij. z. xxix. vbi dictū est. q generatio est nālis pro quāto hō iducit sumā dispoē: qua rōnalis aia mox a pmo effundit in corp⁹. z tu ibi. C. Tūc ad rōnes. Ad pnum. solo pz. qz in ratiōe diuersis rōnib⁹. cedit: nō tñ in absolutis. C. Ad scōdam. dicit qz illō nō seqz: qz p se ex vni⁹ corruptioē plura generant. C. Ad 3m. dicit qz in gnōne eg forma subalis ebzidiōis corrupit: lz forte restēt dispōnes qdā: de qb⁹ postmodū. C. Ad 4rtū. solo pz. nō. n. vnamet forma cadaueris manet: lz sllis vlt. C. Ad 5m. in nutritioē hoīs gnāē ppositū ex mā z aia rōnalis: nō pp nouā forme gnōne: s; pp nouā forme vnionē i mā nutritiōē. z tu in li⁹ de intellectu. C. Ad 6m. dicat qz i gnōne cadaueris corrupit hō: nō pp aiē corruptioēz: s; pp dispōne: qua aia cōseruabit: vt dixim⁹. q. v3. corrupta desinit iformare. C. Ad 7m. dōz qz ibi corrupit vniū z gnāē nō qdē color in actu: s; de nouo icipit appere. C. Ad 8m. dōz qz i ac/ cidētib⁹. dicit pbi nō est vlt: nisi qn accūis h; vniū z ta/ le: qz mā nō possit eē sine altero illoz. C. Ad 9m. iā di/ xim⁹ illud Aristō. vbi nō vlt i accidētib⁹: z sic nō i qti/ tatib⁹. C. Ad 10m. Aristō. logē in gnōne quē sit p abie/ ctionē z vniū: qz nō nō est illa mudi genitura. C. Ad 11m. dōz qz forma pōt eē puatio nō ad idēz: s; ad diuersa: sllr z puatio habit⁹ ad diuersa. C. Ad 12m. apud Aueroē dōz qz i gnōne p̄ mixti ex eltis elta corruptū: nō qdē corruptioē tollēte forme cēntiā: s; tollēte iforma/ tionē z denoiatiōez cōretā. imixto. n. restant elntariē forme apud Aueroē: z liberēt mēc mixti: nō tñ pnci/ palr iformāt nec denomināt denomiatiōē specifica: qz nulla est pars mixti: quē sit ignis vel aqua: licet in quālibz pte mixti sit ignis z aqua: eodem modo z de

corruptioē mixti in elnta: nō qz forme illoz icipiat eē s; qz nūc pmo icipiat eē forme actu denoiantes elnta sub propriis z specificis denomiatiōibus. de hoc la/ tius dicem⁹ in de mixtiōe: hcc de questione.

Propter quid autem aliquando haec q/ dem simpliciter generari dicuntur z corru/ pi. haec vero nō simpliciter rursus pertra/ ctanduz. Si quidem idē est generatio qui/ dem huius: corruptio vero huius: z corru/ ptio qdē huius: generatio vero huius. que/ ret enīz sup hoc aliquis rationem.

Lōm. iij. C. Soluta qōne accessoria. v3. vtz gnatio sit semp: z si semp cur nō p̄supū est oē: repetit pmas qōne et ingt. ppter qd aut aliq: hcc qdēz simplr generari dicunt z corrupti. hcc vero nō simplr rursus ptractaduz. rōci/ natur ad qōnez sic. oīs gnatio quē est huius ex corru/ ptione huius gnō est f; qd. z corruptio qdē huius ex gnōne hui⁹ corruptio est fm quid. Sed p solutionem qōnis accessorie oīs gnō est hui⁹ in qstuz est corruptio hui⁹: z e3. igt oīs gnō est f; qd: z corruptio sllr.

Dicimus enim qz corrupitur quidez sim/ pliciter: z nō solum hoc: z qz haec quidem generatio est simplr. Illa vero corruptio. hoc autem sit quidē aliquid. simpliciter vō nō sit. dicimus enim adscendentes fieri quidez scientē. simpliciter antez fieri non.

Lōm. iij. C. Videri aliq: qz Aristoteles hic soluar: qd stare nō pōt. nā vbiūenit qd grece est gar: reddit cāz: qre vlt qz reddat cāz maioris: z hoc per dīaz inter gnōnez sim/ pliciter z gnōne fm qd: quē in hoc cōsistit: qz pp gnā/ tionez simplr verificat ens sine addito de aliquo: de quo p̄i vificabilē nō ens sine addito. vbi cā. cū equ⁹ generatur dicim⁹ qz equus nūc pmo est ens simplr: z equus pus nō erat ens: p opposituz corruptio simplr. at ppter generationē fm qd verificat ens cū aliquo addito de aliquo: de quo p̄i nō vificabat. nā dicim⁹ vscēte fieri quidē ens sciens. simplr aut fieri nō dici/ mus: sllr ppter corruptionez fit. Ex hac differētia pz maior: qz oīs generatio huius: hoc est qua aliquid fit ens hoc ex ente nō hoc: fit generatio fm qd: quē erat maior: z hoc nō Aueroes textū hūc paraphraē vlt.

Quemadmoduz igitur determinauimus pluries dicentes: qz haec quidez hoc aliqd significat. haec vero nō: propter hoc cōtin/ git quod queritur.

Lōm. iij. C. Rndet ad dubitationē qz eoz quē sunt: quēdas sūt hoc aliqd: quēda vero nō: quē hoc aliqd signat vlt sunt hoc aliqd: simplr eē vel significare dicunt. at quē nō hoc aliqd: s; qle vel quātū z id genus signū vlt esse di/ cunt: fm qd sunt vel signat. Ex quo patet solo qz subē est gnō simplr: qm signat vel est hoc aliqd. at accidē/ tis est gnō f; qd: qz est ens fm qd: z pp hanc dīaz ait ztingere qd qritur: z solui pblema dictū.

Differunt enīz ea in quae trāsmutat trās/ mutans: veluti fortasse quae in ignem via: generatio quidem simplex est. corruptio ve/ ro alicuius vtpote terrae. quae vero terrae generatio: quaedam est generatio: sed non simpliciter generatio. corruptio vō simpli/

ter: vtpote ignis: quaedamoduz parmeni/ des ait. duo ens z nō ens eē inuens: ignē z terram: haec iam vel talia alia supponere differit nihil. modum enim querimus: sed non subiectum.

Lōm. iij. C. Verificauit qōne. v3. quomodo sit gnatio simplr z quo fm qd: volēs qz gnatio simplr sit ad ens simplr: qd est hoc aliqd: gnō fm qd: ad ens fm qd: qd est ens qle vel quātū z id gen⁹. Assignat nūc ratiōne solonis Et hoc p̄ quo ad formas ignis z aq: scōdo quo ad mās. z ingt. Dnt. n. ea in quē trāsmutās trāsmutat: hoc est dnt termini ad quos: igitur z trāsmutationes: sed ea in quē trāsmutat trāsmutās differūt penes simplr et fm quid. igt z trāsmutationes: z hoc declarat ex⁹ par/ menidis dicēs. Veluti fortasse quē in ignem via: ge/ neratio quidem simplex est: quia ad ens simpliciter. corruptio vero alicuius: vtpote terrē. quē vero terrē generatio: quēdas est generatio: quia ad ens f; quid: sed nō simpliciter generatio. corruptio vero simplici/ ter: quia ētis simpliciter. vtpote ignis: qd auctoritate Parmen. pbat. v. Quēadmodū Parme. ait. duo ens z non ens esse inuens: ignem z terram: volens per ignem ens: z per terram nō ens: z quia vsus est ex⁹ fal/ so Parme. quasi se excusans: inquit. hcc iam falsa vlt alia talia supponere: differit nihil. moduz enim queri/ mus quo dicimus: sed nō subiectū: qd dicimus. hoc est: hcc idicimus vt dicamus. nō autem vt ita sentia/ mus. Sic igitur patet generationem simpliciter esse ad ens simpliciter: qd est ens perfectum hoc aliqd: generatiōem fm quid esse ad ens fm quid: qd est ta/ le vel quantum. Colligit hic Aueroes paraphrast/ cans: q generatio fm qd: z generatio simpliciter taz in substantia z accidente sunt: qz in substantys solis: vt patuit de ignis z aqz vel terrē generationibus z corruptionibus: qd hac ratiōne patet: quia eiusmodi generationes differūt penes differētiam terminozū ad quos: s; ignis z terra ita differūt: qz ignis respectu terrē: dicitur esse simpliter z terra f; quid: quare z ge/ neratiōes etiā ita differūt.

Quae quidez igitur in nō ens simpliciter via: corruptio simplex est: quae vero in sim/ pliciter ens: generatio simplex. quibus igt̄ determinati est siue igni z terrae: siue alijs quibusdam. horuz erit hoc quidē ens. hoc vero nō ens. vno quidem igitur modo hoc differit simplr fieri z corrupi a non simplr.

Lōm. iij. C. Tunc qsi cludēs recolligit definitōes z iquit. quē qdē igitur in nō ens simplr via corruptio simplex est. quē vero in simplr ens: gnatio simplex: hcc sunt descri/ ptioes. Tūc addit ea subaudi qd determinatiūz ē siue igni z terrē: siue alijs quibusdam subaudi esse: z nō esse i/ modo sunt qz eoz erit hoc quidem ens: hoc vero nō ens. nam cui competit esse: est simpliciter ens: cui nō esse: simpliciter non ens: forte hoc aducit: quia ad li/ brum hunc determinare talē rē nō spectat: sed ad me/ taphysicam. Sed hoc vniū tātuz accipiatur qz cui eē cōpetit: eidē z ens competere dicimus. cui nō esse ei/ dem z nō ens. Aut fortitan aducit hoc ppter atiqo/ rū positiones. naz quidam dixerūt terram rez pnci/ pium: vt Esiodus quidem ignez: z alij alia: qui ponit terras: dicere cogitur illi competere esse z ens simpli/ citer. qui vero ignem: illi esse z ens. C. Vlt dicat. nunc

omittatur: sed accipiatur qd sine sic sine aliter: apud omnes unum ens dicitur simpliciter: aliud non ens. Tunc quasi epilogans inquit. vno quidem igitur modo hoc dicitur simpliciter fieri et corrumpi a non simpliciter in elementis et ipsis substantiis hoc est penes terminos ad quos.

Alio vero materia qualiscumque utique sit: cuius quidem enim differentiae magis hoc aliquid significat: magis substantia. cuius vero privationem non ens: ut calidus quidem predicamentum quoddam est et species. frigus vero privatio. differunt vero terra et ignis istis differentiis.

Com. lvi. Dicitur est quod generatio ignis et terrae differunt penes terminos: vno modo: eo quia ignis ut ignis est ens et perfectius ipsa terra. Secundo differunt penes materias ex quibus sunt. nam ignis ex calido constat. terra ex frigido: at calidum magis videtur simile substantiae: quia est uniuersale quoddam et species siue forma. frigidus vero magis videtur privatio: et tunc syllogismus Aristotelis est iste. omne illud cuius materia siue differentia materiales magis significat hoc aliquid: magis est substantia: sed differentia siue materia e quibus constat ignis magis significat hoc aliquid: igitur magis substantia. Inquit. Uno quidem modo generationes ignis et terrae differunt quo ad terminos quo ad simpliciter et siue quid. alio vero differunt materia: et hoc qualiscumque utique sit materia: hoc est qualitercumque materia accipiatur: siue pro differentia quibus constat aliquid: quo modo calidum et sicum dicitur materiam ignis: frigidum et humidum materiae aquae: siue accipiatur materia pro subiecto. quasi dicat. loquor de materia large. Tunc accipit maiores. d. Cuius quidem enim differentiae magis hoc aliquid significat: est magis substantia. cuius vero differentiae significat privationem: est magis non ens et minus substantia: ut calidum quidem predicamentum quoddam est: hoc est forma et species: frigus vero privatio: deinde addit minorem dicens. differunt vero terra et ignis his differentiis tanquam materiam: igitur ignis magis est substantia quam terra.

Nota. Debes scire quod ignis et terra possunt considerari dupliciter et quo ad formas: quibus ignis est ignis et terra est terra: et sic dicitur est quod generatio ignis est generatio simpliciter et generatio terrae est generatio siue quod: nam generatio ignis est ad formas quae est simpliciter ens: et generatio terrae ad formam quae est non ens respectu ignis: et hic est vnus modus. Secundo modo possunt considerari quo ad materias: quibus constant: ut quo ad qualitates siue differentias: et sic secundo modo etiam generatio ignis est simpliciter: quia ignis constat calido: quod respectu frigidi perfectius est: generatio terrae siue quid: quod constat frigido: quod est magis ut privatio. Et hoc modo declarauit nunc. quibus patet quod non sunt tres modi: quibus differunt generatio et quod a generatione simpliciter: ut recitiores credunt ex malo intellectu licet.

1o nota. Secundo aduerte quod Averroes in paraphrase. xvij. reddit causas quare ignis ut ignis sit forma perfectior terra: quod indiuidua: in quorum mixtione vincit ignis perfectiora sunt in esse: quae in quorum compositione vincit terra. Secundo reddit causam cur calidus sit perfectius frigidus: quod actio ignis: quae est calor: propinquior est ad esse: quam actio aquae vel terrae quae frigus: frigus enim quidam est defectus caloris.

Et haec Averrois dicta falsa videtur. Primum quidem quia omnium mixtorum perfectissimus est homo: ut medici dicunt: et tamen in homine terra plus exuperat. Secundo sequeret quod colericus esset perfectior temperato: quod in eo supercedit ignis. Secundo vero quod sicut calor est actio ignis: sic frigus aquae. igitur sicut calor igni est esse: sic frigus aquae vel terrae: igitur quales ambo: propter quod non magis frigus caloris: quam calor frigidus privatio est. Dicitur potest per quod forte Averroes loquitur in mixtis inanimatis: ubi patet calidiora et magis ignea perfectiora esse. Secundo dici potest quod comparat distemperata inter se: ubi vult quod ubi ignis excedit perfectius sit: quam ubi terra: et tunc forte diceret quod homo quantum ad hoc sit imperfectius aliis ubi ignis exuperat: licet in alio excedat: vel forte in homine excedit ignis quo ad actum: terra vero quo ad motum.

Ad secundum diceret quod calefacere est magis ad esse: quod vitae et naturae opus est. at frigare cum sit opus mortis: non ad esse facit: propter quod privatio vel magis.

Abultis vero videtur magis: ea per sensatum et non sensatum differre. quoniam quidem enim insensibilem mutatur materiam generari aiunt: quando vero in non sensibilem corrumpi: ens enim et non ens sensibilitate et non sensibilitate determinant: quemadmodum scibile quidem ens: non scibile non ens: sensus enim scientiae vim habet: quemadmodum igitur ipsi in sentire vel posse: et viuere et esse extimant: sic et res: modo quodam veritate. persequentes in modo alio non verum dicentes.

Uacenus inter generationes veras differentias designauit: nunc quid alii senserit: adicit. nam eorum improbatio erit siue veritatis affirmatio et illius manifestatio. Dericulei vero et qui apparatus veras esse autumant: dicunt generationem sic ab ipsa corruptione differre quod generatio est via insensibile ens. corruptio vero ad sensibile: quod ideo aiunt: quia omne ens voluit esse sensibile: et quod non sensibile non ens: quemadmodum est scibile ens aiunt: et non scibile non ens: reputant. n. sensus vim ac vicem exercere in rebus quales et scientia: quod scia sit sensus et sensus scia: et quod non sensus non sit scia: quibus addit fundamentum eorum. d. quemadmodum igitur ipsi in sensu vel posse sentire dicunt animal et viuere et esse aial. nam aial est viuens et animal per sensum et sentire: sic et res dicitur esse: quia sentiuntur: et quae non sentiuntur: non esse: ut quae non sentiuntur non aial. addit quod sic dicentes modo quod sunt veritate. persequentes. s. quantum ad aial ipsum: quod non est nisi sentiat vel potest sentire: sed res non sit: quae non sentiuntur vel nec possunt sentiri errant. Secundo bene dicunt quantum ad hoc quod omne quod est: est intelligibile: et quod non est intelligibile: non est: ut dicit Averroes. s. male aiunt: in quantum sensum autumat scientiam esse.

Accidit enim siue apparentiam et siue veritatem aliter simpliciter et generari et corrumpi. spiritus enim et aer siue quidem sensum: minus est. Ideo et quaeque corrumpuntur simpliciter: quae in haec transmutantur: corrumpi dicuntur: fieri vero quando in maius et in terram transmutantur. sed veritate vero quaeque magis habet aliquid et spiritus quam terra.

Dubitatio nec pauer.

Com. lvi.

Com. lii. Adoderat quasi eorum opinionem per talem distinctionem: quod aliquid generari et corrumpi est dupliciter. Uno modo siue apparentiam: quae graece doxa dicitur. interdum latine opinio: quomodo non dicitur nunc. Alio modo siue veritatem. Spiritus enim et aer: siue quidem sensus minus est: ideo et quaeque in ipsis corrumpuntur: simpliciter corrumpi dicuntur. Contra quado in maius vel in terram: generantur. Deum siue apparentiam. siue veritate vero: quaeque magis hoc aliquid et species sunt: quam terra: propter quod aer et ignis siue veritatem magis sunt. Tunc per contra eos quod non valet. hoc est magis tale ad apparentiam. igitur magis tale ad veritatem. Animaduerte quod verum maius: graece est apron: quod proprie tactile sonat: a verbo aptome latine tango. verum sensus Aristotelis est ut dixi. Vel forte melius potest haec littera continuari ad praecedentem sic: modo quodam veritate. persequentes. modo alio non verum dicentes. et tunc declarat quo modo verum dicitur: et quomodo falsum. Nam siue apparentiam verum dicunt. Secundo autem existentiam: non verum. et haec declarat. sermo per.

Propter quid quidem igitur sit. haec quidem simplex generatio: alicuius existens corruptio. Corruptio vero simplex: generatio existens alicuius: dicta est causa. Cuius. n. materia differunt: vel hoc suba est: illud non. Vel hoc magis. illud vero non. Vel hoc magis sensibile est. propter materiae: ex qua et in qua. Illud vero minus alio. haec generari simpliciter dicitur. haec vero siue quid solus: non inuicem generatione: siue quem modum nunc supponimus. Nunc quidem enim tamen determinatum sit. propter quid utique cum omnis generatio sit alterius corruptio. et omnis corruptio sit alterius generatio: non similiter determinamus inuicem transmutabilia et generari et corrumpi.

Com. lii. Vide mihi quod textus hic totus sit epilogus. et quia sensus patet: lege litteram. inquit. Propter quid quidem igitur sit. haec quidem simplex generatio alicuius existens corruptio: ut ignis generatio est quidem simplex: at terrae siue quid. Corruptio vero simplex ut ignis: generatio existens alicuius ut terrae: dicta est causa: quae replicat. d. cum enim materia differunt hoc est differentia materialibus. haec fuit vna causa. Vel hoc suba est. Illud vero non: haec fuit ius. vel hoc magis est sensibile: propter materiam ex qua generat. et in quae corrumpit. Illud vero minus alio. haec fuit quarta causa apud antiquos. cum haec tres cause sint. haec generari simpliciter dicunt. haec siue quid solum: non inuicem generatione eiusdem rationis existente. ita ut ambe sint simpliciter dicere: siue quem modum nunc supponimus. Propter quod bene vobis epilogans inquit. nunc quidem enim tamen determinatum sit. propter quid utique cum omnis generatio sit alterius corruptio: et omnis corruptio sit alterius cuiusdam generatio. non similiter et eodem modo siue quid et simpliciter non determinamus transmutabilia et generari et corrumpi. sed dicimus generationes simplicem vnus esse corruptionem siue quid alterius et contra. Dic est epilogus omnium quae dixit.

Sed circa haec quaerunt. primo utrum suba suscipiat

magis et minus. ut dixit Aristoteles. Et videtur quod non. Tum quod Aristoteles in predicamentis ait. quod suba non suscipit magis et minus: Tum quod sibi aliquod contra: rium: Tum vel maxime quod eius generatio esset motus: quod successiva transmutatio. Contra rium ut videtur Aristoteles ait. De quaestione melius tractabitur alio in isto libro. Verum quod Egidius et Albertus quedam dicunt: et nos etiam aliqua dicemus. Egidius Albertus et oes conueniunt quod nulla suba suscipiat magis et minus seruata vnitate speciei hoc est gradualiter. hoc est nulla substantia potest esse intensior vel remissior altera eiusdem speciei. Quod Egidius vnica ratione probat: quod vel illa gradualis intensio et remissio essent siue essentia: vel siue esse. secundum gradus essentiae non. nam cuius essentia pertineat ad definitiones: per variationem cuiuslibet talis gradus variabilis definitionis: ita natura et species eius. ut octavo metaphysice. textu comen. x. nec siue gradum ipsius esse. nam cuius nos loquamur de esse specifico: tunc motus tollit esse specificum. Arguo sic. Variatio esse variatur species. variata specie: variat esse specificum. igitur non erit in eadem specie: nec seruato esse specifico. Sed ad saluandum verbum Aristotelis Egidius dicit duo. primo quod siue forma generis: et analogias quaedam reperit magis et minus in substantiis. probat. quod quaeque in eodem genere magis et minus distant a primo illius generis: suscipiunt magis et minus in illo genere. Sed oes sube in eodem genere magis et minus distant a primo ente. nam quaedam magis a deo distant: quaedam minus per mensuram suae sube. igitur in genere et analogia sube est magis et minus. Secundo idem probat in genere sube predicamentali: nam forma est potius suba quam materia. Secundo dicit quod in suba reperitur magis et minus in genere capiendo pro perfectione et imperfectione: quod tripliciter probat. Tum ex intentione naturae: quod aial perfectius est embriode. Tum ex victoria formae: quado forma magis rarefacit materiam: quo modo ignis magis est terra: Tum perfectione spiritus: sic aial magis a leone: quam a formica participabit. Verum oia haec reducuntur sic. quaeque querit vtrum suba suscipiat magis et minus. hoc potest intelligi vel gradualiter: vel perfectionaliter. gradualiter nulla suba suscipit magis nec minus. perfectionaliter potest primo in analogo. secundo in genere. Et per se saluare vult verbum Aristotelis. Albertus vero cuius Egidio conuenit quantum ad primum. tenet enim cum Egidio conuenit quantum ad primum: quod nulla suba suscipit magis nec minus gradualiter. Sed ad saluandum Aristotelis verbum videtur distinguere: quod suba recipe re magis et minus potest esse vel quantum ad esse quod est actus formae in materia. et hoc modo terra est equalis suba sicut ignis. Alio modo ut forma per potentias naturales principium est operationum. et hoc modo ignis magis suba est ipsa terra: quod in ea. propter potentias vincit magis ratione formae: quam terra ubi forma est magis oppressa a materia. Quod etiam Egidius accepit in sua secunda ratione ad secundum dicitur. et adicit duas alias rationes. Sed quod haec res non potest bene perpendi: nisi quaeratur de accidentibus: ideo querit Egidius vtrum magis et minus possit esse in accidentibus. Et videtur quod non per argumentum suum. quod vel siue gradum essentiae: vel gradum esse. non siue gradum essentiae: quod tunc variatur species. nec siue gradum ipsius esse. Tum primo: quod esse fluit ab essentia imediata. igitur si essentia non variatur siue gradus: nec esse. Tum secundo: quod esse principaliter est a forma: sed forma est inuariabilis essentiae. igitur esse. Respondet Egidius quod forma accidentalis lea ex natura earum non recipiunt gradualiter intensione

vel remissiones: sed ex natura subiecti: quod esse potest dupliciter: vel quod recipiunt in subiecto mediante alio forma: quod remittit: aut quod recipitur mediantibus formis pluribus: cuius quarum una habent maiorem convenientiam quam cum alia. igitur semper est intentio et remissio formae mediante maiori vel minori dispositione materiae. propter quod non oportet dare processum in infinitum ut arguit ipse. Contra hanc positionem arguit omnes calculatores: et multa alunt. verum quia res haec raptim tangit: adducamus quaedam quae iuniorum quidam contra Egidium referunt. Et primo videtur quod Egidius contradicat sibi. Nam in solutione primi dubii voluit quod nulla subtilis forma gradualiter recipit magis et minus. At nunc vult quod accidentaliter recipit propter dispositionem euariationem. Contra arguunt: quod ut forma accidentalis propter dispositiones in subiecto intendit et remittit: sic substantialis. Secundo tunc in omni elemento essent omnes qualitates in summo: et quod semper equaliter intederent: vel remitterent: cuius non habeat dispositiones praecedentes: quibus euariari possint. Tertio sequitur quod nullum agens naturale in eodem medio uniformi per totum posset differenter agere: cuius contrarius pars de lumine: et calido. Quarto tunc agens naturale non posset aliquas qualitates per aliquod tempus uniformiter generare: quod si in prima medietate horae producit calidum: ut quatuor in secunda medietate necessario agit scilicet medietatem: ut quatuor in minori tempore: quod subiectum est melius dispositus. Mibi autem videtur esse tenendum aliquam substantialitatem gradualiter remitti et intendi: ut forma substantialis elementorum: ut tenet Averroes tertio celi commentarii. et hoc non est essentialiter: nec est esse comparatum essentialiter: sed secundum esse quod habet in materia: prout enim materia magis vel minus disponit per qualitates primas: sic forma est magis vel minus intendit. Et per hoc non cogit argumentum suum. diceret enim quod est esse recipiunt magis et minus gradualiter: nec esse dat species: sed essentia. Dico secundo quod in analogo subiecto aliquid est perfectior: aliqua imperfectior. Et non propter rationem Egidii: quod inequaliter recedunt a primo: quia cuius primus apud eum sit infinitum: omnia a primo recederent equaliter: quod quicquid cadit ab infinito: per infinitum distat: et unum infinitum non est altero maius vel minus. Sed hoc dico propter recessus a non gradu entium: ut a materia: ipsa enim materia est non gradus entium. Locus elongatione vel appropinquatione cetera mensurantur. Dico tertio quod accidentia intensibilia et remissibilia sunt in duplici differetia: quaedam magis causae et prima ut simplices et primae qualitates. videlicet calidum: frigidum: et id genus. quaedam sunt magis causata et secunda ut album nigrum et cetera id genus. Tunc dico quod loquendo de accidentibus quae sunt causae: et prima sui natura: et non a parte subiecti recipiunt magis et minus gradualiter. non quidem est essentialiter: sed est esse: quod est modus essentiae. Nam quaedam modus dimensio siue in subiecto siue non in subiecto. haberet extensionem: sic calidum intensionem. Concurrunt tamen subiectum non ut causa formalis intensionis: sed tanquam causa sine qua non. itemque concurrunt actiuitas agentis ut dispositio sine qua non. Verum forma illa prima accidentaliter sua inclinatione apta est intendi et remitti. loquendo igitur de primis et causis: diceret ea sua inclinatione esse talia. Ulterius diceret quod loquendo de secundis et causatis. illa non recipiunt magis et minus gradualiter: nisi propter maiorem aut convenientiorem dispositionem factam in materia et subiecto a primis: a quibus dependent. et quantum ad hoc ut puto Egidius intelligit.

hoc declarat: quod prima et secunda ita differunt. quod prima in aliquo genere sunt talia seipsum. at secunda sunt talia propter primam: cuius igitur prima accidentia sunt talia propter eorum inclinationes et naturas: ipsa secunda ut album et id genus propter illa prima erunt talia. Et haec ut mihi videtur est mens omnium sapientium. Rationes iuniorum contra hoc non cogunt. Ad primam concedo quod primae qualitates per suas naturas remittunt: sed secundae per naturas primarum. Ad secundam dicendum quod potest differenter agere in primis nulla dispositione supposita: nisi sola approximatione. at in secundis oportet quod disponat materiam in primis. lumen quoque magis habet rationem primae qualitatis: quam secundae ut pars secunda de anima. Ad tertiam pars similiter. Rationes in primo quod non factae facile delectant. Ad primam averroes ridet illud esse intelligendum de substantiis perfectis. Ad secundam pars non propterea sibi erit tria. quod tria recipiunt in subiecto ente actu: quo modo non recipiuntur forma elementarum. Ad tertiam patet solutio: quod non omnis successiva transmutatio est motus: sed quae in subiecto in actu: nec omnia subita mutatio est generatio: nisi quae in ente in potentia. Ad argumentum secunde quod non solutio pars per quod non solutio.

Quod autem postea dicitur: non hoc queret. sed quare aliquando discens non dicit simpliciter generari: sed generari sciens. Nascens vero generari.

Dispylogatis: querit circa dicta propter quod nascens generari dicit simpliciter ut planta: vel animal. At discens aliquando non dicit generari simpliciter. sed effici sciens: quod fuit in praecedentibus quod generatio unius est alterius corruptio: et non eodem modo: quod unius per se: alterius secundum quid: nunc querit propter quod suba simpliciter generari dicit: accidens est quod. Et hoc autem. Quod autem postea dicitur: non hoc queret. videlicet utrum generatio unius sit corruptio alterius: et reliqua. sed queret utrumque quare discens aliquando quidem non dicit simpliciter generari: sed generari sciens. Et in ceteris accidentibus similiter. Nascens vero generari absolute et simpliciter. dicit aliquando: quod graece est potest: quia etiam in accidentibus aliquando generari potest simpliciter comparatione facta ad se. ut calidum respectu frigidum.

Haec autem determinata sunt in predicamentis. Nam haec quidem hoc aliquid significant. Illa vero quale: alia autem quantum. quae cum igitur non suba significant: non dicunt simpliciter. sed secundum quid generari. Verum non similiter omnibus generatio quidem est secundum ea quae in ordine altero dicitur. ut in substantia quidem: si ignis. non autem si terra. In quali vero si sciens: non alit aliquando si nesciens.

Solutio. quod per ea quae in predicamentis dicta sunt. Ibi enim dicit eorum quae sunt: alia hoc aliquid significat: alia vero quale: aut quantum: et id genus. Tunc soluit quod quaecumque hoc aliquid sunt: simpliciter generari dicuntur. et haec sunt individua substantiae: ut dicit Averroes hic paraphrase. et cetera autem est quod generari nuncupantur. Sed contra replicabis: tunc omnis substantia simpliciter generaret: et sic terra: cuius contrarium diximus. Itemque omne accidens secundum quod generabilis: quod etiam non est ita. Propter haec subscr

Com. lxi.

Com. lxi.

bit. verum non similiter omnibus generatio quidem est: secundum ea quae in altera coordinatione sunt: hoc est non omnia inter se unius coordinationis simpliciter generantur. nam in suba ignis simpliciter generat: non terra. In quali vero sciens. non autem nesciens: quasi velit quod comparando substantiarum coordinationes ad illam accidentium: quodlibet coordinationis suba simpliciter generat respectu cuiuslibet coordinationis accidentium. sed comparando ea inter se ut substantias inter se: non quodlibet dicit simpliciter generari. Nam in quali ipse sciens dicit simpliciter generari respectu nescientis: quod valde secundum quid fit.

Propter quid quidem igitur haec quidem simpliciter generant. Illa vero non. et univocaliter in substantiis ipsis: dictum est. Et propter quid generationis eiusmodi continuo causa ut materia sit subiectum: quoniam transmutabile in contraria. Et propter quid semper alterius generatio in substantiis est alterius corruptio: et corruptio alterius generatio alterius.

Epylogat omnia: et inquit. propter quid quidem igitur haec quidem simpliciter generant. Illa vero non. et univocaliter in substantiis simpliciter generatio sit: dictum est. Et propter quid generationis continuo causa ut materia sit subiectum: subaudi dicitur est: quoniam transmutabile in contraria. Et propter quid semper alterius generatio in substantiis est alterius corruptio: et contra dictum est. Haec igitur sunt quae dixit.

Verum tamen non quaerere oportet quare per se semper: quod primum fit. Nam quaedam modo et corrumpi simpliciter dicitur quando ad insensibile itur et non ens: sic et generari aiunt ex non ente: quando ex insensibili: siue igitur subiecto existere aliquo: siue non sit ex non ente. quare similiter sit et ex non ente: et corrumpitur ad non ens.

Nunc ostendit quae questio non sit querenda apud veteres. Et inquit. verumtamen non querere oportet quare per se semper quod primum fit. haec questio non est querenda apud veteres: cuius causas subscribit. d. nam quaedam modo et corrumpi simpliciter dicitur. quando ad insensibile itur et non ens: sic et generari aiunt ex non ente: quando ex insensibili. siue igitur subiecto existere aliquo ente actu: siue non sit omne quod sit ex non ente. Et sic concludit ad mentes antiquorum quare sicut fit ex non ente: et corrumpit ad non ens. Et sic questio quae aliquid simpliciter generat: et aliquid simpliciter corrumpit: est nulla apud antiquos: quod apud eos tunc generari est simpliciter quando ad insensibile itur. corrumpit: quando ad insensibile.

Adverito igitur non deficit. Nam generatio corruptio non entis est. at corruptio generatio non entis.

Ex his ab antiquis dictis concludit etiam veritates suae solutionis. Et inquit. merito igitur non deficit. subaudi generatio. Nam generatio corruptio non entis est. At corruptio generatio non entis. et sic etiam apud antiquos veritas suae solutionis pars.

Sed hoc non ens simpliciter: quod querit aliquis.

utrum alterum sit contrarium: ut terra et graue: non ens. Ignis autem et leue ens. An non: sed est et terra ens. non ens autem materia terrae: et ignis similiter.

Querit in opinione antiquorum secundum veritatem: ne quis credat ipsum velle illa. sed hoc non ens simpliciter: quod antiqui vocant insensibile. utrum alterum sit contrarium: ut terra et graue non ens. Ignis autem et leue ens. Respondet an non: sed est et terra ens: ut etiam ignis ipse: non ens autem: quod subaudi materia est secundum veritatem: est materia terrae et materia ignis similiter. igitur illud non ens ex quo fit generatio est non ens in actu: quia nullum elementorum est.

Et utrumque altera utriusque materia: aut non generant ex inuicem neque ex contrariis: nam haec existunt contraria ignis et terra: aqua et aer. An est quidem ut eadem. est autem ut altera. In quantum enim quod subicitur est ens: eadem est. secundum esse vero: non eadem. de his quidem igitur in tantum sit dictum.

Petit scire si secundum veritatem materia est ens in potentia: et non in actu. utrum sit una contrarium ut terra: et ignis: aut non est una. quod non generant ex inuicem: nec ex contrariis: nam haec existunt contraria ignis et terra: aqua et aer. Est igitur questio. si materia sit alia ab utriusque utrum sit una omnium: vel altera: et si altera: tunc generatio non erit ex inuicem: nec unum contrarium ex altero: quia unum contrarium non recipit alterum. Respondet. an est quidem ut eadem. est autem ut altera. In quantum enim subicitur ens: est una et eadem. secundum vero esse: est altera. Quod Averroes sic intelligit materiam esse unam subiecto: plures tamen potentias et habilitatibus. epylogat: et pars.

Sed circa haec querit utrum principium perpetue generationis sit materia. Respondent quidam quod sic. sed unde materia habeat illud: assignant duas causas. Prima est. quod essentialiter est materia esse in potentia. igitur semper ex ea possunt formae educi: sed generatio continuatur per educationem formae. quare materia est causa perpetue generationis ut est essentialiter in potentia. Secunda est. quia materia est ingenerabilis et incorruptibilis. igitur cum nunquam deficiat: potest continuare generationem. Sed contra haec obicit Egidius. Primo contra primam: quod quodlibet ut videtur: separari potest ab eo quod non est de ratione eius. quare cum esse in potentia sit essentialiter materia: esse in actu sit accidentale: potest materia separari a forma: et sic remanere nuda: et ita non esse causa generationis. Secundo contra secundam. quod dato quod materia esset incorruptibilis ad hoc saluaret perpetua generationem. quod si materia generaret: haberet materiam. et illa materia aliam materiam: et sic in infinitum nunquam generatio deficeret. Ambe itaque videntur oppositum concludere. propter haec alter ipse brevibus probat: quae omitto. Videtur tamen mihi rationes base valere. Ubi autem advertendum primo ut ab Aristotele colligimus supra: esse in potentia intelligi quando est quod actu est: secundum quid restat haberi: quo modo diximus continuum esse diuisibile secundum omne signum in potentia: quod semper diuidendum: quod est diuisum. Et causa est. quod esse in potentia non est nisi propter actum: quando quod actu est essendi principium. Ex hoc valet prima ratio. quod enim materia est essentialiter in potentia: semper est pars in actu: et pars in potentia. igitur nunquam deficit generatio. Tunc ad rationem dicerem. omne plus separari posse a suo posteriori: quam illud plus esset in actu: sed in potentia secundum potentiam saluum

Co. lxxi.

Co. lxxii.

est: quādo quidem ens in potētia sit fm quid in actu: fm quid in potētia. Scdo animaduerte qd vtroq; modo materia existeret: generatio non deficit. vbi enim mā esset corruptibilis: pculdubio gnatio erit semp ad bonū sensum. Ut argumētū Egidij ostēdit. vbi est incorruptibilis: cu; nō possit esse absq; forma: iteruz semp generatio erit. Vex potius ex māc perpetuitate cōcludit generatiōis perpetuitas: q̄s ex illius corruptibilitate: q̄ mām esse perpetuā cām esse dicimus ostēdit. sed ipm esse corruptibilis est cā per impossibile. quod fortasse nō ab omnibus eodez modo diceretur: fortassis dicerent māz desinare per annihilationē. At vbi perpetua sit: nihil dici pōt. vñ sit generatio perpetua: quo modo: posteri⁹ dicef. Querunt scdo. vtruz omne qd generaf: ex ente in potētia fiat. quidam 2 subtiliter dicunt generationē vt. puentū ex ente in potētia fieri: vt motū ex ente in actu. Scd cōtra hęc arguit Egidij: q̄ in omni motu opz pēsse ens in potētia. igit et iā in quātum motus: est ex ente in potētia. Scdo Aueroes in pmo de substātia orbis. textū cōmēti mei. ix inquit. Sistr aut inuenit posse pcedere esse 2 reliq̄. Propter hęc tenet Egidius aliter: 2 dicit pmo qd de rōne mor⁹ est haberi subiectuz aliquo mō in actu: aliquo modo in potētia. In actu quidē: in quātm est accidē: quādo quidē omne accidens fundat in ente in actu. scdo de anima. cōmēto q̄rto. In potētia vero: in quātm motus. Dicit scdo qd licz hęc ambo sint de ratiōe motus. pmo 2 pncipaliter de rōne eius est habere subiectuz in potētia: vt p̄ per definitionē eī 2 tertio physicoz. cōmēto sexto. motus est act⁹ entis in potētia in eo qd in potētia. Tunc p̄ qd gnatio vt motus est: etiā requirit ens in potētia. 2 sic vtroq; modo gnatio est ex ente in potētia: taz vt gnatio: q̄ vt motus. Dicit 2 qd generatio vt forma genita est: nec est ex p̄uatiōe per se nec ex ente in actu per se. Ex p̄uatiōe quidem non: q̄ p̄uatiō non manet. Ex ente vero in actu non: q̄ nec illud manet. fit igitur per se ex ente in potētia. per accidens vero ex ente in actu: 2 nō ente siue p̄uatiōe: nec valet: igitur pōt nō fieri ex illis: q̄ vt dicit Aueroes pmo physicoz. cōmēto. lxxvi. aliquod est per accidens necessario. Hęc tenet Egidius: 2 multi alij cū eo. Scd cōtra hęc dubitarem. pmo cōtra duo dīcta. nam Aueroes pmo physicoz. cōmēto. lxxij. in ter transmutationē essentialē 2 accidētālē talez designat differentias: qd substātia est entis in potētia. accidētālē est entis in actu. idēz 2 in libro pmo de substātia orbis. textū mei. cōmē. xy. Hęc cōtra p̄mū. Cōtra scdm vero: q̄ illud videt inagis de ratiōe alicui⁹: quod magis essentialē est: sed essentialē est motui in esse corpōis: 2 corpus est ens in actu. igit ēntialit⁹ est motui habere subiectū in actu. Scdo illud videt ēntialius alicui⁹: qd est p̄us: sed esse in actu 2 eē in potētia sic se habēt: qd esse in actu est p̄usq; esse in potētia. vt. ix. metaphylice. igit essentialius erit motui eē entis in actu. Tertio ēntialius est: per qd differt ab alio nō ipso: vt dicit Porphyrius. sed mor⁹ differt a gnatiōe: q̄ est entis in actu. igit illud est sibi ēntialius. Cōtra 2 aut. p̄mo: qd termini sunt de rōne motus vel transmutationis: nō minus q̄ subz. quinto physicoz. Scdo illud est de rōne alicui⁹: sine quo illud itelligi nō pōt: sed sine p̄uatiōe gnatio minime itelligit. igit p̄uatiō est de rōne gnatiōis. Propter hęc animaduertēdū pmo qd motus 2 generatio requirunt ens in actu: 2 requirūt ens in potētia. gene-

ratio quide; requirit ens in potētia pmo 2 per se formaliter. tanq; de eius rōne: ens in actu cōcomitāter: tanq; de extrinseca rōne illius. Motus vero ens in actu requirit: vt de rōne eius intrinseca 2 formalit. Et ens in potētia vt cōcomitans 2 tanq; de rōne extrinseca. Hęc ex Aueroe colligi possunt qnto physicoz. cōmēto. viij. 2 hoc modo itelligūt illi: quos incusauit Egidius. Et tunc ad argumēta Egidij. Ad p̄mū soluit qd in omni motu pest subiectū in potētia: vt cōcomitans rōq; extrinseca: 2 similr ad 2m. Ad aliud dico qd licz motus definit per ens in potētia. definit etiam per ens in actu. nam est actus entis in actu fm qd in potētia. nō vt illa particula fm qd etiā dicit rōnem formalē: sed cōcomitantes: quo modo dicimus homo in quātm currit: mouet. vbi nec currit: nec motus sunt de rōne hominis. Alterius aiaduerte qd motus 2 generatio possunt cōsiderari vt viē: 2 vt forimē qnto physicoz. cōmēto nono. Si generatio considerat vt viā: est ex p̄uatiōe per se ad formam per se. concomitāter vero ex ente in actu: quod definit. 2 motus vt viā de positiōe in positiōe pmo: per accidens 2 cōcomitāter de p̄uatiōe. vt forimē sic pmo sunt ex subiecto: generatio quide; ente in potētia. Motus vero: ente in actu. Et per hęc soluntur rationes Egidij. vt patet. Hęc mihi videntur magis ad rationem Aristotelis. De generatione vero 2 alteratione dicamus ppter quid differūt. Bicim⁹ enī has alteras esse transmutationes. Nunc 2m promissum absoluit: quo mō. v3. differat alteratio a generatione. hinc patebit alteratio qd sit. Causa aut intentionis est. pmo q̄ alteratio ordinat in generationē tanq; in finem. Scdo. q̄ generatio est in formam. forma aut est vtī qualitas: vt dicit qnto metaphylice. modo ad qualitātē est alteratio. quare maiorem habet alteratio cum generatiōe cōuenientiam q̄ alij motus. Tertio quia veteres generationē 2 alterationē fecerunt idem. proponit intentionē 2 inquit. De generatiōe vero 2 alteratiōe. dicam⁹. ppter quid differunt. Scd dices. nō pōt queri ppter qd: nisi soluto ipso qd. Respōdet. dicim⁹ enī has alteras esse transmutationes: quare cum ipsas differre per se pateat. consequens est: vt queramus ppter quid. Et in quibus differunt. Cum igit subiectū sit aliquid. alterūq; passio: quae de subiecto ipso dici apta est. erit 2 horum vtriūsq; transmutatio. Ad intentum exequēdūz p̄mittit tam subiecti: q̄ passionis transmutationē esse: licz modo alio: qd subiecti vt illius in quo. passionis vt in quod. Inquit. cū igit subm sit aliquid: alterūq; passio: quae de subiecto ipso dici apta est: erit 2 horuz vtriūsq; transmutatio. Hęc est suppositio. Alteratio quide; igit est: quādo subz manens sensibile ens. in ipsius passionib⁹. aut cōtrarijs existētib⁹. aut medijs transmutat. vtpote quādo corpus cōualefcit atq; manens idem iterum dolet. Et aēs rotunduz: quādo idem manens acuit. Nunc alterationē ipsam definit: 2 vult qd alteratio sit transmutatio in passionibus vel cōtrarijs: vel medijs subiecto ipso manente eodē ad sensum. In passio-

Cō. lxxvii.

Cō. lxxix.

Cō. lxxx.

nibus: vt aliquādo aliq; corpus de sanitate in dolore ipsum transmutat. In cōtrarijs vt si lignum de calido transmutatur in frigidum. In medijs vt si paries de viride rubeus fit. In omnibus autē his subiecta eadem manēt ad sensum. Scd dices. mutato sensu: mutatur 2 sensus. igit si subiectuz mutatur in bis: erit nō manens idēz sensibile. Aueroes itelligit subiectuz manere idem in actu. hoc est fm formam. Et sic p sensibile itelligit ens in actu 2 essentialē. Hoc autem saltem per accidens sensibile est. quia omne cōpositū certas detinet qualitates sensibiles. licz in alijs alteretur: quibus sentiatur. Subiectū vero generatiōis nec per se nec per accidens est sensibile vt materia prima. vt dicemus. Quum vero totum transmutatur: nullo sensibili manente: tanq; subiecto eodem. sed veluti ex stirpe tota sanguis: vt ex aqua aer: vel ex aere toto aq; eiusmodi generatio erit vtiq;. Illius vero corruptio. Nunc quid generatio sit quasi per locum a contrario adicit: dicens. Quum vero totum transmutatur: nullo sensibili manente: tanq; subiecto eodē. Sed veluti ex stirpe tota sanguis: vel ex aqua aer: vel ex aere toto aqua: eiusmodi generatio erit vtiq;. Illi⁹ vero corruptio. quia generatio et corruptio circa idem sunt. Animaduerte qd stirps grēcē est gōne: quod etiam latine foetus siue semen humanū est. sed quoniam ex sanguine fit semē: ex stirpe 2 herba sanguis: transluli ex stirpe. Quomō hęc definitio itelligēda sit: in dubitationibus tractabitur. Maxime autem iam mutatio fit: ex in sensibili ad sensibile: aut tactu: aut sensibus omnibus. Vtpote quando aqua fit: aut corruptitur in aerē. Aer enī mitis: insensibilis est. Docet ex dictis quē gnatio maxima sit 2 ab omnibus accepta. Et inquit. Maxime autem iam mutatio fit. ex insensibili ad sensibile. dico sensibile: aut tactu: aut sensibus omnibus. vtpote quando aqua fit. aut corruptitur in aerem. Aer enī mitis subaudi manēs: insensibilis est propter eius mites ac lenes qualitates. quare dum aqua ex aere fit: generatio erit maxima. Et contra ex aqua aer dum fit: generatio erit latens. Verbum mitis grēcē est epieicis latine: tum mitis tum equus: tum mansuetus: qualis aer est: propter qualitates non in excessu actiuas: maxime ad nos: q̄ in illis assueuimus. In bis vero: si qua manet passio eadem in contrarietate quae est inter generatū 2 corruptum: veluti dūz ex aere aqua. Si ambo transparentes vel humecti sint: non oportet talis alteram esse passionē ab ea in quā transmutatur. Recentiores videntur velle Aristoteles nunc pertere an vnamet qualitas in generato 2 corrupto permaneat. Et volunt qd soluat in aliquibus qd sic. vt ille manent quē grēcē symbolē dicuntur. veluti transparentia: quē grēcē diaphanetas dicitur: 2 humor. Mibi autem pace horuz. videtur expositionem hanc grēcis verbis non facere. Propterea videt Aristoteles probare qd nulla eadem numero affectio manet sub vtroq; termino generatiōis. Immo nec ipse

symbolē: vt nec diaphanetas: nec humor. Et arguit sic. Si manerēt eodē: tunc illa passio ex qua transmutatur. 2 illa in quā: essent vna. 2 sic transmutatio esset de eodem in idēz. Inquit. In bis vero. si qua manet passio eadem in contrarietate quae est inter generatum 2 corruptū. veluti dum ex aere aqua fit. si ambo transparentes vel humecti sint: dat incōueniens d. non oportet talis corpōis geniti: vt aq; alteram esse passionem ab ea in quā transmutatur. 2 sic transmutatio esset ab eodem in idēz: sed vtruz hoc sit verum: posterius disputabimus. Ecce quo mō text⁹ est syllogisticus: 2 nō responsiuus. Si vero non: erit alteratio. vt si musicus homo corruptatur. generetur autē immusicus homo. homo subiectū erit idēz. Arguit ad oppositum: si non manet eadem passio in generatione. tunc generatio erit alteratio: quia alteratio est mutatio de affectione in affectionem. Totā igitur dubitatio sic componitur: vel manet eadem passio aliqua vel non. Si sic. tunc esset transmutatio de eodem in idēz. Si non manet eadē. tunc erit mutatio de affectione in affectionem. igitur alteratio. Inquit. Si vero non. subaudi manet eadem passio: tunc alteratio erit generatio ipsa: vt si musicus homo corruptatur. generetur autē immusicus: homo subiectum erit idem. igitur alteratio. Nec hęc latini itelligere possunt. Si quidem igitur huius non passio per se sit musica 2 immusica. huius quidem generatio vtiq; erit. Illius vero corruptio. Verum quia hominis haec passiones sunt: hominis musici: 2 immusici hominis: generatio 2 corruptio erunt. Hanc vero cum passio haec subiecti sit manentis: ppterca alteratio fm talia est. Soluit quēlionem Aristoteles: 2 eius solutio consistit in hoc. qd alteratio 2 generatio sola differentia subiecti differunt. nam quando subiectū manet sub vtroq; termino: alteratio est: quando subiectum non manet idem in actu: est generatio. Tunc patet qd siue qualitas aliqua maneat siue non. non propterea generatio tollitur: quia non ppter terminos est pncipalis differentia. sed propter subiectum. Inquit. Si quidem igitur huius non passio per se sit. sed forma substātialem musica 2 immusica. huius quidem generatio vtiq; erit. Illi⁹ vero corruptio. quia in isto casu ppter formē substātialem euariationē subiectū variaretur de esse in esse. veruz quia hominis haec passiones 2 accidentia sunt. generatio 2 corruptio erūt: non hominis simpliciter: sed musici 2 immusici hominis. 2 sic fm quid: subiecto ipso manente eodē. Cōcludit solutionem ad materiā. Et inquit. Nunc vero cuz passio hęc sit manentis. subaudi subiecti: propterea alteratio fm talia est. Sicut igitur maneat eadēz qualitas: siue non: patet generationēz differre ab alteratione. Et sic potest concedi generationē effici qualitatem manente vna in vtroq; 2 qualitate nō manente: quoniam non penes affectiōes: sed subiecta differūt pmo 2 pncipaliter. Ecce quo modo recentiores textum hunc non ceperunt. Quando quidem igitur fm quantum in-

Cō. lxxiij.

Cō. lxxxv.

ter contraria est mutatio: auctio & imminutio sunt. Quando vero fin loci: latio. quando fin passionem & quale: alteratio. quando vero nihil manet eius: cuius alterius passio fit aut accidet omnino: generatio est. hanc illa autem corruptio.

Co. lxxvi. Nunc vero quasi exemplariter differentia tactam declarat. Et eius sermo perspicuus est.

Co. lxxvii. Est autem materia maxime quidem & principaliter subiectum generationis & corruptionis susceptivum. Adhodo autem quodam & aliarum transmutationum. Quoniam oia susceptiva subiecta contrarietatum aliarum sunt. De generatione quidem igitur & corruptione: siue fit: siue non. & quo modo sit: & de alteratione determinatum sit modo hoc.

Co. lxxviii. Fortasse convenientiam tradit inter generationes & alterationes. hoc modo. v. q. materia est subiectus generationis. & hec est subiectum alterationis: & ceterorum motuum. sed non eodem modo. Nam generationis subiectus est proximum. Ceterorum vero motuum: pro quanto est subiectus subiectorum: ut alterabilis. augmentabilis: & mobilis fin loci. Et hoc subdit. Adhodo autem quodam & aliarum transmutationum: quoniam oia susceptiva subiecta sunt subiecta contrarietatum. quarum. v. q. subiectum est materia ipsa. & sic comune subiectum est materia. que dicitur patent.

Co. lxxviiii. Circa presens caput multa sunt recentiores. que runt enim. pmo vtrum in generatione simpliciter dicitur: fiat ex parte formarum substantialium resolutio vsq: ad materia primam: hoc est vtrum nulla forma substantialis que fuit in generato remaneat in corrupto: vel econtra. ita q. solum ex parte substantiarum non remaneat nisi materia. Et arguunt q. no. Tuz primo. quia aliquando staret materia sine forma: quia sumus in instante medio: cum tunc non magis sub vna q. sub altera staret sub neutra. Cuz secundo. quia elementari forma manent in generato: que pgerant in corrupto maxime apud Averroes vbique. Cuz tertio. quia in generatione cadaueris eadem forma corporeitatis remanet. Cuz quarto. quia eadem forma carnis manet: & ossis: & ceterorum simularium. Cuz quinto. quia in foetu. pmo forma introducit vegetatiua. quia pmo vita vivit plate. secundo sensitiua. qz secundo vita animalis. tertio vita hominis. igit omnes manent. Hec sunt quinq: argumenta: que pro exercitatione fat sint. Hanc qstione prolixo tractatum in duodecimo metaphysice & in pmo de substantia orbis: & alibi. Cuz nunc vero alijs positionibus pretermisiss: tm duas positiones de pluralitate formarum dicimus vtilis: & probabiles. v. q. datur forma corporis: eadez numero in generato & corrupto. Et q. dentur plures forme partiales simularium. Ideo primo pmas. secundo secundas pertractare fas erit: nec expecta a me longas pertractationes: quando quidem qui me vbique videt: me vbique intelliget. Cuz quidam itaq: recentiores pncipales: qui in libro isto scribunt corporeitates comune sic resellunt. Primo per Averroem pmo physicoz. comitit. lxiij. & lxxviiiij. Cuz secundo per Aristotele septimo metaphysice. textu comenti octavi. ybi materia nec quid: nec quale:

Co. lxxviiii. pte negatiua qonis

Co. non de tur corporeitas.

& id genus asserit. Tercio. quia idem est in equo eequum: corpus: & substantiam: sed vltima forma dat esse equum. igitur & dabit esse corpus: & substantiam. Quarto no est aliqua forma distincta correspondens ceteris predicatis. igitur nec aliqua correspondens corpori: consequentia videtur tenere: quia nulla e maior ratio de vna q. alijs. Et forte argueres per illas met rationes sic. quia duc imo plures essent in vno mixto forme corporis. probatur datur prima a qua accipitur hoc predicatum comune corpus. Sed in corporeitate non equaliter omnia conveniunt. quia terra & aqua magis q. terra & aer. Igif oportet dare vnaq. aliam in qua proxime terra & aqua conveniunt. Secundo & fortius datur prima forma corporis in qua omnia corpora conveniunt. Et cum que libet forma vltima corpus pulentat. nam vltima equi forma corpus pulentat equus. igitur erunt plures forme corporee. Quinto videt q. fit frustra & ad nihil necessaria: quando quidem quecumq: per formas corporis saluantur. & per vltimas saluari possunt. Ut vero hęc positiointelligatur. Annuaduertere q. per formas corporis quidam intellexerunt formam mixtionis. Imaginantur enim q. quando elementa veniunt: vel stant in mixtura: ipsa vel remissa & compactis: vel ipsis corruptis: aduenire formas quandaz in qua saluatur omnis elementaria virtus: e qua quidez mixta reponitur in genere corporis mixti. Ultra banc aduenire aiunt specificas & vltimam formam: verbi causa: in equo forma corporis est per quas equus est corpus mixtus virtualiter igneum terreum: & id genus. Forma vero vltima est per qua equus est equus. Sed pace horum. mibi videtur hanc superfluer. Primo. quia no ponitur ppter convenientiaz in genere corporis: quia simili ratione: elementa sunt corpora. & sic in elementis deberet esse comunis. Nec vteuiter creatio: quoniam salte elementari forma crearentur: quia nihil forme presupponerent. Nec vt in illa & per illa disponatur materia qualitatiue: & quantitatiue: quia materia sufficit recipere forma vltima per elementa & corpus dispositiones medias. Nec vt ipsum compositum sit virtualiter igneus aereus: & id genus: qz forma specifica satis est. quare ad nihil ponitur. Secundo tuc duc forme pfecte essent in corde puncto materie: quod omnes reputant falsum.

Co. lxxviiii. pmo pmo corporeitate

Co. lxxviiii. Co. lxxviiii. Co. lxxviiii.

Co. lxxviiii. Co. lxxviiii. Co. lxxviiii.

cifica: per qua elementum ipsum in specie reponitur. veluti ignis per propria: aer similiter: & relique eodem modo. At si in mixtis loquimur: concedendū sunt sex forme apud Averroem. Prima est illa corporis: que omnibus symbola hoc est comunis existit. Secunda est elementaria: que sunt quatuor sub esse remisso. Tercia est specifica: per qua in specie ipsa reponitur predicamentali. Necesitas vero talis forme corporeitatis. est pmo vt euitetur creatio. Ipsa enim est vt semen materie: quod in cobatione vocant generalis: confusam potentiale: que continet in potentia omnes formas específicas. Ille enim extrahuntur per agentia ex tali habitu confuso. per hoc q. agentia diuersa diuersimode materia disponunt. Ubi naq: hęc no presupponeretur specifiche forme nihil forme supponerent. & sic crearentur. Nec valet dicere q. compositum fit: & sic aliquid supponitur vt materia: nam saltem ipsa forma sit vt quo: & vt pars: qua ratione & via ex nihilo forme fieret: quod pterret omnes naturales. vt igit omni modo saluetur generatio & quo & quod. talis corporeitas materie coequa erit vtilis: et necessaria. Secundo ponitur vt disponat materia: ac vt materia ipsa appetat formas. est enim materia valde remota a formis: & nullatenus se ipsa appetens: qua e re eas recipere non potest: nisi sit apta recipere: & appetens: aptitudo autē & appetitus sunt ppter formas. Tercio ppter dimensionones: nam dimensio est materie eterna vna numero omnibus: non potest accidens vnum numero esse eternum nisi ppter formas: quare ob has neccitates hęc posita est. Hanc sentit Averroes in tertio celi commento. lxi. At eniz Aristoteles in textu. Oportet autem forte sensibiliū quidem: sensibilia: sempiternoz: sempiterna: corruptibilia vero corruptibilia esse principia. supra quibus verbis Averroes ita supplet. & intelligendus est propinquus & non remota: quia principia rerum sensibilia remota: non sunt sensibilia. vt prima forma & prima materia. modo non potest per primas formas intelligere: nisi formas corporis: quia non dimensione: quia est accidens: & non pncipiū substantie. Item qz est sensibile comune. Et ipse ait. primas formam esse insensibilem. Et secundo auscultationis phice. comento. xv. Inquit. Et forte intedit q. forma dicitur duobus modis. de habitu & pparitate existente in prima materia. Ista enim pparatio quodam modo non est pparatio simplex: imo est sicut forma materie: quod patere non loqui de pparatione pro carentia tm. sed de ea que est habitus: & quasi forma materie: quod intelligi non videtur: nisi de corporeitate substantiiali. Hęc enim que dam est generalis pparatio: de qua oes forme educuntur. Hanc & Albertus magnus & asserit: & contedit. vt quinto metaphysice. tractatu secundo. capite. ij. & iij. Itaq: & nono metaphysice. tractatu pmo. capite octavo. & alibi. Hanc que stiones Brostatesta lincomensis. & pmo physicoz. & in libro de luce & lumine: & alijs plures. hanc vocant formam pnam: qua corpus siue indiuiduum corpus corrupiuit constituitur: non q. forma ipsa corporis corruptiua sit: sed vel quia disponit: tum ad generationes: tum ad corruptions: vt diximus. ideo celestibus corporibus: & genitis non comunis est. Intermediis vero forme vt elementari: que sunt elementis specificac proprie. in mixtis sunt: sed vices habentes forme vnus generis: quia ab eis mixtum constituitur: quod est indiuiduum corpus mixti: quod supra au-

Co. lxxviiii. Necesitas corporeitat.

Co. lxxviiii. Averroes.

Co. lxxviiii. De terme dya formis

matuz corpus est: & infra corpus corruptivum: quod est genus generum. vt dicit Averroes in paraphrase Porphyry. Et has actu esse in mixto concedit Averroes: & ab eis intermedie vt in homine vegetatiua & sensitiua vsq: ad especificas apud Averroem no sunt alicia rationali: quia vegetatiua continetur in sensitiua: vt in suo toto virtuali: sensitiua autem pars est anime rationalis: nam intellectus accedet ab extra: copulatur parti sensitiue nobilissime: que grece dia: noea dicitur: apud Averroem cogitatiua: latine tamē discursiua: & inde rationalis anima redudat. In brutis vero vegetatiua & sensitiua vnam faciunt tm. co q. vegetatiua virtute continetur in sensitiua. Hanc rem Averroes vult pmo de anima. comento. lxxix. & xci. & xcij. cui & Auicenna sexto naturalium consentit. parte vltima. capite penultimo. Item qz & Liber. & Thomas: & Egidius. & omnes fere. Sed dices. cur vegetatiua continetur virtualiter in sensitiua: & corporeitas: & elementari forme non: sed vtraq: actu esse oportet. Dicit potest hoc esse. Primo. quia corporeitas & cetera forme inconnexa sunt. Secundo. quia diuersi ordinis. Diuersi quidez ordinis: quia opatio corporeitatis est eterna. Ille sensitiue & vegetatiue corruptiue. Inconnexa vero: quia opationes inconnexa sunt. Est eniz dimensio operatio corporeitatis: vt sensus sensitiue: et nutrire vegetatiue. Similiter se habet vegetatiua cum elementari formis. Utrum vero hęc positiointelligatur. ad mentes Averrois: in libro de substantia orbis satis diximus. Nunc ad res recentiorum. ad pna. diximus q. intentio Averrois est q. forma corporeitatis ponatur materie coequa: vt posuit Auicenna. videlicet tanq: subiectum vel id. ppter quod materia est materia: quia tuc oes alicie essent accidens. Esset enim illa tunc specifica. Ad scdm Aristotelis verbum intelligit q. materia non sit quid nec quantum: & id genus per eius entiam. at per formas esse aliquid horum: nihil prohibet. Ad tertius dixi q. esse equum: & esse corpus: & esse substantiam: sunt idem in subiecto. & differunt re. quia equus corpus est a forma corporis: et equus a forma equi. vt diximus. Ad quartū patet solutio. in alijs enim non oportet: quia nulla est necessitas. sed hanc pcesse oportet ppter causas dictas. Nec valet q. tuc esset equus bis corpus. nam licz forma equi contineat formas corporis virtute. non ppter hoc superfluit illa. sicut licz aurum contineat argentum virtute: non ppterea superfluit. Et sic concedo equum esse semel corpus formaliter: & semel virtualiter. nec in corporeitate aliqua magis vel minus conveniunt: sed in accidentibus corporis. Ad quintū patet solutio. hęc de pna. De secunda positione hoc est de formis simularium recentiores quidam tenent q. forma carnis non differt a forma ossis: nec illa nerui a forma cartilaginis: imo omnes partes similiares vna forma specificisunt: vt vna forma specie os ē os. caro vero caro: & in ceteris id genus. Hanc probant tribus suppositionibus: & ratione sic. Si forma carnis differret specie a forma ossis. tunc pparatio dispositionis qualitatiua: qua educitur forma in carne: differret specie ab educente in osse. vt per primas suppositiones quā ponunt: dicunt patere. Salfitas dicitur declarata: tunc pars anime: que educitur in carne. deberet etiā differre specie a parte anime ducta in osse: consequentia tenet. quia ppter variam dispositionem differen-

Co. lxxviiii. No qone.

Co. lxxviiii. De formis partium.

Co. lxxviiii. Prima pmo

tes forme inducunt. ¶ Preterea solitus sum argue... Sed forma totalis et forme similes sunt eiusdem generis...

¶ Sexto principaliter arguit: quia omne adueniens... Sed forma totalis et forme similes sunt eiusdem generis...

Seco pō

Ad rōnes.

forme partiales ut dispositiones totalis ut habitus et perfectio prima materię... ¶ Ad rationes principales una responsio satis est...

¶ Consequenter quęrun. vtrum aliquod accidens vnum numero maneat in generato et corrupto... ¶ Recentiores decem rationes faciunt pro prima ratione...

Questio vtz aliqd accns maneat.

Pōnes. p^a

2^a positio

Arg^{ta} p 2^a positio.

teris: que manet eadem. ¶ Sed (vt mihi videtur) isti veram forte conclusionem per falsa principia persuadent: acceperunt enim primas qualitates immediate per se fundari in materia prima. Quod stare non potest. Primo quod de se non potest immediate terminare dependentiam accidentis: non videtur esse immediatum subiectum accidentis: sed materia non potest terminare dependentiam accidentis: quia non est in actu: quod est primum et principale independens: igitur non potest esse immediatum subiectum accidentis. Secundo quero vtrum ex qualitate illa recepta in materia: et ipsa materia fiat vnum per se: vel vnum per accidens: non vnum per se: igitur vnum per accidens: sed omne tale per accidens presupponit tale per se: igitur aliquod vnum per se erit prius illo vno per accidens. Tertio tunc qualitates ille essent substantia: vt dedit Auerroes: declaratur: quia vel sunt actus: vel potentia: si potentia: igitur non agent: si actus vel a se: vel ab alio: non a materia: quia non ens in actu: non erit causa essendi in actu: si per se: igitur erunt substantia: nam substantia est illa que per se est in actu. Quarto si primæ qualitates essent in prima materia: et forme substantiales in materia: vel eque primo: vel ordine quodam: si eque primo: tunc ambæ essent eque: et nulla esset prior altera: si ordine quodam: vel substantia prima: et habetur intentum: vel qualitas prima: et tunc nulla esset via: quare magis forma erit substantia: quæ qualitas. Propter hæc videtur mihi suas rationes non simpliciter concludere. ¶ Ad primas dico quod calor aque soli aque hæret vt in subiecto: et concedo quod per se agit ad corruptionem sue cause: non in quantum sua causa naturalis: sed vt causa violenta: cum qua non stant: nisi propter presentiam agentis. ¶ Ad secundum concederem aliquid agere ad corruptionem sui per accidens: vt de flamma satis patet. Similiter de caloze naturali animalis: qui agit resoluendo humidum: per se quidem agit resoluendo humidum: per accidens contra se. ¶ Ad tertium ratio illa potest reduci: quia nulla forma agit in subiecto in quo est: quare vbi calor in ipsa materia est: ab ea nihil educit: melius igitur dici potest quod est in aqua: et a materia aque educit: et sic potest concedi aliquod accidens educere a subiecto in quo non est primo et per se. ¶ Ad quartum concedo quod amoto calefaciente aqua reducit se: vbi et a quo disputabitur. ¶ Tunc ad rationem primam pro prima conclusione patet solutio. ¶ Ad secundam vero dicerem quod in instante medio forma esteducta: vnum enim est instans corruptionis et generationis: et propterea non educitur absque agente. Superest modo de opinione nostra aliqua dicere: nam in libro de substantia orbis copiose diximus: nunc vero breuibus perstringemus. Accidentia itaque sunt in multiplici differentia: quedam enim sunt communia omnibus generatim tam. v. mixtis: quæ simplicibus: vt dimensiones que possunt considerari vt interminata: vel vt terminata. vt quidem interminata: insunt quidem compositis: sed ratione materiæ: ideo sunt coeterna materiæ: a quibus nunquam materia expoliatur: quoniam sunt omnibus symbolis: hoc est communia: vt vero terminata insunt compositis: sed ratione forme: propter quod hac ratione non sunt materiæ coeterna: quedam sunt communia tantum mixtis: vt albedo et nigredo et id genus: que quidem vt interminata: sunt quidem mixto: sed ratione elementariæ materiæ: vt vero terminata: sunt in mixto:

sed ratione forme mixti: que non sunt simpliciter materiæ coeternæ: sed tantum permanent: quæ in eorum fundamentum perdurat vt mixtio: et proportio elementaria: quia resoluta: mixto corruptuntur: quedam vero communia sunt tantum simplicibus siue omnibus vt forte raritas: siue pluribus vt dyaphanetas: siue duobus vt caliditas aeri et igni: que vt interminata: elementis quidem insunt: sed ratione materiæ primæ: vt vero terminata: insunt elementis et ratione forme elementariæ: hæc tantum permanent: quæ diu symbolis siue communio subiectorum permanet. Si enim ex igne aer fieret: caliditas permaneret: et dyaphanetas: quæ restat symbolis: at vbi ex igne terra fieret: proculdubio omnino caliditas et dyaphanetas corrumpentur: quia non symbolum succederet: sed contrarium: quedam vero sunt propria vni speciei: et cuiuslibet indiuiduo eiusdem tantum: vt risibile homini et id genus: hæc omnino insunt compositis: et ratione forme. De accidentibus igitur simpliciter symbolis siue communibus omnibus tam mixtis quam simplicibus: non est dubitandum: quod illa vt interminata manent eadem in generato et corrupto. imo (vt dixi) sunt eterna materiæ: quoniam vt sic non habent contrarium. Similiter vbi essent aliqua accidentia symbola omnibus simplicibus tantum: illa essent similiter materiæ coeterna: et remanerent eadem in generato et corrupto: a quibus materia nunquam denudaretur: si de accidentibus communibus solum mixtis: Johannes dubitauit an eadem numero maneat in generato et corrupto. Verum apud Auerroem quando generatus et corruptus sunt symbola: hoc est quod conueniant in eadem mixtura: que est fundamentum accidentis: illa manent eadem numero in generato et corrupto: vt quando ex viuuo fit cadaver. Apud enim cum remanet eadem mixtio: non punctualis: quia adhuc staret vita: ideo albedo eadem manet: et id genus. At quando mixtura resoluatur in simplicia: tunc talia non permanerent: quia ablatum esset iam fundamentum eorum: ideo eiusmodi accidentia non sunt materiæ coeterna: nisi tantum diu durat mixtio sub tanta proportione sub quanta potest esse fundamentum illorum. Hæc concedit Auerroes primo sue sufficientiæ. capite septimo. de cicatrice: quæ restare ait in cadauere. Vbi tamen accidentia sunt propria: illa desinunt desinente forma: incipiuntque ea incipiente. Sed de termino tam qualitatis interminatæ: quam dimensionis: esset magna dubitatio: verum quia rem hanc in libro de substantia orbis plene declarauimus: nunc satis: qui enim vult intelligere positionem meam: legat totum me vbiq. Sed contra hæc maxime de dimensionibus interminatis arguit Thomas in libro de natura materiæ: et dimensionibus interminatis: primo quia eiusdem dimensiones interminatæ vel sunteductæ de potentia materiæ: vel non: sieductæ: igitur non materiæ coeternæ vt satis patet. Si noneductæ: tunc non erunt tantum duo principia in constitutione rerum naturalium: materia. v. et forma: sed etiam tertius. v. dimensio: omne enim quod manet et non fit ex aliquo: necesse est esse principium primo physici. Itaque accidentia haberent aliqua principia alia a principio substantiæ: dimensioes. scilicet quod etiam concedit Auerroes dum dicit terminatas dimensiones ex interminatis fieri. Secundo ille dimensiones vel diuidunt materiæ partes ad inuicem: aut non. Si diuidunt: cum omnis diuisio sit ab aliquo actu: materia haberet distinctas partes actus:

et non haberet illas ab aliqua forma substantiali: quod est impossibile: cum materia non habeat esse: nisi a forma substantiali: si vero non diuidunt: nisi in potentia: ad nihil ponitur in materia: quia in materia nulla est potentia ad diuisionem partium: quam acquiri introducta forma. ¶ Tertio impossibile est dimensionum essentiam intelligere sine esse: esse enim est primum omnium actuum: igitur sine actu non est intelligere dimensionem in materia. ¶ Quarto cum ex materia et dimensione vnum fiat: vel per se: vel per accidens: non per se: quia tunc ex subiecto et accidente esset vnum per se: si per accidens: cum omne per accidens reducatur ad per se: oportet vt præsit aliqua alia compositio per se ante dimensionem: et illa non potest esse nisi ex forma. ¶ Quinto omne quod pertinet ad genus aliquod: aut continetur illo in genere vt species: aut vt indiuiduum: aut genus: vel est reducibile ad genus illud vt principium reducitur ad genus principiatum: et priuatio ad genus habitus sui: et pars ad genus sui totius. dimensiones ille non sunt in genere quantitatis vt species: vel indiuiduum: aut genus: cum omnis species sit determinata respectu generis: et omne indiuiduum respectu speciei: et omne genus respectu generalissimi: nec vt principium: quia principium dimensionum non est dimensio. Prima enim dimensio est linea: cuius principium est punctus: nec vt priuationes: quia priuatio non habet essentiam: ille dicuntur essentia quedam: nec vt partes ad totum: totum enim in quantitate habet partes determinatas per certas dimensiones: modo dimensiones interminatæ non sunt partes alicuius terminatæ. ¶ Sexto de dimensionibus in materia essentiam habent: poterunt definiti: et non nisi per subiectum in quo sunt: et sic oportet definire illas per esse materiæ: sed materia nullus habet esse: nisi propter formam: igitur oportet dimensiones inesse: propter formas. ¶ Septimo interminatus et incertum non spectat ad rationem naturalem: quia ultra certum non se extendit physicus. ¶ Octavo sicut alia simpliciter fit ex non simpliciter animalia: ita dimensio simpliciter: qualis est terminata: fiet ex non dimensione simpliciter. Hæc autem nihil est: igitur dimensio interminata nihil erit. ¶ Non cuiuslibet longitudinis termini sunt puncta: igitur non potest poni dimensio interminata: nisi ponatur puncta: sed punctus interminatus non est: igitur nec dimensio interminata erit. Hæc sunt potiora argumenta diuina. Thomas licet aliqua horum persoluerim in libro de substantia orbis: nunc iterum persoluemus. ¶ Ad primum diceret Auerroes eiusmodi dimensiones non esseeductas de potentia materiæ: sed esse materiæ coeternas: et concederet quod non tantum duo sunt principia constitutionis: imo ait dimensionem esse principium: et substantiarum et accidentium: et licet Aristoteles enumerauit duo tantum vt formam et materiam: dedit intelligere dimensiones: quia sunt proprium propriorum materiæ: sicut qui dicit hominem dicit risibile. Similiter principia accidentium sunt illam quæ sunt substantiæ: et dimensiones sunt principia substantiarum vt dicitur: et secundo accidentium. ¶ Ad secundum tenendo formam corporeitatis: argumentum solutum est: quia materia habet aliquem actum confusum et potentialem: et sic diuiditur: Sed non tenendo: diceret Auerroes quod dimensiones ille diuidunt partes materiæ non terminata diuisio: quia licet per illas materia sit in loco: non tamen

in certo dato loco: et diuisio hæc sic interminata: non est ab aliquo actu: nisi interminato et confuso: cuius modi est illa dimensio. ¶ Ad tertium concederet Auerroes si datur forma corporis vt diximus quod ille sunt in materia cum esse: quia propter formam corporis: vbi non datur illa forma: diceret quod illa dimensio est ibi sine esse et essentiam: quales esse et essentia compositum dimensionem vt quæritas est extra suas causas: et tale esse non est a forma substantiali: sed potest esse a forma accidentali vna cum materia ipsa. ¶ Ad quartum vbi datur forma corporis: dubitatio soluta est quoniam præcedit compositio ex materia et corporeitate: vbi non datur: tunc diceret quod illa compositio est per se vno modo: et per accidens alio modo: vt ex risibili et homine: sed siue sic siue sic: non ante omne compositum per accidens oportet semper præcedat compositum per se: sed fat est vt præcedat aliquod: quod est ens seipso: vt materia: que vt materia est ens seipso: quæque esse actuale habeat a forma. ¶ Ad quintum teneri potest quodlibet illorum: tamen videtur mihi verius quod dimensio sit per se in genere vt species et indiuiduum speciei: et concederem quod est terminata essentialiter vt in genere: sed accidentaliter interminata: veluti color vt color est essentialiter terminatus: at vt respectu latitudinis gradualis que non est de eius essentia: interminatus est: et sic concederem illas dimensiones in genere terminatas esse: quia nihil deest: quod pertinet ad rationem generis: quia ratione diceret quod dimensio terminata non est per se in genere: quia superaddit terminum: qui est vt accidens: linea enim est in genere: sed non vt bicubita: vel tricubita: sed vt linea. ¶ Ad sextum fortasse concederet quod ille sunt definiti per materiam: et per formam: non quidem que est actu in materia ante illas: sed post illas: non enim oportet vt omne definiens sit prius tempore redefinita: sed fat sit vt sit prius quo ad nos: sic in definitione illarum ponitur materia vt subiectum: forma vero vt terminus. ¶ Ad septimum ratio friuola est: quia sunt interminatæ respectu dimensionum actualium: sed forte terminatæ secundum cognitionem: et hoc potest pertinere ad physicum. ¶ Ad octauum diceret Auerroes non esse simile: quia non tantum propter generationem ponuntur: sed vt materia prædisponatur: insuper corpus ex non corpore fieri est impossibile: at animal ex non animali est necessarium. ¶ Ad nonum diceret quod cuiuslibet longitudinis terminatæ termini sunt puncta: de hac enim loquitur mathematici. Sed longitudinis prædicamentalis abstrahit a punctis: sed sicut est in potentia ad terminus: sic ad puncta. Unde apud Auerroem puncta non sunt de ratione linee vt linea est in genere: sed vt linea est terminata: que non est in genere. Hæc Auerroes. ¶ Uerum animaduerte quod vbi daretur forma corporis de qua disputatum est: rationes hæc friuolæ essent: at vbi non daretur: oportet laborare: vt diximus. De mente enim Auerrois certum habemus dimensiones esse: non tamen formas illam posse. Sed vt dimensions interminata præsit in materia vt in actu: an vt in potentia: et si in potentia: quo modo: et per quid terminetur et reducatur ad actum: non parua est ambiguitas: verum hæc omnia diximus in libro de substantia orbis: et tu que re illic: vbi si hæc illis: et illa his copulabere: nihil tibi incerti relinquatur. ¶ Restat nunc solucere argumenta pro prima positione. ¶ Ad primum dicerem quod de structis primis substantiis sine se et quodlibet sui: nihil

restat: imo nec materia: cuius illa sit aliquid prime sub-

Questio pulchra

Consequenter querunt: vtrum idem effectus numero possit a quolibet plurium agentium generari: vt idem Causa a Platone & Socrate: arguunt recentiores multis rationibus qd sic. Ego tamen arguo vni-

ordo qois.

In ista questione primo videndus est de causis intrinsecis. secundo de extrinsecis.

Positio Trufiani

Quantum ad primum quidam antiqui tenent qd idem numero effectus potest esse a diuersis materijs numero. Cuius positionis fuit Trufianus monachus. Verum distinguit de composito: quia vel eius forma est perpetua: vel corruptibilis educta de potentia materij: tunc vult qd idem homo numero simpliciter potest esse a diuersis numero materijs: nam continuo materia fluit: & rationalis anima eadem numero existit. Modo tenet ipse qd principium indiuiduationis est forma: quare omnino idem homo numero esse potest: vbi materia sit altera: at si forma est corruptibilis: cum ipsa simul fluat cum materia: etiam sicut materia alia atq; alia est: sic forma alia: quare non potest idem effectus numero esse: vbi forma sit corruptibilis: si materia altera sit.

Ad rationem

Tunc ad rationem horum patet solutio: potest enim compositum esse idem: altera essentiali parte euariata: quia compositum est propter formam: & non propter materiam: & sic patet qd idem homo potest esse a diuersis hominibus: licet idem equus no a diuersis equis. Nam homo habet formam inuariabilem omnino: equus vero variabilem. Secundo patet idem esse compositum numero variata materia: & hoc quoad compositum formam habet inuariabilem: potest enim tunc materia flui & restui forma ipsa exite eade.

po ppria

Mibi tñ videtur qd licet hec positio sit probabilis: tamen videtur contra Aristotelem & rationes. Contra Aristotelem quidem: quia compositum non est aliud nisi propter materiam. septimo metaphysice. textu comentii. xvij. & ibidem. textu comentii. xx. et xxi. & octauo metaphysice. textu comentii. viij. & xij. metaphysice. textu comentii. xviii. & primo celi. textu comentii. xij. igitur vbi materia altera est: compositum ipsum alterum erit: & ita euariata materia: & forma: & compositum variabuntur. Contra rationes vero: primo quia materia est essentialis indiuiduo sicut forma: igitur sicut indiuiduum non est idem: forma ipsa euariata: ita & ipsa materia euariata: erit compositum alterum. Secundo Socrates senex differt a seipso puero: vel propter formam: & hoc non: quia anima rationalis est eadem: vel propter materiam: & ba-

deo propositum. Tertio compositum congregatum non est aliud qd sue partes simul iuncte. primo physicoz. comento. xvij. igitur vna parte alterata: totum non erit idem. Sed queres vtrum vna forma numero possit in diuersis materijs numero totalibus inesse. Respondent recentiores qd non. Tu primo quia forma non est aliud qd materij formatio. sed diuersa materij non est vna formatio: igitur nec vna forma. Tum secundo quia vna figura numero no potest esse in diuersis materijs: igitur nec vna forma. Tum tertio tunc vna forma posset bis generari: vt deducunt: quare patet si anima vnus equi no fuisset genita in materia illius: nuquaq; amplius generari posset. Sed hec res sic simpliciter audita: no sonat omnibus: primo non sonat Aueroi: qui vnus intellectum materialem numero ponit formam omnium hominum specificam & vltimam: vt declarauit in libro de beatitudine. Constat autem homines esse materias totaliter diuersas. Secundo vna intentio numero coloris est in oculo: & sensibus interioribus.

Dubius

Bº recetio rum

ppa possi

Propter hec videtur mihi esse dicendum cum peripateticis primo qd forma eterna est vna numero: et esse potest in diuersis materijs totalibus: vt deus est forma omnium orbium prima. secundo celi. comento. lxxi. & xly. & xij. metaphysice. comento. xli. item qd rationalis anima vna numero est in senex: que presertim in iuvene: vbi materij sunt oino & totaliter diuersa apud monachum. Dico secundo qd in formis intentionalibus vna forma numero potest esse in diuersis subis: vt vna numero coloris intentio est in diuersis oculis diuersorum hominum: & hoc quia intentionalis & illimitata: sed loquendo de forma reali & generabili: vna forma numero potest esse: nisi in eadem materia: & ad hoc valent rationes recentiorum: quia forma illa non est aliud: qd formatio materij: et ita vt materij differunt: sic forme: hec de primo.

De scdo

De secundo vero inueniuntur plures modi dicendi: ambo tamen reducuntur ad idem. Nam agens influens est agens per se: & per propria naturam: agens non influens: est agens per accidens. Et propterea ambo modi sunt vnus modus: & ita quicquid est contra primum modum: est contra secundum. Tunc dicunt qd idem numero effectus potest effici a pluribus agentibus per accidens: vt idem numero bos potest a pluribus interfici. Secundo dicunt qd idem numero effectus non potest produci a pluribus agentibus per se: probant. quia tunc idem bis fieret: & hoc tenet Aueroes. xij. metaphysice. comento. xi.

ipugnatio

Sic hic modus deficit. primo: quia Socrates a Platone fit: & non per accidens: nec per se: igitur illa distinctio est insufficientis. Secundo quia per hanc resolutionem non patet si idem homo numero possit esse a pluribus patribus. Propterea animaduerte primo qd agens est duplex. per se: & per accidens: per se est quod per naturam agit: sic Socrates pater est agens per se respectu Platonis filij. per accidens quod non agit per naturam: sed est remouens prohibens: vel applicans actiua passiuus. Iterum per se agentium aliud per se ordinatur in effectum: vt celum. Aliud per accidens vt auus ad patrem: & pater ad filium.

positio magnoz.

Tunc quidam magni theologi tenent. primo qd idem effectus numero potest esse a pluribus causis per accidens: vt patet de boue interfecto. Tenet secundo qd idem filius quo ad mam & formam potest esse a diuersis patribus. probant: qd corpus hominis vel sit solus a menstruo

mulieris: vel etiam a menstruo & semine viri: cum ambo generentur ex superfluo alimenti: vbi idem sit alimentum et cibus: idem superfluet: et ideo potest esse idem filius numero a patribus diuersis: qd potest idem alimentum superesse. Tenent tertio qd idem effectus numero non potest effici a diuersis agentibus per se & essentiali ordinatis: & hoc cedunt recentiores.

Impugna

Sed pace horum dixerim: hoc stare non potest: primo quia si idem numero filius potest esse a diuersis patribus: tunc idem numero potest redire: declaratur: quia idem alimentum potest superflue ante et post mortem: igitur potest redire post mortem. Secundo tunc generatio naturalis no esset ordinata: declaratur. quoniam primum principium vnde motus est contingens: igitur & motus ab illo erit contingens: et sic generatio erit contingens: & inordinata.

ppa po

Propter hec videtur mihi qd solum ab agentibus per accidens possit idem numero effici: quoniam talia non agunt: sed magis remouent impedimenta: qd bus actio non errat. Argumentum eorum iam est solutum: nam licet idem alimentum numero possit esse: non tamen idem nutrimentus actu: quia calores decoquentes differunt: adfunt alie rationes: quibus differunt semina. Tunc ad rationem in principio quod stionis patet solutio. Alterius querunt vtru in quolibet plurium instantium idem numero generabile datum possit generari. vt si Socrates sit genitus in a. instante: vtrum ipsum potest vel potuisset esse genitum in b. instante. Omissis argumentis: primo videtur de motu. secundo de re mobili.

Quantum ad primum quidam recentiores tenent qd non: vbi primo petunt quia aliter preteritum non potest esse preteritum: quia aliter preteritum esset futurum: quod est simpliciter impossibile. Petunt secundo motum esse tempus: vel saltem consignificare tempus. quarto physice aufcultationis. textu corinth. petunt tertio motum esse aliud a mobili: quia motus successione: mobile permanentiam importat. Tunc tenent tria. Primum qd motus factus in vno tempore non potuit fuisse alio in tempore: probant. quia motus vel est tempus: vel importat tempus: sed tempus factum non potest non fuisse: igitur motus factus in a. tempore: non potest non fuisse in a. tempore: ex hoc sequitur qd impossibile est motu celi factum in vno tempore: esse in alio: vel fuisse in alio.

Secunda conclusio. nullus motus inferior potest esse in alio tempore: qd in eo in quo est. primo. quia omnes alij dependent a primo. viij. physicoz. ad principium. Secundo. quia remotio principalis cause remouet effectum: modo motus celi est principalior causa omnium motuum. Ex quo inferunt qd eundem cursum numero: quem Socrates hodie facit: non potuisset fecisse alio in tempore. Itz sequitur qd si Socrates mouetur aliquo motu hora vigesima: si expectasset vsq; ad hora vigesima: non potuisset isto met motu fuisse motus: licet potuisset alio.

Tertia conclusio. illud quod acquiritur per motus aliquez totalem tanquam eius proprius terminus extrinsecus: impossibile est acquiri per alium. probant. quia alius terminus est alterius motus: vnde motus vel ipse terminus est: vel numerat ob terminum. gnato physicoz. comento nono. quare vnus terminus non potest esse: nisi per vnum motum tantus.

Alij & famosi theologi dicunt: que daz tria his: primo enim petunt tempus non esse motum: patet quia

tempus est mensura: & motus mensuratum: modo mensura est alia a mensurato. Ex hoc inferunt qd plures motus possunt esse in vno tempore: qd plura possunt mensurari vna mensura. Secundo inferunt qd vnus motus potest mensurari diuersis mensuris vicibus diuersis: vt idem panus potest mensurari bis vna. Secundo petunt qd hi motus non dependent per se a motu celi. sed qd hec cause sunt subordinatę illi: non tamen dependentes. Ex hoc sequitur qd in diuersis motibus celi potest esse vnus & idem motus inferior. Tertio petunt qd motus diuersi possunt esse ad vnu terminum numero: patet de locali recto & circulari. Tunc dicunt primo qd a. motus qui nunc est: potest vel potuit fuisse in alio tempore: probant quia vnu mensuratum potest bis eadez mensura vel diuersis equalibus mensurari: vt accepti. Tunc ad rationes contra hoc respondet qd bene aliquis effectus potest bis generari: imo infinities: nuquam tamen erit bis genitus. Ad secundum dicendum. qd suppositio est falsa: nam motus differt a tempore: & sic idem motus potest esse in diuersis temporibus. Secundo tenent qd reuolutio celi que est hodie in quantum motus: potuit fuisse heri: sed in quantum motus celi: non potuit: quia vt sic est necessaria ab intellectu necessario mouente: qui mouet inuariabiliter. Tertio tenet qd motus inferior qui est hodie potuit fuisse abs. probatur. quia iste non dependet ab illo celi: nisi fm ordinem. Et per hoc ad argumenta contra hoc. Ad primum patet solutio: quia ceteri motus non dependet a motu celi. Ad secundum etiam patet: quia motus est causa principalior non fm influentiam: sed fm ordinem. Tenent quarto qd illud quod acquiri per vna mutationem potuit acquiri per aliam. primo quia vnus terminus esse potest plurium. Secundo qd diuersitas posterioris non arguit differentiam prioris: sed motus est posterior termino saltem fm intentionem: igitur variato motu: potest idem terminus esse. Tunc ad rationem contra hoc patet solutio: motus enim differt a termino motus: non enim capit esse a termino fm numerum. sed fm species. Hec de primo. De secundo recentiores tenent qd generabile datum non potest idem numero vel impossibile est in quolibet plurium instantium produci. primo quia mutatio qua producitur non potest fuisse in alio tempore. Secundo quia motus celi continuo est alius: qui est per se causa reruz. Tertio quia omnes cause non possunt in diuersis instantibus esse eadez numero. Quarto tunc idem numero posset redire. dicunt secundo idem numero non posse redire. Animaduerte qd famosi viri tenent oppositum. qd. vs. si aliqd generabile sit genitum in aliquo instante: idem numero potuit fuisse in alio: quod probant. primo quia tempus et instans non est de essentia: nec essentialis productio: igitur indifferenter potest esse in quolibet tempore. Secundo idem numero corpus potest esse in omni loco. Igitur idem numero effectus potest esse in quolibet tempore sibi equali.

Tunc ad primam dicunt qd vna mutatio numero potuisset produci in diuersis temporibus: vel positio qd non: ad huc vnus terminus vnus potest esse plurium mutationu. Ad scdoz dicendum qd motus celi non est ea eoz que hic agunt: sed hec cause vna cum celo sunt cause subordinatę ad vnum: & non per influentiam: nec per aspectum: quicquid dicat Ptholomeus: cuius nunc auctoritas non recipitur. Ad tertium dicen-

dum. q. omnes cause possunt concurrere in diuersis temporibus: quia causa particularis et celum: nam celum per naturam est causa: que semper est eadem. Ad quartum nego consequentiam: quia licet remaneat eadem materia: et idem agens: non manet eadem potentia respectiva: quia illa desinit in aduentu forme sicut in Auerroem: et sic in hac re nulla videtur necessitas: verum tenendo mentem probabiliter: et ceterorum astronomorum qui volunt celum agere motu et lumine: tunc oportet dicere quod sicut continuo est aliud et aliud lumen: aliud et alius motus: et planetarum configuratio: sic concursus causarum nunquam potest esse nisi in uno tempore: tu vero in his considera.

De augmentatione

De augmentatio vero reliquus est dicere: et quo differt a generatione: alteratione: et quo modo augetur eorum: quae augetur: singulum: et minuitur: eorum quae minuiuntur: vnumquodque.

co. lxxxiiij.

Perfectio hactenus declarare tam generationes: quam alterationem. Nunc de augmentatione proponit: dicitur autem augmentatio grece augetis latine. Tum augmentatio. Tum auctio. Tum incrementum. Minutio vero dicitur: phibit: latine diminutio: siue iminutio. De augete et phibit: hoc est incremento: et iminutione nunc proponit: proponit autem duo. v. quo differt a generatione: et alteratione: ac latine. item quod et quo modo augetur augmentabile: quo modou iminuitur diminubile. Dic perfectam colliget descriptionem: ab ipso enim augmentabili colliget genus ipsum: ab aliorum motuum differentia colliget differentiam: et inde perfectam congregat definitionem.

Considerandum itaque primo: vtrum eorum adinuicem differentia solum sit penes id ad quod sunt. verbi causa quod haec quidem transmutatio quae est ex hoc in hoc: vt ex potentia suba: in actu substantiam: generatio est: quae vero ad magnitudinem: auctio: et iminutio: quae autem ad affectiones: alteratio. Ambae autem sunt ex entibus potentia in actum transmutatio eorum quae dicta sunt. Aut etiam transmutationis refertur modus: videtur enim quod quidem alteratur: non ex necessitate sicut locum transmutatum: neque quod generatur: sed quod augetur: et minuitur. verum modo altero ab eo: quod fertur. Quod quidem enim fertur: totum permutat locum: quod vero augetur: quoadmodum id quod extenditur: ipso enim permanente: partes sicut loci mouentur.

co. lxxxix.

Transmutationes differunt trifaria: vel penes terminos ad quos: aut penes modos transmutandi: aut penes subiecta: de differentia penes subiecta: alibi dixit: et posterius quaedam adiciet. Nunc proponit vt augmentatio ab alteratione: et generatione differat: penes terminos: aut penes modos quibus transmutationes fiunt: penes quidem terminos: vt sit haec quod dem generatio ad substantiam. Illa alteratio ad passionem. Illa augmentatio ad quantitatem: penes vero modos: vt generatio et corruptio et alteratio non sint

in loco: augmentatio vero sit in loco: sed modo alio a latione: nam latio maxime recta est in loco permutata: quia locum deserit: et locum accipit: at augmentatio est in loco non permutanter: sed permanenter: quod est in loco: quoadmodum quod circue circa rarefit ipso existente fixo. De igitur est questio. Inquit. Considerandum itaque primo: vtrum eorum adinuicem differentia solum sit penes id ad quod sunt: hoc est penes terminos ad quos. verbi causa quod haec quidem transmutatio quae est ex hoc in hoc: vt ex potentia suba. in actu substantiam: generatio est: quae vero ad magnitudinem: sit auctio: et iminutio: quae autem ad affectiones: siue passionem: vt ad qualitates de tertia specie: sit alteratio: et ne sit contentio antiqua subdit: ambe autem haec. v. auctio et alteratio sunt ex entibus in potentia in actum transmutationes: eorum quae dicta sunt. v. alteratio qualitatis: auctio quantitatis: hoc itaque adicit: ne quis credat solam generationem esse ex ente in potentia ad ens in actu. Hoc est primum membrum questionis: deinde subscribit sicut d. aut etiam transmutationis refertur modus: ita vt non tantum penes terminos differat: sed penes modos: et hoc declarat. d. Videtur enim quod alteratur: non ex necessitate sicut locum transmutatum: neque quod generatur: sed quod augetur et minuitur: videtur sicut locum transmutari. verum modo altero ab eo quod fertur: et loco mouetur. Quod quidem enim fertur: totum locum permutat: maxime in motu recto: quod vero augetur: mutat locum: quoadmodum mutat id quod extenditur aut rarefit: elauo enim grece: extendo: siue duco: siue rarefitio latine: nam quod rarefit: hoc modo mouetur: quod ipso permanente sicut eundem locum: partes eius sicut locum mouentur: est igitur questio: vtrum augmentatio differt a ceteris motibus penes terminos tantum: an penes modos: et sic littera est suspensiu.

Non quoadmodum quae spaciae. haec quidem enim aequali in loco transmutantur: toto ipso permanente. Sed quae sunt eius quod augetur: semper in ampliozem locum: quae vero eius quod minuitur. in minoem.

co. lxxx.

Sed contra argues: quia si quod augetur mutat locum sicut partes: tunc non differt ab eo quod mouetur circulariter. Respondet. non. subaudi mouentur partes aucti: quoadmodum mouentur partes: quae sunt sphaere. De quidem enim equali in loco transmutantur: toto ipso permanente: et sic mutat locum sicut partes: ipso loco semper existente equali: sed partes quae sunt eius: quod augetur semper transmutantur et rarefiunt in ampliozem locum: quae vero eius: quod minuitur: in minoem: et sic loci non seruetur equalitas.

Quoniam quidem igitur transmutatio eius quod generatur: et alteratur: et augetur: non tantum differt penes id ad quod: sed etiam sic: patet.

co. lxxxij.

Soluit questionem: et vult quod eiusmodi transmutationes differunt penes terminos ad quos: et sic: hoc est penes modos.

At circa quid est transmutatio auctio: et iminutio: cum circa magnitudinem videatur esse: ipsum augeri et minui: quae naz

ratione suscipiendum.

co. lxxxij.

Duo proposuit: quorum primus erat. quo auctio ceteris et transmutationibus discrepat: circa quod mouit: et soluit questionem. Secundum erat quomodo augendum augetur: minuendum minuatur: perfecit primum: nunc circa sicut mouet questionem. Petit autem vnum ex nunc dictis: et aliud postulat. Petit quod dem auctioem et iminutionem circa magnitudinem fieri: at postulat qua nam ratione ipsum augeri et minui circa magnitudinem fiant. Inquit. at circa quid est transmutatio auctio: et iminutio: quod erat sicut cum circa magnitudinem videatur esse: ipsum augeri et minui: qua ratione suscipiendum: verbum qua ratione: grece est poteros: quod interrogat.

Atrum ex potentia quidem magnitudine et corpore: actu vero in corpore: et indiuiduo fieri corpus et magnitudinem.

co. lxxxij.

Explicat questionem propositam. quasi dicat. vtrum suscipiendum sit fieri corpus et magnitudinem ex potentia quidem magnitudine et corpore: actu vero in corpore et indiuiduo: an subaudi in. ex actu corpore corpus: et ex actu magnitudine magnum fieri sit dicendum. Mouit autem questionem hanc propter physicos: qui dixerunt aliquod elementorum quantum esse omnium materiam: qua ratione oportet dicere clementum effici ex actu quanto: et actu corpore cum elementum illud sit actu quantum.

Et hoc cum bifariam dici contingat: qua nam ratione auctio fit: vtrum ex separata ipsa per se materia: aut existente aliquo in corpore.

co. lxxxij.

Omnes concedunt auctioem effici ipsa e materia: quae quidem actu non est corpus: sed potentia. Sed ipsa non esse corpus dupliciter est: aut loco: aut esse: quae res vt intelligatur: animaduerte quod aliquid separari ab aliquo pro nunc dupliciter contingit: aut loco qua ratione vinum fustum et dolio ipso separari loco contingit: quomodo Pythagorei et forte Plato materiam separata a corpore physico dixerunt: nam extima uerunt ipsam esse vacuam quoddam e physico corpore loco separatum. Aut esse: qua ratione vinum in dolio constitutum e dolio ipso re et esse siue definitione separatur: quia realiter differunt sicut accidens et subiectum: vel locatus et locus: quomodo peripatetici materiam separari a corpore profitentur: cum ipsa non sit corpus: sed in potentia ad corpus: et re et definitione aliquid quid a corpore ipso. Sunt qui addunt aliquid separari ab alio loco et re siue esse: nauta in portu ex nauis separatur: cum nec sit nauis: sicut esse: nec in vno eodemque loco cum nauis ipsa. Nihil tamen separari potest ab alio loco: et non esse: nam vbi loco separatur: et esse necesse est distinguere. Qua distinctione accepta: petit dato quod ex materia auctio ipsa fiat. Et hoc cum bifariam dici contingat: id est cum materia bifariam dicatur non corpus: vt pote loco: et esse: qua nam ratione auctio fit: vtrum ex separata ipsa per se materia. subaudi a corporibus physico loco tantum: aut existente aliquo in corpore: et ita non loco: sed re et esse separata. Est igitur questio. vtrum auctio fiat ex materia separata e physico corpore loco et subiecto: vt pythagorei: an separata re et esse: non autem loco: more peripateticorum. Recentiores petunt quomodo po-

test intelligi materiam separari a quantitate: et esse partem corporis sensibilis. Respondent quia potest intelligi esse pars rei diuisibilis: vt intellectus in diuiduus pars est hominis: imo precipua pars: quoniam homo est res diuidua: res haec sumit dubium in defensione certioris: an enim intellectus pars sit hominis: physici ambigunt. Adhuc nec questio est ad positum: nec solutio: quando quidem Aristoteles per separari sicut esse intelligat separari sicut rem: non sicut subiectionem: dicas igitur: vt diximus.

Aut impossibile vtroque modo. Separata quidem enim existens: aut nullum possibile locum: aut vt punctus quidam: aut vacuus erit: aut corpus insensibile. Sed bonum hoc quidem non contingit. illud vero necessarium esse in quodam. Semper enim alicubi erit: quod generatur ex ipsa: quare et ipsa: aut per se: aut per accidens.

co. lxxxij.

Constat vtrumque datum: primo quod materia non sit loco separata a corporibus physico: quia hoc non potest esse nisi tribus modis: vel quod ipsa separata nullum obtineat locum vt punctum: aut obtineat locum: verum sit vacuum ipsum: aut tertio plenum sed insensibile vt aer: igitur si materia est separata: aut erit in loco: aut nullo modo in loco erit. Inquit Aristoteles. sicut bonum: hoc quidem non contingit. sicut vt materia sit separata: et non in loco. Illud vero. sicut ipsam esse in loco necessarium est esse: sed non separata: sed existens in quodam: et hoc probat. omne quod est pars alicuius: quod est in loco per se: est in loco per accidens ratione illius. Sed materia est pars eius quod generatur: quod est in loco per se: igitur materia est in loco per accidens: de ratione tangit vim minoris. d. Semper. n. alicubi erit: quod generatur ex ipsa: hoc est genitum cuius ipsa est pars: haec fuit minor: dat conclusionem. d. quare et ipsa: aut per se: aut per accidens. subaudi in loco erit: et sic nullo modo potest loco separari a physico corpore. Essent hic dubitationes. primo quod intellectus sicut veritatem est pars hominis: et nullo modo est in loco. Itemque pars celi intelligentia est: et nullo modo in loco. Amplius quod est in loco per accidens potest non esse. De sunt alibi ad longum tractata. Nunc vero sciendum quod pars alicuius est duplex: dependens a toto: et independens: vt multis locis colligitur: intellectus est pars hominis independens ab homine: ideo indiuiduus: quia cum non dependeat in esse ab homine: nec in accidentibus eius: quorum vnum est diuidui. Similiter et intelligentia celi est: at materia est pars dependens ipso a toto: et ideo potest accipere conditiones totius: quarum vna est diuisio: itemque materia est in loco per accidens: sed necessario: nam est quoddam per accidens necessario: primo physice auscultationis. com. lvi. et iij. phys. com. xx.

At vero si in quodam sit: sed quidem separatum ita: vt nullius per se: aut per accidens aliquid sit: multa accidunt et impossibilia. Bico autem si aer ex aqua fiat: non ex aqua erit transmutata.

co. lxxxij.

Destruit sicut: et probat quod auctio sine generatio fieri non potest a materia separata sicut esse a corpore ad itell. d. tui: et arguit: nam vbi materia est separata a corpore sicut esse: ita quod esse materiam non sit esse corporis: sicut esse vini non est esse

doly: tunc materia esset in actu in corpore: quia omne esse est a forma: et actu: quare materia haberet actuale esse aliud ab eo corpore: i quo est. si materia est actu in corpore utpote in aqua: tunc potest ex aqua effici aer: non corrupta aqua. probatur. quia aer fit ex materia aqua: que est res in actu: igitur potest fieri ex materia eius: nulla facta variatione in aqua.

Dubones Sed hic est locus considerationis. Primo. qz apud Aristotelem omne quod generatur: fit a materia: et materia distinguitur fm esse a forma: et composito. igitur contra ipsum sequetur idem inconueniens. Secundo. ex mixto fit elementum: et constat elementum esse distinctum fm esse a mixto: et tamen fieri non potest nisi corruptatur mixtus. Dicitur potest qz tota ratio dirigitur ad antiquos: qui tenuere materias esse aliqz elementorum: et actu ens: et perfectus in specie: et qz generatio est alteratio: contra quos bene valet qz tunc potest generatio fieri ex materia ipsa: nulla facta corruptione essentiali in ipsa aqua: quando quidem materia aque sit res actu et perfecta.

Etiam qz tunc ut in vase: inherit ipsi aquae materia. Infinitas enim nihil vetabit materias esse: quare et gnari actu.

co. lxxxvii. Secundo arguit. si materia fm esse separaret a corpore: sicut aqua a vase: tunc esset indiuidua f3 esse: igitur in vno corpore possunt esse infinita indiuidua ut puncta. Hoc autem relinquit tam falsum: quia tunc ex illis infinitis materis pnt simul infinita generari.

Uis ronis Animaduerte qz Aristoteles arguit ex possibili f3 imaginationem ad impossibile fm imaginationem: hoc modo: vbi materia sit ita separata a corpore: ut aqua a vase: tunc esset qd indiuidibile: igitur eet imaginabile esse infinitas materias in vno corpore: sicut imaginabile esse esse infinita puncta in vno corpore: quia e re ex illis imaginabile esset fieri actu infinita genita: hoc autem est re et imaginatione impossibile: igitur et id ex quo sequitur.

Amplius vero nec sic videtur genitus aer ex aqua: veluti exiens a manente.

co. lxxxviii. Syllogizat hypothetice sic. si materia eet in corpore: ut aqua in vase: tunc aer esset genitus ex aqua: veluti exiens a manente: generaret eniz aer ab aqua. p ut materia exiret ab illa: qua ratione esset generatio exitus quidam a manente. Destruit cosequens. d. Amplius vero nec sic videtur genitus aer ex aqua: veluti exiens a manente: et sic vult habere oppm antis.

Abelius igitur est facere omnibus inseparatam esse materiam: veluti existentes vna3 et numero eadem: rone vero non vna3.

co. lxxxix. Ex is concludit veritatem: q. si materia non sit separata fm esse a corpore: imo sit fm subiectu vna et eadem numero. ratione vero non vna: quia propter formas multiplicatur: a quibus sumitur ratio.

Dubones Ambigunt iuniores vtrum materia possit fm esse separari a magnitudinib3. Videtur qz sic. pmo. qz omnis substantia pmo est tempore accidente. igitur potest separari. secundo. qz omne prius potest separari a suo posteriori. tertio. quia accidens est quod potest inesse et abesse preter subiecti corruptionem.

2a dubita: Secundo ambigunt contra Aristotelem: quia videtur in eodem esse plures materias coextensas: quoniam quando mixtum generatur ex elementis: que

libet pars mixti est mixta: igitur coextenduntur sub eadem quantitate omnes forme elementorum: sed no separatur materia a sua forma: nec qz forma a sua materia: igitur etiam coextenduntur sub eadem forma mixti omnes materie elementoz. Ad idem fiat bipedale tripedale per rarefactionem: tunc pedalitas acquiritur in aliqua materia: et no in prima materia: que pfuit: quia tunc penetratio: igitur in materia noua: et sic due materie simul in eodem.

Solones Ad primam respondet Auerroes. vii. metaphys. cometo quarto. qz accidentia sunt in duplici differentia: quedam separabilia: et tunc subiectus est prius tempore accidente: quedam inseparabilia: et tunc subiectum precedit illa tempore quo ad eius materiam: et non quo ad totum: ut homo precedit risibile f3 materiam: licz non ut homo. Sed ista responsio non satisfacit questioni: imo est falsa: quia tunc materia precederet tempore dimensionem: et sic posset ee sine dimensione. Propterea animaduerte apud Auerro. esse propositionem veram cum reduplicatione: que est falsa absolute: ut omne animal potest videre: absolute est falsa: que tamen cum reduplicatione est vera: nam omne animal potest videre inquantum animal: imo et talpa potest videre inquantum animal. quinto metaphys. comen. xxxvii. Similiter in proposito ois substantia potest separari ab accidente inquantum substantia: absolute tamen substantia omnis non potest separari ab accidente: ut patuit. Similiter omne prius potest separari a posteriori inquantum prius: et tamen absolute non omne prius potest separari a posteriori: ut patet in multis. Et per hec p3 solo ad duo pma. dictum vero Auer. vii. metaph. intelligit tñ in accidentibus actu: et terminatis. Ad tertiu quicqd velint recentiores definitio accidentis data a Porphyrio intelligitur: ut dicit Aristoteles primo thopicorum. cap. iiii. qz potest adesse: et abesse: pter subiecti corruptionem: hoc est qz est predicatum non conuersim: et sic magnitudo est accidens materie: et non potest separari.

Ad secundam tenemus qz in vno vna est materia: et oium vna est materia fm priuatione: non autem fm actum. tunc apud Auerro. in. iij. celi. com. lxxxv. oportet imaginari ee in mixto vnam materiam tñ omnium formarum: nam elementa cum veniunt ad mixturas in prima mixtione reru: ne se penetrat: fraguntur ad minima: que postea agunt et patiuntur inuicem: quousqz in cuiuslibet elemeti materia inducitur per generationem forme alioz elementoz: prioz forma non corrupta: ad quarum formarum gnationem sequitur continuatio oium materialium elementoz: et no extensio: nec penetratio: qua ratione materia vnius elemeti no ingreditur materiam alterius: nec forma vni elemeti migrat in materiam alterius elemeti: sed bene generat formas cofsimilem in materia alterius: et eodetra: qua generatioe formaz mutuo facta: materia ipa redditur vna oium: et sub vna dimensione: sed hoc stare non potest: qz licz minimuz ignis generet in minimo aque formam: non propterea sequetur continuatio materie: nam potest bipedale ignis agere in ligni: et materie ambozum non efficientur vna. ppterea melius esset dicendum qz ex illa reciproca generatione vni forme in minimo alterius: fit quedam dispositio priua ad continuationem: que postea sequitur in instanti: quo ipsa forma vltima mixtionis aduenit: tunc eni omnes materie efficientur vna numero omnium formarum elementoz: hec est responsio optima ad mentem

Solones

6. p. de do. so. 2. re. plicatua

co. xc.

co. xci.

co. xcj.

mentem Auerrois. Ad scdm diceret Auerroes in libro de substantia orbis. qz dum additur pedale supra bipedale: ibi no additur quantitas quantitati. ita ut sint duo pedalia: quoz vnu3 alteri adueniat. immo pma quantitas subito definit esse: et continuo generat alia et alia dimensio: quousqz in fine sit inducta tripedalitas subito in eadez materia numero. Nec intellige qz dimensio pma desinat simpliciter. et noua generet simpliciter eadem materia remanete sub vtraqz. Sed qz prima quantitas desinat informare subiectum sub primo termino. et scda incipiat informare sub alio termino. nam dimensiones ut longitudo. latitudo et profunditas sunt materie coeternz. sed generantur et corrumpuntur fm terminos. pro quanto dimensio nuc informat materiam sub vno: nunc sub alio termino.

At vero neqz puncta neqz lineas ma3 corporis ponendu est. dictas ob causas.

co. xc. Ex actis de materie separatione: ostendit qz esse no potest indiuiduum simpliciter ut punctu respectu linez: nec ut linea respectu corporis: quod indiuisibile est omnino tale. et ait hoc probari posse us met rationibus: quibus impugnata est separatio. quia tunc nullibi esset. Tum quia infinite possunt intelligi materie in vno mixto. Tum etiam ob alias causas.

Illud praeterea cuius haec vltima sunt: materia est. quae neqz sine passione aliqua do poterit esse: neqz sine forma.

co. xci. Secdo arguit in tertia figura sic: linea et punctu sunt terminus materie. materia no est terminus materie. igitur materia no est punctus neqz linea. apponit maior. d. Illud praeterea cuius haec vltima sunt: materia est. deinde addit minorem. d. que neqz sine passione. hoc dico materiam: que neqz sine passione aliqua do poterit esse. neqz sine forma: quasi velit qz sit no terminus: sed semper terminata. verbum praeterea: in greco est de. modo sic trasluli: ut sensus sit apertior.

Sit quidem igitur simpliciter alterum ex altero. quemadmodum et in alijs dictum est. Sed a quodam et actu existere: vel simili: ut ignis ab igne: aut homo ab homine. vlt ab actu. nam durum no a duro fit.

co. xcj. Nunc ex dictis concludit qua ratione se habet agens et factum: siue generans et genitum. et vult qz omne qd generatur generetur ex alio: ita ut nihil generet se: s3 semper generans differat a genito. verum qz differant: semper genitum est vel a generante sibi simili in spe: vel sibi simili in virtute. in specie quidez: ut ignis ab igne: et homo ab homine: in virtute vero: ut vermiz et mus a celo: siue sole: nam sol est in actu tale: quale mus in potentia: quod est ee virtute et potetia actiua tale. Similiter durum fit: et no semper a duro: sed ab agente actu. hoc est habens potentiam agendi duruz. et sic omne quod fit: vel fit a simili in specie: vel simili in actu: et potetia actiua. Inquit. Sit quide igitur simpliciter alteru ex altero. ita ut semp gnans sit simplr aliud a genito. ut in alijs. hoc est 7a metaph. dictu est. Declarat tamen illaz diuersitatem reduci ad quada3 conuenientiam. d. Sed ipsum genituz fit a quodam et actu existente. hoc est quod conuenit genito in virtute: vel simili. Exemplum secudi: ut ignis ab igne: aut homo ab homine. Exemplu pmi. ut durum no a duro fit: sed ab agente non duro. Et hic appet qz inepte

recentiores hunc locum intelligunt. Credidere eniz Aristotelem declarare mam no esse actu separatam a magnitudinib3: quod nec verba Aristotelis: nec dicendi necessitas exoptulat.

Quoniam vero materia ipsa et subae corporeae est: et corporis iam talis (nam coe corpus nullum est) vna erit et magnitudinis: et passionis: ratione quidem altera: loco vero non altera: nisi passiones essent et separabiles.

Is expositis: nuc magis ad rem accedens. declarat vnam esse materia augmenti et alterationis. Et hoc pbat. subz corpore: et talis determinati corporis vna est materia: alteratio est corporis talis: augmentatio subz corpore. igitur vna est materia alterationis: et augmenti. Syllus est ex ambobus obliquis. Inquit. Quonia vna et ipsa est ma subz corpore: et corporis ia talis indiuidui. Hec est maior. cui cam subdit. d. na coe corpus nulluz est: et per cosequens no pot esse alia materia corporis: et huius corporis. Omnia minore. addit conclusionem. d. Vna erit et magnitudinis et passionis. Animaduerte qz omne qd altera est corp hoc: siue tale: ut calidu vel frigidum: qz ut hoc et calidum altera ad frigidu. Omne qd auget est corpus: no tamen inquantum tale calidu et frigidu. Et sic patz minor qz alteratio est corporis talis: augmentatio corporis: sed vna est materia talis corporis: et corporis: igit vna et alterationis: et augmenti. Sed dices. vna est materia alterationis et augmenti: igitur alteratio est augmentum. Cui ipse responder. d. ratione quidem altera: loco vero non altera: et sic alteratio non erit augmentatio. Sed dices. falsum est passiones ee corporis inquantuz talis. Respondet nisi passiones essent separabiles: sed cu no sint separabiles: sed oino in materia et hac sensibili materia: ideo passiones erut corporis ut talis: et augmentum corporis tantum: et per consequens licz materia sit vna ambozum fm subiectum: erit altera ratione.

Manifestum igitur ex perquisitis qz non est auctio transmutatio: ex potentia magnitudine: actu vero nullam habente magnitudinem. Separatum enim iaz esset coe: hoc vero qz impossibile: dictum est prius.

Nunc subiectum proximum augmenti cocludit ex dictis: et potest sic syllogizare: quod alteratur non est ens in potentia: omne quod augetur alteratur: igitur nullum ens in potentia augetur: et per consequens auctio non potest esse ex ente in potentia taqz ex subiecto: acceptis et suppositis premissis ex textu nunc dicto. Inquit. Manifestu igitur ex perquisitis paulo ante: qz non est auctio transmutatio ex potentia magnitudine: actu vero nullam habente magnitudinem: et sic subiectum oportet esse actu quantu et quale: et hoc probat. d. Separatum enim iam esset comune: si non ex actu quanto et quali esset: nam vbi non sic esset: tunc auctio esset ex materia quanta separata a corporebus qualibus. Hoc vero qz impossibile: dictum est prius. Sic igitur subiectum actionis est corpus in actu quale: et quantum: et non corpus in potentia: vel corpus commune separatum.

Adhuc vtiqz haec transmutatio: non au-

co. xcij.

Dubita? Solo.

Dubita? Solo.

co. xciiij.

ctionis proprie esset: sed generationis omni no. auctio eni est ad praecipientem magnitudinem additio. diminutio subtractio. igitur quod augetur: aliquam oportet habere magnitudinem. quare auctioem no oportet esse ex materia no quanta ad actu quantam. Etset enim generatio potius corporis q̄ auctio.

L6. xcv. Scdo ad idem arguit sic: ybi subiectum auctiois esset materia ens in potentia: auctio non differt a generatione: sed hoc est in potentia: quia auctio semper est additio quanti ad praecipientem quantum. et sic semper augendum debet esse quantum: aliter sibi no posset fieri additio. tunc dant conclusionem. d. quare auctioem non oportet esse ex materia non quanta. ad actu quantam: esset enim generatio potius corporis quanti ex non quanto. q̄ auctio.

Tres rōes. Et ista littera pos sunt formari tres rationes: prima est: si subiectum auctiois esset prima materia: tunc non differret a generatione. Scdo. auctio est additio ad quantum: igitur praecipiens subiectum est quantum. Tertio. si quod augetur nullo modo fieret quantum corpus: sed solum in fine: tunc auctio non esset corporis augendi additio: sed eet corporis aucti generatio. Sed dices. superius conclusit comune subiectum auctiois et alterationis esse materiam: nunc aut subiectum non esse materia. Responde q̄ ibi de subiecto communi: nunc de proprio locutus est.

Suscipiendum utiqz magis tanq̄ a principio questionem tangentes: qualis cuiusdam entis auctiois: et iminutionis: causas quaerimus.

L6. xcvi. Ut res apertius pateat: in speciali querit de modo auctiois: de subiecto eius baten dixit. de modo restat dicere: quo etiā et subiectum patebit. et inquit. Suscipiendum utiqz magis tanq̄ a principio questiones tangentes: qualis. vs. entis cuiusdam: auctiois: et iminutionis causas quaerimus. hęc questio est magis illa: quia est de modo auctiois: et de subiecto insimul: et sic videtur tanq̄ illa: et non sit illa.

Questio re petita. Aiderur igitur iam aucti partem quamlibet esse auctam. Similiter vero in iminutione: imminutam genitam esse. Adhuc adueniente aliquo: augeri: et subtracto: minui. igitur aut corporeo: aut incorporeo auctio erit. si quidem incorporeo: igitur erit separativacuis. als. cōe. Sed impossibile a magnitudine materia separari: ut quidez dictum est prius. Si vero corporeo: duo in eodem loco corpora erunt. ut quod auget: et quod auget. Sed et hoc est impossibile.

L6. xcviij. Tunc mouet questionē propositam. et petit sibi duo concedenda: que sibi et omnibus patent. Primū. quolibet pars aucti est aucta. Scdz. omne quod augetur: augetur sibi aliquo adueniente. hęc omnes concedūt: tunc querit de illo adueniente: vel est corporeu quid: vel incorporeum: non incorporeum: quia tunc erit ali quod separatum commune incorporeum praecipiens ante auctioem: et sic quantum esset a non quanto. Si

corporeum: tunc quod augetur et quod aduenit erunt simul in eodem loco: et sic penetratio corporum. que scio hęc patet in textu et littera etiaz.

At vero neqz sic contingit auctioem dicere fieri: et diminutionem: quemadmodum interdū ex aqua aer. maior enim moles tunc facta esset. non eniz auctio hoc. sed generatio quidem. eius in quod transmutatio erit. corruptio vero contrarij. sed auctio neutrius.

Scdam suppositionem quidam negarunt: dicentes simul fieri auctioem: et generationem: et non per aliquid adueniens. ut fit ex aqua aer: ybi aer increfcit: nullo adueniente. Aut forte hęc est responsio antiquozū: qui soluere solebant questionem. d. auctioem fieri p alterius rei corruptionem: et hęc expositio est melior.

Contra arguit: quia tunc auctio non differret a generatione: nam dum ex aqua aer fit desinit aqua: generatur aer. et sic desinit vnum contrariuz: generatur alterum. igitur auctio esset generatio: et non additio partis ad partem. ut supposuit. que dicit: patet.

Amplius aut nullius. aut siquid commune vtriusqz est. videlicet genito et corrupto. ut si corpus aqua non aucta est. neqz aer. nā hoc quidem deperijt. Illud vero factuz est. corpus vero siquidem vel augetur. etiaz et hoc impossibile. oportet eniz ratione saluare ea quae insunt aucto et imminuto.

Scdo eandem responsionem confutat sic: in auctioe aliquid augetur: vel nihil: nihil augeri dici non potest: igitur aliquid: aut aer: aut aqua: ac comune vtriusqz corpus. no aqua vel aer: quia aqua desinit: et aer fit: nec commune corpus: quia cum istud varietur de esse aqueo ad esse aerium: corpus idem numero esse no potest sub vtroqz termino: quare non erit auctio: quia de ratione auctiois est ut idem saluetur in vtroqz termino. Inquit. Ampli aut nulli subaudi auctio erit: aut si quid commune vtriusqz est. vs. genito et corrupto ut si corpus. quasi dicar vel nihil est commune: vel ali quod corpus commune. verbum amplius grece est alia. quod potest latine accipi pro etiam: et pro amplius et ceteris id genus. Tunc declarat non posse esse corpus commune. d. aqua non aucta est: ita ut sit illud commune corpus. neqz aer. Cuius causam subdit: nāz hoc quidem ut aqua deperijt. Illud vero factum est ut aer. et sic nullum horum. verbum nam grece est alia: quod accepi pro nam: quia reddit causam. deinde ostendit non posse esse corpus commune. d. corpus vero siquidem vel augetur: etiaz et hoc impossibile: opz eniz ratione saluare ea que insunt aucto et imminuto. modo tale corpus commune no saluatur idem numero: quia substantialiter variatur de esse aqueo in aerium. quare dici non potest aerem augeri: eo q̄ ex aqua generetur.

Sunt autem tria haec: quorum vnum est quidem quamlibet partem effici maiorem magnitudinis auctae. ut caro carnis. et q̄ aliquid adueniat. et tertium q̄ saluetur auctuz et remaneat. In generatione quidem enim simpliciter: seu corruptione: nihil manet: in

Pōe rōes.

L6. xcviij.

L6. xcix.

alteratione vel auctioe: aut minutione. manet idem auctum vel alteratum.

L6. c. Apertius arguit et petit tria esse auctioe necessaria ut q̄ quolibet pars aucti augetur. ut si caro augetur pars carnis quolibz. et ut aliquid de foris adueniat. ut idem numero auctum maneat in principio et fine. Ex ys possunt formari tres rationes: 1. Aristoteles formet istam tñ. omne quod augetur manet. per tertiam: qd generatur non manet. igitur generatum no augetur. at per primam: scilicet conditionem: arguo. quod augetur fm se et qdlibet sui ipso manente augetur. quod generatur no fm se et quodlibet sui ipso manente augetur. igitur generatum non augetur. Amplius et tertio. quod augetur recipit aliquid de foris: sed genitum nihil de foris recipit: et sic idem qd prius. verba patet.

Verum nulla quidem passio: nullave magnitudo eadem manet.

L6. ci. Sed dices. in auctioe et alteratione passio et magnitudo no manent. igitur non differunt a generatione: iam solutum est: qd differentia est pence subiectuz: qz quod auget vel alterat: est. no aut quod generat.

At si dicta erit auctio: contingit nullo adueniente: neqz saluato augeri. et nullo subtracto: diminui: neqz saluari: quod augetur. Sed oportet hoc saluare. nā existit auctio eiusmodi.

L6. ciij. Ultimo concludit intentum. d. at si dicta generatio erit auctio: contingit nullo adueniente: neqz saluato: augeri. et nullo subtracto: diminui: neqz saluari quod augetur: modo dictuz est de bere saluari: nam auctio existit eiusmodi: hoc est talis ut auctum saluetur. verbū existit grece est hypocoite: latine est subyicitur: melius sonat existit: ut transulū. Ex ys patet auctioem non effici per generationem: ut quādo ex aqua aer fit. neqz per praecedentis rei corruptionem: ut dixerunt antiqui. et sic nec generatio: nec corruptio est auctio neqz subiectum auctiois vel minutionis est ens potentia ut materia pma: sed ens actu corporis quod sub vtroqz termino remanet.

Subitabit autem quispiam: quidne sit qd augetur vtrum id cui apponitur: aut id ipsum quod additur. vtpote si ipsum maius crus augetur. cibus vero quod augetur an propter quid vtriusqz ambo non aucti sunt. maius enim erit quod et id cui. quemadmodū cuz quis miscuerit vinum aquae. Similiter eniz vtrunqz erit plus.

L6. ciij. Circa nunc dicta mouet questionem. vs. vtrum id augetur cui fit additio: ut animal ipsum. an id quod additur: aut vtrunqz. et arguit vtrunqz sic. quod maius fit in fine augetur. vtrunqz maius fit. igitur vtrunqz augetur. minor probatur in exemplo mixturę vini cu aqua: ybi ambo aucta sunt. et que dicit: patet. Animaduerte qd dubitatio hęc exoritur ex secunda et tertia auctiois conditionibus. nam dictum est auctioem effici aliquo adueniente. Itemqz illo cui aduenit saluato. Et ita duo concurrunt. vs. adueniens: et id cui aduenit. hinc questio exoritur: an. vs. adueniens ipsum increfcit. an id cui aduenit: vel vtrūqz.

Aut quoniam huius substantia manet. Al-

lius vero vtpote cibi non. Nam et in bis: in mixtione praedominari dicit. veluti qz vinum. Exercet eniz vini opus mixtura vniuersa: non autem aquae.

Respondet Aristoteles non augeri adueniens: sed ipsum cui aduenit. Et hoc probat tripliciter. hic. Prius. qz id cui aduenit saluatur in toto motu. Et hoc ait. Aut quoniam huius. s. cui aduenit substantia manet. Illius vero: vtpote cibi: no. subaudi manet. Scdo id cui aduenit praedominari dicit in fine. Igitur ipsum augetur. dicit. nam et in bis. subaudi cui aduenit in mixtione praedominari dicit. Tertio in mixtura ybi vinum excrefcit: vinū augetur: et non aqua: quādo quidem tota mixtura exercet opera vini: quia sepe inebriat. non autem aquae. Inquit. veluti quia vinum. subaudi praedominatur: dicitur vinum augeri. Exercet enim vini opus mixtura vniuersa: non autem aquae. His tribus rationibus patet id augeri: cui fit additio.

Similiter autem et in alteratione. si existēs caro permanet: ac quod qd est. Passio vero eorum quae per se existunt: aliquid est: quae prius no existebat: alteratū erit hoc.

Incidenter quod declarauit in auctioe: nunc et in alteratione verificat ut vnum per alteruz elucescat. Et inquit. Similiter autem et in alteratione: subaudi est dicendum: ut dictum est in auctioe. Et hoc si existens caro permanet ac quod qd est. Passio vero eorum quae per se existunt: aliquid nunc est: que prius non existebat: quando inquam hęc duo sunt: qd caro manet: et passio nunc primo est: ybi non fuit: alteratuz erit hoc: vtpote caro ipsa: et non passio.

Quo vero alteratur: modo quidem non passum est: modo vero est illud: quare et ipsum alterans: principium motus erit in aucto: et alterato. In bis enim mouens est: nam et ipsum adueniens potius generatur iam: atqz corpus eo fruens: veluti si adueniens esset spiritus: verum corruptum esset illud patiens: et non mouens in illo.

Incidenter in alteratione declarauit ea que in auctioe. nūc vero quod duplex sit in ipsa auctioe alterans: exponit: et vult ee dup: ut alteras passuz: et alteras no passuz. alterans quidem no passum id est qd est principium mouens in aucto et alterato: ut forte est anima ipsa. alterans alteratum est adueniens ut cibus: qui quidem in quantum quidem conuertitur in nouam rem generatur: alteratur: ut vero adueniens est: alterat. Inquit. Quo vero alterat hoc est fit alteratio in ipso viuo: modo quidem non passum est: nec alteratum: modo vero est illud. vs. passum et alteratuz. verbum illud modo grece est ote: latine interdum: hic tamen sic transulū: ut sensus pateat. Hanc differentiam concludens et illius explanationem ait: quare et ipsum alterans principium motus erit in aucto et alterato. In bis enim mouens est: ut anima: verbum istud quare grece est ala: quod latine est. Tum sed: Tum etiam: vsus tamen eius aliquando est pro ipso quare: ut hic accipitur. declarat deinde quo modo cibus est alteratum. d. nāz et ipuz adueniens siue ma-

L6. ciij.

L6. c.

L6. cvl.

gis iuxta græca verba ipsius ingrediens potius generatur iam melius conuertitur dicitur: quia corrumpitur: et in substantiam nutriti generatur: atque etiam corpus eo fruens ut ipsum nutritum subaudi generatur: saltem secundum quid. verbum istud fruens græce est apolau san: latine est etiam accipiens. hęc per exemplum declaratur. d. veluti si adueniens esset spiritus: quod græce est pneuma: hic enim spiritus ingrediens corpus alteratur: quia supercalefit a calore naturali corporis. quia comparauit spiritum cibo: addit differentiam. d. verum corruptum est illud patiens. v. cibum: et non mouens in illo. v. spiritus qui mouet se in illo. aut forte græca littera debet esse sic: quare corruptum est illud patiens: et non mouens in illo: et tunc loquitur de anima et cibo: dicens cibum alterari: quia corrumpitur: at mouens in illo cibo: ut vel corpus vel anima: non corrumpitur. et hoc stat pro tanto: quia verbum illa potest latine esse pro sed: et pro quare.

Quoniam autem sufficienter de his perquisitum est: oportet experiendo dubitationis solutionem adinuenire saluantes: manente eo quod augetur: et quod adueniente augetur. subtracto vero imminuit. Adhuc autem quodlibet signum sensatum: aut maius: aut minus generari. atque neque vacuum esse corpus. neque duas esse in eodem loco magnitudines. neque incorporeo augeri.

L. c. viij. Nunc accedit ad questionem persoluendam. ubi promittit se talem solutionem afferre: qua saluetur auctio et imminutio: et omnes conditiones auctiois et imminutionis: que sunt quinque. v. quod auctio fit ipso aucto remanente eodem. et quod fiat aliquo adueniente. et quod quodlibet signum sensatum: id est quodlibet minimum aucti augetur. et quod maius: aut minus generetur. et quod neque vacuum detur in corpore aucto. et quod duo corpora non sunt in eodem loco. et quod auctio non fit incorporeo. Solutio igitur erit pulchra: quia satisfacet questis: et saluabit has aucti vel imminuti conditiones. verba eius patent.

Suscipiendum tamen primum determinationis causa vniuersalis quodammodo: quod dissimilaria augentur. componitur enim ex his vniuersalibus. deinceps quod caro: et os: et talium pars singularis est duplex: quemadmodum et caeterorum: quae in materia speciem habent. et enim materia dicitur et species caro: aut os. partem igitur quamlibet augeri. aliquo etiam adueniente: secundum speciem quidem est possibile. secundum materiam vero non est.

L. c. viij. Proposuit questionem: deinde promisit soluere illam modo tali: ut cum solutione saluentur omnes conditiones argumenti. nunc exequitur et petit sibi concedenda duo. quorum primum est dissimilaria augeri tunc: græce dissimilaria est anomoiomera. ut neruis: caro: cartilago inuicem comparata. suppositionem hanc probat. d. componitur enim vniuersalibus dissimilariis ex his hoc est similibus. quare dissimilaria ad auctioem similiarium augeri debent. Petit secundo quod caro et os: et talium pars singularis duplex est: quemadmodum duplex est singulorum caeterorum: que in materia speciem siue formam habent.

et subdit quomodo duplex. d. et enim caro et os dicitur materia et dicitur species: ad totum dicitur materia. ad se dicitur species. animal enim ipsum ex carne est uti ex materia: et caro in specie reponitur: ut caro: Acceptis his: saluat vnaque conditionem auctiois. v. quomodo in auctioe quilibet pars sensibilis augetur. et inquit. Partes igitur quamlibet augetur aliquo etiam adueniente secundum speciem est possibile: hoc est verificatur in dissimilibus. secundum materiam vero: hoc est in similibus non potest fieri. sed que dicitur pars formalis: et quare. itemque cur secundum partes formales tunc fiat auctio: in dubitationibus dicemus. Sic igitur patet aucti singularem partem sensibilem esse auctam: loquendo de partibus formalibus: non autem de materialibus.

Oportet enim intelligere ac si quispiam vnica mensura aquam percunctaretur. nam semper alia atque alia fieret. ita quoque carnis materia increfcit: et non per hoc quod pars quilibet fieret: sed eo quod hoc quidem deflueret. Illud vero permaneret: pars. v. quaelibet secundum figuram et speciem.

L. c. ix. Recentiores Aristotelem nunc salutare aliam conditionem dicunt: eam. v. quomodo potest idem auctum in fine et principio remanere idem. et certe hoc verum est: attamen non illud nunc principaliter vult declarare Aristoteles: sed reddere causam eius. quod mox dixit: dicebat enim partes materiales non augeri. sed formales. nunc hoc ostendit: et induit hanc rationem. v. auctum debet manere idem numero in toto motu: partes materiales non manent: sed fluunt: et refiunt: at partes formales manent eadem: quare solę partes secundum formam increfcunt: que vero secundum materiam non. declarat itaque hanc minorem exemplum: et inquit. Oportet enim intelligere ac si quispiam vnica mensura aquam dimeteret: utpote virculo aut fiala: nam isto in casu semper aqua alia fieret atque alia. nam prima abiecta: secunda succederet: ita quoque carnis materia increfcit et non per hoc quod pars quilibet fieret: sed eo quod hoc quidem deflueret: ut partes materiales. illud vero permaneret: utpote quaelibet pars secundum figuram et speciem. Imaginatur Aristoteles formam memori continere materiam membri. hoc est partes similes membri: quo fit ut forma membri sit uti fiala: et partes uti aqua: et contentus: quare sicut eadem permanet fiala: aqua continuo fluente et refluxente: sic membra et eius forma eadem partibus similibus continuo euariatis. et sic patet auctioem fieri secundum partes formales: et non materiales: quando quidem ille manent: hęc defluunt. Ex hoc potest patere quod dixerunt expositores. v. quomodo possit auctio effici: ipso aucto perdurante sub principio et fine: nam secundum formam quidem permanebit: at secundum materiam continuo est aliud. fecit autem eos sic exponere verbis autem: quod ipsi habent: quod verbum aduersarium est: et quodammodo diuersum ponit. at in græcis codicibus scribitur gar: quod latine est reddituum cause.

In dissimilibus vero res ista magis constat veluti in manu: nam proportione vel seruata ipsa augetur. Materia enim quę existat altera a forma: videtur magis hic. quę in carne ipsa: aut similibus. quę obrem in cada-

nere videtur magis iam remanere adhuc caro et os: quę manus aut brachium: quare modo quidem aliquo quelibet pars carnis increfcit. modo vero alio non. nam secundum species quidez pars quaelibet permanet. at secundum materiam minime.

L. c. x. Quo quidez modo maneat eadem pars secundum formam: in exemplo declarauit fiale: nunc idem ostendit in exemplo membrorum: que partes sunt instrumentarię: veluti manus: pes: et cetera id genus. et inquit. In dissimilibus vero res ista que nunc dicta est: magis constat veluti in manu. nam proportione vel seruata: ipsa augetur: quantum enim tota manus augetur: tantum proportionabiliter quibus digitus: vola: et ventriculi: et cetera id genus. reddit causam cur res illa magis appareat in eiusmodi membris: siue instrumentariis partibus: et inquit. materia enim quę existat altera et diuersa a specie: siue forma: ut quę materia manus sit altera a forma manus: videtur magis hic: quę in carne: aut similibus. vocat autem carnem nunc simile: nam in comparatione ad suas partes est eiusdem rationis. hęc comparatione ad os fit forte dissimilare: verificatur propter hoc plebeu eloquium. v. quare in cadauere vulgares carnes et ossa remanere dicunt. non autem oculum: manum et cetera id genus. credunt enim carnem et os remanere secundum eadem rationem in viuo et mortuo: et non manum: aut oculum: sed equiuoce. et inquit. quamobrem in cadauere videtur magis iam remanere adhuc caro et os seruata vniuersatione nominis: quę manus: aut brachium: dixit videtur et græce doxien: quia apud ipsum neque caro: neque oculus vniuersatione manent. quibus expositis concludit veritatem propositionis conditionis. v. quomodo quilibet pars aucti est aucta: et inquit. quare modo quidem aliquo quilibet pars carnis increfcit: ut pars secundum formam quilibet. modo vero alio non: quia non secundum materiam. cuius causam nunc tactam breuibus repetit. d. nam secundum speciem quidem pars quilibet permanet. at secundum materiam minime. et sic patet quomodo cum auctioe stet quamlibet partem augeri. quibus patent duo. primum quomodo quilibet pars aucti augetur. Secundo quo modo auctum idem ipsum in principio et fine permanet. vniuersum enim sequitur ad aliud: ut diximus.

Maius vero totum fit: quotiens aduenit quidem aliquod: quod dicitur et contrarium: fueritque id ipsum in eadem speciem conuersum. veluti si duro molle adueniat: adueniens ipsum transmutabitur et indurescet. nam modo quidem aliquo simile increfcet simili. modo vero alio dissimili.

L. c. xi. Erat alia conditio quomodo fieri potest auctio adueniente aliquo defozio: et non effici penetratio corporum: et hoc nunc declarat: et vult totum auctum effici maius quotiens ab extra aduenit aliquod: quod dicitur et contrarium: fueritque ipsum in membri eandem speciem puerum: veluti si duro ut ossi molle aduenit: tunc adueniens ipsum molle transmutabitur: et indurescet: eo quia conuertetur in membrum durum. nec mirum hoc. v. quod adueniens illud transmutetur: nam modo quidem aliquo simile simili increfcit. modo vero alio dissimili augetur. in princi-

pio quidem erit dissimile. et propterea transmutatur: in fine est simile. et propterea adauget. Dicitur patet non dari corporum penetrationes. quando quidem adueniens corrumpitur: et membrum ex illo genere. Ceterę conditiones: ut quod auctio esse possit: vacuum existente nullo in corpore. nec ipso ab incorporeo: et hęc patet.

Digressio Auerrois. Auerroes in commento. xxxviii. presentis libri digreditur satis cõdeceter: et digressio incipit ibi: (sed Alexander dicit: ubi primo narrat positionem Alexandri: deinde ibi. et hoc si sit verum) confutat illam. Quatum ad primam dicit primo Alexander quod positio Aristotelis quod auctio fiat secundum partes formales: et non secundum materiales. non est dicta per demonstrationem: sed quia ob reuerentiam Aristotelis illi assentimus: et per hoc vult habere rationes philosophi esse dyalecticas. (Materia enim) Secundo petit Alexander quod materia rei auctę non dissoluitur secundum totum: ita ut in fine vite nihil sit. Immo semper in animali restat: aliquid quod res fixa: que se tenet ex parte materie. (Et si non) Tertio probat hanc petitionem per impossibile: quia si nihil materie generitę remaneret: tunc forma materialis data a patre et matre posset separari: vniuersaliter a materia: que potest sic patere: quoniam eque essentialis est forme naturali: materia sibi congenita: et omnis alia: sed potest esse sine materia cõgenita per te: igitur ab omni alia separari potest. (Et cum materia.) Ex hac petitione infert contra Aristotelem quod pars materialis augeri potest: et per rationem eius sic. omne permanens augeri potest: sed pars secundum materiam permanet per petitionem: igitur augeri potest: et sic non tantum pars secundum formam. (Quapropter opz vt) Declarat nunc que sit illa pars materialis: que est vite coqua. Et vult esse duplicem humiditatem naturalis. scilicet que est per membra dispersa: quod humidum radicale etiam dicitur: et humiditas cibalis: tunc imaginatur quod humiditas cibalis adueniens post digestionem: miscetur humiditati naturali per membra dispersę: et quasi mutatur in illius naturam: qua conuersione facta virtute anime membri attrahitur illud mixtum in poris corporis nostri. Et inde in figuraz membri vertitur: quo facto sequitur auctio: et sic ad humiditatis naturalis abundantiam: maior fit auctio: ut patet in pueris: ad illius imminutionem diminutio fit: ut senibus. Hoc facto virtute nature et anime membri conseruatur figura aucti membri tam in auctioe: quę diminutione. sic igitur patet auctioem effici secundum partes materiales: et quomodo fiat apud Alexandrum. (Et hoc si sit verum.) Nunc confutat Alexander. nam primus magister: ut Aristoteles nihil dixit sine forti ratione. nam hic solus philosophus est cum ratione sensata. (Et tunc inquiramus in hoc.) Confutato Alexandro: vult nunc declarare positiones Aristotelis: ubi sciendum quod sicut in alteratione ut in calefactione subiectus est substantia in actu composita: que transit de frigido in calidum: et est terminus a quo ut frigidus. et terminus ad quem ut calidus. sic oportet in auctioe. hęc tria imaginari subiectus. v. terminus a quo: et terminus ad quem. de subiecto nemo dubitat. nam omnes profitentur subiectum esse animal ipsum: siue viuus: quod secundum se et quodlibet minimum naturale augetur. nam in fine auctiois terminus: utpote ipsa quantitas est alia numero: a termino ad quem. Ideo restat inquirere quid sit iste terminus ad quem. Utrum forma ipsa totius: et hoc non. quia tunc per auctioem noua forma efficeret: et cum subiectum

forme sit mā p̄: tūc auctū t subz auctiōis eēt mā p̄, si vo sit quātitas: tūc auctio eēt sola rarefactio. t sic alte ratio. ppter hāc rez magna fuit difficultas de auctio ne. Primo igitur Auerroes ostendit formam ipsam non esse terminum auctiois. d. quia forma vt forma non augetur: hoc est nō potest esse terminus augmēti. nam tunc auctio non differt a generatione simpli ceter. itemqz auctio debet esse fm magnitudines: hoc est ad magnitudinem. ostendit scdo nō esse auctiōē ad dimensionem vt dimensio: eo quia quod augetur: non augetur in quantum quantum. partim quia tunc esset rarefactio. partim quia dimensio est eterna ma terie. t sic concludit augeri vnumquodqz vt quantus habens formam: t sic terminus auctiois erit forma quanta: aut quantitas formata. (Cū augumentus in omnibz): hęc dixit de termino ad quez: nūc de subie cto: t quoniam subiectum augumenti est duplex. pri mus t totale siue adquatatum: t subiectum partiale: t in adquatū. de subiecto pmo nemo dubitat: omnes enim profitentur: vt dixi: subiectum pimum esse ani mal ipsum siue viuū: restat dubitatio de subiectis partialibus: nam totum animal augetur auctis parti bus dissimilariibus: vt manus: pes: brachium: epar: li en: cor: t cetera id gen: hęc dissimilaria augentur: au ctis simulariibus: vt auctis carne: osse: neruis t ceteris id genus: augetur manus. Similaria vero augentur: etiam a suis partibus auctis: sunt autēz duplices par tes: vt minimę potentes per se existere: t operari: aut pati: que apud quosdam formales dicuntur: quia acti uę: aut passiuę: cum actio t passio sint a formis ipsi s: alie partes materiales: que sunt infinitę partes mi ni: aliquantę: non tamen separabiles seorsum: ac po tentes per se existere t operari: dicte nō ille formales: quia solę ille habeant formam: nam t hęc formam ha bent saltem totius: dicte igitur formales: quia agere possunt aut pati ad modum formati. istę nō dicte ma teriales: quia solę materie: sed quia nec agunt nec pa tiuntur: sed solam vim detinent materie: in quantum totum ipsum minimum: cuius sunt constituunt: osten dit igitur subiecta partialia auctiois esse partes for males t nō materiales. primo quia per partes forma les si ponantur augeri: potest saluari argumentum de penetratōe corporū: t nō si partes ipse materiales au gerentur. hanc non probat: potest declarari supposita descriptione partiu: nam partes ille formales: vt sic possunt agere in nutrimentum: cum sint formales. at ille materiales cum non sint actiue: non possunt age re in illud: t sic nō possent couertere illud. (Et sic eēt ita.) Scdo idem ostēdit t arguit sic si. auctio eēt fm partes materiales: ita q subiecta partialia auctiois essent partes materiales: tunc alteruz duozum seque retur: aut q non esset auctio ullo modo. aut si esset: es set tñ vel accumulatione: aut penetratione. quod pro bat: quia quid est quo alligatur adueniēs et: cui adue nit: vt inde maius efficiatur: oportet enim ad hoc esse determinatam qualitatem: vel igitur illa determina ta qualitas adiugens illa esset humiditas: vt putauit Alexander: aut forma partis attrahentis t puerteris attractum secūqz illud miscētis: non humiditas: qz humiditas nō est miscens vt sunt quanta tñ: nam quantus vt quantum abstrahit ab humore t omni qua litate sensibil: qz si nō abstraheret: t humiditas alligaret misceretqz quata vt quata: possunt omnia quan ta misceri mixtione augmentatiua. nō igitur humi ditas potest esse: quo nutrimentum alligetur miscer

turqz mēbro vt inde maius efficiatur. erit igitur for ma que existens in parte formali agit in nutrimentuz attractum illud disponendo: vt inde conuertatur in substantiam eius. (Quonia aut) tertio ad idēz argu it. eo modo augetur vnumquodqz: quo modo permanet. sed partes permanent vt formales. t nō vt mate riales: qz vt sic fluunt. igitur vt sic permanent. (Scdm hoc igitur) claudit intentionem Aristotelis. vbi anī m aduerte: vt dictum est. minima vt terminata nō po tentia stare sub minori materia seorsuz dicuntur par tes formales. at partes minimozuz infinitę nō poten tes per se stare dicuntur partes materiales: ille partes formales. Primo vt dictū est: qz actiue t passiuę. Se cundo vt nunc dicit: qz terminatę: nam omnis termi nus est a forma. nō potest enim minimū conseruari in minori materia propter formam: que nō potest stare per se in minori materia. hęc materiales. p̄: vt di xit: qz nō agunt nec patiuntur: sed tñ sunt id ex quo. Scdo vt nunc dicit: qz sunt diuisibiles in infinitū qd est ppter materiam: a qua est infinitudo t intermin a tio. tunc vult q Aristoteles velit nō formam augeri sine materia: nec materiā sine forma: sed subiecta par tialia auctiōis esse partes formales: vt formales t nō vt materiales. nam ille vt formales permanent t ter minatę sunt. ille vt materiales sunt in continua varia tione. hinc patet mens Aristotelis. (Et vt mibi) nūc concludit differentiam inter positionem Aristotelis: t Alexandri. vult p q multū dñant. naz Alexander vult membra augeri per auctiōem humiditatis in omni bus partibus. Aristoteles vult illa augeri per auctio nem partium formalium. Scdo differunt: qz Alexan der permutat questionē in aliam: vt quomodo augea tur magnitudo p illā humiditatē in omnibus parti bus: nam auctio videtur effici per conuersionez t ad mixtionē. modo illa nō conuertitur: nec admixta sit: sed semper in superficie membri. Tertio dura viden tur augeri a duro vt ossa t cartillagines: nō ab humo re. miscibile eniz est liquidus. Ideo adhuc restat que stio quo modo dura augeri possunt in illa t per illaz. (Qua ppter) concludit nunc positionez Aristotelis qualis sit: vt vult esse meliozes illa Alexandri: t ideo illa sufficit vel debet querere complementum illius. (Quonia videtur q augmentus) declarat nunc q vno siue admixtio nutrimenti sit necessaria: est autē hęc vno: quādo nutrimentū attrahitur in membro rum foramina: t illis foramina implentur: postea vir tute forme vniuntur cum forma membri: t redditur res vna. Oz igitur hęc siue admixtio: siue vno sit necessaria: probat: quia si nō admiscerentur partes at tractę cū attrahentibz: tūc generarent partes carnis t ossis nō vnitę: t sic p se: t ita auctio eēt vera gnatio. (Hęc igit mixtio neō) cludit nūc itentū. q. v3. il la admixtio siue vno nutrimenti cū suba mēbri est mō dicto. v3. ppter formā mēbri: que recipit in mā nutri mēti. t nō ppter ea q oēs ptes admiscerant: t inde re sultet mai: vt dixit Alexander: qd fieri pot absqz pene tratiōe: quo credebatur fieri in mixtiōe vini cū aqua. res. n. hęc eē nō pot: qz tūc sola humida pnt admisce ri. t sic mēbra dura t organica minime. nisi illud fiat virtute forme: t sic habebit intentū. Sic igit patent tria de mēte Auerrois: p̄ q terminus augmēti est for ma subalis vt quata: siue quātitas formata forma suba li. 2. p̄ subz totale auctiōis eēt totū oīal siue viuū ipm qd in termino ad quez. ppter formā maiore effici ma ius ppter minore min. 3. p̄ tale subz augeri partibz

Dubōnes.
Prima.
Scda.
Tertia.
Quarta.
Quinta.
Sexta.
Septima.
Octava.

omnibus dissimilariibus auctis: que augentur simili bus: nō qua rōne sunt ptes mālēs: sed partes forma les. t ita subta partialia auctiōis sunt ptes formales minime. (Aut dicamus) nūc quo mō fiat auctio: de clarat: t supponit in omni mēbro augendo esse cam auctiōis vt forma ipsa agens in nutrimentuz: apta se extendere per ptes attractas. quo supposito: imaginat plures nutrimenti euariatiōes p̄ est: qua: efficiē idone um vt conuertat in membruz. 2. est qua attrahitur ad mēbruz: nam mēbruz virtute caloris foraminibz paruis perforatur: vt p3 in polenta miliacea: quod fit in igne. t sic nutrimentuz illud sic attrahit a virtute animę mēbri: que vocat attractiua. vocat Auerroes nutrimentuz illud sic idoneum: humiditatez cibalem: que reuera est similis naturalī. 3. est qua humiditas illa cibalis attracta conuertit in partes carneas: aut osseas: hoc mō q in materia cibalis humiditatis in ducit forma mēbri priozū forma corrupta. 4. est ap plicatio siue mixtio siue vno: nam ad inductionē illi us forme: sequit vno: qua dicef vna caro vel vnu os cū priozibz. (Et itez) declarat nūc hoc fieri semp do nec animal viuūt: nam semp est anima t semp calor mēbra resoluens: t in illis poros t forūcula inducēs: verū nō semp erit auctio: qz nō semp fit maius restau ratū qd sit deperditū: vt dicem. (Ergo nō est augmē tati.) Ex his dat pōnem Aristotelis: q auctio fit pro pter formā mēbri hoc est animā mēbri: ipsa. n. virtute caloris: aut magis vt vtens calore: resoluūt t ipsa p ipm digerit t reducat nutrimentū ad formā humidita tis aptę puerri: ipsa etiā p virtutē attractiua attrahit. ipsa se in mā attrahit migrat: vt dicam ita. qua migra tione reddif humiditas caro vel os t cetera id gen. Ex hoc p3 q ablata hac virtute oīa hęc agente: tunc auctio nō est nisi p penetrationē: t nō p verā puerrio nez: p3. qz a nullo eēt tot motus: t ita sola penetratio vel accumulatio eēt. tūc dat differentia inter cam Ari stotelis: t illaz Alexandri: volens q hęc causa Aristote lis sit in omnibz: naz forma agit in dura t mollia con uertendo: vt dēn est. at causa Alexandri in mollibz tñ que possunt misceri vt vino t aqua: melle t aceto: t ce teris id gen. Sic igit p3 p termin: subm vniuersale t partiale. t modus auctiois: t causa auctiois. Sed in hac pōne sunt questioes. (Pr̄) vtrū forma suba lis prioz sit termin: vel que de nouo generat. si prioz igit nō erit motus ad nouū terminū. Si noua igit au ctio erit gnatio. (Scda vni) mō p se vnus termin: p se. t vel igit sola forma est termin: p se: vel dimen sio: aut aliqd aliqd: qd def: falsū est vt p3. (Tertia partes formales augent: vel seruata forma eadē nuō vel alia de nouo genita: vt prius. (Quarta minimū augef: igit qdli illi) augef. t sic ptes mālēs augebū t nō tñ formales. (Quinto dubitat recētozes t bñ. nā si auctio eēt q forma extendit i maiori mā: t quez libet ps aucti est aucta: tūc tota forma: t quez ps for mę in auctōe eēt in noua mā: t sic nō remaneret eadē ipsa nuō mā. (Sexto tūc forma subalis t accēs ali quod migraret de subto in subz. de forma p3: qz in alia mā sit: de quantitate pbat: qz illa met restat in noua mā: que p̄ fuit. (Septi) aut forma mēbri subito igre ditur mān nutrimenti: aut successiue. si subito. igitur auctio erit mot: indiuisibilis: si successiue: igit forma alimēti successiue desinit. 3. Aristotelē v̄ p̄ phicoz. d. cor ruptionē effici in nō tpe. (Octavo corruptio vni) ē generatio alterius: sed alimētuz corrumpitur: igitur aliquid generatur: t non nisi forma membri: igitur il

la forma nō p̄ fuit: sed de nouo fit. Multę alię dubita tiones dicentur in questionibus. Circa terminuz augmētationis varię sunt positio nes: quidam dicunt q terminus augmenti est forma substantialis partium formalium de nouo genita: ima ginantes vnica3 trāsmutationem esse generationem: t auctiōem: solo tamen hoc discrepare: q per gene rationem simpliciter totuz auctuz fm se t quodli sui incipit: at per auctiōez. lz forma fit alia: t totū aliud: non tamen totaliter: vnde auctum est idem totum: non tamen totum auctuz est idem: vt sophistę dicūt. (Et licz hęc positio diu sit defensata a me in adole scētia: nūc non mibi videtur. Primo. qz semp vbi qz Aristoteles auctiōez motuz appeilat ad quanti tatem: t non ad formaz. Secundo. qz si quezlibz for ma in partibus formalibus de nouo educitur de po tentia materie: t non quez p̄ fuit se extendit in materiā sibi attractaz: tunc nulla esset causa vnionis: nam il lud minimuz genituz esset ens per se existens disti nctuz numero a quolibz alio alia generatione genito. declaratur: quia non consimilitudo forme in p̄ existē te membro: qz sic caro mea t caro tua possunt eē vna: nec materie similitudo: ppter idem. Tertio qz tunc anima vegetatiua: siue sensitina in animalī: siue rōna lis in homine cōtinuo flueret t reslueret. (Aluz peritissimi viri opinantur auctiōez effici p no uam dimensionez: que de nouo aduenit prioz: ita q sicut per alterationem noua editur qualitas: ita per auctiōez noua quantitas efficiatur: q prius non erat: t in hoc differt auctio a rarefactione: nam auctio est ad quātitatem: t rarefactio ad raritatem: q est quali tas. Sed hęc positio stare nō pot: qz tunc dimensio nō esset materie cōterna: vt vult Auerroes. Scdo tūc auctio esset additio dimensionis ad dimensionē: t nō vera auctio. Tertio nō videt quo modo hęc secunda fiat vnu cū p̄ prioz. nolo tamen te latere: q tenētes hęc positionē: coguntur dicere p̄ rez totaz desinere: t fm totam generari. t sic ita cito sicut est p̄mū auctuz eē: ita est alia numero quātitas: que de nouo fit: post cor rupta. Et sicut cōtinuo auctio fit sic cōtinuo est alia: atqz alia. t sic apud hos auctio: non erit additio. Nec hęc noua cum illa facit vnuz. Sed p̄ prioz corrupta est noua dimensio. (Hęc positio lz sit vtilis: t sustenta bilis: nō est ad mentē Auerrois. nam ipse ponit quā titatem esse materie cōterna3 vnaz t eandēz nume ro: sicut t materia ipsa. (Luius positiois rōnes in li bro de substātia orbis diximus. propterea saluo me liori iudicio: t cū licentia dicendi aliter: si in questio nibus aliter occurrerit: videt mibi duo esse de ratione auctiois: vt q idē numero subiectū totum maneat: t q sit aliquis terminus nouus. (Ad saluandū pri mus op3 imaginari auctiōez fieri fm partes forma les: hoc modo: q disposita mā alimēti sufficiēter p forma mēbri: vel rei augendę: atqz in debito loco ap proximata: vt in poris. tunc forma mēbri se extendit in illa. t inde sequit vno: t augmentū: qua rōne for ma nō de nouo fit: 3 de nouo in nouā extendit siue (vt ita dicam) migrat materiā: t ita totum augef primo vt formatū aia vegetatiua: partes oēs dissimilares vt subta p̄ partialia partes similiares formales que p̄ nūc minima dicant: vt subta 2. p̄ tialia. tūc p3 q totū ma net idē nuō: qz aia vegetatiua tota quez p̄ fuit: t in toto t in mēbris: t in partibz formalibz eadē quez pri: igit totū t quez ps formalis augent: t sic fm q formalia sunt: oīa eadē manēt. hęc de p. de termino viuū est ab

De termino
Pri p̄.
Cōfutatō.
Pri rō.
Scda.
Tertia.
Scda p̄.
Cōfutatō.
Pri rō.
Scda.
Tertia.
De 5 Auer.
P̄ ppria.
De subto.
De termino
D 4

Quæro in pⁿ digressiois neq^e e^st forma tm: nec di^m sionē tm̄. sed eē dimensionē vt formatā. Ad cui⁹ eui⁹ dentia est aduertendū: q^d dimensio est: vt q̄litas. v. g^ra color: siue caliditas ipsa: nō sicut in caliditate ipsa est duo p̄siderare. caliditate ipsa singularē: & gradus quib⁹ dicit^r magis aut minus: ita aliud est dimēso vt hęc vt p̄ gradus extensionis dicit^r maior aut minor. vñ q^d in calore dicit^r intensio & remissio. in dimēso magnū & parū. vt igi^r in tota alteratiōe manet eadē caliditas: variata tm̄ p̄m magis & min⁹: & gradus intē sionis vel remissionis: sic in toto augumēto manet eadē dimēso nō variata p̄m magnū & parū: siue ex^t tensus & inextēsus. & vt in q̄litate termin⁹ alteratiōis est q̄litas sub tanto gradu: causa verbi vt octo: sic in auctione est quāritas sub tanta extēsiōe vel sub tot gradib⁹ extēsiōis. & sic intensio & remissio sub certis gradib⁹ sunt termini q̄litate: sic magnū & parū siue extēsus & p̄tractū termini dimensionis. & hinc p̄ q^d fit q̄litas terminata. & dimēso terminata: naz q̄litas terminata est q̄litas sub tanto gradu. & dimensio sub tanta magnitudine. Et qm̄ certā magnitudinē & extē sionē cōpositū ipsū sibi limitat a forma: quē est vt ra dix^r determinatiōis: ideo bñ Quæroes dixit. nō dimē sionē vt dimēso est: eē terminū: s; dimēso vt termin⁹ nata: q^d est dicere: vt certa & stabilita ab ipsa forma. termin⁹ igi^r auctōis nō est forma: nec dimēso simpl^r: s; vt terminata: veluti termin⁹ alteratiōis nō est cali ditas: s; vt octo vel sex: hoc est vt terminata. Dñc rez pauci norunt: & copiose scripsi in libro de substantia orbis. quid sit subiectum: quid ue terminus: patet. Ad rationes. ad p̄mam & secundam patet solutio per nunc dicta. Ad tertiam p̄ solutio: q^d augetur seruata p̄cise eadē forma nō: s; nō eodez mō: vel sub dimēsiōe eodez mō extēsa. Ad 4^{am} o^{dm} tam par tes māles q̄ formales augeti: s; māles augē nō rō ne qua māles: qz vt sic s̄nūt p̄tinuo. sed sub rōne qua participāt eē partū formaliū: qz vt sic h̄nt eē fixū: cū vt sic p̄cipent aia: quē est fixa. Ad 5^{am} dicit^r & be ne q^d quelz pars formē ipsū aucti noua effici^r i mā: nō tamē in noua total^r. sic q^d nihil prioris materiē re ter: imo restat aliqd eadem forma informatū. Ad sextam concederem formā p̄m quid migrare vt patet simpliciter migrare vt voluit Pythagoras. v3. q^d prio ra tota totaliter relicta: aut corrupta: aliam informat penitus diuersam ab illa. ipsa dimensio nō migrat: qz subiectum suū per se est materia: quē est vna semper. bene tamen ipsa vt terminata migrat de subiecto per accidens in subiectum per accidens non totaliter: sed p̄m quid. Ad septimum. dicit^r q^d anima membri successiue ingreditur materia; membri: nō successiōe continua: sed discontinua: nam minima naturalia ali menti successiue corūpūtur. v3. vñ post aliud: nul lum tamen illozū successiue corūpūtur: sed subito: & sic auctio est successiua: nō tamen continua. vt dicit Quæroes. viij. p̄hiscoz. cōmento. xxiij. Ad vltimū dicendum q^d corruptio vnus est generatio alterius: nam corruptio alimenti est generatio carnis: nō qui dem per forma; nouiter incipientem esse: sed nouiter incipientem informat nouam materiam. hęc p̄ nūc. Verū si aliter occurreret in quēstionib⁹ aliter dicā.

Quæret autem vtiqz quispiam: quale nā esse oportet id ipsum: quo augetur. patet iaz q^d potentia illud. veluti si caro potentia car nem actu alterum vtiqz. Corruptum vero

hoc caro fit.

Dis actis: querit de nutrimento ipso: quale naz oportet esse: vt nutriat. respondet. patet iam q^d potentia oportet esse illud quod augetur. vt si caro fit id quod augetur: oportet esse potentia carnem. & si neruus sit: oportet esse potentia neruum: & si os: potentia os. actu autem oportet esse alterum. Cuius causam forte innuit .d. corruptum enim caro fit. & in carnem vertitur. Ex istis patet nō omne corpus esse bonum alimentum animalium. vt nō lapidem: neq^e lignum: sed oportet esse tale potentia: quale auctū in actu.

Non igitur ipsum per se. esset enim iam generatio: non auctio. Sed quod augetur: est in hoc.

Quasi quandam differentiam colligit inter generationem & aucionem ex dictis: qua potest tolli dubiū. qz. in aucionem res augenda: vt pote caro: nō per se fit seorsum. Sed quod augetur: est in hoc. & sic auctio videtur ad generatio quedam: cuius causam dat. esset enim iam generatio: non auctio: vbi caro vel q^d augetur per se seorsum fieret. Sed dices. duz auget caro: fit caro vel non: si nō fit: nō augetur. si fit: vel noua: aut antiqua. dici potest q^d non fit: noua caro per se vt bene ait Aristoteles: sed fit noua per accidens: hoc modo q^d forma carnis antiqua inducitur in materia eius: quē generatio non tollit aucionis ratione: imo facit veram aucionem: cum per eiusmodi generatio nem forma aucti fiat in maiori materia. generatio vero per se tollit ratione aucionis. & ideo bene Aristoteles vocat aucionem generationem in hoc: non extra hoc per se. & fit caro non simpliciter: sed p̄m quid: pro quanto forma carnis efficitur in noua materia: in qua non p̄gerat.

Quod igitur patitur ab hoc: augetur. aut mixtum est. quemadmodum vino siquis superfundat aquā. hoc autem quod mixtum est potest: quod aqua ipsa potest agere: & vt ignis tangens vrendum. ita in hoc q^d augetur: est caro actu: quæ existēs quoddā auctiuum adueniens: potentia carnem: facit et in actu carnem.

Dactus quale alimentum sit: explicauit: nūc quid auctū explicat. Animaduerte q^d auctio est similis mixtioni: & est similis alterationi. pro quanto quidem ex aucto & nutrimento fit maius mixto per simile est: vbi totum exercet opera p̄domināis. pro quanto vero agit in nutrimentum: auctus alteranti simile est & auctio ipsi alterationi. has duas similitudines volens: inquit. Quod igitur patitur ab hoc: auget. aut mixtū est. & sic auctum est tale in potentia: quale nutrimentum actu. tunc similitudinem primam assignans inquit. quēadmodum vino siquis superfundat aquam: sic nutrimentum funditur nutrito. hoc autem quod mixtum est: potest: quod ipsa aqua potest agere. sic nutritum uersum in substantiam membri facit quod membrum. & sic auctio mixtioni videtur similis. deinde declarat p̄m similitudinem .d. & vt ignis tangens vrendum: subaudi vrit: & augetur ab illo: ita in hoc q^d augetur est caro actu: quē existēs quoddā augumētabile: adueniens potentia carnem facit in actu carnem. & sic videtur augendus simile alteranti: & auctio alterationi. & sic quid augumantabile sit: patet.

Co. cxxv.

Co. cxxiv.

Co. cxxiii.

Simul igitur existente. si enī seorsum: generatio erit. est quidem enim sic ignem agere in p̄aexistens adiungentes ligna: sed sic quidem est auctio: quando vero ipsa ligna accendit: generatio est.

Nunc concludit ex dictis modum quo fit auctio ipsa: quo patebit differentia inter generationem et aucionem: & vult q^d nisi auctum & augens sint simul & vnum: ita vt ex alimento & membro vnum fiat: non fiet auctio. vbi nanq^e alimentum ipsū seorsum in naturam verteret carnis: ita vt forma nouē carnis alia sit ab antiqua: non auctio erit: sed generatio. oportet igitur vt caro cibum ipsum in sui naturam vertat. si debet auctio esse: quod exemplo testatur: quemadmodum enim ignis dupliciter ex lignis fit. Vno quidem modo appositione lignorum ad p̄aicientem ignem. Et sic est auctio. Alio vero modo accessione lignorum seorsum: & sic est generatio: ita in nostro proposito caro dupliciter fit. Vno modo conuersione alimenti in naturam carnis p̄aistentis: quo auctio est. Alio vero conuersione in naturam separatam. Et sic est generatio. Et sic patet quo modo auctio sit: & quo differat a generatione ipsa. verba patent.

Quantus vero quod quidem vniuersale: non fit: quemadmodum neq^e animal quod non fit homo: aut aliquod singularium: sed sicut hic vniuersale: & ibi quātus. Caro igitur & os aut manus aut neruus & his similia: appositio quidem iam aliquo quanto: sed non carne quanta.

Dixit de auctio: deq^e augendo ac de modo aucti ui & augendi nunc de subiecto aucionis apponit. et vult q^d subiectum aucionis non est quantum abstractum a materia physica: nec forma ipsa: sed compositum habens formam quantam: vt caro & os & cetera id genus: quod probat sic: sicut vniuersale abstractum non generatur nec vt subiectum generationis: nec vt terminus generationis: sic nec quantum vniuersale separatam a materia physica augetur. igitur sicut vniuersale contractum generatur: sic quantum contractum ad materiam physicam augetur. Inquit quantum vero quod quidem vniuersale: non fit: quēadmodum neq^e animal fit vniuersale quod nō fit homo: aut aliquod singularium. Littera græca sic sonat: licz non sic formaliter dicat: vt patet: s; sicut hic in generatione vniuersale fit scilicet dum contrahitur: sic & ibi quantum augetur dum contrahitur ad materiam physicam. Tunc concludit verum subiectum aucionis. d. caro igitur & os: aut manus aut neruus: & his similia: quę sunt partes formales: augent veluti propria subiecta aucionis. Appositio quidē aliquo actu quanto vt cibo: sed non appositio actu carne quanta: quia cibum non est caro actu sed potentia: licz sit actu quantus. Et sic patet subiectum aucionis.

Quatenus igitur quidem potētia est vtrumq^e: vt quanta caro: ipsum quidem auget. & enim quantam oportet generari & carnem: quatenus vero caro tantū nutrit. nutrimentum. n. ipsum & augmentū rōne discrepant.

Co. cxxv.

Co. cxxvi.

Dis actis: nunc quo differunt nutrimentum & augmentum declarat. idem enim secundus subiectum est nutrimentum & augmentum: vt cibus. Ipse enim quare ratione est potentia quanta caro: est augmentum ac obiectum potentie auctiue. Quia vero est potentia caro tantus: est nutrimentum obiectumq^e potentie nutritiue. Et hoc inquit. igitur cibus qui græce trophe nuncupatus: quatenus quidem potentia est vtrumq^e: scilicet caro & quantum hoc est quatenus est potentia quanta caro: vt quanta caro: ipsum quidem auget: & græce auzesis. latine augmentum: vnde augmentum non pro aucionem: sed pro obiecto auctiue potentie sumitur: vt nutrimentum est obiectum potentie nutritiue. Reddit rationē dicens: & enī quantam oportet generari & carnem. igitur augmentum debet esse caro quanta potentia. quatenus vero cibus est potentia caro tantum: nutrit. Et sic concludit nutrimentum enim ipsum & augmentum ratione discrepant. Verbum gar græce: multotiens vim bz illatiuam: vt bic.

Idcirco enutritur quidem quousqz vtiqz permanet & diminuitur. Augetur vero semper nequaquā.

Verbum græcum duo quāqz latine sit ideo vel propterea: habet vim aliquando confirmatiui adverbij: & sic accipitur hic pro p̄terea: & tunc idem pbat Aristoteles sic: si augmentum non differt ab nutrimento: tunc q̄ durat nutrimentum: tam durat augmentum. Sed hoc est falsum: quod ostendit dicens. Nutritur quidem quousqz viuens vtiqz permanet siue crescat siue diminuatur. augetur vero semper nequaquā: sed solum vsq^e ad consistentiam. igitur nutrimentum & augmentum differunt ratione.

Igitur nutrimentū idem quidem est augmento: sed esse est aliud. naz quatenus quidem ipsum adueniens est potentia quanta caro: illud quidem erit carnis auctiui. quatenus vero potentia caro tantum: nutrimentum est.

Verbum græcum cae: licz latine sit et: vel atq^e quicq^e vim habet illatiōis: & accipitur pro igi^r: s; vt q^d Aristoteles nunc inferat differentiam dictam & repetat causam differentie: & inquit. Igitur nutrimentum: idē quidem est augmento in subiecto: sed esse siue ratione est aliud: nam quatenus quidem ipsum adueniens vt cibus: est potentia quanta caro: illud erit carnis auctiui: & dicitur augmentum. quatenus vero est potentia caro tm̄: nutrimentum est: & sic nutrimentum et augmentū subiecto idem sunt: ratione vō differūt.

Species vero ipsa sine materia est: vt immaterialis quaedā potentia: in materia est. si itaqz materia quaedā aduenierit: quæ sit potestate: immaterialis: habensqz quantum ipsū potentia imateriales eiusmodi erunt maiores. Si vero non amplius agere poterit: s; veluti aqua vino semper plus mixta: tandem aquosum agit & aquam: tunc diminutionem facit quantū: s; spēs maneat.

Dictum est q^d augendū tangens cibū sua forma cōuertit ipsū in sui spēs & patitur ab illo: ita agit & pari

Co. cxxv.

Co. cxxiv.

Co. cxxi.

Co. cxx.

Ad rones.

tur, ppter ea nunc declarat q̄lis sit illa forma: qua mē
buz cōuertit cibū in sui spēm vt soluat hoc ⁊ inquit.
spēs vero ipsa membrū: que est forma mēbz sine ma
teria est vt forma: at vt immālis q̄das ⁊ particularis
potētia: est in materia. Igit̄ forma mēbz rōne qua for
ma sine materia est: rōne qua potētia particularis est in
materia: ⁊ sic rōne qua forma agit in nutrimentū: rōne
qua in materia est: patitur ab illo: ⁊ ita non incōuenit
agere ⁊ pati: alia atq; alia ratione. Dinc concludit dif
ferentiam iter auctiōe: ⁊ diminutiōe: ⁊ inquit (Si
itaq; quod gr̄ce est de: s; sensus est itaq; si itaq; ma
teria quēdā aduenit: q̄ sit potestate illa forma ima
terialis: hoc est que sit capax illi⁹ forme: sit tñ ipsa ma
teria adueniēs hīs q̄tus i potētia vt mēbz hoc que
mā sit quāta ⁊ talis potētia: q̄le mēbz in quo est for
ma: ptes imateriales hoc est formales erunt maiores
nā forma illa informabit mām additā: ⁊ reddet totū
maius. Si vō nō amplius agere poterit restaurando
maius q̄ deperditū sit: s; sit veluti aqua vino semper
admixta: que addēdo ⁊ addendo tandē facit vinum
aquoosū: ⁊ totū aquā: si in quā ita est: tunc diminutiō
nē facit quātū: s; forma ipsa maneat vsq; ad finē vite.
¶ Animaduertēdū q̄ sicut vinū per mixtiōe aq̄
fit ipurū ⁊ minoris potētiē q̄ erat: ⁊ tandē tanta fiet
admixtiō aq̄ q̄ non potest amplius illam conuerte
re: sed fit aquosum ⁊ fit aqua: ita membra per alimē
ti admixtiōe p̄tinuā sicut minus pura ⁊ imbecillio
ra: adeo q̄ aia nō hz vim p̄uertendi: s; beat vim resol
uendi. Iude mors surgit: ppter quā acquirunt impu
ritatē mēbra: hinc in educatiōe ipa plures sunt aīc sta
tus. p̄mus est q̄ p̄t plus p̄uere: q̄ sit deperditū.
⁊ hic status ē auctiōis ipaq; ab aia ob mēbroz robur
z⁹ est quo tantū p̄cise restaurat: q̄tum sicut resolutus:
qui cōsistentē est. 3⁹ est quo p̄ mēbroz impuritatē
plus resolut: q̄ possit restaurare: ⁊ hic est vltimus.
¶ Ex hoc cōstat idem realr eē nutrimentū augmentū ⁊
minuimentū. vt cibis ea rōne q̄ potētia caro vel mē
bz: est nutrimentū. ea rōne qua potētia caro quāta: est
duplr vel quāta min⁹: ⁊ sic est minuimentū. Qua vō ra
tiōe est potētia quāta caro magis: est augmentū. Vtrū
vō auctiua ⁊ diminutiua potētia ⁊ nutritiua differūt
re a rōne ⁊ inter se ⁊ ab aia. in libro de aia perquirat.
Sunt qui formā aiunt aliā esse potētia mālem vt est
illa lapidis ⁊ ignis: ⁊ hęc q̄ nimis māc imersa nō p̄t
de materia in māz migrare. Est ⁊ alia: que est potētia
immālis vt aia ipa: que ppter eius immālitatem p̄t
migrare de mā in māz: hęc facit auctiōe. que res bo
na est: sed nihil ad Aristō. cuz eoz textus falsus sit: vt
patet in nostra translatione. ¶ Circa hęc querūt p̄
mo vtrū auctiō sic gnātiō: ⁊ q̄ sic arguit: p̄ q̄ auctiō
est alicuius corruptiō. igit̄ alicui⁹ gnātiō: q̄ corruptiō
vni⁹ est gnātiō alteri⁹. aīc p̄. q̄ auctiō est corruptiō
alimēti. ¶ Scđo diminiutiō est corruptiō. igit̄ auctiō
est gnātiō. nūtia t̄z: q̄ sicut oppositū in opposito: ita p
positū in p̄posito. aīc declarat: q̄ diminiutiō fit aliq̄
recedente. ¶ Tertio auctiō est motus ad subam. naz
per auctiōe aliq̄ pars sube acquirī. Sed omnis mo
tus ad subam est gnātiō. igit̄ auctiō est gnātiō. ¶ In
cōtrariū est Aristō. naz substātia non est dimēso. igit̄
gnātiō nō est auctiō: nec ecōtra. ¶ In hoc quēsto re
centiores tenēt q̄ auctiō est realis gnātiō p̄tis maio
ris substātiē q̄ est deperditā: dū tñ ipsa sic fiat q̄ pars q̄
gnātur p̄tibz que p̄terierūt p̄tinue. hinc magis ad
generatiōe dicit: siue generatiōe in hoc vt dicebat

25. p̄.
In auctiōe

Aristo. q̄ gnātiōe. ¶ Hęc pōnem probant. p̄mo. oīs
cōuersio nutrimentū in maiores ptes corporis aiat: q̄
sunt deperditē est gnātiō. Oīs p̄uersio nutrimenti in
maiores ptes corporis aiat: q̄ sunt deperditē est au
ctiō. igit̄ auctiō est gnātiō. in tertia figura. maior p̄z: q̄
illa p̄uersio est corruptiō nutrimentū ⁊ gnātiō partiu.
minor est definitiō auctiōis. ¶ Scđo illud quo exi
stēte est auctiō ⁊ quo nō exite nō est auctiō: oib⁹ alyz
seclusis est vera auctiō. Sed gnātiō maioris p̄tis aia
ti q̄ sit deperditā est eiusmodi: vt p̄z. igit̄ auctiō est ge
neratiō. Sic igit̄ p̄cludunt q̄ vna met gnātiō partiū
lis sit ad substātiāz respectu sube que per eam incipit
esse. Et sic ad q̄titatē in ordine ad totū p̄positū quod
per eā sit maius. ¶ Sed hęc p̄positiō apud me est mā
ca: ac diminiuta ⁊ falsa. Manca q̄dem: q̄ per hęc non
apparet vtrū pars carnis maior: que incipit esse per au
ctiōe: incipiat esse per hoc q̄ ei⁹ forma incipit eē aut
q̄ forma antiqua incipiat esse in mā noua eius. Falsa
vō q̄ apud Auerroem motus ⁊ terminus motus non
differūt nec numero: nec spē: imo sunt idē realr. s; p̄hy
sicoz. omē. ix. tūc arguo. vel acq̄sitiō q̄titatis est acq̄
sitiō sube vel alia. si eadē: igit̄ substātia erit q̄titas. nā
acq̄sitiō rei est ipsa res vt dixi. Si alia: s; acq̄sitiō
sube est gnātiō ⁊ acq̄sitiō q̄titatis est auctiō. igit̄ au
ctiō nō est gnātiō. ¶ Scđo. quecūq; spē differūt ⁊ ge
nere cōueniunt p̄mo nihil vnus est aliq̄d alterius:
s; gnātiō ⁊ auctiō sunt motus spē diuersi genere p̄ue
niētes. igit̄ nulla gnātiō est auctiō: nec ecōtra. ¶ U
idef igit̄ mibi esse vōm quēadmodū de rarefactione:
vt enī rarefactio nō est vnus motus: s; duo: vt pote al
teratio ⁊ motus localis: vt enī ad raritatē est: altera
tio erit. vt vō ad vbi: motus localis. Sic in auctiōe
sunt duę mutatiōes: vna est gnātiō p̄tis. Alia est acq̄
sitiō q̄titatis sub nouo termino. gnātiō p̄tis natura p̄e
dit q̄titatis acq̄sitiōe: non aut tempore: sed sunt si
mul tempore. Vteruz duę sunt mutatiōes. altera ac
q̄sitiua substātiē que gnātiō dicit: altera acq̄siti
ua quātitatis que auctiō appellat. p̄cedit aut gene
ratiō p̄tis ipsa q̄titatis acq̄sitiōe: q̄ substātia p̄e
dit accis origine ⁊ tanq̄ subm. ¶ Sed mor dubita
bis. p̄mo q̄lis sit illa gnātiō. vtruz. v̄z. nouę forme vel
eiusdē in noua materia. ¶ Scđo vtruz successiua an
momentanea. videf enī successiua: q̄ q̄titas successi
ue acquirī. igit̄ gnātiō p̄tis erit successiua. ¶ Ad bas
dici p̄t vt in lra dixit Arist. q̄ hęc gnātiō partis: que
natura p̄cedit auctiōem est transmutatiō qua for
ma membrū nō fit de nouo. Sed qua antiqua induci
tur in noua materia. Et sic est generatiō in hoc: vt di
xit Aristoteles. non generatiō simpliciter. ¶ Ad scđz
dici potest q̄ forma membrū successiue igreditur ma
teriam augmenti. non q̄dem successiōe. v̄z. continua:
s; discōtinua. quoniā minima naturalia augmenti suc
cessiue corrupunt. v̄z. vnum post aliud. nullum ta
men illoz successiue corrupitur s; subito: ⁊ fm hoc
subito igreditur materiā augmenti forma membrū:
ita non segtur q̄ auctiō fiat subito. naz auctiō fit post
generatiōe partis membrū ex augmento extenden
do tam partem nouam q̄ antiquam: vt dicit Auerro
es. Et sic patet q̄ auctiō illa que cōsequitur cōuersiō
nē alimēti momentaneam: subito fit: vt illa cōuersiō.
que vero cōsequitur cōuersiōe alimēti factā plurib⁹
momentis: est auctiō successiua quidē: sed discōnti
nua: ⁊ hęc est sententia Auerrois octauo p̄hyficoz.
cōmēto vigesimotertio. vbi vult q̄ solus mot⁹ localis

fit vnus ⁊ successiuis ac continuus. ¶ Ad rōnes. Ad
primam maiorem concederem: sed negarem minozē
nō enim auctiō est illa cōuersiō nutrimenti: sed cōse
quens ad conuersiōem: nisi quis abutatur auctiōe
pro toto aggregato. ¶ Ad scđm maioz falsa est apud
aliquos existente homine est risibile: ⁊ isto corrupto
corrupitur ⁊ econtra: ⁊ tamen hęc non sunt idem
realiter. ⁊ sic maior falsa est. ¶ Rōnes p̄ncipales in
p̄ncipio q̄onis factę solutę sunt simlir. Ad p̄mam p̄z
falsum eē antecedes. non enī auctiō est alicuius cor
ruptiō: s; ad alicui⁹ corruptiōe sequēs. ¶ Ad scđam
simlir diminiutiō nō est alicuius corruptiō: sed ad ali
cuius corruptiōe sequens. ¶ Ad 3⁹ p̄z auctiōe nō
esse motum ad substātiā p̄mo: sed ad q̄titatem con
sequenter substantiam. Hęc de questione.
¶ Consequenter querunt vtrum cuiuslibz quod augef
quecūq; pars aucti est aucta. ⁊ arguo q̄ non: quia vel
equaliter omnes partes augetur vel inēqualiter.
Si equaliter. igit̄ partes nutrimentū equaliter inci
perūt motus ad ptes: q̄ p̄z esse falsum. Si inēquali
ter: cū non magis vna q̄ altera erit nulla aucta. Lēte
ra argumenta omitto: q̄ cōiter scribunt. ¶ In hoc
quēsto quidā p̄stantes opinati sunt oēs ptes aucti
augeri remotis impedimētis: sed nō eodez mō. nā ptes
porozē augent per intus suscepiōe: nam nutrimentū
vt q̄tum ingrediū porum qui cedit sibi: ⁊ nō fit pene
tratiō. at partes solidę augent per penetratiōe. nam
nutrimentū vt substātia penetrat illas q̄titate illaz
corrupta. Fundant autē in vbo Auerrois: qui ponit
vbiq; formas elemētarias eē in quolibz puncto mix
to: quod esse nō possit: nisi se penetrarent: ⁊ sic pene
tratiō substātiarū nō est impossibilis: sed bene pene
tratiō q̄titatiua. Danc pōnem persuadent: quia non
p̄t verificari verbū Aristotelis aliter: dicit enī. que
libz pars aucti est aucta: ⁊ hoc de porozis pateat de
solidis nō p̄t verificari nisi per penetratiōem.
¶ Sed hęc p̄positiō stare nō potest: q̄ dum forma nu
trimenti penetrat in nutrimum vel simul cum sua ma
teria penetrabit vel solum forma penetrabit relicta
materia ⁊ q̄titate: non p̄t dici q̄ sola forma relicta
materia ⁊ dimēsiōe: q̄ tunc materia staret sine for
ma: nec dici p̄t q̄ materia penetrat: q̄ tūc dimēsiō
nō esset cōcterna materię q̄ corrupta dimēsiōe pe
netraret. ⁊ sic materia aliquādo expoliaret a dimē
siōe. ¶ Scđo si materia penetrat: tūc duę materię
essent in eodē puncto membrū: ac duę forme: ⁊ sic mē
bz esset in duabz spēbus. ¶ Recentiores fere oēs
voluere quālibz aucti partē augeri remotis impedi
mentis: sed nō vno modo auctiōis: naz partes porozē
augent per intus suscepiōe: sed solidę augentur
per iuxtapōnē. Ubi aiaduerte q̄ iuxtapōsiō quēdā
est q̄titatiua: quēdā alteratiua: quēdā generatiua. au
getur gdes archa per iuxtapōnem lignoz q̄titatiua
tñ. augetur calor per iuxtapōnez calidi corporis ad
hoc materiā alterantis illius subiecti. generatiua ve
ro iuxtapōne augetur pars solida. Nam postq̄ illud
nutrimentū in poro est sic receptū alteratā q̄litatibus
partis solidę circūstantis: qua forma nutrimentū cor
rumpitur. ⁊ de materia eius remanēte forma substā
tialis educitur: que est simlilis forme substāiali p̄e
existenti: ⁊ rōne talis similitudinis in spē illaz forma
rum: materia que fuit nutrimentū continuat materię
forme p̄existenti: ⁊ forma forme: ⁊ inde fit vni⁹ mai⁹:
quod iterū per actiōe calozis rarefit ⁊ porificatur ⁊
iterū vt prius erit: ⁊ quā diu hęc extendi possunt (sic

q̄ non impediāt nimia duricies: ppter terrestreitātē
⁊ resolutiōe molliū) tam diu fit auctiō. Sic igit̄ vo
lunt quālibz aucti partē augeri: porozam quidē per in
tus suscepiōe. solidam vō per iuxtapōnem alterati
uam ⁊ generatiua. ¶ Hęc p̄positiō quātū ad vnuz sta
re nō p̄t. ait enim iuxtapōnem illā esse generatiuam
q̄ p̄ma forma alimēti definit ⁊ noua educit de poten
tia materię. hoc enim stare nō p̄t. p̄mo q̄ Auerroes
cōmē. xxxvii. voluit auctiōez fieri per generatiōez
nō forme simpliciter: sed pro quāto transit ad nouaz
materiā: ⁊ sic voluit eē generatiōe per hoc q̄ forma
incipit. ⁊ in noua materia: nō per hoc q̄ forma incipit
esse. ¶ Scđo forma educta ⁊ materia illi⁹ p̄tinuant
vel ppter cōsimilitudinē spē: ⁊ sic oēs boies possunt
esse vnus hō cōtinuus. vel ppter vnitatē forme: que
p̄gerat: ⁊ sic nō de nouo incipit eē: s; de nouo incipiat
nouā materiā informare. ¶ Tertio ania vegetatiua
manet eadē numero: ⁊ nunq̄ s; aliquid sui generat:
s; ipsa est materię coqua fm se ⁊ quodlibz sui: s; nouā
mām p̄tinuo informet in auctiōe ipsa. igit̄ forma nō
de nouo incipit esse. Propterea videf esse dicēdū cuz
Auerroes. cōmēto. xxxvii. vbi vult aliquas ptes auge
geri per itus suscepiōe vt poroz: alię solidę per iuxta
positiōe alteratiua ⁊ generatiua: nō q̄dem nouę for
mę s; antiq̄e in noua mā. Cū enī nutrimentū in poro
atrabif a p̄tibz circūstantibus alterat alteratiōe
corruptiua ad quā segtur forme eius corruptiō ⁊ an
tiq̄e in illius mām inductiō: ⁊ sic gnātiō est non per
hoc q̄ noua forma incipit: sed q̄ antiqua nouo ma
teriā nouā incipit informare. ¶ Tunc ad rōnē p̄mę
positiōis p̄z solo. v̄z. q̄ oēs ptes augent: ⁊ nō per pe
netratiōe: sed porozē per intus suscepiōe: ⁊ solidę
per iuxtapōnez alteratiua ⁊ corruptiua. Ad illud de
mixtiōe dicemus: attamē dicimus: q̄ elemēta cor
poroz nec se penetrant in mixto vt corpora de p̄dica
mēto substātiē: nec vt corpora quanta: q̄ vt diximus
vna est materia omniū formaz. elemētariaz q̄de vt
dispositiōnū. mixti vō v̄tlic ⁊ specificę. ¶ Sed dices
faltē erunt quatuor forme substātales in eodē pun
cto māc. igit̄ se penetrabūt vt forme: s; nō vt corpora.
Dico q̄ sunt in eodē puncto: nō q̄dem in formatiue: ⁊
specificatiue: q̄ nō informāt mām: nec reponunt illā
in spē. sed dispositiue: veluti in vno puncto māc sunt
caloz frigus ⁊ ceterę: ⁊ tamē nō se penetrant: q̄ dispo
sunt tñ ⁊ nō informāt. ¶ Ad rōnem in p̄ncipio dicē
dum q̄ ceteris partib⁹ ⁊ ablatiō oibus impedimētis
oia membra equaliter p̄portionaliter augent. Abso
lute tamen vnuz maius altero. Vtrū ppter tres cau
sas p̄t nō eqli p̄portioe augeri vel nutriri. p̄ p̄p̄
firmitatē: vt si poroz eēt opilati: vt p̄z in tractiōe mē
bri ⁊ linieticis. 2⁹ p̄ finē. nā vbi quis multū coiret
multū de nutrimento iret ad vasa seminaria: ⁊ virga
magis icresceret q̄ cetera mēbra. 3⁹ p̄ inēqualitatē
calozis. nā vbi plus calozis est: ibi maior fit attractiō
q̄ ibi maior resolutiō. Et sic patet ad rationem.
¶ Cōsequēt 3⁹ querūt. Vtrū in actione maneat idēz
totū ante ⁊ post. Et videf q̄ nō: q̄ cōtinuo ptes resol
uunt. ¶ Respōdent q̄ā recentiores q̄ in plantis ⁊
bzutis: manet idem numero nō simplr: s; per equiuā
lentiā vti fluiuis ⁊ aer. At in bofe solo manet idē nu
mero ante ⁊ post: nō simplr fm se ⁊ quodlibz sui: s; s; p̄
p̄ncipalē partē. ¶ Sed 3⁹ arguit p̄z: q̄ tūc nō eēt d̄ria
inter auctiōe aiatōz ⁊ inaiatōz: ⁊ sic vinū augetē
vera auctiōe i cōuersiōe aq̄: ⁊ ignis in p̄uersiōe
lignoz. cōtra Aristotelē bic. ¶ Scđo tunc solus bo

25. ii.

mo augetur vera auctio: quia solus ipse manet secundum principalem partem: hoc autem est contra eos dicentes auctioem hominis esse miraculosam. Tertio tunc forma membri non extenderet se in nouam materiam: sed noua educeretur: et sic auctio non differt a generatione vera. Contra Aristotelem in littera. Quarto hoc est contra Averroem commentum xxxvii. ubi vult auctioem effici per formam antiquam extensionem. Alii iuniores volunt quod planta et brutus manent ita bene eadem per totum tempus vite sicut homo: quoniam forma substantialis manent eadem absque acquisitione et deperditione alicuius partis. Non tamen manet eadem materia numero: nisi per equivalenciam: nam partes materiae continuo fluunt et refluunt. non autem partes formae: sic in auctioe idem manet forma: quia eadem anima vegetatiua: non tamen forma materiae: quia materia continuo fluit. Et ita manet idem forma formae. hoc est quia principalior eius pars manet: non tamen idem numero simpliciter forma et quodlibet sui. Sed contra arguitur. primo partes materiae continuo corrumpuntur. igitur partes formae: nam vt tota corrumpitur ad totius materiae corruptionem ita pars formae ad corruptionem partis materiae: quia tota est in toto: et pars in parte: et ita sicut tota definitur in toto materia: ita pars formae definitur in parte. definitur formae pars. igitur in auctioe eadem restaurabitur: aliter in auctioe deperditum non restaurabitur. Secundo potest forma continuari formae. igitur potest generari et effici vna cum forma totius. antecedeat partes. Inseratur pirus in piro: facta insertione: pirus est maior: et per formam aliam a tota quae perierat. igitur auctio potest effici per formam nouam generationem. Tertio in diminutione continuo corrumpitur forma plantae. igitur in auctioe continuo generatur: tenet consequentiam: quia diminutio et auctio circa idem sunt. antecedeat partes: quia diminutio est resolutio materiae. igitur resolutio formae: quae illi coextenditur. Alii dixerunt quod forma est triplex: quaedam informans: indiuisibilis: et independens: vt rationalis anima: quae informat materiam: et est tota in toto: et tota in qualibet parte: et non dependet a corpore. Quaedam informans indiuisibilis: sed dependens: vt anima bruti perfecti: vt bouis aut equi. Haec enim informat et est tota in toto: et tota in qualibet parte. sed deperdit: ideo corrumpitur ad corruptionem compositi. Tertio est informans dependens et diuisa per totum: sic quod est tota in toto: et pars in parte: et ita definitur partes definitibus partibus materiae. Secundo dicunt quod in plantis manet idem forma equivalencia. vt fluuius et aer. et per hanc distinctionem volunt partes esse concordas. Sed haec positio stare non potest per rationes factas contra primam: ideo pro nunc cum prelatione dicendi aliter teneo quod tam in plantis quam in brutis anima est extensa apud Averroem: quia omnis forma materialis est extensa. Secundo quia recipiuntur mediante diuisiionibus interminatis. igitur extensa. vt in libro de substantia orbis. et sic sola anima rationalis est in toto indiuisibiliter forma veritatem. Ad rationes. ad primam dicere partem materiae continuo corrumpi: et non partes formae. nam deficiente materia: forma manet in reliqua materiae. vel si corrumpitur etiam partes formae non propterea generantur nouae: sed priores extenduntur: et fiunt in pluri materia: quam praerant. Ad secundam dicerem

illam partem nunc effici vere continuam: sed contiguam et propterea sumit ab illa nutrimentum: vt planta facit ex terra. Ad tertiam respondetur quod in auctioe continuo generantur: non tamen per hoc quod partes formae incipiunt: sed bene incipiunt nouam informare materiam. aliter non est similitudo. Ad arguendum in primo: primo solo. Consequenter quod. Utrum auctio fiat forma partes formales tamen: videtur quod non: primo quia forma viuui in auctioe redditur maior. igitur eius materia: et sic ita forma materiae fiet auctio: sicut forma formae. Secundo partes quae adueniunt vino: adueniunt cum materia vel sine materia. si cum materia. igitur sicut forma augetur per aduentum formae: ita materia augetur per aduentum materiae. Tertio non solum forma augetur: sed totum compositum. igitur augetur materia et forma: cum compositum non sit aliud quam suae partes simul iunctae. Ad oppositum est Aristoteles. Alexander et Averroes et omnes. In isto questione grauissimo sunt multae et inumerae positiones. Ego vero recitabo famosiores. Alexander quae Albertus pluribus secta in locis: voluit in vino ipso partes esse in duplici distantia. Quaedam. vt quae sunt humidum naturale: siue radicale siue seminarium. hoc est quaedam sunt: quae sunt humidum ipsum coagulatum ad modum prius. aliae quae habent humidum cibale: hoc est: quae sunt partes coagulatae ex humido nutrimentali. Primum formales dicuntur: quia anima ipsa principaliter veluti in subiecto praesent est in illis: ideo illis corruptis corrumpitur et anima. Quae semper manent vsque ad finem vite: sed non remaneant quae humide huiusmodi naturali: vt praerant. ceterae partes quae coagulatae sunt humore cibalis males dicuntur: quia in eis forma vitalis non per se existit: sed per accidens: pro quibus sunt continuatae partibus radicalibus. Tunc volunt auctioem effici forma partes formales modo dicto: non autem forma partes secundo modo acceptas. Sed contra haec instant primo: quod non quilibet pars aucta esset aucta: quia cum partes illic humide humore naturali remaneant eadem semper: ipsae non augetur nec diminuentur: cum nihil illarum corrumpatur: quod durat vsque ad finem vite. Secundo videtur quod haec non remaneant eadem: nam continuo calor agit in illas resoluendo. igitur semper earum aliquid deperdit. Tertio tunc duo corpora se penetrabunt. nam partes humidum nouae penetrabunt partes radicales antiquas. Quarto tunc multae partes essent in animali non aiat: vt partes humidum nouae. Haec sunt fortissima argumenta contra Alexandrum. Quaedam defendunt haec. et ad primam respondetur quod arguendum concludit verum. non enim illic partes eadem auctae per intus susceptionem oes tamen sunt auctae per iuxta positionem qua facta totum maior redditur. Ad secundam volunt humidum radicale nunquam compositum esse effici continuo impurius et inproportionatum: et sicut forma centia perdurat durate vita: non autem forma puritate quam primo accepit. Ad tertiam videtur quod non sit auctio per penetrationem: vel intus susceptionem sed per iuxta positionem. Ad quartam dicitur duntaxat multas esse partes in animali non aiatas nec viuas quod non dicuntur partes propriae. Sed pace istorum dixerim: haec positio possit defendi ab eorum canillis: non a rationibus Averrois. ex commento. n. colligunt tres rationes fortissimae. Prima. data positione Alexandri: tunc auctio esse quantitativa et non formalis. Consequentiam deduxi: quia crit pro quanto partes adduntur partibus: et non per hoc quod partes agunt in partes et recipiunt a partibus. hoc incognoscit reliquit ex textu: ubi dixit auctioem non fieri per quantitativas partes quia tunc auctio esset vt permixtio vini cum aqua: ubi vinum redditur impurius. colligitur haec ratio in textu commenti. xxxix. Secunda ratio est: quia tunc auctio esset absque actione et passione: et sic nunquam nutrimentum fiet simile omnino ipsi aucto: quia semper partes humidum nouae restaret aliae a partibus radicalibus: sicut partes aquae in mixtura cum vino. Colligitur haec ratio textu commenti. xxxvii. Tertio non omnia membra sunt mollia vt ossa et cartillagines. igitur non possunt augeri per accumulationem ipsorum. vel admixtionem: nisi per conuersionem. Ad haec nemo potest soluere nisi neget Aristotelem: et sic non esset exponere Aristotelem sed euertere.

Ad. iij.

De alex. dri.

Ar. 2. alex. xandri.

Defensio.

va alex. ipugnatio.

nono: et sic nunquam nutrimentum fiet simile omnino ipsi aucto: quia semper partes humidum nouae restaret aliae a partibus radicalibus: sicut partes aquae in mixtura cum vino. Colligitur haec ratio textu commenti. xxxvii. Tertio non omnia membra sunt mollia vt ossa et cartillagines. igitur non possunt augeri per accumulationem ipsorum. vel admixtionem: nisi per conuersionem. Ad haec nemo potest soluere nisi neget Aristotelem: et sic non esset exponere Aristotelem sed euertere. Recentiores differunt per partes formales Aristoteles intellexisse partes porosas. per materiales vero partes solidas. Illi formales dicuntur: quia sensibiles. haec materiales quia insensibiles: quando quidem sunt diuisibiles in infinitum: vel infinite modice. Sed contra obuiant primo: quia potius partes solidae videntur formales: quia perfectiores: nam porosae sunt diminutae expectantes per se nutrimentum: solidae sunt plenae: sed omne perfectius est forma imperfectioris. tertio de anima. commento. xxxvi. Secundo partes solidae habent ita bene formam vel forte melius quam porosae. igitur quae bene formales erunt sicut porosae. Tertio vel pars porosa dicitur sensibilis et illa insensibilis: quia porosam habet animam: non porosam non habet: vel quia est maior. primum non potest dici: quoniam anima est insensibilis. igitur nulli est causa sensibilitatis. nec secundum dici potest: quia aliqua solida est maior porosae. igitur illa erit forma: quia est sensibilior. Quarto tunc nihil augetur: quia non pars porosae: cum illa tamen recipiat quantum est nec non porosae: quia illa nihil suscipit. Quinto tunc auctio non esset motus ad quietatem sed ad formam genitam in poro. Defensio. Sed licet positio haec sit falsa: argumenta haec non valent. Ad primum dicerent quod ideo pars porosa est formalis: quia sensibilior: potest tamen dici materialis alia ratione: sed Aristoteles eam vocat formalem ad illud sensum. Ad secundum dicerent quod quantum est de ratione formae totius forte partes solidae essent formales. Sed Aristoteles vocat illas formales hoc est sensibiliores. Ad tertium dicendum quod pars porosa dicitur sensibilis: quia non potest esse minor minimo: et sic quilibet sensibilis est. partes solidae dicuntur insensibiles: quia non omnes aptae sunt sentiri: quia infinite modice possunt esse. Et sic illic dicuntur insensibiles: quod vt sic non omnes aptae sunt sentiri. haec porosae sunt sensibiles: quod omnes vt sic aptae sentiri: cum vt sic non possint esse minores minimo. Ad quartum patet solutio. porosae enim augetur per intus susceptionem: aliae per iuxta positionem alteratiua et generatiua: ad quod sequitur totum esse maius quam erat. Ad quintum patuit solutio. forma enim istos auctio est motus ad formam maiorem quam fuerit deperdita: apud me est motus geminus. vni generatiuus alter auctiuus. Et haec argumenta non concludant: tamen haec positio est contra Aristotelem. primo quia partes formales ideo augeri dicuntur: quia remanent. vt textu commenti. xxxvi. Sed huiusmodi potest non remanent sed fluunt et refluunt. Secundo quod agit in augmentum sibi illud assimilando: vt dicitur textu commenti. xxxvii. sed potest non agunt cum sint vacui forma. Tertio auctum est actu illud quod nutrimentum est potentia. Porus nihil est actu: cum sit priuatus forma et vacuus. maior est dicta textu commenti. xxxix. Quarto caro et os et id genus augentur. textu commenti. xl. sed porus non est caro: sed carnis vacuitas: nec os sed ossis priuatio. igitur non augetur. Propter haec mihi videtur esse dicendum

Re: recen: tioz.

Obones.

Defensio.

Constatio pōnis.

De Aver.

contra Averroem. commento. xxxvii. ubi debes scire quod aliquid dicitur augeri tanquam subiectum subsistens ipsius auctio: quia ratione totum animal augetur et pars animala vt composita augetur. aliud augetur tanquam subiectum existens: et hoc modo forma ipsa vegetatiua in plantis augetur: et sensitiua in animali. nam proprie forma recipit extensionem: et per hoc quod fit in pluri materia: quam erat prius. Secundo animaduerte quod forma ipsa vt anima est subiectum auctiois: terminus auctiois: et agens auctioem. subiectum quidem: quia ipsa est quae extenditur: et qua totum compositum dicitur auctum. terminus vero: quia tanta aggeneratur extensio in membro: quantum sibi limitat forma illa de nouo inducta in pluri materia. Agens vero quia in materia proxima attractam in porum per qualitates sensibiles agit tam diu: quam diu forma nutrimenti et ipsa in illius materia inducitur: nec haec vni competere est impossibile: quia est haec diuersas rationes. Uterius animaduerte quod apud Averroem omnis anima materialis extensa est per totum: quia ipsa est tota in toto: et etiam pars in parte: quod etiam credit de anima hominis: quae dicitur cogitatiua: graece dianoetica: quicquid velit de anima intellectiua siue noetica. Tunc sequitur quod Aristoteles per formales partes carnis intelligit partes aiae quae sunt in partibus. per materiales vero intelligit partes materiae: quae sunt sub partibus formae. Unde imaginandum est forma partes formales effici auctioem pro quanto alimentum receptum in poris a partibus anime circumstantibus alteratur: et inde forma alimenti successiue diffunditur continue corrumpitur: et inde anima illa successiue efficitur in pluri materia: et vt successiue fit in pluri materia: sic successiue illa pars porosa extenditur: et sic fit totum maius. Sed contra hanc positionem arguunt. primo quia Aristoteles loquitur de augeri: et vult partes formales augeri: et sic vult pati auctioem: sed forma agit auctioem. igitur nec forma nec pars formae potest augeri. Secundo accipiat aliqua pars materiae quae per resolutionem viuui resoluatur et vocetur materia. materia parte aliqua formae fuit informata: et illa iam non est informata: vt patet. igitur vel illa pars formae remansit in alia materia: et sic migrat de subiecto in subiectum: vel non transit sed corrumpitur simul cum parte materiae: et sic non permanet: vel manet in nulla materia: et sic forma sine materia erit. Tertio tunc anima vegetatiua tota migraret de subiecto in subiectum vt fuit deductum in expositione commenti. xxxvii. Quarto hac positione data materia adueniens in qua extenditur forma penetraret materiam vel dimensio corrumpere. Quinto dispositio qualitativa quae potest corrumpere formam nutrimenti attracti potest educere nouam formam de potentia ad actum. igitur corruptis omnibus dispositionibus facientibus pro forma nutrimenti: educatur noua forma in illius materia: quae erunt duae formae in materia: vt pote forma deducta et forma inducta. vt per vegetatiua. Sexto tunc ignis posset vera auctio augeri: quia sibi addito combustibili potest per qualitates suas actiuas formam combustibilis corrumpere et tunc eius forma posset effici in pluri materia vt in materia ubi corrupta est forma substitutibilis. vt si non deest causa quae non. Septimo rationalis anima forma veritatem est indiuisibilis. igitur non extenditur in pluri materia: et sic auctio non est forma potest extendi in pluri materia. Octavo si sic. tunc pars aucta non esset maior in fine auctiois: quam antea. probatur. nam in tanta materia se facit pars formae quam

tam capit potus: sed potus non est maior post q̄ ante igitur nec forma erit maior.
¶ Hec sunt meliora argumēta que fieri solent contra Averroē. Multa alia fieri solēt: que p̄pterea q̄ communiter scribunt: sumq̄ in alijs occupatis: nunc ad p̄mū responsum est: q̄ videlz forma agit auctorem: et patit̄ auctorem. ut enī forma quibusdam qualitatibus affecta agit. ut vō apta effici in pluri materia: recipit extēsiōē. ut diximus. **¶** Ad 2^m vōm q̄ p̄ forma que erat coextēsa parti materię resolutę: definit esse pars: nō tamē definit esse. cum enim forma et pars forme non sit partita ac diuisa: nisi quia recipit̄ in materia mediantibus dimensionibus. igit̄ cessante materia: cessat partitio: nō tamen cessat ipsa: quia nō cessat maior pars materię. **¶** Ad 3^m iam diximus nō eē in conueniētiā animā vegetatiuā totaz migrare de subiecto in subiecto non totaliter. nā ante augmentū erat in subiecto alio f̄m quid a subiecto in quo erit in fine augmenti: nō tamen est aliud simplr sed f̄m quid: idē tamē f̄m maiorē partē. ut diximus in alia quēstione. **¶** Ad 4^m vōm q̄ nō dat vltimū instans corruptiois materię nutrimenti. Sed bene p̄mū non esse formę nutrimenti: quod est p̄mū esse formę inductę. In quo primo mā p̄terita incipit vna sub termino nouę forme: et sic non corrumpit mā nec dimēsiō: quoniam mā est vna omnīū et dimensio similiter: sed definit eē sub vna forma: vnoq̄ termino dimensionis: et incipit esse sub alia forma: et sub nouo dimensionuz termino. materia. nutrimenti ut prima: nō differt a mā nutrimenti. sed ut secunda: vbi igit̄ definit esse mā formę nutrimenti. definit esse sub termino dimensionum illius: et sic incipiet esse sub noua forma et sub nouo termino: que forma: quia est vna. ideo materia erit vna: et quia plures f̄m partes: ideo et plures partes materię: non ut p̄ma: sed ut secūda. Et hęc nō potuerūt intelligere recentiores. vñ nesciētes soluere hoc argumētū: concesso penetratiōē: alij mā corrūpi: alij dimēsiōnes elūdi a mā: et multos errores p̄fessi sunt. **¶** Ad 5^m animaduerte q̄ quāto forma est spiritalior: tāto potest eē in pluri mā: loquendo de mā large. vñ q̄ deus est forma summe abstracta. ideo est vbiq̄. Forma vō penitus mālis: quia est penitus determinata ad vñū: nō potest migrare nec effici in pluri mā. Videm⁹ enī q̄ intentio coloris: que est a lumine facta spiritalis: migrat de subiecto in subiectū. non autem color ipse: causa autē est: q̄ spirituale ut spūale eleuat a mā. et nō ita dependet a mā: sed potius ab agente: et cum possit eleuari a materia. potest effici in pluri materia. P̄mum gradum spiritalitatis videt̄ habere vegetatiua forma: in fra quaz nulla spiritalitate participat: a qua p̄cedūt anī f̄m latitudinē difformē vsq̄ ad summu spiritalitē: quod est deus. Et sic p̄ vegetatiua potest effici in pluri materia: quia aliqua spiritalitate participat: et sensitiua magis: et ratiōalis magis: elementarię formę cum sint in fra graduz formarum spiritalium: nō possunt effici in pluri materia: et sic non nisi in materia in qua sunt. **¶** Tunc ad argumentuz dicendum q̄ qualitatiua dispositio animę potest corrumpere formam nutrimenti. igitur aliqua inductet: q̄ generatio est eductio formę de materia in qua corrupta est forma. Quidaz cōcedunt q̄ corrupta forma nutrimenti educitur forma carnis in illius materia: mediante qua anima vegetatiua efficit in pluri materia. Sed quia non euacuat: dicendū q̄ nō oportet ut educat formam illa corrupta: sed illud esset: quando

ipsa non posset effici in illa: et illam informare: modo quia est forma spiritalis. ideo potest informare materiam illius. qualitatiua igitur dispositio potest corrumpere priorem: et nouam non inducere quando potest antiqua illam informare: quando non. tunc inducit ne materia sit absq̄ forma. **¶** Ad 6^m partē solutio. forma enim ignis potest corrumpere per qualitatiuas dispositiones formā combustibilis: non tamen illius materiam informare: quia non est forma spiritalitate participans. secus in alijs animabus. **¶** Ad se p̄mū dicendū aliqua formam esse extensibilem dupliciter. in se: quia ipsa recipit extēsiōē. vel in alio: quia ad ipsam sequitur extēsiō in alio. modo anima ratiōalis potest effici in pluri materia: ideo potest extendi secundo modo: quod sufficit. **¶** Ad 8^m dicendū q̄ potus efficitur maior postmodū: vel pars que erat potus efficitur maior: non quia capit maius q̄ sit capax: sed quia formam effectam in pluri materia consequitur maior extēsiō: partim quia membruz mole est: partim quia adhuc viget virtus auctiua: que p̄cedente etate euascescit: partim quia ipsa forma effecta in pluri materia: ut sic est causa maioris extēsiōnis. In diminutione secus est: membra dura sunt: euascescit virtus auctiua: forma recipit̄ in minori materia q̄ sit ipse potus. Hęc de quōne hac difficillima dca satis. **¶** Quęrunt quinto vtrum calor naturalis agit in humidum naturale resoluendo ipsum continuo vsq̄ ad fines vite naturalis. In isto q̄sito sunt due positiones. vna dicit q̄ calor naturalis continuo agit in humidum tam naturale q̄ cibale ipsum resoluēdo. Alexander et Albertus in multis locis tenent q̄ non. In p̄ma positione adhuc quidam tenent q̄ calor naturalis potest resoluere totuz humorum naturalem: et per consequens seipsum corrumpere per accidens: etiam stante vita: ut et̄ dico tertię speciei. Ibi enim nihil humoris naturalis: nihilq̄ calor naturalis remanet. Sed solus calor extraneus febrilis atq̄ igneus. et hęc monachus in libro paruc̄ tehne extendit: et plurimi p̄clarissimi affirmant. Alij vt Petrus apponensis et ceteri medici: et recentiores plurimi voluerunt cuz monacho humorum posse resoluē et calorem etiaz infirmari continuo per humoris resolucionem: veruz vitam dicunt stare naturalem: quādiu aliquid humoris naturalis remanet: q̄ cito vero euascescit humor naturalis calor extinguitur: et inde mors accidit. bi nō cōcedunt et̄ dico nihil habere caloris aut humoris naturalis. **¶** Ut vō positiones hęc appareant: pro p̄ positione arguitur: p̄mo quia nihil humoris naturalis si consumitur: nulla esset necessitas alimentis: vel salte animal sine cibo longo tēpore viuere posset. **¶** Secūdo Aristo. cōparat in lib. de longitudine et breuitate vite calorem flāmę et humidū oleo. Sed flāma agit in oleū. igit̄ calor naturalis in humorē naturalem. **¶** Tertio spiritus vitales resoluuntur in nimio exercitio: s̄ spiritus sunt partes humoris naturalis. quare aliquid humoris naturalis resoluū. **¶** Quarto membra animalis sunt difformiter calida. igitur mutuo agunt et patiunt̄: et sic cōtinua alteratiōe se resoluūt. **¶** Quinto medici aiunt cōtinens: vt aer calidus: exercitiū nimiu: et alij res nō naturales auctę resoluūt spiritus. igit̄ humorē naturalem. **¶** Sexto agens naturale approximātū passo sufficēter disposito agit effectuz: quem potest. sed calor naturalis est ipsi humido passo sufficēter disposito approximātus. igitur agit effectuz: quem potest resoluēdo. pro secunda positione

Ad v.

arguit: quāto requirit̄ et sufficit pro introductione formę in materia: tāto requirit̄ et sufficit pro eiusdē forme in eadem materia cōseruatione. igit̄ quāto humidus fuit pro generatiōe tantū p̄ cōseruatione: et sic nihil ipsius pot̄ resoluē. **¶** Secūdo forma nō variata f̄m essentiā: nec f̄m esse: quātu eguit pro esse: tantū p̄ cōseruatione. aliter ipsa cōseruata differret a seipsa genita. **¶** Contra vō positionē monaci arguunt. primo quia ethicus nutrit̄. igit̄ naturali operatiōe afficitur: sed illa naturalis operatio est a calore. igitur adest calor naturalis. **¶** Secūdo ethicus viuūt: sed vita est participatio anī nutritiū in calore naturali. igit̄ h̄z aliquid caloris nālis. **¶** Tertio ethicus pot̄ morbo putri laborare: et omnis morbus eiusmodi est a nouo humore: qui p̄cerat nālis. igit̄ in eo p̄cerat humor naturalis. **¶** Mibi autem videt̄ in hac re nihil certi esse. Ideo sustineo omnes partes cum protestatione dicendi aliter: si aliter occurreret. **¶** Ad p̄mā positionē: dicerent q̄ necessitas alimentis est nō p̄ restauratiōē: sed p̄ confortatiōē. vt. v3. humor ille aliquātulum remollefcit. **¶** Ad 2^m vōm. q̄ illa comparatio nō est vera quāto ad omnia: sed q̄ sicut flāma resoluūt ipsum oleū: sic calor naturalis reddit humorē impurū: nō tamē resoluūt. **¶** Ad 3^m diceret q̄ spiritus nō resoluunt̄: sed reddunt̄ impuri. et ideo egent quiete: vt remollefcāt. **¶** Ad 4^m dicerent q̄ agunt et patiuntur nō resolutionē: sed impuritatem quandā. **¶** Ad 5^m p̄ solutio. faciūt. n. nō ad resolutionem: sed ad impuritatem humoris. **¶** Ad vltimū vōm. q̄ agit nō resoluendo: sed impurū faciēdo: p̄pter causas datas. **¶** Ad argumēta alterius partis: oia soluūtur vñico verbo: q̄ minora requirunt̄ pro generatiōe q̄ pro cōseruatiōe: causa est: quia cōseruatiō nō est actio: at gnātiō est actio: modo ad agendum plura requiruntur. vt patebit. q̄ huius. **¶** Ad argumenta p̄tra iij^m monaci dici pot̄. **¶** Ad p̄mā q̄ ipsa ethici nutritio est naturalis sibi: nō a calore et humorē genitilib⁹: sed habituali: qui ob habitū naturalis sibi factus est. **¶** Ad 2^m diceret. q̄ viuūt per calorem habitualē: qui est sibi nālis: et sic anima participat calore nāli: nō q̄dē genitili: s̄ nāli ab habitu. **¶** Ad 3^m p̄ p̄ idē. pot̄. n. calor habitualis efficit ethico p̄ternaturalis: q̄ possunt humores indispōni: et erit sibi p̄ternaturalis pro quanto contra nām caloris habitualis. Illud tamen te latere nolo probabilius sustentari posse humidū nāle a calore posse resoluē: nō quide in toto vt monachus voluit: sed in parte: cuiusq̄ resolutione in toto mors est. Hęc. n. positio ceteris ideo probabilior est: quia ad eā minora sequunt̄. estq̄ facilis. Iuxta quā opz cōcedere resolutionem hanc esse cōtinuam f̄m tempus vite totum. vtrum vero cōtinua f̄m dispositionem: dicetur tandem. **¶** Quęrunt. vi^o: vtrū auctio sit motus cōtinuus. recentiores dixerunt auctioē particulare vñius particulę. vt vñius poti esse cōtinuā: quod probat̄: q̄ omnis motus est vñius motus: et omnis vñius motus est cōtinuus. Quare auctio hęc cōtinua est. **¶** Secūdo. si nō esset cōtinua. tūc aliqua auctio esset in nō tempore: et sic motus esset in nō tempore. Secūdo dixerunt auctioē totalem: nō quide a principio vite vsq̄ ad mortem: s̄ a principio vite vsq̄ ad terminum tēporis auctiois: ablatis. v3. impedimētis. posse esse cōtinuam f̄m tēpus. hoc est nulluz esse dare tempus: in quo auctio eius nō sit: nō tamē cōtinuā f̄m subiectū aut dispositionē. Dico p̄mo ablatis impedimētis: quia for-

Ad vi.

fitan existente morbo aliquo: posset vitens nō atgeri. Dico nō f̄m dispositionem et subiectum: quia fit in diuersis potis inuicem nō cōtinuis: et per diuersas dispositiones nō subordinatas. Hanc positionem persequantur: q̄ positis omnibus causis sufficētibz pro effectu producendo continuo: ponitur effectus ipse continuo: sed in ipso viuo sano ponunt̄ cōtinuo omnes causas auctiois actu: vt anima: calor: omnes potētia. materia vt nutrimentū et finis. igit̄ semp erit et cōtinuo auctio. Hęc positio et sibi non consentit: et contradicit Averroī et ratiōi eius. sibi quidem: q̄ si quilibet pars aucti auget̄. vt solida per iuxta positionem: potosa p̄ intus susceptioēz. omnes partes simul et continue augetur. igitur cū tempus sit cōtinuu: mobile continuo: et dispositiones etiam partium continuo: omnino motus hic debet dici cōtinuus: maxime a quantitate vna et continua denominante subiectum vnum. Averroī vō. nam. iij^o: p̄physicę auscultationis. cōment. vi^o. ait: q̄ motus auctiois de initio ad finem componit plurib⁹ motibus: et pluribus quietib⁹. Arguit aut hoc: quia si auctio quātūtatē digitalis fieret adequate in anno. tunc cuilibet parti anni corresponderet aliqua pars digitalis quantitatis: et sic cuilibet parti sensibili anni corresponderet aliqua pars sensibilis illius digitalis quantitatis: cuius oppositum docet experientia. Propter hęc teneo q̄ nec auctio vñi⁹ poti: nec auctio totalis est cōtinua: s̄ quilibet sit motus. Et ratio est hęc: q̄ auctio vel est aggeneratio vel p̄is ad aggeneratiōē: s̄ generatio fit per minima. quodlibet aut minimum generatur in instanti. et ideo est minimum. Et ad hoc valet ratio Averroī. nam vbi in quolibet instanti anni aliquid digitalis quātūtatē aggeneratur: cum nō possit illud esse minus minimo. tunc quor instantia in anno sunt: tot minima. Et cū infinita sint instantia in anno: Infinita erunt minima: et sic totum auctum erit infinitum. **¶** Tunc ad p̄mū vōm. q̄ auctio nō est motus cōtinuus: nec vñius motus vnitatis cōtinuitatis: et tamen est motus. **¶** Ad scdm dicerent q̄ solum de ratione motus localis est successio et cōtinuitas: imo potest esse aliqua trāsmutatio subitō: et esse motus. esse enim successiuum nō est de ratione motus. mixtio enī successiua est: et tamen nō est motus: nec esse subitō tollit rationem motus: cum alteratio velox et auctio possint esse subitō: et tamē sunt motus: sed differūt penes subiecta. nam subiectum motus est ens in actu: at subiectum generationis est ens in potentia. **¶** Solum tamen de ratione motus localis est esse cōtinuum et successiuum: quia ille est supra spaciū et a mobili in eo q̄ quanta: ceteri ad formā in eo q̄ naturalis: modo quātum vt quantum nō est determinatum ad maximuz: nec ad minimum: at nāle bene. **¶** Ad 3^m vōm. q̄ ad sunt omnes cause auctiois. id adest auctio: vt est apta fieri: modo cum ipsa non possit fieri nisi per minima. ideo non successiue cōtinuo fit: et sic est impedimentū ex parte rei agendę. hęc de cōtinuitate auctiois. **¶** Septimo quęrūt vtrū rarefactio sit augmentatio. et vtrū nō: q̄ auctio fit aliquo adueniente: at rarefactio effici pot̄ nullo adueniente. igitur rarefactio non est auctio. **¶** In isto quęsito. p̄mo animaduerte: vt colligit̄. in. iij^o. auscultatiōis p̄physicę. omē. lxxxiiij^o. et. viij^o. eiusdem. cōment. xv. q̄ densum id dicit̄: q̄ h̄z multuz de materia sub parua extēsiōe. rarum vō contra parum de materia: sub multa extēsiōe. **¶** Sed dices p̄tra. p̄mo vel mā h̄z partes. vel nō. vbi habz: vel actu

vel potentia: si actu. igitur est corpus. Si potentia: tunc actu nec multa: nec parua dicitur. at si partes non habent nec plus nec minus dici potest. Secundo ma habet plus et minus a dimensione: dimensio a forma: vt dicit Aueroes in libro de suba orbis. igitur non potest dici aliquid habere plus de materia: quod de forma. nec econtra: quando quidem sese sequuntur. propter hoc saluo meliori iudicio. et cum prestatioe dicendi aliter. si aliter occurrerit: dico quod plus et minus dicuntur saltem secundum dici ad aliquid: propterea plus dicitur respectu minoris: et minus respectu maioris. vel (vt alius placet) plus dicitur respectu mediocris: et minus sibi respectu medij. Uterius accipio quod partes dicuntur materia totius. y: physice aucta: et non quidem infinite partes. Sed minime que possunt per se existere: ac seorsus sentiri. tunc dictum philosophi intelligo. rarum est quod habet minus de materia hoc est minima que mediocritate. densum vero: plura que mediocritate. Causa est: quod densum pertinet mediocritate et ultra. igitur oia minima mediocritate pertinet et ultra. rarum vero deficit a pertinetia minorum mediocritate. Ex hoc apparet quod materia non potest dici rara nec densa: quia non est in actu: nec plus nec minus nisi interminate. et per consequens non potest esse id quo aliquid dicitur rarum: aut densum. Secundo aduertit quod auctio potest esse duplex. quantitatiua: et vitalis: vt quantitatiua abstracta a generatione. potest enim effici aliquid sub maiori quantitate: nihil in eo generato: vt si rarefiat ignis vel aer: nullo generato. at vitalis auctio ea est. que cum sit quantitatiua. de seculo signato connotat aliquid rei generationis in ipso viuo vt diximus. Hac distinctioe inuit Aueroes in hoc primo. commentum. xxxviij. Dis acceptis: recentiores volunt primo quod rarefactio sit auctio quantitatiua: et densatio diminutio quantitatiua. ad huc sensum: quod rarefactio terminat ad nouam quantitate. similiter et condensatio: et sic non differt ab auctioe quantitatiua. Probant primo. rarefactio est motus ad quantitate: quod per rarefactionem corpus efficiunt maius que erat. igitur est auctio. Secundo per rarefactionem in suba variant termini de predicamento quantitate. igitur auctio. Tertio per rarefactionem noua quantitas incipit: quod quantitas est alia a re generata. igitur auctio. Secundo dicitur quod rarefactio non est auctio vitalis: nec condensatio est diminutio vitalis. et hoc quod auctio vitalis fit per intus susceptioes: modo aliqd rarefit vel densat nullo susceptioe: aut tamen quod rarefactio est magis motus ad quantitate: que auctio vitalis. nam per rarefactionem noua acquiritur quantitas: at per vitalem auctioem precedenti quantitati aliqua superadditur. Sed pace hoc dixerim: hoc est delirare. primo. n. conclusio est contra Aueroem et rones. contra Aueroem quidem: quod ipse demonstra uit in libro de substantia orbis. et nos ibidem: dimensiones tres esse materie coeternas. Contra rationes vero. primo quia rarefactio et condensatio fieri possunt sola latione. vt in aere per in vesica constituto. digitis. n. compressus condensatur. at nature permissus. rarefit. Secundo quod immediate sequitur subam: non potest accipi vel deperdi: nisi suba acquisita vel deperdita. Sed quantitas immediate fundat in suba: immo ab aliquibus ponit suba. vt constat: quia substat vt substantia acciditibus. Tertio vt dicitur in libro de morte. omne accidens quod corrumpit: vel per se a contrario corrumpitur: aut ad corruptione subit: aut a contrario per accidens. Sed in rarefactioe pura: nec suba aliqua desinit: nec succedit sube contrarium per se nec per accidens. igitur voluntarium est dicere ipsam corrumpi. Ex hoc apparet: quod nec magis nec minus: imo forte minus rarefactio est

motus ad quantitate que vitalis auctio. nam nec per vnā: nec per alia noua quantitas acquiritur. Pro solutioe igitur ad questus animaduerte quod duplex est raritas siue densitas apud Aueroes. iij: physice. commento lxxxviij: vna quantitatiua d quarta specie qualitatis: et hęc semper sequitur calidum sine frigidum: siue ali quod genitum quale aut quantum: siue motum localem: vel aliqua causam naturalem. Alia est raritas siue densitas quantitatiua: et hęc est in quantitate: vt densum et remissum in qualitate. Verus hęc in quantitate dici solent magnū et paruum: plus aut minus. Illa vero in qualitate intersum et remissum. differunt autem. nam quantitatiua potest intelligi stare sine qualitatiua: vt in cubo separato a naturalibus: si poneret in aere vel aq. faceret enis. (vt dicit Aristoteles) latera distare. Secundo differunt: quia raritas qualitatiua non potest intendi quin quantitatiua intelligat interdi: et de facto ita sit. at potest quantitatiua saltē intelligi intendi: nulla qualitatiua intensa: quia prior potest abstrahi a posteriori. Per hęc per in quo differunt quantitatiua auctio et rarefactio. Auctio enim quantitatiua est ad raritatem quantitatiua: quia per ipsam variant termini de predicamento quantitate: non tamen quantitas ipsa. at rarefactio est motus ad quantitate raritatem. econtra dicitur de diminutioe et condensatioe. Et quonia motus distinguuntur penes terminos ad quos. v. physice. comē. ix: ideo hęc differunt specie et genere. Ex hoc apparet quod cum auctioe vitali sunt tria connotata: et vnum principale. Primum est particule minime generatio. Secundum est rarefactio: quia raritas quantitatiua accipitur. Tertium est motus localis: quo auctum maiores occupat locus. principale vero: vnde nomen retinet auctiois: et acquisitio raritatis quantitatiue. Et sic hęc quattuor sunt de ratioe auctiois vt vitalis: que non sunt de ratioe auctiois: vt auctio: non tamen sunt que primo de ratioe illius. Tunc per quod auctio vitalis magis proprie est motus ad quantitates que rarefactio. nam per illam saltem raritas quantitatiua variatur: at per hanc minime. Sed supra hęc est magna dubitatio: quia si cum auctioe vitali sunt conexi illi tres motus: vt pote gnatio particule minime. rarefactio. et motus localis. tunc rarefactio et motus localis essent subito. nam. iij: physice. comē. vi: et viij. physice. comē. xxij: auctio fit in instati: et est momentaneus motus. igitur cum illi alij motus erunt sibi conexi. tunc omnes erunt in instati. Hoc est contra Aueroem met illis ipsis in locis: vbi solum localem vult motu esse successiuum: et continuū. Ceteri vero videntur componi ex pluribus momentaneis. et quietibus temporalibus. Dicere per nunc cum prestatioe dicendi aliter. Hoc non est incois per accens: imo dico quod sicut gnatio fit subito: quod quodlibet minimum generat subito: sic auctio subito: et ceteri. hoc aut illis competit per accens: per quanto sunt conexi gnatio et auctio. Per hęc per ratio ad rones recentiorum. Hęc de auctioe dicta satis sint.

Quonia vero opz primum dicere de materia: deqz his: quae vocantur elementa: siue sint: sine non: vt r. v. vnum quodqz sempiternum sit. aut aliqua ex parte genitum. et si generentur. vt ruz generentur omnia ex inuicem modo eodez. vel eozū sit vnu quoddam primum. Necesse itaqz dicere ea. de quibus indeterminate dicitur nunc.

De mixtura

Co. cxxi.

De mixtura: actione: et passione: deqz tactu ppones dicere: causas tractatus assignans: tale pponit entymema. v. oportet de elementis tractare in libro scdo. v. vtruz sint eterna: an generabilia. et si generabilia. vtrum reciproce: an vnum sit pmu ingentū. igitur opz de tactu: actione: et mixtura agere. Inquit. quonia vero opz pmu dicere de materia: deqz bis que vocantur elementa. et hoc siue sint vocata et vera elementa: siue non: vt r: sed vocata trā: quod dicitur propter positionem suam: quod veruz elementū est mā. gnto metaphysice. dicere de eo. Utrum. v. vnum quodqz sit sempiternuz fm se: et quodlibz sit. aut aliqua ex parte genitū. eternuz fm totum. Et si generent aliqua ex parte: vtruz generentur omnia ex inuicem modo eodez hoc est mutuo: ita vt quodlibet transmutetur in quodlibet. vel eozum sit vnu quoddā pmū. ex quo cetera fiant: ipsuz tamē sit ingentuz: vt dicunt physici. Necesse itaqz est dicere ea. v. mixturam: tactu: et auctioe: de quibus nūc nostro tempore dicitur interminate: et satis confuse. Hoc est entymema concludens intentionē.

Omnes enim et qui elementa generant: et qui haec ex elementis: disgregatione vtuntur et congregatione: atqz actione et passione. Est aut congregatio mixtura. Veruz quo modo misceri dicimus: non determinatuz est manifeste.

Co. cxxij.

Deducit entymema. et primo de actione et mixtura per auctoritates tractantū de generatioe reruz. et inquit. Omnes enim et qui elementa generant: vt multi physicos: et qui hęc generant ex elementis. disgregatione vtuntur et congregatione: atqz actione: et passione. sed congregatio est mixtura. igitur de mixtura. veruz quo modo misceri dicimus: et quid superaddit congregationi ipsa mixtura: non determinatum est manifeste. Et sic patet auctoritate antiquorum tractatū de generatione elementorum esse annexum tractatus de actione: et mixtura.

Amplius autē nec alteratio est possibilis: neqz corruptio: neqz generatio nullo agente: neqz patiente. Nam et qui plura elementa faciunt hi generant actione et passione eorum ab inuicem. Et bis qui ex vno: necesse est dicere actionem. Hocqz recte diogenes facit: quod nisi ex vno cuncta eēt: neqz erit. hocrum ab inuicem huius actio illius passio: vt pote caliduz frigare. Hocqz calefcere itez. Non enim caliditas et frigiditas inuicē trāsmutantur: nisi costet subiectū subijci. quare in quibus actio est et passio: eis vnaqz subesse naturā necesse est. Omnia quidē igitur talia non verum est dicere: sed in quibuscunqz subiectum est.

Co. cxxij.

Secundo arguit rone idēz sic: nec gnatio: nec alteratio effici possunt absqz actioe aut passione: igitur tractatū de gnatioe et alteratioe anectendū est de actioe et passione. Antecedens declarat. quod tam qui plura elementa faciūt vtuntur actioe: qz qui ex vno cuncta generāt: vtuntur actioe. Immo nisi ponat vnu elementū cōe: non erit actio nec passio. et sic nec gnatio: nec alteratio: vt

recte facit diogenes. Inquit. Amplius autē: quod graece est allamyn: latine at vero: siue pterea: aut amplius: nec alteratio est possibilis: neqz corruptio: neqz generatio nullo agente: neqz patiente. Aristoteles in greco habz diacrinē the et sygrinē: latine disgregari et congregari: verum ego pro corruptioe et gnatioe trāstuli: quod antiqui generatioe et cōgregationē vocant: corruptionem vero disgregationē. Deinde pbat. an. d. nam et qui plura elementa faciūt: vt Empedocles hi generāt actione et passione eoz ab inuicē: vt lite et amicitia. Et bis qui ex vno generāt: vt physici quidā: necesse est dicere actionē. Quod aucte Diogenes affirmat. d. hocqz recte Diogenes facit: quod nisi ex vno cuncta essent: neqz erit hoc ad inuicem huius actio illius passio: vt pote neqz subaudi erit caliduz frigare: neqz hoc calefcere iteruz. Non enim caliditas et frigiditas inuicem transmutantur: ita vt vna alterā recipiat: nisi costet subiectū subijci. vel magis iuxta grecū: sed manifestuz est quod subm aliquod est: quod eis subijciuntur.

Sed ambiges. primo quod si hęc cōsequētia valz. sine actioe non est gnatio. igitur opz de actioe tractare: argue rem. sic sine intelligentiuz et stellis non est gnatio. igitur de stellis et intelligentiuz est agendū. quod non cōcedere res. Amplius scdo. quo modo valet. hęc nisi mā subesset: tunc non esset actio et passio. Primum nec agit mā: nec patit: vt hic loquimur. Igitur nihil facit ad actionem et passionē. Ad pmū dicendū quod anis est sic accipiendū. sine actioe et passione tanqz pmis requisitis et pxiis: non est generatio. igitur tractatū de gnatioe est annexus tractatus de actioe et passione. nūc canilluz non est ad ppositū. Stelle enim et intelligentiuz sunt cōg remote. Ad 2m dōm quod nihil patit nisi sit in mā: quod ipsa non patiatur pmū: est radix passionis: propter quod forme liberatē a mā patiunt. ix. metaphysice. commento scdo. nihilqz agit physica actioe: quod non sit in mā: quonia omne agens physica actioe est indiuidū: et oē indiuidū est tale. propter māz. Amplius ois actio est corruptiua et generatiua: vt nūc loquitur. Ex pulso et inductio circa idēz subm fuit: quare necia est mā. Et sic per ratio Aristotelis.

At vero si de actione et passione: et de mixtura speculandū est: necesse est et de tactu. Neqz enim haec facere et illa pati possunt proprie: quae se inuicem tangere non possunt. neqz quae aliqua ex parte non se tangūt: contingit misceri primum. Quare de tribus his differendum. quid videlicet tactus. quidue mixtura. quidqz actio.

Co. cxxij.

De actione et mixtura hoc in libro sit agendum: declarauit: nūc quod de tactu: apponit. quia de mixtura et actioe. et igitur de tactu. declaratur entymema: quod sine tactu nulla priorius actio ē: neqz passio. Et hoc accipiendū actionem proprie. nam intellectus agit intelligibilia. non tamē illa tangit. Amplius intelligentia agit orbem: illuz tamē minime tangit. hęc enim actio non proprie est: sed metaphorica. sic igitur tractatū de actione anecti debz et de tactu. Itemqz tractatū de mixtura: quando quidem que non tangere se possunt: nec misceri: vt dicem. Restat igitur vt pro completo toto negotio quod a principio ppositum. v. de generatione: vt de actione mixtura: et tactu: transigamus. Deqz de intentione.

E

Accipiemus autē principium tale: necesse est enim eorum quae sunt: quibus est mixtura. haec esse ad inuicem tactilia. et si aliquid agit. Illud vero patitur proprie: et is similis.

Lō. cxxv.

De ordine vero: vult a tactu esse incipiendum qui graece dicitur apbe. quia miscibilia sunt tactilia et non eorum. Itemque et actiua et passiva tactilia sunt: et non eorum. quare a tangentibus incipiendum: tanquam ab vniuersaliiori: quae dicitur patet. **S**ed ambiges. 3° de tactu in libro dicitur de anima. igitur non hic. Secundo de actione et passione in quinto metaphysice. igitur non hic. Tertio de mixtura in 4° metaphysice. igitur non hic. **A**d primū dicitur potest de tactu esse dicitur. put est vniuersalis quibus sensuum: qui tactu sentit. Dicit vero: vt passio est corporis actiuorum passiuorumque: et miscibilia. **A**d secundum de passione et actione in metheororum dicitur: vt sunt differentie entis: quod diuiditur per potentiam et actum. Dicit vt sunt rationes corporum physicorum. **A**d tertium de mixtura agitur in quarto metaphysice. vbi ipso humore. at hic de mixtura. vt elementorum est.

Fere quidem igitur: quoadmodum et caeterorum nominum vniuersalium multipliciter dicitur. et haec quidem acquiuoce. Haec autem altera ab alteris et prioribus: sic se habet et de tactu. Verum principaliter dicitur est in habentibus positiones. Positio vero inest: quibus quidem et locus. Etenim mathematicis dandum est tactum atque locum: siue eorum vnumquodque separatum sit: siue modo alio.

Lō. cxxvi.

Nō tactus multipliciter dicitur: per talem videtur affirmare coniecturam: quod nomina fere omnia multipliciter dicantur. hoc est aut equiuoce: aut modo et ratione: ac ordine: vt analogia. Cum igitur tactus nomen dicitur: ideo videtur multipliciter dici. Dicit. Fere quidem igitur quoadmodum ceterorum nominum vniuersalium multipliciter dicitur. haec quidem equiuoce. Haec autem altera ab alteris: et prioribus: hoc est analogice: et tactus nomen sit quoddam: sic se habet et de tactu. et ita videtur multipliciter dicitur. **A**nimaduerte quod plures sunt res: quae nomina: ideo vt dicitur primo elenco: venit equiuocatio: vt nomen vbi imponeret pluribus rebus. Verum potest nomen aliquid reperiri vniuersalium: sed raro. ideo dixit fere omnia. Deinde declarat quae se tangunt proprie ac principaliter. Et quod sunt corpora: sic syllogizat. Quaecumque sunt in loco: corpora sunt: quae se tangunt: sunt in loco. igitur tangentia sunt corpora. quod tangentia sunt in loco. declarat d. verum principaliter nomen tactus dicitur est in habentibus positionem. Positio vero inest: quibus quidem inest et locus. et sic patet minor. Idem probat per exemplum. d. Etenim mathematicis dandum est tactus: atque locum: siue eorum vnumquodque separatum sit: vt Pythagorae aiunt: siue modo alio: hoc est in naturalibus constitutum: vt veridici dicunt. Ex hoc arguo sic. Mathematica sunt tangentia: et non nisi ratione qua corpora. igitur tangentia sunt corpora. Quaesitum forsitan an mathematicae res a loco abstrahant. quod sic videtur. nam abstrahunt a virtute conseruatiua rei locatae. igitur a loco. Dicit potest quod locus vno modo capitur physice alio modo mathematice per vltima superficie corporis

ambientis: a loco physico abstrahunt mathematicae. Non autem a loco mathematico.

Si igitur erit tangere vt prius determinatum est: habere videlicet vltima simul: ipsae vtriusque determinatae magnitudines se tangere: quaecumque habentes et positionem. Vltima simul habent.

Lō. cxxvii.

Secundo quod se tangentia simul vltima habeant: non alio probat. nisi quod se probasse in quinto physice auctorationis asserit. d. Si igitur erit tangere vt prius determinatum est quinto physice. habere. vbi vltima simul. ipse vtriusque determinatae magnitudines siue corpora se tangunt: quaecumque habentes et positiones. Vltima simul habent. Sic igitur habetur secunda definitionis pars.

Quia vero positio quidem inest ipsis: quibuscumque et locus inest. loci autem prima differentia est: sursum et deorsum: talia quoque aduersantia sunt: habebunt itaque se tangentia cuncta grauitatem: aut leuitatem: aut ambo: vel alterum. Talia autem sunt passiva et actiua. quare per haec esse apta se tangere. quorum (cum sint determinatae magnitudines) vltima simul sunt. ac existunt motiuae et mobiles ab inuicem.

Lō. cxxviii.

Quod tangentia sint actiua et passiva mutuo sic syllogizat: quaecumque sunt grauium aut leuium: sunt actiua et passiva: quaecumque se tangunt: sunt grauium: aut leuium. igitur quaecumque se tangunt: sunt actiua et passiva. quod tangentia sunt grauium aut leuium. probat. d. Quia vero positio quidem inest ipsis: quibuscumque et locus inest. Locum autem prima differentia est sursum et deorsum: talia quoque aduersantia sunt: omnibus ipsis acceptis veluti praemissis: dat minorem. d. habebunt itaque se tangentia cuncta: grauitatem: aut leuitatem. cuncta dico aut ambo ipsa tangentia: aut saltem alterum. quod dicitur forte propter eorum: quod igne tangit. non tamen graue est: aut leue. Haec est minor. Deinde sumit maiorem. talia autem sunt passiva et actiua. Tunc recolligit totam conclusionem. vbi igitur tangentia sunt corpora actiua et passiva. quorum vltima sunt simul. Haec enim proprio nomine tangentia dicuntur. cetera vero metaphysice.

Animaduerte vt in paraphrase Auerrois. committitur. colligitur: quod tactus duplex est. alter quidem mathematicus: ad quem sufficiunt duo: vt sit corpus: et quod illa simul habeant vltima. Physicus vero requirit tria: quod sit corpus: et quod eorum vltima sunt simul: et sint mutuo actiua ac passiva.

Quoniam vero mouens. non similiter mouet mobile. Sed alterum quidem necessario motum. et ipsum mouet. Alterum vero immobile existens. manifestum quod in agente ipso similiter dicimus. nam et mouens: aliquid agere aiunt. atque agens ipsum mouere.

Lō. cxxix.

Tractaturus Aristoteles questionem siue cuiusdam quaesiti solutionem. vbi vtriusque omne mouens agat: moueatque per contactum: et rursus vtriusque omne agens per contactum agat. Primo accipit inter agens et mouens conuenientiam. Secundo differentiam. Tertio res

propositam declarat. Inquit. quoniam vero mouens non similiter mouet mobile: cui applicatum est. Sed alterum est mouens: quod necessario quidem motum et ipsum mouet. hoc est quod in mouendo mouet: vt sunt motores physici: et corporei. Alterum vero immobile existens. hoc est quod in mouendo non mouetur. manifestum quod in agente ipso. similiter dicimus. Lucretius causam ait. d. nam et mouens aiunt agere aliquid atque agens ipsum mouere. **S**ed dices. quae est vis huius rationis: **R**esponderes quod est vis syllogismi sic. in mouentibus aliquid est mouens quod in mouendo mouetur. aliquid quod in mouendo non mouetur. sed agens est mouens. igitur agens est duplex. quod agendo patitur: et quod agendo non patitur. **S**ed contra. ex puris particularibus nihil sequitur. modo ambo sunt particulares. **D**icit potest quod sunt reducibiles ad vniuersales hoc modo. in omnibus mouentibus est aliquid quod primum immotum. Omnia agentia sunt mouentia. igitur in omnibus agentibus datur primum non patiens.

Dubo.
Rii?

Replica

Solo

Verum tamen differunt: atque id determinare oportet. Non enim potest omne mouens agere. Si quidem agens referimus ad patiens. Hoc vero est in quibus motus ipse passio est. Passio vero potest alteratio est sola. veluti album: et calidum. itaque mouere in pluribus est ipso agere.

Lō. cxxx.

Nunc differentiam inter mouens et agens: motumque et actionem accipit. Et inquit. Verum tamen differunt: atque subaudi differentiam illam determinare oportet. Non enim potest omne mouens agere. Si quidem agens referimus ad patiens. verbum referimus graece est antithesomen latine opponimus. verum hic transulit referimus: quia relatiua etiam opposita sunt. capiendum igitur agens vt refertur ad patiens: sic non omne mouens est agens. **N**ō declarat. d. Hoc vero. subaudi agens relatum ad patiens est: in quibus motus ipse passio est. hoc est vbi idem est motus et passio. Passio vero prout alteratio est sola: veluti album: et calidum. Et sic patiens relatum ad agens est alterabile terminum. et agens relatum ad patiens est alterans. Et actio et passio sunt: vbi motus est alteratio terminum. Propter quod infert. Itaque mouere in pluribus est ipso agere. Deus enim mouet: et non agit actione quae est alteratio: quando quidem omne agens proprie in agendo repatiatur. Vbi tamen agere pro efficere: et actio pro efficientia acciperentur: forsitan agens esset in plus ipso mouere: vt in metheororum dicitur est.

Illud igitur manifestum est: quod est quidem vno modo motiua mota tangere iam. alio vero modo non est. Verum determinato tactu simpliciter quidem: qui est habentium positiones: atque huius quidem motiui: illius moti. Abotui autem et moti. vbi adiuuices: in quibus agere erit: et pati erit.

Lō. cxxxi.

Accedit ad tertium quod propositum erat. vbi an omne mouens motum moueat. et an per contactum. et an se tangentia agant et patientur. Et primum quod infert est: quod vno modo quaedam motiua mota tangunt: et sic tangendo mouentur. quaedam vero non. sed mouent

et non mouentur: quaeque tangunt: et non tanguntur. Exemplum primi. intelligentie immotae mouent. Et haec tangunt intactae. Exemplum secundi. elementa mota mouent. haecque tangunt et tanguntur. Declarat tamen quae agentia repatiuntur cum tangunt. d. verum determinato tactu simpliciter (quod graece est catholu latine etiam vniuersaliter) qui est habentium positionem: vt corpus: atque huius quidem motiui. Illius vero motiui: motiui autem et moti. vbi adiuuices: concluditur quod in quibus agere erit. et pati erit. Et ita vult quod omne mouens tangendo per propriae contactus definitionem: in mouendo et agendo repatiatur. At tactus accipiendum metaphysice: aliquid est mouens per tactum: quod nec tangit nec mouet. Hoc est primum.

Est quidem igitur vt frequenter tactam rem: ipsam tangentem tangere. Nam et mouent mota fere cuncta: quae impedimento sunt: quibus et necessario videtur rem tactam tangentem tangere. Est vero vt dicimus raro motiuum tangere motum solus. rem tactam vero non tangere tangentem. verum quae mota mouent: cum eiusdem sint generis: de necessitate videtur esse: vt res tacta tangat.

Lō. cxxxii.

Concludit nunc quod vt in pluribus res tacta tangit rem tangentes: vtens syllogismo hoc. Omnia mota mouent fere. tactus res sunt motae. igitur omnes tactus res fere tangunt. Inquit. Est quidem igitur vt frequenter tactam rem ipsam tangentes tangere. Haec est syllogismi conclusio. Adicit maiorem. d. nam et mouet mota fere cuncta: quae impedimento sunt. graece est empo don. apud aliquos latine est quae in nostro conspectu sunt. nam et haec sunt elementa: quae sunt in nostro conspectu. quia infra sphaeram caelestem. et quae sunt nobis impedimento. quia per illa corrumpimur ac impedimur. Quibus et necessario videtur rem tactam tangentem tangere. Si igitur vt in pluribus quidem res tacta tangit. Deinde accipit ad idem secundam partem conclusionis. d. est vero vt dicimus raro: siue magis iuxta graecum aliquando: motiuum tangere motum solum. Rem tactam vero non tangere tangentem. quia solum hoc in caelestibus videtur. quasi tangens tertiam partem conclusionis. d. verum quae mota cum eiusdem sint generis: de necessitate videtur esse: vt res tacta tangat. Est igitur tota conclusio. vt in pluribus omne tactum tangit. vt in paucioribus tactum non tangit. vt in omnibus tactus tangit. in quibus genus materiae est commune. Primum patet: quia plura sunt. Tertium patet. quia omnia genere et materia conuenientia tanguntur et tangunt: agunt et patientur: mouent et mouentur. Et hoc erat 2° principale.

Quare si quid mouet immotum existens: fiet vt aliquid quidem solus rem tangat motam. Aliud vero minime. nam interdum dicimus tristantem nos ipsos tangere. Contra vero minime.

Lō. cxxxiii.

Ex omnibus ipsis concludit tandem rem tangentes esse aliqua: quae tangat terminum. aliquaque quae et tangit et tangitur. Motor quidem existens imotus: tangit intactam

ctus. Notoz vero motus tangit tactus. quod exem- plo testatur. nam contristans interdum nos in croze tangit. At contra nos ipsum minime. Animaduer- te qd verbum illud solum: no est in codicibus grecis: sed ad sensus expressione adieci. Itaq; extra vero mi- nime: no sic grece est: sed sic sonat: id sic trāstuli.

De tactu quidez igitur. eo. v3. qui in natu- ralibus. hoc sit determinatus modo.

co. cxxxiiij.

Quo de tactu in rebus naturalibus dixit: nūc epy- logat: que patent. Sed circa hęc querunt recen- tiores vtruz omne agens agit per contactum. Et qd non arguunt. Primo. quia magnes: ferruz trahit: nec tamen ipsum tangit. Secundo celum agit in centro terre. vbi nullus adest tactus. Tertio stelle in ge- nituris impingunt affectiones: tam. v3. ad actiones: qd ad externa: qd ad valozes. Et tamen non tangunt nos. Alexander apbrodisius tenet aliqd esse agēs physicum corporeum: atq; quantum agere posse in aliquod: nec ipsum tangendo: nec medium interce- pruz. Quod probat pmo. quia solis stella calefacit ignez propria sua in sphaera: tamen ozbes medios mi- nime. Secundo. quia pisce qui latine dicitur tor- pedo. a barbaris mortificator: manus stupent pisco- toris: quas non tangit. tamen nec rbete super. Et si contra ipsum Aristoteles adducatur: qui ait omne agens corporeum agere per contactum. Respondet ipse: verbum Aristotelis esse intelligendus vt iacet: nam ipse verificat illud soluz in elementis: vel ipsia: que per qualitates agunt elementarias: quo. v3. mo- do nec solis stella. calefacit. nec stupore quid super. Ad cuius etiam positionem sequitur primo aliquod agens posse in distans agere: non agendo in propin- quum. Itemq; aliquod esse agens: quod non fortius agit in partem propinquaz: qd remotam: vt intelligē- ti patet. Sed contra hanc positionez arguit The- mistius: et Auerroes secundo celi. cōmento. xly. et po- test argumētum sic formari. Omne mouens oportet esse simul cum moto. vt septimo physicorum demon- stratum est. Sed omne agens est mouens. vt in litte- ra diximus. Igitur omne agens oportet esse simul cū eo in quo agit. Tunc respondet ad argumenta Ale- xandri. Ad primum respondet Auerroes non solem ipm calefacere: sicut nec oculus videt. sed homo oculo videt. et celum totum sole calefacit. Modo celum tangit ignem: licz pars qua agit: eum non tangat. Si- militer non oportet agens qd agit per partem: vt illa pars agat in partes totius per priozes passo. cum illa pars non sit quod agit. sed quo totum agit in passuz. Ad secunduz respondet Themistius qd mortifica- toze super manus mediante rbete: quod non super. sed bene aliqua qualitate afficitur: que in rbete non est stupor. in manu vero stupor est. Ad quā positio- nem sequitur nullum agens physicum agere posse in remotum: quin in propinquum egerit. vnde et Auer- roes secundo de anima. cōmēto. xxxiiij. probat si va- cuum esset inter oculos et visile non posse fieri visio- nem. nam visile agit in dyapbanum lucidum inten- tionem coloris: quod dyapbanum a tali intentione actuatum agit in partem proximam. et illa sic actua- ta agit simili in sibi proximam: ita vt tandem ad oculo veniat. Non tamen oportet vt agens naturale agat fortius in partem propinquam qd in remotam. nam ignis ferrum distans calefacit magis qd aerem

medium. Sed dices. pono qd sit passuz vniforme: et cetera sint paria: vtrum agens naturale fortius: et citius agat in partem propinquaz qd in remotā. Sot- ticolę ac sophistę qd sic. probant. Primo quia agens melius applicatur parti proximę: qd remotę. Secun- do. quia actio in remotum procedit debilitando. vt patet per experientiam. et ratio est tacta in eo qd mo- do dixi de visione. Igitur in proximuz: cum nulla sit debilitatio: fortius agit. Tertio agens naturale agit per contactum. sed fortius tangit partem propioze: qd remotiozem. Igitur fortius agit et citius in partes propinquas: qd remotā. Sed hęc positio contra- dicit peripatheticis: et maxime Auerroei. qui de quo- libet generato ponit minimum et maximū. quod esse non posset: nisi agens eque cito: equeq; fortiter age- ret in propinquam: sicut in remotam partem.

Propterea ad argumenta. Ad primū diceret Auer- roes qd intra sphaeram minimi eque bene applicatur toti: et cuilibet parti: licz extra sphaerā illius: no eque. Ad secundum concedo actionem in remotuz: vl- tra. v3. sphaeram passionis minimi procedere debili- tando. At intra sphaeram eius equalis est processus. si processus dici potest: quando quidem sit actio sub- ita. Ad tertium per idem diceret qd intra sphaeram minimi licz non tangeret partem remotam: tamen quia intra sphaeram est minimi: eque fortiter agit in propinquam: sicut in remotam.

Tunc ad rationes. Ad primā respondet Auerroes. septimo physicorum. cōmēto decimo. qd magnes im- mediate alterat medium: quod affectum alteratiōe magnetis alterat ferrum: quod affectum ab illa mo- uet se ad illum. Ad secunduz responsio est eadem. Ad tertium solutio patet. stelle enim agunt in ge- nituraz qualitates que sunt impetus siue propensio- nes. Et has agit in medio. verum in medio non sunt impetus. In genitura vero sic: vt patuit de stupore. De qd tactu.

De actione vero et passione dicenduz de- inceps. Accepimus autez a prioribus sub- contrarios inter se sermones. Plurimi qui dem enim dicunt hoc cōcorditer qd. v3. nul- lum simile quidem patitur a simili. Luz no alterum altero actiuū magis sit qd passiuū. Existunt enim haec oia similiter similibus. dissimilia vero et differentia apta sunt inui- cem agere et pati.

Agere grece piein dicitur. pati vero paschein: hacte- nus de tactu: nunc de agere patiq; proponit. Est eniz omnis mixtio actio et passio non autem omnis actio et passio est mixtio. quare de actione et passione prius qd de mixtura. de actione et passioe apud veteres sunt duę positiones contrarię. prima. nullum simile pati- tur a simili. Probabant. Primo quia cum sint simi- lia: non videtur quare magis alterum agat: et alteruz patiatur. Secundo quia simile omne generatur: et exi- stit a suo simili. igitur nulluz simile patitur a simili. De qd est vna positio contraria. Inquit. de actione ve- ro et passione dicendum deinceps. accepimus a prio- ribus qui contrarios dixerunt sermones: subcontra- rios sermones: vt videbitur. Plurimi quidem enim dicunt hoc concorditer: qd. v3. nullum simile quidez

co. cxxxv.

patitura simili: sic sonat textus grecus: licet non sic- ster. Deinde tangit primā rationem. d. cum non alte- rum altero actiuum magis sit: qd passiuum. Secun- do idem probat. existunt enim hęc: et subaudi fiunt similiter similibus. dissimilia vero et differentia: apta sunt inuicem agere et pati. no autem seipsis esse: et fie- ri. De qd prima positione.

Item et quando minor ignis a plurimo corrumpitur. propter contrarietatem fieri illud aiunt. Et enim plurimum paucō con- trarium.

co. cxxxv.

Sed contra illam positionem aly instabant. nam ignis paruus a plurimo igne corrumpitur: vt expe- rientia docet. et tamen ignis paruus: et ignis magnus eiusde sunt speciei: et similes. Igitur potest pati simi- le a simili. Respondent paruū pati a plurimo ea ex parte qua contraria sunt: no ea qua similia. nam plu- rimuz et paucum cōtraria esse fatentur.

Democritus autem extra alios singula- riter dixit. Ait enim idem atq; simile esse: et agens et patiens. Non enim contingit alte- ra: et differentia ab inuicem pati. Immo si dissimilia entia agunt inuicem quicquā. Il- lud non quatenus altera: sed quatenus eis commune aliquid inest: accidere ipsis di- cimus. Quae quidem igitur enarrantur: tot sunt.

co. cxxxvi.

Alius sermo illi contrarius est: omne simile pati a simili. Probabat autez Democritus istud per illud diuulgatum: qd omnis actio fit a simili: ob quod Pla- to ideas cogitur ponere. vt. v3. simile a simili prode- at. Et cum opponebatur Democrito non nulla dissi- milia agere et pati inuicem. vt calidum a frigido. Re- spondebat illud esse: non quatenus cōtraria: sed qua- tenus similia ac in quodaz commune conuenientia: vt dicemus. Sunt igitur duo sermones inuicem con- trary. primus. nullum simile patitur a simili. secun- dus. omne simile patitur a simili: et de agere etiam fi- unt sermones tales. Primus. omne agens agit in si- mile. Secundus. nullum agens agit in simile. Quae dicit patent.

Videntur vero hoc modo dicētes subcō- traria sensu dicere. Causa autem contradi- ctionis est: qd cuz decebat aliquod totū spe- culari: partem aliquā dicunt ambo.

co. cxxxvii.

Proposuit Aristoteles opiniones antiquozum. Et dixit illas sub forma contrarietatis: nunc eas habe- re sensum subcontrariarū declarat. Ubi animad- uerte qd duę positiones possunt dici fm materiaz contrarię: que fm formas sunt subcontrarię. Ut hęc. omnis homo est albus: nullus homo est albus. Am- bę enim hęc materia et terminozum positura vniuer- sales econtrario sunt: et sic contrarię. At sensu et signi- ficatione siue forma sunt subcontrarię. quia omnis homo est albus. pro quanto omnis scythas est albus: nullus homo est albus pro quāto nullus ethiops est albus. modo hęc sub sensu subcōtrario verę sunt. Sic in proposito hęc. omne simile patitur a simili. et nullū simile patitur a simili: terminozum quidem positu- ra et materia: contrarię sunt: quo in sensu non sunt ve-

re. At sensu: forma: et significatiōe: sunt subcontrarię: vt videbitur. Dicit. Videtur vero hoc modo dicen- tes subcontraria sensu dicere. Verbum illud sensu: grece est pbqnestbe: latine apparere: at apparere pro sensu spe accipitur: vt hic. Reddit causam. d. Causa autem contradictionis est: qd cuz decebat aliquod to- tum et vniuersale speculari: et illi sensuz ascribere: par- tem aliquaz in sensu dicunt ambo illi sermones. Igitur significatione sunt particulares. et terminozum positura vniuersales.

Enim simile penitus: et omnino idem: rationale non est pati aliquo modo a si- mili. Quid enim magis alterum erit actiuū qd alterum?

co. cxxxviii.

Ad declarandum subcontrarietatem illozū sermo- num. accipit primo qd simile penitus et omnino idēz: rationale non est pati aliquo modo a simili: et sic ac- cipit primo qd actio et passio non fiunt ratione simili- tudinis. Et syllogismus sic componit. in omni actio- ne et passione vnum est magis actiuum alterum ma- gis passiuum. in similibus omnino et penitus ydem: nihil est magis actiuum: qd passiuū. aliter non essent omnino similia: et eadem. igitur in similibus et peni- tus ydem non est actio et passio. De syllogismo tan- git vim minoris per admirationez: siue interrogatio- nem. d. quid enim magis alterum erit actiuum qd al- terum in similibus: quasi dicat nullum.

Et si a simili pati aliquid est possibile: et idem a seipso. Et sic his se habentibus ita: nequaquaz aliquid erit incorruptibile: aut immobile. Siquidem simile quatenus si- mile actiuum est. Nam se ipsum idem mo- uebit omne.

co. cxxxix.

Secundo arguit ad idem. si actio et passio est inter aliqua ea parte qua similia: tunc vbi maxima erit si- militudo: maxima erit actio et passio. Sed summa simi- litudo est eiusdem ad se. Igitur maxime idem ager in seipsum. sed deus: et ceterę substantię sunt maxime sibi ipsis eadem. Igitur maxime agentes in se. Et sic nihil prius erit incorruptibile: nihilq; immobile. quando quidem deus et ceterę substantię abstractę agunt in se. Sunt qui dicunt rationez hanc friuo- lam esse: argumento qd eiusdem ad se non est summa et maxima similitudo. Quādo quidem similitudo sit relatio: que requirit differentiam relatiuozum. Sed mihi non placet. Nam si idēz in se no ageret. hoc est. quia ad actionem et passionez aliqua requiretur di- uersitas: sed diuersitas ē dissimilitudo apud omnes. Igitur agens ageret ratioe dissimilitudinis. et sic ha- betur: qd petebamus. Quę dicit: patent.

Et omnino alterum: et nullatenus idem: similiter. Non enim patitur albedo a linea: aut linea ab albedine: nisi fm accidens. vt- pote si accideret albam vel nigram esse li- neam. Non enim extrahuntur inuicem na- tura: quaecunq; neq; contraria: neq; ex cō- trariis sunt.

co. cxl.

Secundo ostendit qd dissimilitudo non sit causa actionis et passionis hoc est qd dissimilia ea parte qua dissimilia non agunt: nec patiuntur. Et ratio sic com-

ponitur: si dissimile quatenus dissimile agit aut pati-
tur a dissimili: tunc quodlibet dissimile pateretur a
quolibet dissimili. Consequens destruit per exemplum
et per rationem. Per exemplum quidem. d. Non enim
patitur albedo a linea: aut linea ab albedine: nisi secundum
accidens. utpote si accideret albam vel nigram esse
lineam. Per rationem vero. d. Non enim extrahuntur
in uicem natura: quocumque neque contraria: neque ex
contrariis sunt. Et sic oportet esse contraria que se ex-
trahunt et agunt: aut ex contrariis. Non igitur quodli-
bet ex quolibet fit. Et sic patet consequentis impossi-
bilitas. Et consequentia sic potest deduci. si causa actio-
nis et passionis est dissimilitudo: ubi referuatur dissi-
militudo: in illis omnibus seruatur actio et passio: et sic
quodlibet dissimile fit a quolibet dissimili.

Sed quoniam non quodlibet natura est pa-
ti et agere. sed quaecumque aut contraria sunt:
aut contrarietatem habent: necesse est agens
et patiens genere quidem similia esse atque
eadem: specie vero dissimilia: et contraria.
Natum est enim corpus a corpore: humor
ab humore: color a colore pati. et omnino
vniuersum ab vniuerso. Huius autem cau-
sa est quod contraria in eodem genere cuncta
sunt. Agunt vero et patiuntur contraria.

Tertio ostendit actionem et passionem fieri ratio-
ne similitudinis dissimilis: aut dissimilitudinis similes
hoc est quod agens et patiens debent esse similia dissimi-
lia: aut dissimilia similia. Ad cuius deductionem pe-
tit unum. scilicet quod agens et patiens sunt genere conue-
nientia: specie discrepantia. Syllogizatur sic. contraria
sunt genere conuenientia specie differentia. agens et
patiens sunt contraria. igitur genere conuenientia:
et specie differentia. Primo accepit minoris vim. d.
quoniam non quodlibet natura est pati. subaudi a quo-
libet: et agere in quodlibet: sed quocumque aut contraria
sunt: aut contrarietatem habent. hoc est minor. Infert
conclusionem que erat petitio. d. necesse est agens: et
patiens: genere quidem similia esse atque eadem. spe-
cie vero dissimilia et contraria. Probat minor per
inductionem. d. natum est enim corpus a corpore: ut
ignis ab aqua. humor ab humore: ut cholera a phleg-
mate: color a colore: ut album a nigro pati. Et vniuersaliter
ac omnino vniuersum ab vniuerso. Tunc re-
petit totum syllogismum. d. Causa autem est quod con-
traria in eodem genere cuncta sunt. Hoc est maior.
Agunt vero et patiuntur contraria. hoc est minor. Igi-
tur. subaudi agens et patiens eiusdem generis sunt.
Hec est petitio. que dixit corpus a corpore pati: et co-
lorem a colore: et humores ab humore: exempla sunt.
non autem vera nisi pro quanto in eis sunt virtutes prima-
rum qualitatum: ut expositus nouus ait.

Quare aliquo quidem modo esse eadem
agens et patiens necesse est. Abodo pro alio
altera atque inuicem dissimilia.

Ex hac petitione infert propositus. d. quare aliquo
quidem modo esse eadem agens et patiens necesse est.
modo vero alio altera atque inuicem dissimilia. Et sic
actio et passio fiunt ratione similitudinis dissimilis:
vel dissimilitudinis similes ut accepit.

Quia vero et patiens et agens genere ea-

dem sunt: et similia. Specie vero dissimi-
lia: talia autem sunt contraria: manifestum
quod actiua et passiuua inuicem sunt: contraria
et media.

Ex data conclusione dat aliam: que ex dictis sic de-
ducitur. dissimilia specie: et genere similia sunt contra-
ria aut media. agens et patiens sunt genere similia:
specie differentia. igitur agens et patiens sunt contra-
ria aut et media. Quod dicitur patet. Sed ambigens:
quia videtur Aristotelem vsum esse in hoc circulo.
Nam probauit primo agens et patiens esse genere si-
milia et specie dissimilia. propter esse contraria: et me-
dia. At nunc contra propter esse genere similia specie
dissimilia probat ea esse contraria et media. Et sic est
vltus syllogisticus conuersionis. ut dixit primo poste-
riorum. et secundo priorum. Dicitur potest circulum
non esse: nisi in eadem specie syllogismi: ut quando
ambo sunt demonstratiui: ut dicit Themistius. No-
do dum probauit agens et patiens esse genere similia
specie dissimilia: demonstratione vsum fuit. At contra-
rium infert propter ea esse genere similia specie dissi-
milia: quod sint contraria et media. syllogisticum tamen pces-
sit. non autem demonstratiue. Propterea statim subiun-
git rationes ad hoc sufficientes. Et sic non commisit cir-
culum. que dicitur patet.

Etenim vniuersaliter corruptio et genera-
tio in his sunt.

Conuersionem dictam sic syllogizat. generatio et
corruptio sunt in contrariis et medijs. agens generat:
patiens corrumpitur. igitur agens et patiens in con-
trariis sunt et medijs. De ratione accepit maiorem tan-
tum. et sermo patet.

Ideoque rationale est iam ignem ipsum
calefacere: atque frigus frigefacere: et vni-
uersaliter actiuus sibi ipsi assimilare patiens.
Nam agens et patiens contraria sunt. et ge-
neratio in contrarium est. quare necesse est
patiens in agens transmutari. Nam sic erit
in contrarium generatio.

Dactenus quod actio et passio non ratione similitudi-
nis sunt. nonque ratione dissimilitudinis. sed ratione
similitudinis dissimilis esse declarauit. nunc quod actio
ipsa principaliter ratione similitudinis fiat: et passio
ratione dissimilitudinis. declarat ex dictis. d. Ideo-
que rationale est iam: ignem ipsum calefacere: atque
frigus frigefacere: et vniuersaliter actiuum sibi ipsi
assimilare patiens: et sic actio ratione fit similitudi-
nis. Quod vero passio ratione dissimilitudinis. declarat
d. nam agens et patiens contraria sunt. Et generatio
in contrarium est: veluti in id in quod conuertitur. qua-
re necesse est patiens in agens transmutari. Nam sic
erit in contrarium generatio. igitur patitur vniuersumque
principaliter propter dissimilitudinem.

Itaque et secundum sermonem non eadem dicen-
tes: oportet ambos similiter eandem tange-
re naturam. Dicimus enim pati interdum
quidem subiectum: ut sanari homines. Et
calefieri et frigefieri: et cetera eodem mo-
do. Interdum vero calefieri quidem frigi-

L. c. cxliij.

du: plebra

Solu:

L. c. cxliij.

L. c. cxly.

dem. frigefieri calidus: quae ambo sunt ve-
ra. Eodem autem modo et in agente. In-
terdum quidem enim hominem dicimus
calefacere: interdum vero calidum. Nam
ut materia quidem est pati. Et vero contra-
rium: est agere.

Dis determinatis ad sermones antiquorum veri-
ficados conuertitur. Et primo accipit quod antiqui ser-
mone differunt: pro quanto aliqui dixerunt vnum co-
trarium alij aliud. Conueniunt autem vel coguntur co-
uenire in re: quia ambo tangunt hoc commune natura-
licz alio modo. nam alij formam: alij materiaz inspe-
xerunt. Inquit. Itaque et secundum sermonem non eadem: im-
mo diuersa dicentes subaudi in codice greco: oportet
ambos similiter tangere naturam. subaudi in greco
eandem: saltem secundum genus. Ad huius conuenientie de-
clarationem permittit distinctionem et causaz distin-
ctionis. d. Dicimus enim pati interdum quidem subie-
ctum ut sanari hominem: et calefieri et frigefieri: et ce-
tera eodem modo. Interdum calefieri quidem frigi-
dum: frigefieri calidum: que ambo sunt vera ratione
diuersa: ut dicit. Eodem autem modo et in agente. In-
terdum quidem enim homines dicimus calefacere.
Interdum vero calidum. Causaz huius distinctionis
affert. d. nam ut materia quidem est pati: subaudi pri-
mo et per se. Ut vero contrarius: subaudi in greco co-
dice est agere primo et per se. Et sic materie per se est
pati: cuiuslibet ut materia participat. Contrary et for-
me agere: et cuiuslibet ut forma et contrarietate partici-
pat. Hec est distinctio: et causa distinctionis.

Respicentes quidem igitur in illud: oportet
agens et patiens habere se ut idem asse-
uerauerunt. In altera vero: contra.

Unde dissensus inter hos emerit: apponit: volens
illos dixisse simile pati a simili: respicientes materia-
m. que vna est et eadem in agente et patiente. Illos ve-
ro dissimile a dissimili respicientes contrarium siue
formam. conueniunt tamen quia primi tangentes ma-
teriam: et alij formam: ambo tangunt ratione quadam
generalis naturam: cuius natura dicatur de materia et for-
ma. Itemque conueniunt: quia tam subiecto siue mate-
rie: que forme siue contrario competit agere et pati. Ve-
rus ignorantes differentiam inter per se: et per accidens:
in hos errores deuenere. qualis possit esse antiquorum
verificatio: nunc patet.

Eodem autem modo de actione passio-
neque ipsa agendum est: quo quidem et de
motu et motione. Nam et mouens ipsum
dupliciter dicitur. In quo enim est motus
principius: hoc mouere videtur. Principius
enim est causarum primus. Rursus et pro-
ximus mobili et generationi. Similiter autem
de agente. Dicimus enim et medicum sa-
nare: et vinum.

Volens Aristoteles declarare ordinem in agenti-
bus: accipit distinctiones agentium. et vult quod vti mo-
uens est duplex. primum quidem. vnde est omnis mo-
tus principius: principius dico: quod est causa causarum.
est et mouens proximus ipsi moto: et ipsi generationi:
sic agens duplex est. primum et proximum. primum qui

dem in curatioe ipsa medicus est. vnde curatiois mo-
tus principium. Proximus vero vinum est maxime
in cura casus virtutis: qua sincipim vocat. An-
maduerte quod verba illa de motu et motione grece sunt
cineisthe: et cinin: hoc est de moueri et mouere: que cum
latina non sint: transluli pro moueri motu: pro moue-
re motione. Itemque verbum illud proximum grece
est esebaton latine vltimus: quo in sensu non esset ita
clarum: ideo transluli proximum. reliquum patet per se ipsa.

Primum quidem igitur mouens: nihil pro-
hibet: in motu immobile esse. In quibusdam
autem est et necessarium. nam proximus in
mouendo mouetur. In agente quoque pri-
mum quidem impassibile est. Proximum ve-
ro ipsum est et passibile.

Nunc ordinem concludit in agentibus: et vult esse
ita in agentibus: ut mouentibus. Nam ut primum mo-
uens in mouendo non mouetur. Et proximum mo-
uens in mouendo mouetur. Sic primum agens in age-
do non patitur. proximum vero agendo patitur. In-
lud verbis naz: grece est de: sed transluli sic. quia gre-
ca series illud exposcit. Itemque verbum illud quoque:
similiter grece est de: sensus tamen est ille.

Quaecumque enim eandem non habent ma-
teriaz: impassibilia existentia agunt. ut me-
dicinalis. Ipsa enim sanitatem agens: nihil
patitur eo ab ipso: qui curatus est. At ciba-
rium agens: ipsum quoque patitur aliquid.
Aut enim calefit: aut in frigidatur: aut tale
aliud simul agens patitur. Est autem medi-
cinalis quidem veluti principium. Cibarium
vero proximum ac contiguum.

Latini litterarum grecarum ignari textum hunc:
quemadmodum et ceteros peruertunt: scpe enim quod
in textu est conclusio: apud ipsos fit premissa: quod
petitio interdum faciunt conclusionem. vnde ita co-
torquent Aristotelem: ut non expositores dici me-
reantur. sed perueriores. Videtur igitur Aristoteles
probare syllogismo: que proxime dixit. ut etiam Auer-
roes: et si barbarus sit: in paraphrasi sentit. et sic com-
ponitur. agentia passiuua conueniunt in materia cum
passis. primum mouens et primum agens cum passis
in materia non conueniunt. igitur agendo vel moue-
do impassibilia sunt. Aut sic. quecumque non habent ma-
teriam communem: impassibilia agunt. sed primum mo-
uens ac primum agens communem non habent mate-
riam. igitur impassibilia agunt. Itemque secundus syl-
logismus de proximis agentibus sic componitur: que-
cumque materia communem habent passibilia agunt. pro-
xima mouens et agens communes habent materia. igitur
passibilia agunt. De prima ratione tangit maiores
d. Quocumque enim eandem non habent materia im-
passibilia existentia agunt. hoc erat maior. qua exem-
plo probat. d. ut medicinalis. vs. ars. Ipsa enim sani-
tatem agens: nihil patitur eo ab ipso qui curatus est.
Deinde tangens vim syllogismi de primis agentibus
inquit. at cibarium agens: ipsum quoque patitur aliquid.
Aut enim calefit aut in frigidatur. aut tale aliud simul
agens patitur. Ex hoc vult habere hanc maiorem. vs.
omne agens conueniens in materia cum passio agens
patitur. Et quia accepit medicinam loco agentis pri-
E 4

L. c. cxliij.

L. c. d.

Contra ig-
ros greca

mi. Et cibarium loco agentis primi: verificat exem-
plum. d. Est autem ars medicinalis quidem: veluti prin-
cipium primum. Libarium vero proximum ac conti-
guum. Et sic per loci presentis expositio. ¶ Animad-
uertere ut ex paraphrasi Auerrois colligitur quod medi-
cina differt genere materie a sanitate. nam materia
sanitatis sunt humores. Et materia medicinarum est ani-
ma medici. Unum vero cum sanitate conuenit in ma-
teria: pro quanto est quoddam humidum aptum con-
uertere in humores.

Quaecumque quidem igitur in materia non
habent formam: haec quidem actiua sunt
impassibilia. Quaecumque vero in materia.
haec passiuua sunt.

Lc. cli. ¶ Nunc aliam videtur afferre conclusionem: verum haec
vniuersalior est ea quam proxime adiecit. Nam vlti-
mo concludit quod quaecumque in materia non habent formam. haec sunt
actiua impassibilia. Contra vero quaecumque in materia habent
formam. haec omnia subaudi passiuua sunt. Ecce quo mo-
do haec conclusio vniuersalior est.

Materia quidem enim dicimus simili-
ter ut ita dicam eandem esse quorūlibet op-
positorum veluti genus existens. At possi-
bile calefieri: id est quod presente et appropi-
mato calido: necessario calefit.

Lc. cli. ¶ Quidam non fecerunt differentiam inter materiam communem
et materiam proximam. et sic credidere agenti et patienti esse
materiam vnam proximam communem. Exponit igitur se et quid
per materiam communem: quidue per proximam intelligat. de
clarat. d. Materiam quidem enim dicimus similiter ut ita
dicam eandem esse quorūlibet oppositorum veluti ge-
nus existens. Et sic materia communis est vti genus: ut dicit Auer-
roes. xv. metaphysicorum. cōmēto. xlii. et primo metaphy-
sicorum. cōmēto. xvii. At possibile calefieri hoc est materia
proxima: id est quod presente et appropiato calido siue
agente: necessario calefit siue patitur. accipit calefacti-
bile loco cuiuslibet materiae proximae. Hanc doctrinam posuit
Auerroes in. vii. metaphysicorum quod materia communis est: quae in-
diget pluribus motoribus: ut exeat in actum. At ma-
teria proxima vno tantum. Sic igitur oportet agens quod
patitur conuenire in materia cum passio: non quidem pro-
xima: sed communi ac generica.

Ideo vbi dicitur est: actiuorum haec qui-
dem impassibilia sunt. Illa vero passibilia.
atque sicuti in motu: eodem modo et in acti-
onis se habet. Abouens enim primitus immobile
est. Et in actiuis agens primum impassibile est.

Lc. clii. ¶ Repetit conclusionem: quam dixit de ordine agentium
et mouentium: et quae dicitur patent.

Est autem causa actiua: ut vnde motus
principium. Cuius vero gratia: non actiua.
Ideo sanitas non actiua est: nisi secundum similitu-
dinem. Etenim dum patiens est aliquo agen-
te: fit aliquid quidem. At habitibus presen-
tibus nihil fit: sed est iam. Spes vero et per-
fectiones habitus quidam sunt. Materia ve-
ro quatenus materia: passiuum quid.

Lc. clii. ¶ Volens Aristoteles ponere doctrinam inter agens se-
paratum a materia: et concretum cum materia: praemittit diuisio-

nem quatuor causarum. Sunt enim quatuor causa: ut agens
et finis forma materia. sed quae apud quosdam finis videtur
esse agens: inter finem et agens ponit differentias. Pri-
ma. agens est vere principium motus. Finis vero figura-
liter mouet. Secunda. agens est principium motus. finis est
terminus motus. Nam dum patiens est: et agens sibi ap-
plicatum: actio est et passio. At habitibus et finibus presen-
tibus in materia nihil fit: sed est iam. igitur finis est termi-
nus motus. species siue formae et perfectiones sunt ha-
bitus quidam materiae. Nam vero quatenus materia: passiuum
quoddam. haec de quatuor causis.

¶ Ignis quidem igitur habet in materia cali-
dum. At si fit quoddam separatum calidum:
hoc vti quod nihil patitur. hoc quidem forsitan
separatum esse impossibile est. Verum si ali-
qua talia sunt: in illis verum erit quod dictum
est. quid quidem igitur actio et passio sunt:
quibusue existant: propter quid quoque: ac quo
modo determinentur hoc modo.

Lc. cli. ¶ Nunc differentiam colligit inter agens separatum et con-
cretum: et vult agens separatum nullatenus in agendo pati.
At concretum contra agendo patitur. Haec in exemplo
de calido exponit. d. Ignis quidem igitur. subaudi finis rei
veritatez habet calidum: hoc est formam in materia. ac-
cepit proprium loco formae: quae forma latet. non ut Alexan-
der credit calidum est forma ignis. Et sic reuera ignis
formam habet in materia. at si fit: per casum: quoddam separa-
tum calidum. hoc vti quod nihil patitur. et quasi corrigens
se: adiecit hoc quidem forsitan separatum esse impossi-
bile est. Verum si aliqua talia sunt: ut intelligentia. in
illis verum erit quod dictum est. vbi agendo non patitur.
quasi igitur arguat si agens est separatum: agendo non
patitur. sed sunt agentia separata. igitur illa agendo
non patiuntur. Tunc patet per contrarium: quod agentia
concreta agendo patiuntur. ¶ Animaduerte apud
Auerroem in libro de suba orbis. quod primum mouens et
primum agens: quod primum alterans vocat. Lueniunt
primo quod ambo agunt non passibilia. Secundo quod am-
bo agunt primo et independenter. At differunt. nam pri-
mum mouens nulla specie motus mouetur. At primum
agens saltem latere circumfertur. Secundo. primum
mouens nec est corpus nec virtus in corpore. At pri-
mum agens est corpus: ut celum virtute solis: quae est
eius praecipua pars. Causa differentiae est: quod mouere
est vniuersalis quodammodo operatio: cum de opera-
tionibus solus motus possit esse aeternus: non a certo te-
pore: nec a certo loco non certis qualitibus. At actio
et passio cum sint alterationes: alteratio vero sit ope-
ratio particularis ac signata. illa ab incorporeo vni-
uersali per essentiam praecedit. haec a corporeo et particu-
lari praecedere debet. Itemque alteratio praesupponit motum
localem. igitur primum alterans potest esse motus localiter.
At primum mouens immobile penitus. Tunc epilogat. d.
quid quidem igitur actio et passio sit: quoniam alteratio-
nes: quibusue existant: quoniam in similibus dissimi-
libus. propter quid quoque: quod propter materiam et formas
et quomodo: quod cum reciprocatioe actionis et reactio-
nis sit determinatum hoc modo.

¶ Quo modo non possit hoc accidere: rur-
sus repetamus. quibusdam quidem igitur vi-
detur pati vnum quodque quotiens per meatum
quosdam: agens ipsum principale ac proxi-

num penetraverit. quo est modo: et videre
et audire. insuperque ceteros omnes per sen-
sus nos sentire inquirunt. quo etiam visio-
nem fieri et per aerem: et aquam. atque per
spicua dicunt eo. vbi quod meatus habet pro-
pter paruitatem quidem inuisiles. propter
turmam vero et densos: et quoniam magis transpareret

Lc. cli. ¶ De actione et passione quatuor problemata siue que-
sita terminauit: ut in epologo patuit: nunc vero de me-
dio agendi: ac patiendi dicere proponit. vnde ait Quo
modo vero possit hoc accidere rursus dicamus. siue re-
petamus: haec est intentio. Tunc primo narrat positionem
Empedoclis: qui voluit actionem et passionem fieri per
meatus quosdam reptos in passio: qui graece potest di-
cuntur. Inquit. quibusdam quidem igitur videtur pati vnum.
quodque quotiens per meatus quosdam: agens ipsum
principale ac proximum penetraverit: et sic medium
actionum ac passionum meatus sunt patientis corpo-
ris: vbi penetraverit: graece est eisthotos: latine intran-
te: siue ingrediens: eiseimi enim graece. intro latine est: ve-
rus ut clarius esset: transstuli penetraverit. Subscribit
per eiusmodi meatus eos dixisse non modo passiones ef-
ficere: sed sensationes. et transparentias. propterea inquit.
quo modo. vbi et videre. et audire. insuperque ceteros omnes per
sensus nos sentire inquirunt. et sic medium sensationum
meatus esse finerunt. Idem et in transparentibus addi-
dere quod subscribit. d. quo etiam fieri visionem et per
aerem et aquam: atque per cuncta perspicua. subaudi in
graeco dicunt: et sic medium transparentium meatus sunt:
quod vero per aerem et aquam et cetera id genus transpa-
rentia magis fiat: dupliciter declarat primo dicens. eo
vbi quod meatus habent propter paruitatem quidem in-
uisiles. propter turmam ac multitudinem et densos. ver-
bus turmam graece est stichon: nam stichos graece. lati-
ne est turma: acies: ordo: ego transstuli turmas. ut op-
positum paruitati. Secundo idem declarat. d. et quo-
niam magis transparentia: nam illa corpora sunt mag-
gis perspicua ceteris. Sunt qui ex his formant rationem
pro positione antiquorum: quod eo modo fit actio et pas-
sio reales: quo et intentionales: sed actiones intentio-
nales fiunt per meatus: igitur et reales: minor est de-
clarata in sensationibus et transparentibus: res haec bo-
na est: tamen Aristotelis expositio est ut diximus.

¶ Quibusdam quidem igitur ita in quibusdam que-
admodum et Empedocles assignauerunt:
non tantum in actionibus et passionibus: sed
etiam ea misceri aiunt: quorūcūque meatus in-
uicem commensurantur.

Lc. clii. ¶ Quod etiam in mixtione dixerunt obiter adiecit: ut de
alijs addidit. Inquit. hi quidem igitur ita in quibus-
dam quemadmodum et Empedocles assignauerunt: non
tantum in actionibus et passionibus: sed etiam ea mi-
sceri aiunt: quorūcūque meatus inuicem proportio-
nales sunt. ¶ Animaduerte meatus esse proportio-
nales: siue commensurabiles: quando equi quati sunt:
nam tunc actio et reactio: passioque etiam equales fiunt:
quo fit: ut maxima inde emergat mixtura: quotiens
vero continentia inaequales fuerint: mixtura erit in-
firma: ac pauca. Haec de prima positione.

¶ De omnibus autem maxime compendio-
se et breui verbo Democritus et Leucip-

pus definiunt: id ipsum asserentes esse prin-
cipium: quod quidem est secundum naturam.

Lc. clii. ¶ Haec est secunda positio Democriti et Leucippi: qui
de agere et pati: generatione et corruptione: auctione et
iminatione: ac de alteratione: ceterisque motibus eo-
dem simplici definiunt verbo: effici enim generatio-
nem dixerunt: quotiens corpora minima indiuidua
de nouo congregantur: contra vero corruptionem: quod
do disgregantur: tunc vero alterationem: quando cor-
pora illa positura alternantur: et anteriora si poste-
riora fierent: aut e contra: qua ratione corpora ipsa phy-
sica pati aiunt: quando vel in minimis his alternan-
tur: vel per eorum congregationem: aut disgregatio-
nem transmutantur: actionem vero esse: quia haec sic
mutantur: et sic agere est aut illa congregare: siue dis-
gregare: aut illa euertere: pati contra est aut in illis eter-
ti: aut per illa congregata effici: et sic vna solutione sal-
uant omnes motus: quae dicitur patent. Vocat Aristote-
les more Democriti minimum corpus indiuiduum
principium secundum naturam: quia eo etiam fiunt natura-
les generatio et corruptio: itemque est ut materia: quae
proprie est natura.

¶ Antiquorum sane quibusdam visum erat
de necessitate ens vnum esse: et immobile.

Lc. cli. ¶ Nunc ut omnes sentiant positionem narrat antiquo-
rum philosophorum: Parmenidis. vbi et Dellissii: qui negaue-
runt entium distinctionem: et omnia entia mundi po-
suerunt vnum ens et immobile: et sic negant motum: et
actionem et passionem: et ceteros id genus: et sic apud
eos ociosa est questio: de medio agendi: siue patendi: quoniam
quidem nec sit actio nec passio: nec motus aliquid: ver-
bum visum erat graece est edoxe: quod cum id sonet
latine: transstuli visum erat.

¶ Nam vacuum quidem nihil est: plenum
enim tantum existit: potest autem moueri ni-
hil: nisi vacuum separatum sit.

Lc. cli. ¶ Pro illa positione arguit. si aliquid mouetur: oportet va-
cuum esse separatum a pleno. non enim potest corpus mo-
ueri in pleno: quod tunc esse penetratio. destruitur. d. si
vacuum non est: igitur nihil mouetur: de ratione primo ponit ob-
structionem persequens. d. nam vacuum quidem nihil est: ple-
num enim tantum existit: quod nihil non plenum existit: tunc
ponit enthymema. d. potest autem moueri nihil: nisi vacuum
separatum a pleno sit: haec res quarto auscultationis
physicorum disputata est: ideo nunc satis.

¶ Itemque plura non sunt: cum non sit di-
stinguens.

Lc. cli. ¶ Secundo arguit. entia non sunt plura: igitur motus non est:
tenet enthymema: quod motus supponit distinctionem
inter mouens et motum: et inter terminum a quo: et termi-
num ad quem: assis probat. quod ablata causa distinctionis: auferretur
distinctio: sed distinctionis causa est vacuum: quod tantum res
sunt vnum: quod diu inter eas nulla est vacuitas. quare
si vacuum non est: nec distinctio erit. quare omnia erunt
vnum: quod erat antecedens.

¶ Refert autem hoc nihil: si quis putet non
continuum esse omne: sed sectum contigu-
um: apparentibus pluribus: et vacuum ni-
hil esse.

Lc. cli. ¶ Soluet forte quispiam quod vniuersum ipsum est con-
tiguum sectum: non autem continuum: et hoc quod mul-
ta videntur esse. contra obicit: quia si vacuum non

est: tatum est vniuersum esse contiguum: quantum continuum in re ipsa: licz voce differunt: et hoc quia: depro vacuo: aufertur causa distinctionis: et sic ad huc stat argumentum.

Si quidem enim vndiqz diuisum sit: nihil erit vnum: quare nec plura: sed vacuum erit totum: at si parte quidem sic: parte vero non: figmento simile videbitur: ad quantum enim vsqz et propter quid: ipsius totus hoc quidem sic se habet: et plenum est: illud vero diuisum.

Contra responsonem datam obicit: quia aut vniuersum ipsum est vndiqz diuisum: aut nihil alicubi est diuisum: aut parte aliqua diuisum: parte aliqua non diuisum: si vndiqz diuisum: nihil erit vnum: quia si alicubi vnum: non vndiqz diuisum. Si non est eius aliquod vnum: nec plura erunt: nam plura sunt vni et vnum: si non plura: omne erit vacuum: quia nec vnum: nec plura: at si nullibi diuisum: totum erit plenum: et vnum: et habetur intentum. Si parte quidem vnum sit: parte diuisum: hoc videtur voluntarium: quia nulla est causa: quare hoc sit vnum et plenum. Illud diuisum et vacuum: et sic de ratione destruit primum: et tertium datum: pretermittit autem scdm: quia est per se manifestum. Animaduertendus qd omne quod grece pan dicitur: totum quod etia apud eos olon: et ens: quod grece on dicitur: et vniuersus siue mundus: siue omnia entia: siue aggregatus ex omnibus multiuoca sunt: apud Parmenides et mellissus idem importantia: et cum crediderit distinctiones rerum esse interuallum rei a re: interuallus vero cenon siue vacuus quod idam videtur: subtrahentes ab vniuerso vacuum: subtraxerunt: et interuallum: et inde distinctionem: quo fit vt omnia vnum plenum esse ens et immobile: qua rez latius alibi Aristoteles distingit.

Adhuc autem similiter apparente: necessarium erit motum non esse.

Dici possunt duo ad argumentus: vel qd omnia sint plena: similiter vel quod omnia vacua: contra arguit. Adhuc autem similiter apparente vniuerso: aut qd totum plenum: aut qd totum vacuum: necessarium erit non esse motum. Si plenum quidem: patet qd non: aliter penetratio esset. si vacuu sit omne: tunc nec erit mouens: nec motum: quia vacuum oes: et sic nec motus: hoc mihi videtur de textu. tu vero considera.

Ex ijs quidem igitur rationibus tamqz rationem sequi deceat: quidam dicunt omne vnum esse et immobile ac infinitum: nam finitum in vacuum finiri putant. Ibi quidem igitur ita: et has ob causas de veritate protulerunt.

Epylogat. d. ex ijs quidem igitur rationibus: tamqz rationem sequi deceat quidam dicunt omne siue vniuersum vnum esse: et immobile: ac infinitum: cuius additionis causam subscribit. d. nam finitum in vacuum finiri putant. Hec illi de veritate.

Quoniam vero in verbis haec accidere videntur: in rebus vero dementiae simile est ita credere: nullus enim demens adeo delirare potest: vt ignem et glaciem vnum

esse censeat. Sed ob consuetudinem solum quae apparent: bona esse dicent: haec in quibusdam ob dementia: nihil differre videntur.

Nunc contra banc positionem nihil arguit: sed solum tamqz insanam contendit. d. Quonia vero in verbis haec accidere videntur: quae dicunt. In rebus vero ita credere est simile dementiae: tunc lege suspensive sic: nullus enim demens adeo delirare potest subaudi: vt ignem et glaciem vnum esse censeat: sed ob consuetudinem solum quae apparent bona et non sunt: dicent supple bona esse: nam luxuriosus ob consuetudinem luxurie luxuriam: quae est apparens bonum: dicitur bonus esse simpliciter: vinosus ob consuetudinem: dicitur bibere bonus simpliciter esse. Sic igitur nemo putabit vnum diuersum esse ides alteri: nisi paruos qd si ita est: tunc haec in quibusdam ob dementia nihil differre videntur. Sic igitur hac oblocutione spernit positionem illorum.

Leucippus autem reputatur habere rationes: quae ad sensum conformia dicentes: neqz generationem tollunt: neqz corruptionem: neqz motum: neqz entium multitudinem: profitebatur autem haec quidem: quibusdam apparentibus: vnum tamen constituentibus: ac si motus minime sit absqz vacuo: et vacuum ipsum non ens: taleqz non ens nihil ipsius entis esse dicit. Nam quod principaliter ens est: plenum est: licz neqz tale vnum sit. Immo multitudine infinita: paruitate quoqz molis inuisibilia: feruntur aut rez haec in vacuo: nam vacuu est: quaeqz constantia generatione faciunt: disuncta vero: corruptionem. actione quoqz et passionem quatenus contigua sunt: quia ratione non vnum sunt.

Labozau. textum hunc ad linguam nostram reducere: et yrinam ipsius sensum verum perceperim: vbi enim greecam seriem seruassim: textum istum in latinum versum: non fecissem intelligibiles: vt vero singulum verbis pateat: dicamus qd Aristoteles comparat positionem Leucippi ad illam Parmenides et Mellissi: et narrat omnia: quae Leucippus asseruit: quibus expositis: patet quantum differt positio Leucippi ab illa Empedoclis. Inquit. Leucippus autem reputatur habere rationes: quae ad sensum conformia dicentes: neqz generationem tollunt: neqz corruptionem: neqz motum: neqz entium multitudinem. Subaudi tu. Sed contra haec dicunt Parmenides et Mellissus: qui sermones tales asserunt: vt p ipsos sensibz aduerferent: et motus eos oes cogenz negare. Hec est prima differentia. vbum illud coformia. grece est omologumena: latine pfecta: siue cofitentia: clarius conformia. Deinde sequendo positionem illius: ponit fundamentu: quo haec et alia dixit. Ubi aduertendu Leucippus posuisse corpora indiuidua: qd grece atboma: siue indiuidua latine: siue mima dicunt: haecqz appere mota in vacuo: quod esse profitetur vt saluet motum: quae compositione et dissolutione generat et corrumpunt. Inquit. profitebatur autem haec quibusdam apv

Lo. clxvi.

Lo. clxvii.

parentibus. vs. atbomis quae in vacuo moueri videntur: vnum tamen constituentibus: nam congregatio ne vnum agunt: segregatione multitudines: quia haec moueri in vacuo Leucippus dixit: asserit nunc Aristoteles quasi causam. d. ac si motus minime sit absqz vacuo: vel iuxta grecum: tamqz motum non existentem absqz vacuo profiteatur subaudi. Hec de atbomis. Quale vacuum apud illuz sit: subscribit. d. et vacuum ipsum non ens: taleqz non ens nihil ipsius entis esse dicit. Sic igitur vacuum nec est ens: nec pars entis: exponit quid vocant ens. d. naz quod principaliter ens est: plenum est: et sic vacuum ad hunc sensum ait non esse ens: nec partem entis: pro quanto nec est plenum: nec pars pleni: quod pmarie ens dicitur. ecce secundaz differentia: qd vs Leucippus ponit atboma moueri: sed in vacuo: credens motum effici non posse: nisi in vacuo: quod etiam Parmenides ait. tuc quale plenum illud hoc est quae atboma illa sint: quae plenu esse tantuz asserit: exponit. d. licz. vel iuxta grecum: sed esse tale non vnum: subaudi dicit: ego transuli licz tale non vnum sit: vt. vs. lectio facilius cape retur: imo vel sed multitudine infinita: paruitate molis siue magnitudinum inuisibilia: haec autem in vacuo ferri subaudi dicit: aut vt transuli: haec autem feruntur in vacuo. Vacuus enim esse subaudi dicit: vel vt transuli: nam vacuus est: et dicit supple constantia ac congregata facere generationem: dissoluta vero corruptionem: vt sermo clarioz esset sic fecit: quaeqz constantia generationem faciunt disuncta corruptione: sic igitur apud Leucippu omne quod est aut plenu: aut vacuum est: totum est vacuum pter atboma: aut pter facta ex eis. Nam congregatione plenum fit ex plenis. dissolutione plenum in plena dissoluitur: et in vacuo mouentur: deinde quo modo actio et passio fiant: subdit. d. actionem quoqz et passionem dici effici ab illis quatenus contigua sunt: quia ratione non vnum sunt: grece sic est: agere autem et pati: quatenus sunt contigua: sic enim non vnum esse subaudi dicit. Ecce igitur tertio quo mo Leucippus concedit actionem et passionem: differt igitur Leucippus a Parmenide in tribus. primo quia processit rationibus sensibus conformibus: quod non fecit Parmenides. Secundo quia diuisit ens in plenum et vacuum: dices totum esse plenum pter atboma: et pter ea: quae ex illis sunt: addens plena illa moueri in vacuo. Tertio quia saluauit generationem et corruptionem: et actionem et passionem: quas non saluat Parmenides: volui hunc textum sic exponere: propter difficultatem maximam: et tu si melius sentis: scribas.

Et licet composita et combinata generet dicat: non tamen ex vno sim veritatem: plura generari nec contra ex vere pluribz vni: sed illud impossibile esse profitetur. Immo quemadmodum Empedocles: et alij quidam dicunt per meatus passionem effici: sic alterationem omnes: omnemqz passionem per vacuum fieri hoc modo dissolutione et corruptione factis. Similiter autem auctionem quibusdam subeuntibus.

Haec batenus de positione Democriti: nunc quale sit genitum: qualeue mixtum: explicat. d. et licz composita combinata generare subaudi in greco dicat:

non tamen ex vno sim veritatem: plura generari: nec contra ex vere pluribus vnum: sed illud impossibile esse subaudi in greco profitetur: ex vno quidem non plura fiunt: quia ex indiuiduo et minimo non potest per diuisionem effici multitudo. Ex pluribus vero vnum non potest esse: quia resultans congregatione vnum erit. Immo quemadmodum Empedocles: et alij quidam dicunt per meatus passionem effici: sic Leucippus dicit fieri omnem alterationem: omnemqz passionem per vacuum: hoc modo. vs. dissolutione et corruptione facta. Similiter autem auctionem quibusdam subeuntibus. Animaduerte qd Empedocles ait alterationem: passionem: et auctionem per meatus ipsos effici: posuit enim agens ingredi poros siue meatus: et alterare augere: et diminuere: quo etiam modo Leucippus ait generationem et corruptionem effici per vacuum: hoc est facta dissolutione et corruptione in vacuo. Similiter auctionem per vacuum effici dicit: cum corpora atboma subingredi vacua profitebatur: et sic eiusmodi positiones affines sunt.

Empedocli itaqz fere necessarium est dicere: quemadmodum Leucippus ait: esse enim solida: indiuidua tamen nisi vbiqz meatus sint continui: quod impossibile est: nihil enim solidum esset pter meatus ipsos. Immo vacuum omne: necesse igitur erit indiuidua ipsa contigua quidem esse: media vero eorum vacua: quos ille meatus vocat. Sic itaqz Leucippus et de actione: et passione scribit.

Declarauit Leucippum cogi dicere de vacuo: quae dixit Empedocles: nunc contra declarat Empedocle cogi dicere indiuidua solida: quae ponit Leucippus: quasi sit agens inter meatus: quos concessit Empedocles: vel interponit solida ligamenta: aut nihil. Si nihil totum erit vacuum: si aliqua: tunc habetur positus: quae dicit patet. Animaduerte tamen: qd haec non dicit Empedocles: sed cogitur dicere: ppter rea dixit fere necessarium est et.

Abodi quidem igitur per quos haec quidem agunt: illa vero patiuntur: fere tot dicuntur: et de his quomodo dicunt. patet.

Nunc epylogat: dixit tamen tot esse fere: quia forte plures alij sunt: et minus famosi: qui non erant digni mentione.

Et ad eorum positiones: quibus vtuntur fere illud videtur contingens: alijs vero minus: veluti Empedocli corruptio et alteratio non patet. Naz ijs corpora indiuidua erant prima corporuz figura differentia tantum: ex quibus primum generantur: et in quae vltimo dissoluntur. Empedocli autem alia quidem patet: qd vsqz ad elementa habent generationem et corruptione: ipsorum autem talium: quo modo generetur et corrumpat coadunata magnitudo: neqz manifestum: neqz sibi competit dicere: non dicenti etiam ipsius ignis elementum esse.

Lo. clxix.

Lo. clxx.

Lo. clxxi.

L5. clyxi. **C**Leucippus quantum ad ea: que clare dicit. illud contingens. v3. q. motus omnis sit: concedit. at Empedocles: quantum ad ea: que explicite protulit: non dicit illud contingens: sed bene sequitur. et sic Aristoteles quasi videtur inter eos differentiam quandam colligere. Hoc proponit. d. et ad eorum. f. Leucippi et Democriti positiones: quibus explicite videntur: illud fere videtur contingens: quod dictum est: dixit fere: quia etiam ipse adicit quendam que non explicavit Democritus: vel dixit fere: quia plura alia sequuntur. Alijs vero illud contingens videtur minus: veluti Empedocli corruptio et alteratio non patent. Cuius rei explanationem subscribit. d. nam vs Democriticus et Leucippicus corpora indiuidua erant prima corporum figura tantum differentia: ex quibus omnia primum generantur: et in que ultimo dissoluntur. Empedocli autem q. alia habeant generationem et corruptionem exceptis elementis: patet. ipsorum autem elementorum talium: quomodo generantur: et corruptantur coadunata magnitudo: neq. manifestus: neq. sibi competit dicere nisi asserat ipsi is ignis esse elementum: et ceterorum similiter. Sic igitur Leucippus et Democritus manifeste potest omnium assignare causam: nam omne ens vel est factum ab atomis: aut atoma ingenerabilia: at Empedocles et si saluet generationem mixtorum: generationem elementorum non videt saluare: nisi aut dicat illorum esse elementa: aut non generari contra sensum.

CSimiliter autem et aliorum omnium veluti in timaeo scripsit plato.

L5. clyxii. **C**Potest legi sic. similiter autem et aliorum omnium hoc est ceterorum elementorum: non posuit principia priora: et sic non potuit saluare ipsorum generationem veluti Plato ipsorum generationem scripsit in timaeo: saluans illam per reductionem ad planities et indiuidua: quibus in verbis recentiores colligunt inter Platonem et Democritum conuenientiam: nam ambo elementa ex indiuiduis fieri et ad indiuidua resoluunt concedunt.

CDiffert enim adeo ut cum Leucippo eodem non dicat modo. Nam ille quidem ipsa indiuidua dicit corpora esse. hic vero planities. Et ille constitui ait vnumquodq. figuris indiuiduorum corporum infinitis. hic autem finitis. Nam et ambo dicunt indiuidua ipsa figuris terminari: ex quibus iam generationes et corruptiones sunt. Leucippo quidem duo erant sane modi: et per vacuum: et per plenum. Nam ratione hac vnumquodq. diuisum erat. platonem autem per plenum solum: cum vacuum non esse dicat.

L5. clyxiii. **C**Quasi conuenientiam inter Leucippum et Platonem dedit: nunc quasi differentiam adicit: et ut Auerrois placet: tres sunt differentie. Prima q. indiuidua que grece dicuntur adicere apud Platonem sunt superficies: apud Leucippum corpora siue solida: quae grece dicuntur stera. Secunda q. figure quibus differunt indiuidua sunt finitae: apud Leucippum infinitae. Tertia q. Leucippus saluat generationem

et omnia vacuo et pleno: quia ex pleno cuncta fiunt: et ex vacuo differunt: at Plato vacuum negat: et plenum tantum concedit. illud quod dicit: ex quibus iam generationes et corruptiones sunt: ad indiuidua retulit: ex quibus propter differentias figurarum: sunt generationes et motus. Itemq. verbum illud plenum grece apbes est: latine tactus: sed apud nos sonat plenum: quod ideo apbes siue tactus dicitur: q. eo cuncte vacuitates colliguntur: cetera quae dicit: patent: nec oportet imorari: cum non sint multum de substantia rei.

CEt de indiuiduis planitiesbus diximus in prioribus rationibus: at de indiuiduis corporibus restat nunc aliquod accidens amplius quidem determinare.

CNunc quasi epilogando proponit de indiuiduis corporibus: quaedam transigere. Nam q. superficies non sint principia corporum naturalium. tertio celi. disputatum est satis. Quod etiam corpora indiuidua non sint: et hic: et alibi diximus: nunc vero de vs tantum dicamus prout nostro subseruit. pposito. v3. dato q. sint: vtrum possunt agere et pati: bene igitur dixit aliud quod accidens derelinqui pertractandus: quia actio et passio sunt passiones: et accidentia corporum.

CEt autem parum digredientes dicamus: esse necessarium dicere vnumquodq. indiuiduum non posse pati. Nam passionis actinum pati non potest: nisi per vacuum: quare neq. durum neq. frigidum esse poterit.

CNunc exequitur et ostendit primo q. ad positiones eorum sequitur indiuidua illa non pati: et non esse qualia: et arguit sic. omne quod patitur: ideo patitur: quia in se continet meatus: et vacuitates in quibus influentia actionis suscipitur. sed illa indiuidua non continent vacuum: neq. meatus: q. indiuidua sunt apud eos. igitur non patiuntur. quare neq. erunt qualia: vtpote neq. dura: neq. frigida: nec aliquid tale.

CAnimaduerte verbum illud: quare neq. grece sonare: neq. enim. Sed ego ad sensum transuli sic: vt esset illatum: quo modo etiam Auerroes in paraphrase sentit.

CAdhuc autem inconueniens erit circulari figurae calidum tantum praebere: nam et contrarium quod est frigidum: alicui alteri figurarum necesse est accommodare: sed erit inconueniens haec quidem existere. v3. caliditatem et frigiditatem: grauitatem autem et leuitatem: duritiem et mollicitem non esse. Immo grauius fm excessum vnumquodq. indiuiduorum Democritus ait esse. quare patet q. etiam calidius sit. Sed talia entia non pati adiuicem: impossibile est: vtpote a valde excellenti calido mite frigidum non pati inconueniens est.

CAd autem fm positionem suam sit dicendum oppositum: vt q. indiuidua agant: et patiantur: deducit. primo concedit Leucippus circulari figurae conuenire calidum: et sic concedit calidum: igitur concedem

L5. clyxiii.

L5. clyxv.

L5. clyxvi.

dum erit: et frigidum contrarie figure competere. Na vt deducit Auerroes: cum aliquid contrarium fuerit in aliquo genere: necesse est inuenire in eo aliud contrarium. secundo celi. Sic igitur calidum et frigidum oportet esse. vltra: calidus et frigidus sunt in rerum natura: igitur durus et molle et graue et leue: quia vt dicit Auerroes istae precedunt illas: modo si posteriora sunt: et priora erunt: et non e contra: vt dicitur in postpredicamentis. Immo Democritus expresse concedit haec: nam vult vnumquodq. indiuiduorum esse se quid grauius ceteris: quum cetera sint grauius propter illa: et sic oportet concedere vnumquodq. eorum esse calidius alijs: cum causa sit magis talis q. causatum: et sic accipitur haec suppositio: v3. q. indiuidua sunt calida frigida: dura mollia: lenia grauius: et cetera id genus. Tunc arguit. quocumq. contrarijs qualitibus afficiuntur: agunt et patiuntur: sed indiuidua contrarijs qualitibus afficiuntur: igitur agunt et patiuntur. De ratione primo tangit suppositionem. Secunda ibi. Sed talia entia. ponit rationis vim: vt placet Auerrois.

CQuod si durum sit: et molle erit: molle vero eo quia patitur quicquam iam dicit. Na et molle nuncupatur susceptiuum.

L5. clyxvii. **C**Secundo arguit. si durum est vt concedit: quia indiuidua vocat stera hoc est dura: erit et molle: per similem rationem contrariorum: q. si molle sit: igitur passio erit: nam molle dicitur quod facile cedit: et hoc est pati ab alio.

CAdhuc autem inconueniens est: si nihil existat: nisi figura tantum: et si existat aliud quicquam: vnum tamen solum: vtpote aut durum quidem: aut calidum: tunc vtriusq. non erit eorum natura vna. Similiter autem si plura insint vni: nam quod est indiuiduum in se passiones haberet: quare si patitur: vbi quidem infrigidatur: sic et aliud qd vel aget vel patietur eodez modo et in caeteris passionibus.

L5. clyxviii. **C**Nunc quasi reducit ipsum ad contraria: vt exponit Auerroes: et placet: et potest sic ordinari. Si indiuidua sunt: aut nihil habent praeter figuram: aut qualitatem vltra figuram habent: si nihil habent: nisi figuram: inconueniens est: quia tunc non erunt actiua et passiua: et habetur vna pars: et si existit aliquid aliud praeter figuram: vtpote qualitas: vel vna sola et semper inuariabiliter: aut plures. Si quidem vna tantum: vt frigus vel durum: tunc illa erit alterius generis et rationis: quia intransmutabilis: et per consequens habetur illamet pars: q. v3. neq. actio neq. passio sint: cum non possit esse per qualitatem intransmutabilem. Si vero plures habent qualitates: tunc indiuiduum plures potest habere passiones: et sic fm alteram infrigidabitur: et fm alteram indurecet: et ita erit diuiduum: et sic habetur alia pars et contradictio: et quae ait: patet.

CIdem enim et corpora et superficies indiuidua dicentibus contingit eodem modo: neq. enim rariora: neq. densiora fieri possunt: ipso vacuo non existente ipsis in in-

diuiduis. **C**Colligit quasi id in quo Plato et Leucippus conueniunt: et vult q. nemo eorum potest concedere aliquod effici rarius vel densius ipso vacuo non existente in ipsis indiuiduis. Nam cum indiuiduum additum indiuiduo maius non faciat: rarum non erit: nisi per vacui interpositionem inter indiuidua: et sic nisi vacuum sit ipsis in indiuiduis: minime erit rarum vel densum. Haec igitur est eorum conuenientia. Auerroes tamen ostendit vtriusq. oportere confiteri contradictoria: vt declaratum est de Leucippo: quae res patet.

CAmplius autem et inconueniens videtur parua quidem indiuisibilia esse: magna vero non. Nunc quidem enim rationabilius maiora franguntur magis q. parua ipsa. Nam magna quidem facilius finduntur: emergunt enim ex pluribus: omnino igitur indiuisibilia propter quid magis sunt parua ipsa q. magna.

CDactenus pertractauit. vtrum indiuidua ipsa possint agere et pati: nunc q. nam sint talia simpliciter indiuidua probat et syllogizat sic. Si parua illa indiuidua sunt indiuisibilia: magna etiam erunt indiuisibilia. Sed magna non sunt indiuisibilia: igitur neq. parua: syllogismus est a destructione consequentis ad destructionem antecedentis. Inquit. Amplius autem inconueniens. subaudi videtur: parua quidem indiuisibilia esse: magna vero non: est igitur vna ista: si parua sunt indiuisibilia igitur magna. haec consequentia ex comento declaratur: quia tam magnus q. paruum sunt eiusdem rationis quantitas: igitur ambo erunt per se diuisibilia: vel indiuisibilia: eis enim que sunt eiusdem rationis: semper idem competit. secundo celi. comento. xlviii. destruit consequens. d. nunc quidem enim rationabilius maiora franguntur magis q. parua: nam magna quidem facilius finduntur. Emergunt enim ex pluribus: et sic habetur q. magna sunt diuisibilia: q. sunt facile scissibilia. Tunc quasi dat consequens. d. omnino igitur indiuisibilia propter quid magis sunt parua ipsa q. magna: q. si dicat q. oportet ponere vtriusq. aut neutrum: verbum igitur in greco codice est de: sed ad sensum latinum sonat vt diximus: sic igitur patet non esse corpora indiuidua. **C**Animaduerte q. paruitas: et magnitudo non variant rationem diuisionis. Nam et paruum est quantum: et magnum est quantum: igitur non variant rationem diuisibilitatis: sed variant modum diuidendi: nam paruitas interdum facit ad difficilem diuisionem: magnitudo ad facilem: aliquando e contra: vt in paraphrase dicit Auerroes. propter quod decepti sunt per fallaciam accidentis: eo quia paruitas non est causa diuisionis: sed difficilis diuisionis.

CAmplius autem vtrum illoz omnium corporum: vna sit natura: aut altera differt ab alijs. Quemadmodum si corporeitate haec quidem ignea sint: illa vero terrea. Si quidem enim vna sit omnium natura: quid est distinguens: aut propter quid dum se tangunt: vnum non efficiuntur: veluti duz

L5. clyxix.

L5. clyxx.

aqua aquam tangit. non enim refert prius a posteriori. At si altera: qualia haec: et manifestum quod haec statuenda sunt principia et causae magis accidentius: quam figurae ipsae.

Co. clxxxvi. Secundo arguit per argumentum diuisiuum sic: si haec corpora sunt: vel erunt vnus nature: vel differunt natura: si vnus nature: tunc quum minima illa congregantur: tunc efficiuntur vnum continuum vel luti cum aqua occurrit aquae: aut ignis igni. Si differunt naturis hoc est qualitativis sensilibus: vt exponit Auerroes: tunc differetie ille erunt magis dignae esse rerum principia et cause quam figurae: nam ille erunt magis actiue. quae dicitur patent. verbum corporeitas graece est ogcos: latine est magnitudo: siue tumor: at sensus est ille.

Co. clxxxvii. Amplius ea quae natura differunt siue quae agant: siue quae patiantur: inuicem se tangunt.

Co. clxxxviii. Tertio ad idem arguit: quae se tangunt agere possunt et pati: differentia in natura hoc est illa minima si differunt natura se tangunt: igitur agunt et patiuntur. de ratione tangit minorem tantum.

Adhuc autem quid mouet: si quidem enim alterum: passiuum erunt. Si vero vnusquodque idem se moueat: aut diuisibile erit secundum motum: aut vnusquodque motus vero alius. Aut secundum idem contraria inerunt: et non tantum secundum materiam numero vnam: sed secundum potentiam etiam.

Co. clxxxix. Quarto arguit. si dantur haec indiuidua: cum apud Democritum moueantur continuo in vacuo: quid mouet illa: quae quis: si quidem alterum moueat illa: et non ipsa se moueat: erunt passiuum tantum: et sic non principia prima: quia erunt alia priora: vt potest mouentia: si vero vnusquodque idem se moueat: sequitur alterum duorum: aut quod vnusquodque illorum sit diuisibile. vt in partem mouentem: et partem motam: aut quod eadem contraria insunt: tam secundum subiectum et materiam: secundum potentiam et rationem. Hoc est quod vnusquodque in eadem potentia moueat: et moueatur: quod impossibile. Animaduerte quod contraria inesse eadem est possibile secundum materiam: quoniam materia est vna contrariorum: sed non secundum potentiam: quia alterius contrarium est altera potentia: et alterius altera. Et in isto textu colligitur error eorum: qui volunt idem realiter: et formaliter esse mouens se: et motum a se: vt graue: et quando infertur: quod tunc idem esset in actu et in potentia: concedunt hoc diuersimode. Est enim in actu virtuali: et in potentia formalis: patet hoc esse plasma: data enim hac solutione argumentum Aristotelis contra Democritum esset nullum: dicerent enim Democritici quod idem mouet se: et quod idem est in actu et in potentia: vt dicitur: quare haec distinctio est contra Aristotelem directe.

Quicumque quidem igitur propter meatuum susceptionem dicunt passiones euenire: si quidem illae eueniunt plenae meatibus: superfluent meatus. Nam si ratione hac patitur omne: quauis meatus non habeat: sed sit vnum continuum existens: eodem patitur modo.

Co. clxxxiiii. Corpora indiuidua hactenus confutantur: nunc meatus ipsos refellit: et arguit primo sic. repletis meatibus adhuc aliquid patitur ab agente: aliter meatibus repletis cessaret omnis actio. Igitur meatus superfluent: quia siue sint: siue non: omnino actio et passio erunt quae dicitur patent. Animaduerte verbum illud susceptionem: graece dicitur cinetin: latine vero motione: siue motum: at in proposito susceptionem transulit: quia sic consonat.

Amplius autem quo nam modo de ipsa visione contingere potest vt dicunt: neque enim a principio per transparentia transire contingit: neque per meatus: si vnusquisque plenus sit: quid enim refert meatus non habere: cum totum ipsum similiter plenum sit: quod si vacua quidem fuerint: corporibus tamen in ipsis repositis: necessario idem rursum eueniet.

Co. clxxxv. Nunc quod ipsi meatus non proficiunt ad visionem (vt dixerunt) declarat: et arguit sic: cum visio fiat vel extra mittendo: vel intra mittendo: oportet vt ipsius visio transeat ad oculos: vel visibilis radius transeat ad visile: tunc vel transit per dyapbanum sua natura plenum: aut meaticum: et porosum. Si per dyapbanum sua natura plenum: meatus superfluit: si per dyapbanum meaticum: cum contingat meatus ipsos repleri radius: tunc amplius visio fieri non poterit. Vel sic. Vel visio fit dum pleni sunt meatus: vel antequam sint pleni: non antequam sint pleni: quia tunc agens non intraret meatus: neque dum pleni sunt: quia tunc non posset visio diu fieri: nam repletio fit subito. Inquit. Amplius autem quo nam modo de ipsa visione contingere potest id vt dicunt: quod vnusquodque fiat aut extra mittendo: aut intra mittendo. neque enim a principio hoc est ante repletionem meatuum per transparentia transire contingit visile ipsius: aut radius: unde verbum illud a principio: graece est cata tas archas: latine est secundum principia: siue origines: et sic quasi intendit vt dixit: tu vero melius pensita: neque per meatus: si vnusquisque plenus sit: hoc est postquam plenus est: aut dum plenus est: quid enim refert tunc meatus non habere: quasi dicat nihil: cum totum ipsum simile plenum sit: verbum illud totum: graece est pan: latine sonat: vt dixit. Dicat quis quod meatus sunt vacui: et non pleni. Contra arguit: quod vnusquodque si sint vacui: contingit repleri ipsos. Dicit quod si vacua quidem fuerint: corporibus tamen in ipsis repositis: necessario idem rursum eueniet: sic sonat graeca series: licet non sic iaceat.

Si autem haec secundum magnitudinem talia sunt: vt non suscipiant corpus aliquod: risu dignum erit: paruum vacuum putare esse: magnum vero non: neque vacuum quoduis aut vacuum aliquod aliud putandum est dicere: praeter corporis locum: nam omni corpori aequale est secundum continentiam vacuum ipsum.

Co. clxxxvi. Sed dicit quis ad rationem tactam: dari parua vacua: quae poris dicuntur: magna vero non plena corpore dari: est impossibile. Contra obicit. d. si autem haec secundum magnitudinem talia sint in paruitate: vt non

suscipiant corpus aliquod: ridiculum erit paruum vacuum putare esse: magnum vero non. Nam in his quae sunt eiusdem rationis: quicquid vni est impossibile: ceteris etiam erit impossibile. secundo celi. com. xlii. Sed dices. nuncquid aliquo modo vacuum sit possibile. Respondet. neque vacuum quoduis exile: neque vacuum aliquod aliud magnum putandum est dicere: praeter locum: graece verbum illud locum est choran: latine regionem: tamen consonat magis vt dixit. Sed dices. quarto physici. dictum est quod locus non est vacuum. Respondet. nam omni corpori aequale est vacuum secundum continentiam: igitur non datur vacuum simpliciter: sed secundum continentiam: qui locus dicitur: siue chora. verbum illud nam graece est oste: latine sonat quare: non tamen ad propositum est. Illud vero secundum continentiam: graece est hogcon: quod est. Tunc secundum tumorem. Tunc secundum magnitudinem: melius autem sonat: vt diximus nos. Animaduerte quod vacuum dari apud Aristotelem dupliciter est. Vno modo vt omni corpore careat: et sic impugnatur hic. Alio modo secundum continentiam: quod potest continere illud vel hoc corpus: et hoc id vacuum dicitur: quod non plenum certo corpore: quod potest esse cuius variis corporibus. Nam dum plenum est aequale vacat: et sic regio et locus dicuntur vacui non vacuitate simpliciter: sed secundum quid: pro quanto plenus vno vacat alio.

Omnino autem meatus facere supernacaneum est: si quidem enim educens: neque per plenum: neque per meatus agit.

Co. clxxxvii. Dubitaret quis vtrum posito quod actio neque fiat per plenum: neque per vacuum: poris ipsi sint ponendi. Respondet omnino autem meatus facere subaudi modo quo faciunt antiqui. vnusquodque sit simpliciter vacui: supernacaneum est: siquidem enim educens hoc est dato: quod educens neque per plenum agit: neque per vacuum: sic enim omnino supernacanei sunt: cum ad actionem passionem ue non proficiunt. Aristoteles tamen si eos concedit: vacuos quidem simpliciter non vult esse: sed vel secundum quod: et secundum aequivalentiam: vt diximus. Animaduerte vt dixit Aristotelem plenum interdum appellasse apben: quod id est: quod continuum est: vt supra diximus satis.

Si autem tactione meatibus ipsis non existantibus actio fiat et passio: eorum quae hoc modo apta sunt. haec quidem patientur. illa vero agent inuicem.

Co. clxxxviii. Sed dices. si meatus ad actionem non proficiunt: neque ad passionem: num possint haec pati: illa agere alio modo. Respondet quod sic: vt potest contractio ipsa: et non meatibus existentibus. Inquit. Si autem tactione meatibus ipsis non existentibus subaudi in graeco actio fiat et passio: tunc eorum quae hoc modo apta sunt agere et pati haec quidem patientur: illa vero inuicem agent: et sic non poris actio fit et passio: sed tactione tantum.

Co. clxxxix. Quod quidem igitur meatus ita dicere vt aliqui putant: sit vel mendacium: vel vanum. ex his est perspicuum. Adhuc corporibus ipsis vndique diuisibilibus existentibus: meatus facere ridiculum est: nam quatenus illa diuisibilia sunt: separari possunt.

Co. clxxxix. Propter duo meatus concesserunt antiqui: vt propter actionem et passionem: et propter distinctionem: crediderunt

enim partes non diuidi: nisi pro quanto ad vacuum irent: et vacuum esse diuisionis causas: propter ad igitur nunc meatus ad vtrumque superuacaneos esse: et ingit quod quidem igitur meatus ita dicere: vt aliqui putant: sit vel mendacium: vel vanum. ex his est perspicuum: et hoc quantum ad actionem et passionem: quod vero quantum ad diuisionem etiam: declarat. d. adhuc corporibus ipsis vndique diuisibilibus existentibus: meatus facere: hoc est facere meatus ad saluandam corporum diuisionem: ridiculum est: nam quatenus illa diuisibilia sunt: taliter possunt separari: subaudi possunt diuidi non existentibus poris: igitur sic et separari. haec pauca de meatibus.

Generatio vero et actio et passio quo nam modo ipsis in rebus sint transigamus principium accipientes: quod frequenter diximus. Si enim est hoc quidem potentia: illud vero actu tale: aptum vero non secundum partem quidem pati secundum partem vero non: sed sit vniuersaliter quantum tale. minus vero et magis quatenus tale magis est et minus: qua ratione vtrique meatus quis dicit magis: veluti in metallicis vene quaedam eius quod passiuum est perpetuae porrigitur. Connaturalis itaque vnumquodque aliquid: et vnum cum eo existens: ab illo impassibile erit.

Co. cxc. Confutatis positionibus antiquorum de actione et passione et de generatione: transiens nunc ad veritates: talem probat conclusionem. vnusquodque nihil potest pati ab alio: quod sibi est conaturalis: hoc vel eiusdem speciei et naturae: vel congenitum. Ad quod probandum sumit tres suppositiones pro antecedente: et infert sequens propositum. Prima. entium aliquod est in actu: et aliquid in potentia. Secunda. omne passiuum est secundum se et quodlibet sui passibile: et non secundum partem sic: et secundum partem non. Tertia. quanto patiens erit magis vel minus aptum et affectum: tanto magis vel minus passiuum est. vt ex metallosum declarat: in quibus sunt vnae quaedam continue porrecte: propter quas redditur metallum passibilis: quibus acceptis pro antecedente: dat sequens dicens. conaturalis itaque vnumquodque subaudi aliquid: et vnum subaudi cum illo existens: ab illo subaudi impassibile erit: verbum illud conaturalis: graece est Symphyes: et Auerroes in sua glosa. Loadunatum intelligit. et ita vult quod agens et patiens non debeant esse congenita: sed bene contigua: et se tangentia: forte et melius per Symphyes intelligit conaturalis: id est eiusdem naturae: nam passiuum ipsum semper est contrarium agentis: modo contraria differunt natura et specie: et genere conueniunt: et quocumque exponatur modo: stare potest. Animaduerte tamen quod vtrique modo exponendo: per accidens verbum Aristotelis falsum potest esse: nam prius ignis pati potest a magno: et tamen natura conueniunt: hoc enim per accidens est: put magnum contraria paruo. Itaque calor naturalis agere potest in humidum radiale: et hoc est per accidens: put nutrit se: vt diximus. Animaduertendum ex ante posse tribus syllabis deduci conclusiones. primo sic. agens est in actu: patiens in potentia: igitur patiens non potest pati a sibi conaturali. Secundo sic. patiens patitur secundum se et quodlibet sui ab agente: igitur non a conaturali: aliter non secundum quodlibet sui pateret.

Error 5 re cetiores d motu quum

no ale va cuum

Co. clxxxv

Co. clxxxvii

ales poris apd Az.

Co. clxxxviii

Co. clxxxix

Co. clxxxix

Tertio patiens magis affectum magis patitur: et minus affectum minus: igitur non a conaturali pati potest: nam conaturalis eque coafficitur cum sibi conaturali. Unum igitur entibymema est po tres sylli.

Similiter autem et quae nec sibiipsis: nec alijs appropinquat: quae apta sunt agere et pati: dico autem hoc: quod non tantum ignis tangens calefacit: sed si procul sit: nam ignis quidem aerem: aer vero corpus aptus agere et pati: calefacit.

L. c. cxi.

Accipit ascendens ex tribus constitutu: et dedit unum consequens: seu unam partem sequentis: nunc datur alia: et quasi vult quod nihil patiatur a conaturali: neque a remoto ultra sphaeram passiois: quod est dicere quod agens non sit nimis passio proximum: neque nimis remotum. Nam a proximo propter conaturalitatem non patitur a remoto: propter distantiam minime. Inquit. Similiter autem non patitur supple tu et quae nec sibiipsis: nec alijs appropinquat: alius dico quod apta sunt agere et pati: igitur oportet agens non esse nimis proximum passio: nec nimis remotum. Adhuc aduerte quod idem se pati potest ab eodem specie ut parvus ignis ab igne magno. propterea dixit nec sibiipsis: et potest pati ab alio alteri specie: et propterea dixit nec alijs. Exponit autem hoc: quod agens et per contactum agere potest: et per medium. propterea oportet ut tangat oino passus: aut per se: aut per medium: et hoc ait. dico autem quod non tantum ignis calefacit tangens: sed si procul sit: cetera patent. Adhuc aduerte verbum illud oion frequenter reddere causas: id transulit quod reddat causas: et re bac latini ignorat.

no

no quid oion

Putare vero aliquid parte quadam pati quidem: parte vero quadam non: determinantes a principio rem hanc transigamus. Nam si quidem magnitudo non omni ex parte diuisibilis esset: sed aut corpus sit: aut magnitudo indiuidua: nihil vtriusque omni ex parte passiuum erit: imo neque continuum.

L. c. cxcij.

Ex his confutat errores veterum: et primo probat contra Democritum patiens non esse compositum ex corporibus indiuiduis: quae atomis: siue adicreta nuncupantur. Auerrois vero videtur quod Aristoteles probet quod corpus non patitur per partes aliquam sic: et per aliquid non: quod fuit una suppositio. Et haec expositio consonat principio textus: mihi vero videtur. Aristoteles confutare errorem Democriti ut dixi: et petit: quod omne patiens patiatur secundum se: et quodlibet sui. Tunc arguit si corpus naturale ex indiuiduis componeret: tunc non secundum quodlibet sui pateret: quod non secundum partes indiuiduas: nam probatum est indiuiduum non pati. Inquit. putare vero aliquid parte quadam pati quidem: parte vero quadam non pati: determinantes a principio rem hanc transigamus: et sic supponit hoc: et rem Democriti a principio pertransit. Nam si quidem magnitudo non omni ex parte diuisibilis esset: ut Democritus credit dari atomis: nihil vtriusque omni ex parte passiuum erit: imo neque continuum: quoniam ex indiuiduis non fit maius. Expositio igitur Auerrois conuenit principio litterae: non autem conuenit finis et conclusioni. Adhuc aduerte verbum illud magnitudo graece esse platos: moeriam latine accipitur pro magnitudine: quod proprie pro latitudine intelligatur.

Platos qd

si illud mendacium sit: et sit corpus oediuuisibile: nihil refert diuidere quidem: duz contiguuum aut diuisibile sit: vbi namque sunt tactus segregari potest: ut aiunt quidam: si nondum diuisum sit: erit diuisibile. Nam potest esse diuisum: cum nullus fiat impossibile.

L. c. cxcij.

Respondet vni dubio: dicitur est quod corpus naturale est diuisibile in semper diuisibilitate: quod passum est diuisibile in semper diuisibilitate: aliter non secundum se et quodlibet sui pateretur: ideo quod quis vtriusque passus semper debeat in partibus esse continuus et unum: an factis sit quod sit unum contiguuum: ad hoc ut sit passus unum: quasi quod quis vtrum passio sit necessaria unio contiguitatis in partibus: an unio contiguitatis. Respondet quod si illud Democriti sit mendacium: et sit verum quod diximus. v. g. quod omne corpus sit semper diuisibile: quantum ad passionem nihil refert diuidere quidem: dummodo sit passum in partibus contiguuum: vel potentia diuisibile: quasi dicat. sufficere passio esse vel unum contiguuum: vel continuum. Cuius causam describit. d. vbi namque continuum passum potest segregari secundum tactus hoc est effici contiguuum: si nondum diuisum sit: erit diuisibile. Nam potest esse diuisum: cum ipso posito in esse nullum fiat impossibile: quia non ponitur in esse secundum actum completum: sed secundum potentiam mixtam actui. Sic igitur siue passum sit unum contiguitate: siue contiguitate: quantum ad passionem non refert. Tunc locum ignorat nisi: ob malas translationes.

Actionem autem illo modo inesse simpliciter propter corpora ipsa indiuidua: est inconueniens: ratio enim haec alterationez interueniens: imo videmus idem corpus existens continuum: humescere quidem interdum. interdum vero arefcere: et non diuisione: et compositione id pati: sed nec conuersione: et tactu: ut Democritus ait: quia nec translatus: neque transpositum secundum naturam arefactum ex humido fit: neque quae magnitudine indiuisibilia sunt: dura sunt et arida: sed similiter totum humidum est: interdum tamen durum est atque aridum.

L. c. cxcij.

Secundo ostendit quod per atomam saluari non potest alteratio: ut dixit Democritus: et hoc proponit. d. fieri autem hoc modo: id est agere et pati inesse corporibus ipsis scissis hoc est propter corpora indiuidua (quae schisomata vocat. Quia sua natura scissa et diuisa sunt: licet congregatione unum faciant) est inconueniens. Ratio enim haec alterationem interuenit. Quod declarat per ea quae sensu videntur. d. imo videmus idem corpus continuum manens: humere quidem interdum: arefcere vero interdum: et non diuisione et compositione atomorum id pati: sed nec conuersione secundum situm: neque tactu hoc est congregatione noua iminente: ut dicebat Democritus: quod nec translatum nec transpositum secundum naturam arefactus ex humido fit: et sic atomam ad alterationem non profunt. Sed dices. nonne atomam sunt dura: videtur quod sic sunt indiuidua: igitur non apta scindi: igitur dura: obicit contra. d. neque quae magnitudine indiuidua sunt: dura sunt et arida: ut dixit Democritus: sed similiter totum

totum humidum est: et quodlibet sui. Interdum tamen durum est atque aridum. Sic igitur totum patiens oportet esse eiusdem rationis vel molle: et quodlibet sui: vel durum secundum se et quodlibet sui: effici tamen interdum duz ex molli contra interdum.

Amplius autem neque auctio neque imminutio possibiles erunt. non enim quodcumque erit maius factum: si quidem erit appositio et totum non erit auctum vel mixto aliquo vel per se corrupto. Quod quidem igitur sit generare et agere: atque generari et pati iuncte: et quomodo contingat: et quomodo quidem dicat aliquis non sit: hoc determinatum sit modo.

L. c. cxcij.

Tertio arguit. si auctio est appositio et non mixtio vel corruptio: ut democritus credit: tunc datus atomis auctio non est. Inquit. Amplius autem neque auctio neque imminutio poles eent. haec est. quae pbat. d. non. n. quodcumque erit maius factum. i. non quodlibet passio aucti erit aucta subaudi. igitur datus atomis: non est auctio. ponit autem primum. si quidem auctio erit appositio et totum non erit auctum vel mixtio aliq: vel per se corruptio. e. igitur sylli a primo ad vltimu sic. Si auctio est appositio et non mixtio vel corruptio: tunc non quodlibet passio aucti erit aucta: et si non quodlibet passio aucti erit aucta: tunc non erit auctio. deinde epilogat et per.

L. c. cxcij.

prima qd an ide agar in se.

Argo affirmatiua.

Quo qd is

positio recentior.

Rones p

Secda

Impugatio prima ro

q

Ri recentior.

Replica pma.

Rio.

Replica

Secda ro.

Po ppria.

Tunc digrediedo quae recentiores tractant transigamus. Quod itaque primo utrum idem possit agere in seipso: quod sic arguit pluribus argumentis: nos vero pro arguimus. primo de intellectu et volitione: quae sunt actiones imanes. igitur remanent in agente. Secundo de aqua calefacta: quae reducit se. De dubio solent duo iquiri. primo est. utrum idem possit agere in se actione intentionali. Secundo vero utrum idem possit agere in se actione reali. Quantum ad primum recentiores omnes tenent quod idem in se agere potest actione intentionali. Primo quod actus intellectus et volens sunt duae actiones intentionales nouae. Igitur habent agens et patiens igitur agens non est fantasma ipsius: quod nihil agit extra genus. igitur agens est intellectus: et ille est patiens. igitur ut supra. Secundo visio causat a visu et non nisi in seipso. igitur idem agit in se. Sed haec potest esse maior pars philosophorum. Auerroes enim in se: quod tunc idem est in actu: et in potentia: et Aristoteles in se: quod dato illo nihil esset motus. Ad hoc et faciunt duae rationes: quas recentiores se faciunt: prima tunc idem est in actu: et in potentia. Nec fieri potest. ut dicitur quod idem sit in actu et in potentia hoc est virtuale: et in potentia formali. Primo quod non possit per se motus esse. diceret. n. celum ipsum esse primum motorem: et quod diceret nihil mouet se: negaret. quod fieri potest: ut idem sit in actu et in potentia diuersimode. Et si dicitur quod restat via per infinitum: vel per hoc quod moueri est visio accidentalis motoris et oed se per stare sine posteriori et per accidens: haec nihil sunt. Primo quod non. quod deum et primum motorem esse infinitum: est creditum: et per creditum nihil demonstratiue scitur. Secunda minime: quod apud platonem moueri est visio necessaria motoris: quod deus est: quod se ipsum mouet: et sic oes demones Aristotelis. o primo motore rueret stare isto. Secundo principaliter arguo: quod in textu Aristoteles. De Democritum pbant indiuiduum non seipsum mouere: quod tunc idem est in actu: et in potentia. vbi igitur idem esse in actu et in potentia diuersimode non sit ipse: ro Aristoteles. nulla est. Propter haec aduertendum est quod formae ut formae agere tamen: ut in materia vo est pati: ut Auerroes tradit. ix. meta. m. q. Ex hoc sequitur veritas quod sit: quod actio intentionali nihil agit in se: pbant. nihil agit actio intentionali: nisi ea quae est

Ad argo.

De actioe reali ym. Actio realis duplex.

Positio

Dubitatio

Ro mouendi quae. Primum notabile. Sequela:

Un forma mouetur et mouet.

Ad rones.

De actioe reali et corruptiua. De gnone.

De alteratione.

ob calorem est preternaturaliter rarior esse debeat: sic exit preternaturaliter locum in quo erat. cum autem...

intensior a caliditate: sed b. potest pducere gradum intensiorem quam ut quattuor. igitur etiam a. cum sit tantum...

Du' an idem se generet.

De corruptione.

Dubi' quare aliquid se mouet in loco: sed nihil alterat. Solo.

2' quod an simile agat in sibi simile. Prima pars.

3' positio

3' pars.

Prima ratio

4'

5'

6'

Constatatio illius pallo quos. Prima ratio

Secunda

Tertia

Quarta

5' pars. Prima pars non tabile.

6' pars non tabile. 6' pars

Secunda

Tertia

6'

7' pars

videtur mihi quod positio Aristotelis sit hec: quod nullum simile possit agere in simile seruata paritate potentie...

pectu temporis: non enim oportet ut a. calidum condensatur fortius agat quam prius tamen respectu temporis...

3' dub.

De re actione 3'. Prima ratio Secunda Tertia

Quarta

Quinta

Ordo quodis

6' ratio. 2' pars

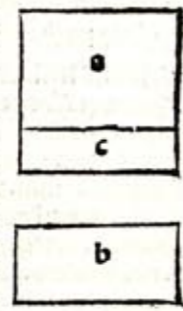
6' conditiones reactionis

et eodra. nam si agens esset extra sphaeras actiuitatis... Scdm... Prima dña... Scda... Prima rō... Scda... Tertia... Quarta... Quinta... Pō ppaia... Quatr pos sibles... Dubitatio nes contra pōnes pma... Scda

ditas erit debilior siccitate: et sic nō ulterius erit rea ctio... Tertio sequeretur q̄ quando caliditas et fri giditas essent euales: similiter humiditas et siccitas nō fieret reactio: tenet consequētia per me. cōsequēs est falsum. et contra experientiam... Sexto ferrū proiectū in aqua calefacit aquā et frige fit. igitur actio et reactio fm eādē qualitatē. idem et de cibo alterat et alteratur fm vnā qualitatē... Ad hęc respōdetur. tenēdo positiones Aristotelis et Auerrois et Alexandri... Quarto ad p̄m concedo q̄ quando inter symbola elementa est actio nō est rea ctio: vt si ignis per excessum siccitatis ageret in acrē per defectum humiditatis: aer nō reagit: quia nō per qualitātē: per quā patitur. nec per qualitatem cōmū nem. igitur nullo modo. Tunc propositio philosophi est hęc: q̄ tactus ēz omnes conditiones est inter acti ua et passiuā mutuo. talis tactus fm omnes conditio nes nō est inter symbola: sed sufficit q̄ vnum agat: et alterum patiatur. vnde proprie dicitur Aristotelis est verum quādo inter agens et patiens est contrarietas fm ambas qualitates... Ad secundū concedo. sem per enim reactio citius definit: q̄ actio: quia a debi liori contingit virtute... Ad tertium respondet Auerroes quarto methozozū: cōmēto decimo. q̄ propter illud elemēta non limitant sibi qualitates ambas in summo. sed proprias in summo. Secundariam vero remisse. et hoc vt fiat actio et reactio... Ad quartum maior est vera seruatis omnibus cōditionibus: et p̄cipua est q̄ agens et patiens differant in ambabus q̄ litatibus... Ad quintam respondet Auerroes vt su pra q̄ mixtio est possibilis. nam qualitates possunt frangi dupliciter per se: per propriam corruptionem: et per viam sequelę per corruptiones alicuius sibi naturaliter cōiuncti. vnde potest calor ignis remitti ab humiditate aeris. per hoc q̄ remittit siccitatem sibi cōiunctam... Ad sextum concedo illud fieri per di uersas qualitates per se: in alijs fit per viam sequelę: vt suisethus calculator declarat... Secūdo dubita tur vtz oēs qualitates primę sint equalr actiue et cō q̄ liter resistitiue... Rñdēt recētiōes absq̄ distinctio ne quattuor qualitates non esse euales: nec actiuita te: nec resistētia... Primo. quia Aristoteles appellat humiditatem et siccitatem passiuas: frigiditatem et ca liditatem actiuas. Ideo cōstituunt duas latitudines resistētię et duas actiuitates et emergunt quatuor. at tu vide eos... Sed hęc positio vt diximus erronea est. nam q̄litas quātus actiua est: trñ resistit... Pro pterea animaduerte q̄ eiusmodi qualitates possunt comparari ad medium et ad contrarium... Si quidem comparantur ad medium hoc est ad tactus: ea est ac tiuio: quę magis mouet tactus: et sic caliditas est ma xima. Secunda est frigiditas. Tertia est humiditas. Quarta est siccitas: et propterea duę sunt dicte actiue caliditas et frigiditas: quia sensibiliber mouēt tactū. duę passiuę: quia bebetes sunt ad motum... Si vero comparentur ad contrarium: vt caliditas ad frigiditatem: et humiditas ad siccitatem: et contra. Tunc q̄ liber est equalis. probatur. quia quilibet est destru ctiva sui contrarij: et preseruatua sui a suo contrario. quare quilibet est equalis virtutis: et hoc ignorāt isti.

iq̄... iij̄... v̄... vī... Rñones Ad p̄m... Ad scōz... Ad 3̄m... Ad 4̄m... Ad 5̄m... Ad 6̄m... z̄ dub̄... Pōsitio re centioz... Cōfutatō Pō ppaia.

3̄ dub̄. Ad rationes eorum per hęc patet solutio... Rñō ppa... Replica p̄ma... Scda... Rñō... 4̄ dub̄... Suiseth̄ calculatoroz... Rñō

Actenus de tactu: actione et passione: nunc de ter tio: quod gręce est mixis. latine vero (vt placet ma terno) mixtura siue mixtio. de mixtura itaq̄ agendo p̄ponit intentionem in generali et speciali... Impossibile nāq̄ est alterum quodpiam alteri misceri veluti quidam autumant. re manentibus quidem enim adhuc miscibi libus ipsis et non alteratis: nihil magis nūc q̄ prius misceri fatentur: immo eodem se habere modo... Quęstio an res sit: est prima quęstionis. secūdo po steriorum. p̄pterea primo an mixtura sit q̄rit. Auerroes autem videtur velle q̄ Aristoteles primo quę rit quę sint miscibilia: et arguere videtur q̄ non sint res: quę nullatenus in mixtura afficiuntur: quia tunc non esset mixtura: sed congregatio: neq̄ miscibilia ita sunt: vt vnum corrumpatur: alterum remaneat: quia mixtura est eorum quę pariter afficiuntur: neq̄ miscibilia sunt ea quę in mixtura corrumpuntur. nam nulla est mixtio eorum quę non sunt... Sermo quidem igitur huiusmodi quae rere videtur: quo mixtura ipsa a generatiōe atq̄ corruptione discrepet: et quo miscibi le a generabili atq̄ corruptibili. nam si quī dem sit: patet eam ab illis differre oportere insuperq̄ euidenter his stantibus: quae q̄ rebantur: persoluentur iam... Pro solutione quęstionis proximo motę (vt dicit Auerroes) vna est p̄cognitio videlicet an mixtura a generatione et corruptione discrepet: et miscibile ab ipso corruptibili. oportet enim hoc supponere: hoc est q̄ differat: si ipsa mixtura sit: estq̄ talis inquisitionis vtilitas alia: q̄ differentia hac percepta. cetera quę st ta tolluntur. et sic ex hac p̄cognitione duo habētur: videlicet rei veritas in se: et vtilitas ad cetera quę stta. verba patent... Verum tamen neq̄ materiam igni misce ri dicimus: neq̄ misceri cum comburat: ne q̄ ipsa seipsa particulis: neq̄ igni: sed ignē

Lō. cxcvi... Lō. cxcvii... Lō. cxcviii... F 3

quidem generari. ipsam autē corrumpi. Cō. cxcix. Quidam mixtura a generatione differat: primo probat. quia formaz non dicimus misceri materię. & formaz dicimus generari ex materia. igitur mixtura non est generatio. quasi sic arguat. ex forma & materia fit generatio. ex forma & materia non fit mixtura. igitur in tertia figura mixtura non est generatio: & per consequens neq; corruptio. De ratione tangit vim minoris tantū. & verba patent.

Eodem vero modo nec corpori nutrimentum.

Cō. cc. Quidam vero differat ab incremento: syllogizat sic. ex nutrimento et corpore nutrito fit incrementum. ex nutrimento & corpore nutrito non fit mixtura. igitur mixtura non est incrementum. De ratione tangit minoris tantum.

Neq; figuram caerae mixtam: neq; figuram corpus mixtum: neq; corpus & album: neq; penitus passiones & habitus misceri possunt subiectis. naz saluari videntur: etiā neq; album & disciplinam: neq; inseparabilem aliquod misceri contingit.

Cō. cci. Quidam mixtura non sit alteratio. probatur. per inductionem. primo. quia non dicimus figuram cere misceri: neq; contra corpus cereum figurę misceri. Secundo neq; dicimus album et corpus misceri in tertio. Tertio neq; dicimus passiones: vt sunt qualitates passibiles: neq; habitus: vt dispositiones et id genus misceri subiectis siue rebus. cuius causas dicit: quia hec enim insunt subiectis illesa ac salua. Sed in mixtura miscibilia aliqua ratione afficiuntur. quare hec non miscentur. Adhuc addit qd affectiones non possunt inuicem misceri: neq; inseparabilem aliquod: quando quidem hec saluata manent. miscibilia vero aliquo modo afficiuntur.

Bicunt tamen circa hoc non bene & omnia interdum simul esse profitentes: & mixta esse: non enim quodlibet cuiuslibet miscibile est: sed esse oportet miscibilem vtrumq; separabile. passionum autem nulla separatur.

Cō. ccij. Ex his increpat Anaxagoram: qd omnia simul fuisse interdum: & mixta: & non excepit accidentia: nec affectus: & errauit. nam omne miscibile est separabile. passiones non sunt separabiles. igitur non miscibiles. & sic omnia simul fuisse: & mixta: est falsum: saltem de affectionibus.

Quoniam autem eorum quae sunt: haec quidem sunt potentia. illa vero actu: contingit mixta: modo quodam esse: & modo alio non esse. actu quidem est quod ex his generatur alterum. Potentia vero sunt miscibilia vtraq; ad id quod praebabebant antequam miscerentur vel frustillarentur: quare beat enim hoc sermo prior.

Cō. ccij. Ex his soluit ad questionem. petebamus enim qualia mixta sunt: & qualia miscibilia: declaratus est enim qd mixta non sunt corrupta: per differentiam videlicet inter generationem: & mixturaz: nec saluata actu

penitus: per differentiam inter mixturaz & alterationem & autionem. igitur mixta sunt potentia: & mixtum actu. mixtum quidem est actu: quia ex mixtis generatur: omne enim genitum actu est. mixta sunt potentia: quia possunt effici & deduci ad illud quod praebabebant: & sic mixta sunt in dispositione media: & sic patet qualia sint mixta vel miscibilia ipsa: & sic tollitur questio mota prius: videlicet quae & qualia sunt miscibilia & mixta. Animaduerte qd textus graecus si de verbo ad verbum interpretaretur: non esset intelligibilis: ego vero ad sensum sic transtuli: non quidem mutando verbum: sed orationem. si vero capis ipsius inepte: quere translationes veteres.

Videntur autem mixta ex separatis prius coire: & separari rursus possibiliter. igitur nec actu remanent: veluti corpus & album nec corrumpuntur alterum vel ambo. remanet enim ipsorum potentia: ideo haec quidem remanent.

Nunc quasi ad formam questionis respondet. Arguebatur enim si miscibilia sint: vel entia: vel non entia. Respondet dicens. Quidam mixta sunt actu & potentia. sunt quidem actu: quia aliquantum esse habent in mixto ipso. potentia vero: pro quanto virtus eorum saluatur in mixtura: & quae dicit patent.

Sed his annexa dubitatio pertractanda est: vtrum mixtura sit aliquid ad sensum? Quando enim miscibilia ita in minima franguntur & iuxta se ponuntur modo tali: vt singulum seorsum esse sensu non discernatur: tunc miscentur.

Iuxta questionem principalem solutam: petitur vtrum mixtura sit aliquid hoc est vnio ad sensum: verbum illud annexa: graece est synches latine continua: sed ad sensum transtuli. verbum illud pertractanda graece est dicreteon: hoc est dicendum: clarius tractanda. Arguit ad partem affirmatiuam: & sumit quasi vim maioris dicens. quando enim miscibilia ita in minima: vel parua (magis iuxta graecum) franguntur: et ita iuxta se ponuntur: modo videlicet: tali: vt singula. subaudi seorsum esse sensu non discernat: tunc miscentur. adde minorem: sed in vnione minimorum ad sensum est eiusmodi. igitur mixtura est vnio ad sensum. verbum illud graece delon: latine feci discernatur: vt clarius esset.

Aut non: sed est quando quaelibet pars eorum quae miscentur: est iuxta quamlibet. dicitur quidem igitur illud: hoc est ordoz misceri tritico: quoties quodlibet iuxta quodlibet ponitur.

Respondet ad dubitationem per positionem aliorum: quod notat illa particula aut: quae est nota solutionis non certae: & inquit. aut non: hoc est mixtura non est omnium paruorum ad sensum: sed tum est mixtura: quando quaelibet pars eorum quae miscentur est iuxta quamlibet: hoc est quando quodlibet vnus tangit quodlibet alterius. propter quod insert. dicitur quidem. igitur illud hoc est ordoz misceri tritico: quotiens quodlibet iuxta quodlibet ponit: & sic non sufficit

Cō. ccij.

Cō. ccij.

Cō. ccij.

vt tñ sensu non discernatur singulum: imo oportet: vt quodlibet vnus sit cu quolibet alterius.

Si vero corp⁹ omne diuisibile est: si quidem est & simile corpus corpori miscibile: partem vtriusq; singulam iuxta singulaz fieri oportebit: quoniam autem non est in minima diuisibile: & neq; mixtura id est quod compositio sed aliud: perspicuum erit qd nec fm parua saluata oportet dicere miscibilia misceri: esset enim compositio & non compositio: neq; mixtio.

Cō. ccij.

Solut ad dubitationem fm positionez alioz: nunc soluit ad illa fm propria positionem. & conclusio textus hec est. fz parua saluata non est mixtura: quae est prima suppositio. & arguit hypotheticę sic. si corpora sunt diuisibilia in minima: mixtura est fm parua saluata: destruit antecedens: sed corpora non sunt diuisibilia in minima. igitur mixtura non est fm parua saluata. inquit. Si vero corpus oē diuisibile est. subaudi i minima: si quidem est & simile corp⁹ corpori miscibile: partes vtriusq; singulam iuxta singulaz fieri oportebit: id est mixtura erit fm parua saluata: & quia quis posset dicere corpus esse diuisibile in minima: non autem miscibile nisi cum corpore alterius speciei: vt ratio neq; faceret vniuersalem: aducit si quidem est & simile corpus corpori miscibile. Tunc destruit antecedens. d. quoniam autem non est in minima diuisibile: & neq; mixtura idem est quod compositio: infert opposituz consequens. d. perspicuum erit qd nec fm parua saluata oportet dicere miscibilia misceri. cuius rationez subscribit. d. esset enim compositio: & non compositio: neq; mixtura. hec est prima suppositio. Verbum crasis apud ineptos est complexio: transtuli tamē compositio. Sed circa hanc rationez est dubitatio de forma: quia ab opposito antecedens non infertur opposituz consequens: vt dicitur secundo topicoz. Secundo de materia: quia videtur qd omne corpus sit diuisibile in minima: quoniam compositioz: vt naturale est: & sic videtur minor falsa: quae fuit opposituz antecedens. Dicit potest (vt ex verbis Auer. colligi potest) qd duplex est mixtura. scilicet quantitatiua & qualitatiua: mixtura quantitatiua est vnio corporū minimozū: & saluatorū. at mixtura qualitatiua est mixtura rerū alterataz: vt dicemus. vult igitur Auer. qd Aristoteles velit qd compositio minimozū non sit mixtura propria & qualitatiua: sed large. Tunc ad dubitationes dicere. vt colligitur. vi. physicoz. comēto. vi. qd in terminis conuertibilibus argui potest destructiue: et constructiue. per consequens in ipso scdo topicoz. modo isti termini conuertuntur: videlicet esse diuisibile in parua: & esse miscibile paruis saluatis. Et sic pz ad primū. Ad secundū dicendum qd omne corpus physicū sua natura est diuisibile in minima: non tamē oportet vt in mixtura semper diuidatur: et hoc Aristoteles intelligit.

Neq; pars fm rationem eandem se habet toti. dicimus autem: si quidem mixtionem oportet esse aliquid: miscibile simile esse: & veluti pars aquae aqua est sic compositi.

Cō. ccij.

Secundo arguit ad eadem suppositionem sic. Si mix

tio est compositio fm minima saluata oīno: tunc totus & pars non essent eiusdem rationis in mixtura. probatur. quia minimus est corpus aliquantum: & tangit suum copar non per quodlibet sui. igitur fm partem: quare pars eius miscibilis est: & non totū. igitur ratione differunt pars & totus. & quae dicit: patent. Animaduertendū qd minimū naturale est quoddam totū quātū tatiū: cū sit quantus: & per consequens habet partes: certū est qd quādo cū alijs miscetur minimis: non tangitur ab illis fm se: & quodlibet sui: quia tunc esset penetratio corporoz: quare eius pars est miscibilis: & totum non. & sic totus erit alterius rationis a partibus. Animaduerte secundo qd si totū minimus sit totū minimo miscibile. adhuc totum esset alterum a partibus. nam totus quod secabatur in minima erit alterius rationis a minimis: cum minima sint miscibilia: et totum non.

Si autem fm parua compositio est mixtura: nihil horum contingeret: sed tantum ad sensum mixta esse: & idem. hinc quidem esse mixtum: si non acute videt. Lincī vero non mixtum.

Cō. ccij.

Tertio arguit. si mixtura esset compositio minimozū saluatorū: tunc mixtura esset ad sensum: & si ad sensum tunc simpliciter nihil esset mixtum: at in respectu: vt respectu isirne visionis mixtus: respectu lincis non mixtum. verba patent.

Neq; diuisione sic vt quaelibet pars quaelibet iuxta sit. nam est impossibile sic diuideri. igitur aut non est mixtura: aut dicendus rursus quomodo cōtingat fieri illud.

Cō. ccij.

Quarto arguit. nihil potest diuidi sic: vt quodlibet vnus cōtāgat quodlibet alterius. igitur mixtura non est aggregatio minimozū saluatorū. aīns partz. quia tūc esset penetratio. hec. n. est penetratio quādo quilibet vnus est iuxta quodlibet alterius. nā pz. nāz aliter mixtura esset iuxta positio: & non pfecta vnio: & sic pz hec suppositio. v. qd mixtura non est vnio minimozū saluatorū: ex hac suppositione pcedit ad veram solutionē dubitatiois: & primo repetit vtriusq; dubitatiois. d. igitur aut non est mixtura: aut dicendum rursus quomodo cōtingat fieri illud.

Sunt itaq; (vt diximus) entius: haec quidem actiua. illa vero ab his passiuā. conuertuntur quidem igitur ea: quozūcūq; eadez est materia: hoc est actiua sunt inuicem: & ab alijs passiuā. agunt autem impassibilia existentiā ea: quozūcūq; materia non est eadem. horum quidem igitur non est mixtura: propter quod cum medicinalis sanitate agat: sanitas corporib⁹ non mixta est.

Cō. ccij.

Capit soluit fm positionem propria: nunc exequitur: & primo petit qd mixtura non est eoz: quae non reci proce agunt & patiuntur. Ad hanc petitionem declarandam sumit qd actiuozum & passiuozum quaedam conueniunt in materia: quaedam differunt materia: tunc vult mixturam non esse eoz: quae in materia non comunicat. & verba patent.

Actiuozum autem & passiuozum quaecūq; facile diuiduntur: multa quidem paucis

Cō. ccij.

et magna paruis composita: mixturam non efficiunt: sed praedominantis incrementum: conuertitur enim alterum in praedominans ut vini stilla in aqua amphoris non miscetur. species enim euanescent: totumque in aquam conuertitur.

10. ccxii. **S**ecundo petit quod non miscetur: quae omnia magnitudinibus et potetibus non sunt proportionata: declarat per exemplum: quia stilla vini non miscetur in multa aqua: sed in illa conuertitur: quia sua forma euanescent: et materia conuertitur in substantiam aquae. igitur actiuorum autem et passiuorum quaeque facile diuiduntur: multa quidem paucis hoc est plura corporeitate paucis corporeitate: et magna uirtute paruis uirtute non miscentur: cetera patent.

Quando autem aliqua ratione coaequantur: tunc transmutatur quidem utrumque ex sua natura in medium secundum praedominium alterius neque alterum efficitur: sed medium et commune.

10. ccxiii. **P**etit quod miscibilia sunt in potetibus proportionabilia: hoc est nec ex potetibus nec sic quod aliud ex toto praedominat: sed proportionem quadam coequata: de qua dicemus. illud uerbum in medium secundum praedominium alterius: graece est toun: latine praedominans: sed sic non sonat: propterea illo modo transulsi. **E**x his tribus petitionibus patet solo quod non in unum quantitativa: sed qualitatua: surgens. ex actione et reactione: et fractione miscibilium inuicem: haec de questione annexa.

Ad manifestum igitur est haec esse miscibilia: quaeque eorum quae agunt contrarietate habent. nam haec sunt ab inuicem passiuina.

10. ccxiiii. **S**oluit in generali quae sunt miscibilia: et quod non annexa sunt. an mixtura sit ad sensum: nunc in speciali redit ad declarandum quae sunt miscibilia: et uult miscibilia esse: quaeque sunt actiua et passiuina. nam haec sunt passiuina ab inuicem: et per consequens miscibilia.

Parua autem et paruis iuxta posita miscentur magis: facile enim et magis inuicem conuertuntur. multum autem a multo tardius agit illud. **I**deo miscibilia ea diuisibilia et passiuorum sunt: quae bene terminabilia sunt: quando quidem illa facilius in parua diuidantur. Nam haec est eius quod bene determinabile est: ratio. ueluti corporum humida maxime miscibilia sunt: quia humidum eorum quae diuisibilia sunt: maxime bene terminabile est: nisi viscosum sit. facerent enim haec maiorem iam et ampliorum rem tumorem.

10. ccxv. **Q**uae sunt bene et facile miscibilia nunc declarat. dicitur quia autem et paruis iuxta posita: miscentur magis. cuius causam adducit. facile. nam et magis inuicem conuertuntur. multum enim a multo tardius agit illud: hoc est tardius conuertitur. nec obstat quod similis est proportio totius ad totum: et pars ad partem. nam non sunt cetera paria: quia quidem pars melius potest applicetur: quod totum totum. **E**x hoc in speciali declarat quod humidum est maxime miscibile: nisi sit yunctuosum: siue

viscosum: ut non expositor declarat: et recte. nam sic non misceretur: sed supernaret maiorem faciens amplitudinem et huiusmodi. bene terminabilia facilius miscibilia: humida bene terminabilia: ut secundo huiusmodi dicitur. igitur bene miscibilia sunt: accipit maiorem. d. ideo miscibilia ea diuisibilia et passiuorum sunt: quae bene terminabilia sunt: haec est maior: quia parat. d. quia quidem ea facilius in parua diuidantur. nam haec est eius quod bene determinabile est: ratio: siue esse siue definitio. bene. nam terminabile secundo huiusmodi describitur quod sit facile diuisibile. haec est maior: et eius declaratio. deinde sumit maiorem et conclusio: neque. d. ueluti corporum humida maxime miscibilia sunt: haec est conclusio. deinde minor addit. d. quia humidum eorum quae diuisibilia sunt: maxime bene terminabile est: cetera patet. et sic in generali quod sit facile miscibile accipitur: et in speciali quod sit humidum. haec latius in hoc declarabuntur.

Quando autem alterum tantum sit passiuum: aut ualde: alterum autem parum ualde: aut nihil amplius est mixtum ex ambobus: uel parum: quod quidem contingit circa stannum et aes. balbutiuntur enim quaedam entium inuicem et confunduntur.

Quae male miscibilia sunt: declarat et uult quod male proportionabilia sunt in passio: ut quod unum passiuum sit omnia uel multum: alter uel nihil: uel parum: haec male miscerentur: ueluti circa stannum: quod est ualde passiuum: et quod est parum passiuum. **H**oc declarat per simile in oratione. nam oratio est mixtura litterarum: modo in tali mixtura aliqua littera: per latioe excellunt alias: ut in balbutiente: et inde fit mala litterarum mixtura et confusio.

Aidentur namque aliquantulum et debiliter mixta: et alterum quidem ut susceptibile. alterum autem ut species: quod quidem et in his euenit. stannum enim ut passio quaedam eris: siue materia fere euanescent: et mixtum omnibus: tantum colorat. contingit uero hoc idem et in caeteris.

Crederet forsitan aliquis quod stannum et quod ea quae sic se habent: ut alter uel sume passiuum sit: alter uel sume impassiuum: nullatenus miscerentur: id declarat quod aliquantulum miscerentur: ut in mixtura stanni cum cre alter se habet ut for: stannum. uel quod autem materia et subum parat quod in eorum mixtura parat stanni restat: imo solus color: et multus eris. et ut dicit in his: in caeteris etiam idem spectari potest.

Perpicuum igitur ex his quae dicta sunt: et quid est mixtio: et quod sit: et propter quid est: et eorum quae sunt: qualia miscibilia sunt: quoniam sunt res quales quaedam eiusmodi: quae inuicem aptae sunt pati: beneque determinabiles: facileque diuisibiles: quas neque corrumpi est necesse dum miscentur: neque easdem simpliciter ad huc esse: quae praeparant. itaque nec mixturam esse compositionem earum: neque ad sensum. erit itaque miscibile quidem dum bene terminabile existens: passiuum fuerit ac actiuum: et miscibile tali. hoc est ad simile miscibile. mixtura uero unio est eorum quae alterata sunt.

Tria epiloga: primum circa mixturam absolute. d. perpicuum igitur ex his quae dicta sunt: et quod est mixtura: et quod sit mixtura: et propter quid est mixtura: haec quo ad mixturam in se. **E**piloga igitur circa miscibile. d. et propter quod eorum quae sunt: quia miscibilia sunt: quoniam sunt res quales quaedam eiusmodi: ut calidum de frigido: et id genus: quae inuicem aptae sunt pati: beneque terminabiles: facileque diuisibiles: quas neque corrumpi est necesse dum miscerentur: neque est necesse ad huc simpliciter esse: quae praeparant. haec quo ad mixturam ipsam. **E**piloga igitur quod ad mixturam in respectu. d. itaque nec est necesse mixturam esse eorum reque qualium proportionem: neque est necesse misceri ad sensum. haec quo ad mixturam in respectu. **T**unc conclusio dicitur libri. d. erit itaque miscibile quidem: dum bene terminabile existens: passiuum fuerit ac actiuum: et miscibile tali quale ipsum est: si est miscibile ad simile: non simpliciter: sed in genere. mixtura uero unio eorum quae alterata fuerunt. **D**ec est libri primum conclusio. **E**x his propter quod trans einta sunt miscibilia secundum omnes conditiones Aristotelem. et si quae miscibilia erunt: omnia esse uel einta: uel in uirtute elementorum misceri. **A**uerroes narrat hic ponere Auerroem: quae sectari uult: illa non refellit. et inquit. **E**t Auerroem in sermone suo super capitulum in sermone Aristotelem. uoluit dicere quod modus Aristotelem est quod miscibilia sunt in potetibus in mixtura: illa esse in suis essentibus: quas habent separata: et sic uoluit Auerroem quod einta remanent essentialiter in mixtura et secundum formas ac eorum essentibus: quas. uel habent in propriis sphaeris. **S**ed contra. quia Aristotelem dicit: mixtura esse in mixtura in potetibus et non in actu. **R**espondeo et dicit primum: quod essentia est potetia: quae einta potest multa. **D**icit igitur quod haec essentia quae est potetia: est einta in rebus: tam simplicibus quam mixtis caliditatis: et frigiditatis. qualitates. nam primum sequitur formas: sed qualitatibus passiuarum: ut siccitatis et humiditatis einta esse materia: quia materia est pati: sed de hoc alias. **S**ed contra haec ad huc obijciunt: quia potentia dicitur de potetibus passiuarum: et non de forma. **R**espondeo et alterius modi: quia analogice dicitur potentia: quae est praeparans hoc est passiuum: quae aliquod redditur habile ad recipiendum motum: et transmutationem. hoc est potetia dicitur equiuoce de potetibus passiuarum et de forma. et sic non male essentia et forma elementi uocatur potetia. **A**d huc contra: quia si elementa essent in mixtura et essentias. igitur non differunt esse elementi in mixtura: ab esse eius in sphaera propria. **R**espondeo et ista essentia saluatur in mixtura et franguntur siue remittuntur accidentia: et sic differunt elementum in mixtura: et a se in sphaera: quoniam in sphaera habet esse completum et perfectum ac intentum in essentia et qualitatibus. ac in mixtura habet esse perfectum in essentia: non autem in qualitatibus. nam qualitates eius in mixtura remittuntur. **D**einde declarat quod est essentia einta: et uult quod essentia einta sit forma subaliqua: carens nomine proprio: dicitur. in aqua enim frigida non est essentia: hoc est ipsa aqua non est pura essentia: sed est effectus essentiae hoc est forme: uel frigiditatis: quae uulgo forma dicitur aquae. aqua enim non est essentia hoc est forma pura: sed effectus essentiae: hoc est effectus resultans ex compositione forme cum materia. est dicto effectus essentiae hoc est ponderositatis: et etiam cetera accidentia sunt effectus essentiae. aliter et aliter. accidentia enim fluunt ab essentia. aqua uero componitur ex essentia: et sic essentia est forma aquae. **S**ed dices. omnia essentia aquae uocatur forma: et formam dicunt esse ponderositatem siue grauitatem: aliquando frigiditatem. igitur essentia erit accidentia. **R**espondeo quod homines non habent nomen illius essentiae illam essentiam uocant nomine ponderositatis. unde. **I**ij. caeli. grauitas

Digressio Auerrois

10. ccxvi

10. ccxvii

dicitur forma substantialis elementorum: sumetes nomen ab effectu: et sibi aliquando uocatur essentia nomine frigiditatis: ut Alexander. tunc concludit propositum. d. et illa essentia (si frigiditas remittatur) saluatur in aqua: et ita in mixtura. **E**x his concludit Auerroem quod elementa sunt actualiter in mixtura secundum essentias: sed remissa sunt qualitates. et sic saluatur essentia in mixtura: quibus elementa ipsa possunt redire ad eandem effectus. hoc est ad esse completum in propria sphaera. et hoc nisi fuerit ipse diens. ubi enim sit impediens: dato quod mixtura resoluatur elementa non redunt. propter haec verificat Auerroem dicitur Aristotelis. quod miscibilia non sunt actu in mixtura: quia qualitates sunt remissa: et sunt potetia: hoc est essentia: quae est potetia. **D**ec nunc Auerroes tenet: et huius uocatur Auerroem has parabrasas in iuuentute fecisse. nam **I**ij. caeli. contradicit huic positioni: ut dicemus postmodum. **C**irca haec plures emergunt dubitationes: Quarum prima est utrumque forme elementari possint interdi et remitti. **E**t licet de hac questione: et alius plura dixerim in libello de mixtura facto. pro defensione Auerrois: tamen bonum erit aliqua scribere: ut si aliqua tunc non dixerim: occurrant: aduicium. **E**t si qua minus castigata dixerim: etiam corrigam: et sequar in huius ordinem recentiorum. **C**irca hanc questionem est positio Auerrois **I**ij. caeli. commetero. **L**xxxij. ubi supponit nullam formam substantialem perfectam interdi uel remitti: sunt autem forme substantiales perfecte forme mixtorum. **E**t per hanc verificat dictum Aristotelis in predicamentis: cum dicit substantiam non suscipere magis et minus. **S**ecundo supponit accidentia saltez quaedam intendi et remitti. hoc docet experientia. **E**x his infert quod elementari forme sunt quasi medic inter substantias et accidentia. cum accidentibus enim conueniunt quod suscipiunt magis ac minus. cum substantiis uero: quia apte sunt constituere subiectum: quod informant in specie. tunc positio Auerrois est quod forme elementari intenduntur et remittuntur. **M**o- uetur autem Auerroes ad hoc unica ratio pro nunc: et arguit. si qualitates elementorum intenduntur et remittuntur. igitur forme. forma declarat. quia si forma ignis potest remanere perfecta sua caliditate remissa in uno gradu: pariter potest remanere remissa in duobus: et sic in omnibus. nam omnes gradus sunt eiusdem rationis. **C**ontra hanc ponem surgunt omnes. **E**t primo. quia tunc in medio essent plures forme elementari: et ita in pluribus speciebus. nam quilibet dat esse. **S**ecundo nihil est magis tale in nomine elementari. igitur elementum non suscipit magis et minus. **T**ertio. nullum elementum posset alterari pura alteratione. non enim posset alterari nisi remissa caliditate: et per hanc etiam remissa forma. **Q**uarto tunc unum elementum non posset immediate fieri ex alio. nam uix ex aqua fieret ignis: oporteret aquam remitti: et sic uenire ad medium: et per hanc non immediate: quia immediate tale est esse absque medio. **Q**uinto. tunc ex duobus elementis posset mixtum effici. nam cum ignis non possit aquam calefacere nisi remittendo formam aquae: et introducendo formam ignis: in medio calefactiois erit unum mixtum ex duobus elementis. **S**exto tunc in omni generatione mixtorum esset multitudo mixtorum media. nam semper ex noua proportionem formarum elementorum esset unum nouum mixtum: sed in quolibet instanti transmutationis est alia. igitur in quolibet esset alia mixtio. cuius igitur in tempore transmutationis sunt infinita instantia. igitur mixtura infinita. **S**eptimo tunc aer in huius esset plus aqua quam aer. nam in eo plures

pro quod forme elementari possint interdi et remitti.

pro Auer.

prima ratio

Secunda ratio.

Dubitationes contra Auerroem. Prima Secunda Tertia

Quarta

Quinta

Sexta

Septima

Dubitatio
nes 3as
Prima

Secunda

Tertia

Du: 3as
Prima

2^a

3^a

4^a

5^a

sunt qualitates aque. Contra rationes Averrois dubitatur. Et primo contra primam. quia tunc inter contradictoria daretur medium. nam inter substantiam et accidens datur medium. sed substantia non est in subiecto. accidens vero est in subiecto: sed hec sunt contradictoria. Secundo. medium est eiusdem generis cum extremis. decimo metaphysice. Sed substantia et accidens non possunt esse eiusdem generis. igitur inter ea non est medium. Tertio. omnis differentia secundum formas substantialem variat speciem. ymaginatio metaphysice. igitur si forma ignis reciperet magis et minus tunc ignis differret a semetipso specie. Sic igitur prima ratio que erat elementa remitti atque itendi: quia media nulla est. Contra secundam instant. Primo. quia ea data probaretur formas mixti posse esse sine tota dispositione qualitativa. nam si potest esse sine parte. igitur sine tota: sic arguit Averroes. Secundo per idem modo possit esse sine forma: quia sine hac et sine illa. igitur sine forma. Tertio per idem corpus esse potest sine loco. Quarto si forma elementaria remitteret: vel ad remissionem alterius qualitatis vel ambarum non unius tantum. nam duz generatur ignis ex aqua remittuntur ambe. nec ambarum: ut in generatione aeris ex aqua. Quinto. tunc generatio elementi esset alteratio: quia est remissio. vel motus. quia successiva. Pro ratione est considerandum quod impertinens est nostro proposito illud problema: videlicet. ut elementum limitet sibi vtriusque qualitates in summo: vel alteram tantum. Primo. quia Averroes variis locis sustinet vtriusque positiones: ut quarto metaphysice. quod non. et in secundo huius quod sic. Secundo. quia neutra harum est necessaria. Sed illud accipiendum est tanquam necessarium alteras saltem qualitatem esse elementi proprias accidens et essentialis: quod tribus coniecturis declaratur. Primo. quia antiqui semper elementum quodlibet definiunt per eiusmodi qualitates: quod esse non potest: nisi quia qualitates ille sunt differentie essentielles: vel propria accidentia elementorum. Secundo omnis species debet habere aliquod accidens proprium: quo mediante exercet propriam operationem. modo videmus ignem exercere operationem propriam mediante calore: et aquam mediante frigore. igitur calor igni. frigus aque. proprius accidens erit. Tertio videmus vigere calore ignem multiplicari. vigere vero frigore: multiplicari aquas. Ex his sumit Averroes qualitates primas esse proprias et essentielles passiones elementorum. Tunc per hec ratio Averrois efficax est. nam si potest forma elementi perfecta esse absque parte accidentis proprii et essentialis: potest et absque toto. pars enim et totum sunt eiusdem rationis et equalis essentialitatis respectu subiecti: et hic sequitur ad remissionem qualitatum remitti formas et secundum esse: et secundum essentialitas. Tunc ad rationes. Ad primam dicendum medium bifariam dici: remissione: quomodo calidum remissum: quod est tepidum: dicitur remissio medium: hoc quandoque dictum est ab Averroes medium permutatio: quia non potest fieri mutatio de extremo in extremum: nisi prius veniat in tale medium. Aliud dicitur medium forme: quandoque prima extrema sunt ita in medio proportionata: quod merentur formas ynam specificam: quomodo mixtura equi medium forme est: quia talis est extremorum fractio: quod meretur formam equi. Tunc dicendum quod si elementa veniunt ad medium permutationis: tale medium non differt ab extremis: imo essentialiter est sua extrema remissa: licet accidentaliter sit in specie me-

dy. si vero faciunt medium forme sic tale medium non est in pluribus speciebus: sed in specie illi forme tantum. Ad secundum dicendum quod in nomine elementum: quod est in sphaera propria nihil est magis tale: at in nomine elementi: quod est in mixtura aliquod est magis igneum. aliquod minus: ut medici narrant. Ad tertium respondet Averroes secundo de anima. commento. cxy. quod elementum non potest alterari pura alteratione. Sed bene alteratur alteratione mixta generationi. potest tamen alterari de figura in figura: et in alijs eiusmodi. Ad quartum dicendum elementum immediate posse effici ex alio per carentiam medij forme. non autem per carentiam medij permutationis. Ad quintum dicendum ex duobus elementis effici posse mixtum quod est medium quoddam permutationis: non autem mixtum quod sit medium forme. Ad sextum dicendum in infinita mixta que sunt media permutationis fuisse genita: non tamen mixta infinita nec que sunt media permutationis: nec media forme: vel (ut peripatetice loquar) infinita mixta in potentia que sunt media permutatiois fuerunt genita. non autem infinita actu. Ad septimum respondet Averroes secundo de anima. commento. cxy. semper in aere et aqua esse vapores et illos nunc calefieri: nunc frige fieri. et sic aer non est corpus simplex. sed mixtum imperfectum: quod uno tempore virtute vaporum sit magis aqueus alio tempore minus. Tunc ad rationes contra rationem. Ad primam dicendum quod medium est multiplex: vel participatione vel negatione: et medium participatione duplex. vel participatione formarum. vel conditionum. formarum quidem: ut rubrum: nam participat albo et nigro. participatione conditionum: ut simia: est enim medium inter brutum et hominem: pro quanto in quibusdam imitatur hominem: in quibusdam brutum. Averroes igitur tenet formas elementarias esse reuera subas. nam in subiecto non sunt. nisi quantum ad aliquas conditiones sectantur formas accidentales: et inde medicus dicitur sunt. Ad secundam sicut. medium. n. participatio forme est eiusdem generis cum extremis. aliter non. Ad tertiam ob id omnia dicitur subales perfecta esse specificas: sed substantiale imperfecta minime. Ad rationes contra secundam. Ad primam dicendum quod qualitativa dispositio est essentialis mixto: non quidem sub omni gradu: sed sub certo modo: et pondere. qualitas vero elementi est sibi essentialis et se: et quodlibet sui: similiter et argumenta de materia: et de loco tolluntur. Ad quartam dicendum formas elementi remitti: ad remissionem ambarum si ambas sibi limitet: vel alterius si alteram. vel proportionis: si sibi limitet proportionem. Ad quintam ob id quod nec esse successivus est de ratione motus nec esse momentaneus tollit rationem motus. nam auctio est momentanea: et tamen est motus. generatio elementi est successiva gradualiter et quantitativa: et tamen non est motus. Sed differunt tantum: quia generatio est in subiecto ente in potentia. motus vero in subiecto ente in actu: et tu vide codicillum nostrum de mixtura: et plura alia inuenies. Secundo querunt vtrum elementa remaneant formaliter in mixto. videtur quod non. per verbum Aristotelis: dum dicit remanere virtutes eorum. In oppositum est Aristoteles duz dicit mixtura est unio eorum: que alterata sunt. igitur non corrupta. et sic manent formaliter. Ad hanc questionem respondet Averroes tertio celi. commento. lxxv. quod elementa remanent formaliter hoc est secundum suas formas in materia. tali vi-

An extra
maeat for
mal i mix
to. q. y.

delicet modo quod ex formis ipsorum mixtura quedam resultat: que est medium forme (ut dictum est) vel equi vel bouis vel alicuius talis. Sed contra hanc positionem omnes conveniunt quod sit falsa: et argumenta infinita adducuntur: ut in codicillo de mixtura scriptimus. nunc vero tantum quattuor precipuas assumemus. Primo. forma elementaria nata est constituere compositum per se subsistens in genere substantie. igitur si sunt plures forme elementarie in mixto: quibus constituet suppositum: et sic in omni mixto essent plura supposita: ut suppositum aque: suppositum ignis: quorum quodlibet natus est per se subsistere. Secundo. omnes substantias corporeas consequitur sua propria dimensio: que est propria passio illius: ut in libro de substantia orbis. Sed forma elementi quanticumque remissa cum materia constituit substantiam compositam. igitur ipsam consequitur sua propria dimensio: sed eadem propria dimensio non est plurius subiectorum. igitur in uno subiecto erunt plures dimensiones: ut alia mixti et alie elementorum: et mixto erit compositio. Tertio. mixtum generatur ex elemento: et corrumptur in illud. igitur talis est impossibilitas inter formas mixti et formas elementi: qualis est inter terminus a quo generationis: et terminus ad quem. igitur forma mixti et forma elementi in eodem subiecto non compatiuntur secus. Quarto. si quattuor elementa vel quattuor forme elementorum essent coexistentes in materia: tunc in quolibet puncto materie essent quattuor forme. igitur penetratio saltem substantiarum: que est impossibilis. Multe rationes fieri possunt: sed hec nunc satis: quia in libro de mixtura diximus. Pro solutione tamen ad hec argumenta. An maduertendum primo. quod elementa in mixto nec simpliciter manent: nec totaliter: et simpliciter corrumptur. Manent quidem secundum formas substantiales: sed quia non intensas sed remissas: ideo manent in potentia. corrumptur autem actu: quia non manent secundum compositiones forme cum materia: unde bene manent inherencia forme ad materias. Sed non informatio faciens per se unum ex materia et forma: quoniam forma mixti existens in actu et non potentialis ad ulteriorem formam sola informat materiam: et tollit informationes ceterarum: sic quod forma mixti informat materiam mediante formis eius elementorum: tam subalibus: quam accidentibus: neque distinguuntur hec forme loco et subiecto: quia omnes coexistentes sunt eodem in loco: eademque in parte subiecti: neque dimensiones illarum sunt diversae: sed sicut omnes materie ynam faciunt materias per continuationem: sic omnes dimensiones inuicem continentur: et redduntur omnes quantevna dimensio ne comuni propria forme mixti. Ex his sequitur quod forma elementi aliter est in mixto: aliter in proprio elemento: sunt enim in mixto: ut dispositiones: et propterea fuit necesse esse subesse remissio. Non enim dispositio debet esse ita intensa in proprio subiecto. ut est in subiecto extraneo. nam in subiecto proprio est propter se: et ut constituat species. In alieno vero est: ut disponat. Secundo sequitur quod eiusmodi dispositiones in mixto non dant nomen: neque definitiones: neque mixtum ipsum denominant denominatione speciei: quia cum non informant: non reponunt in specie. Per hec ad argumenta. Ad primum dicendum quod forma elementaria nata est constituere individuum in specie: quando inest materie secundum esse perfectum: et

gratia sui: non ut dispositio ad ulteriores formas: sed ut informant: et sic non oportet ipsum mixtum esse quattuor supposita: aut in quattuor speciebus. Ad secundum dicendum omnes substantiam corpoream: et omnes formas substantialem perficietem materias: et informantes consequi propria dimensionem. Ad tertium nec ex materia mixti et forma elementi sit substantia composita in specie elementi: nec forma ipsa elementi informat materias. Sed disponit tantum ad ulteriores formas: ideo dimensio eius est illa ultime forme. Ad tertium dicendum quod quando generatur mixtum ex elementis corrumptur omnia elementa: non quidem corruptione tollente formas elementorum: aut inherencias earum ad materias suas: sed tantum tollente informationes et denominationem speciei. nam in ipso mixto remanent elementorum forme et materie: non quidem loco separate: sed cum inherencia priorum: subtracta informatione et denominatione specifica elementi. nam forma mixti aduenit: que sola informat: et denominat: unde nulla est pars mixti que sit ignis vel aqua aer vel terra: licet in qualibet parte mixti sint omnes. Pars igitur quod forma mixti et forma elementi esse non possunt in eodem eodem modo: sed sunt impossibiles impossibilitate que est inter formas perfectas. Ad quartum quidam tenent non esse inconueniens substantiarum penetrationes concedere. sed corporum penetratio est impossibilis. Aliter dici potest quod elementa et si manent in mixto secundum formas tam substantiales quam accidentales: non tamen secundum materias coextensas: et propterea non est ibidem proprie loquendo penetratio corporum de predicamento substantie: cum ex materia et forma elementi in mixto nihil fiat per se: sed tantum per accidens aut per congregationem. Ad hoc autem ut sit penetratio vel corporum vel formarum: oportet ut vel corpora vel forme equaliter: et eadem ratione recipiantur in eodem loco: modo sola forma mixti per se recipitur in materia: ut informant: ut per dispositiones. Multa alia tetigi in libro de mixtura. Nunc hec satis. Tertio querunt vtrum mixtio sit possibilis: et videtur quod non: quia tunc vel naturaliter: vel violenter: non naturaliter. quia vel leuia naturaliter descenderent: vel grauia naturaliter ascenderent: vel ambo essent. In contrarium Aristoteles est in textu. Pro solutione questionis animaduerte. Primo. quod questio potest intelligi uno modo: ut possibile sequitur ad inesse: et necesse esse: ut in libro de interpretatione dicitur soles lucere esse possibile: quia necesse est solem lucere: et homines currere esse possibile: si de inesse homo currit: et hoc modo questio non est dubia: quia de inesse est aliquod mixtum. igitur potest esse mixtio. Alio modo intelligi potest pro contingenti: quod distinguitur contra inesse: et necessario inesse: qua ratione dicimus homines currere esse possibile si non currit: et sic contingens et possibile sumuntur vel pro eo quod non est: et potest esse: vel pro eo quod est: et potest non esse: et sic iterum dupliciter intelligi potest: Uno modo ut sit sensus quod nulla sit mixtio: et queratur vtrum possit esse: et sic questio non habet locum: quod semper fuit mixtio: et semper erit mixtio. Alio modo ut queratur vtrum possit esse: et sic questio non habet locum: quod semper fuit mixtio: et semper erit mixtio. Alio modo ut queratur vtrum possit esse: et sic questio non habet locum: quod semper fuit mixtio: et semper erit mixtio. Alio modo ut queratur vtrum possit esse: et sic questio non habet locum: quod semper fuit mixtio: et semper erit mixtio.

An mixtio
sit polis. q.
ij.

Solutio. q.

positio

ex pura materia non proficiscitur compositum: sed quemadmodum ex materia non pura fit compositum hoc est ex materia que preerat cum aliqua forma: fit compositum corrupta forma prior: sic ex elementis fit mixtura: non ex puris elementis: sed ex elementis corrupta mixtura prior cum qua erant. ymaginantur enim isti qd sicut materia non datur sine forma: ita nec elementa sine mixtura: et qd sicut ex materia fit compositum corrupta forma prior: sic ex elementis fit mixtura nouum: corrupta prior mixtura. Coloratur autem hec positio: quia vt secundo huius dicitur: tria sunt ex parte materie, videlicet prima: que est subiectus primorum contrariorum: prima tria: que sunt materia elementorum: elnta que sunt materia mixtura: vt igitur materia nunquam est absque contrariis: et contraria nunquam absque elementis: ita elementa nunquam absque mixtura esse poterunt: et vt vnum compositum fit ex materia corrupta forma prior: sic mixtura ex elementis corrupta prior mixtura. Pro hac positioe arguitur primo. Omne essentialiter ordinatum in aliud tendit in suam perfectionem: nunquam est absque illo: nisi violenter. sed elementa ordinantur in mixtura: vt in propria perfectionem: vt tertio celi. commento. lxxv. igitur nunquam erunt absque mixtura. Secundo. partes essentielles alicuius nunquam esse possunt absque illo. sed elementa sunt partes essentielles mixtura. igitur nunquam elementa esse poterunt absque mixtura. Tertio. perfectibile nunquam esse potest absque perfectione sua: sed elementa sunt perfectibile: mixtura perfectio. igitur elementa nunquam erunt absque mixtura. Sic igitur patet ex elementis proficisci mixtura: vt ex materia compositum: non tamen ex elementis puris. Alii et fere omnes tenent elementa esse pura: et ex his puris mixtura ista proficisci: vt enim corruptio siue dissolutio est ad elementa pura: sic mixtura est ex elementis puris: non tamen ipsis remanentibus in actu: sed refractis scilicet qualitates et formas. Cuius animaduerte qd pole: vt scribit Averroes primo celi. commento. cxxiiij. aut est ex se hoc est ab intrinseco: aut ab extrinseco. possibile ab intrinseco est ratione materie et subiecti: possibile ab extrinseco est ratione agentis. Mixtura itaque est possibile ab intrinseco: et ab extrinseco. ab intrinseco quidem: quoniam elementa sua natura ordinantur ad mixtura veluti materia in suas formas: vt dicit Aristoteles secundo huius. et sic mixtura est possibilis ex parte subiecti: et materie. ab extrinseco vero: quia ex parte agentis. elementa enim cum sua natura possint misceri: aliquid agens est: quod potest illa miscere. Sed quid sit illud agens ex parte cuius mixtura est possibilis ab extrinseco: est difficultas. In mixtura enim que immediate fit ex elementis: quidam volunt agens esse elementa ipsamet virtute proportionis siue fractionis. ymaginantur enim qd quotiens elementa reducuntur ad vnum locum: tunc agunt et patiuntur. atque reducta ad fractionem generant mixtura. Sed contra hoc instat primo. quia elementa producent aliquid nobilius eis: quia mixtura quantumcumque minimus semper est excellentius elementis. Secundo. quia tunc effectus esset sine agente: quia in instanti generationis mixtura elementa desinunt esse. Tertio. tunc nulla esset causa: que magis ab elementis generaret mixtura. quam mixtura. quia elementa sunt cause vniuersales. Quarto. elementa non intendunt formam mixtura: sed magis sibi simile generare. Cuiusmodi sit de positione ipsa. hec argumenta non valent. Primum non: quia ab elementis proficisci potest nobilius virtute celi. et vt a causa secunda. Secundum minime: quia elementa manent: vel dato qd desinant: satis est qd vnum instans esse mixtura sit primus non esse elementorum. Tertium nec valet: quia elementa virtute fractionis generant: modo fractiones sunt diuersarum specierum. Quartum licet elementa vt elementa non intendat formam mixtura: vt reducta ad fractionem bene intendunt. Propterea arguo contra hanc positionem. primo. quia elementa non virtute propria veniunt ad locum mixtura. igitur non virtute propria generant mixtura. Secundo. tunc res euenirent de necessitate materie: et non de necessitate agentis. contra Aristoteles ubi dicit. Alii dicunt elementa misceri et mixtura efficere virtute seminali: et virtute celesti: hoc est propter celi aspectum. Sed hec positio vera est de mixtura: quod non fit nouiter ex elementis: sed a semine. Questio nostra est de mixtura noua: que immediate fit ex elementis. igitur videtur mihi qd immediatum agens est calor celestis multiplicatus in sphaera elementaria: vt dicit Averroes. lxxv. metaphysice. commento. lxxv. quando enim elementa virtute caloris celestis veniunt ad locum mixtura: etiam virtute eiusdem reducuntur ad minima per actionem et passionem eorum mutua: quare ratione mixtura ab eis proficiscuntur. Est autem calor iste varius: prout stelle ipse varia ratione cum sole miscuntur. cum enim celestis mixtura sit varia: etiam inde varius calor ad nos mittitur: et inde varia fit hic elementorum agitatio. Vnde calor generat (vt dicit Averroes) animalia ex putri materia orta: quando scilicet multiplicat ad nos. Sed hic accidit dubitatio. prima. quid est forma mixtionis ad quam elementa ordinantur. Ad hanc respondent quidam qd est forma corporis. Imaginantur enim elementa ipsa corrumpi in mixtura: et ex eorum corruptione generari formam mixtionis: que dicitur corporeitas: et hanc eandem numero profitentur remanere in viuo et mortuo. de hac re prolixius diximus alibi. Propterea nunc videtur qd forma mixtionis sit forma specifica rei mixte. verbi gratia. equi. illa enim forma equi est specifica equi: sicut mixtura: et mixtionis forma: vt quidem deducta de potentia materie virtute mixtura dicitur forma mixtionis: vt vero prebens equo nomen et definitionem dicitur specifica. Secunda dubitatio. quomodo fit mixtura? Respondent tenentes formas elementorum non remanere in mixtura: qd miscibilia primo diuidunt in paruas partes: deinde agunt et reagunt inuicem tandem qd omnium illarum particularum formarum subales elementarum corrumpuntur: et tunc de totali illarum massa composita educit formam mixtura: per cuius educationem materie illarum redduntur continuæ: que prius erant contiguae: cum stabant sub formis elementarum. propterea concedunt primo ad generationem mixtura non sufficientem prius iuxta positionem: sed continuationem. concedunt secundo qd non fit diuisio miscibilium in infinitum: sed stabit ad partes minimas. concedunt tertio qd omnis mixtura est generatio: non autem corruptio. nam mixtura est corruptio multorum et generatio vnius continentis omnia illa virtute et potentia: non autem semper generatio est hoc. quia multoties aliquid generatur: et non corrumpuntur miscibilia illo modo. Sed hec positio est confutata iam in libro nostro de mixtura: et in isto libro. et secundo huius textu commento. lxxv. mouet Aristoteles questionem hanc: et soluit eam textu commenti. lxxvi. et lxxvii. et inde. et vult qd miscibilia nec

totaliter corrumpunt in mixtura: nec totaliter remanent: sed corrumpunt scilicet excellenter: et remanent secundum refractiones: et tu lege locum illum. Ideo dicitur aliter scilicet Aristoteles. et Averroes: quia elementa veniunt ad mixtura locum: diuiduntur ad minima: donec iuxta positionem: tunc tandem agunt et patiuntur: quousque in cuiuslibet elnti materia inducuntur per generationem forme aliorum elntorum: prior forma non corrupta. ad quarum formarum generationem sequitur continuationem materiae elntorum: et non extensio: nec penetratio. Sic igitur minima ignis tandem agunt in minima aquæ et e contra: qd in materiam ytroque forme inducuntur: non corruptis: et sic facta forma mixtura educit de potentia materiae illis productis. Ex hoc primo sequitur qd non semper mixtura immediate proficiscit ab elementis: sed ex termino e quo: vt quando ex aiali cadaver: vel ex semine aiali generatur: tunc. n. ex mixtura mixtura fit tandem ex termino a quo: non autem ex elementis. iterum vero immediate mixtura aliquid fit ab elementis facta in minimis iuxta positionem generationis forme prioribus non corruptis: vt quia rana fit in media regione aeris. Secundo sequitur qd forme partes licet non corrumpantur simpliciter desinant in formare mas ac specificare: et incipiunt disponere per forma mixtura: et autem quia mixtura corrumpit: forme ille desinant disponere ad tertium: et in formare ac specificare incipiunt. semper tamen remanent secundum inheretia. Tertio sequitur iterum ex vno elemento mixtura in aere generentur tria elementa: vt dato qd in media regione aeris non sit neque aqua neque terra ex solo aere non concurrere a principio altero elto posset mixtura generari: quia celi ex vna parte illius aeris possit generare ignem. ex alia parte aqua. et ex alia parte terra. quia iuxta positionem sitis poterit inuicem per alterationem misceri et ex eis mixtura generari: et sic in aere generatur vno ab elemento inciperet: disponitur vero a quatuor. Tertio dubitatio est cum elementa ad minima diuidantur: quod est diuidens illa: Respondet qd sicut aqua et vinum se diuidunt suis grauitatibus per motum localem: et ignis diuidit ligna per motum alterationis: ita elementa venientia ad mixtura se diuidunt per alterationem: ac et per motum localem: et sic ipsa met elementa se diuidunt per grauitates et leuitates: et per qualitates actiuas et passiuas. Respondeo hec deficit nisi suppleat. semper. n. sese diuiderent et semper ad minima: propterea dicitur qd diuidens est generans: scilicet mediis tibus quantitatibus motibus et alterationibus. Ex hoc patet cur elementa magis in vna parte quam alia diuiduntur. hoc quidem est ex parte agentis siue generantis: quia generans non committit liter applicat ipsis: ideo ibi diuidit: ubi melius applica

tur. ex parte est passus: quia ipse passus diuisibile non est vni forme in resistentia: propter etiam esse ex parte celi: et constellationis. Quarta dubitatio est ytriusque ex mixtura possit mixtura effici. Respondet quidam qd sic propter contrarietatem quam habet mixtura iuxta: vt in metallis constat: et liquoribus: que inuicem miscentur. Sed contra obicitur primo. elementa non inuicem miscetur pro generatione elementis. igitur nec mixtura pro generatione mixtura Secundo vnum elementum non est in potentia reuersiois in altero elemento. igitur nec vnum mixtura in altero. Tertio non potest forma vnius elementis esse dispositio ad formam alterius elementis. igitur nec forma vnius mixtura ad formam alterius. Ego vero dico mixtura mixtura prima non effici nisi ab elementis: quoniam ex eis primo constat: et in illa ultimo resoluitur. mixtura quodammodo secundum mixtura potest ex mixtura componi: vt animal ex membris compositione secunda. Sed ex prima materia et prima forma compositione prima. et sic argumenta nulla sunt: oia enim concludunt non effici mixtura ex mixtura compositione prima: sed bene compositione secunda effici possunt: et per idem patet mixtura non posse misceri elemento: nisi mixtura secunda et quasi iuxta positionem quodammodo mixtura prima minime. Quinta dubitatio ytriusque sit naturalis. Respondent quidam qd est naturalis naturalitate communi: non autem naturalitate propria: veluti naturalitate communi graue ascendere ad impleduum vacuum: non autem naturalitate propria. Mouetur autem quia nulla species naturaliter se ordinatur in alteram: modo elementa sunt species et perfectæ. igitur in nulla alia ordinantur. Vbi videtur qd sit naturalis naturalitate propria ex parte miscibilium: quia elementa ipsa naturaliter ordinantur in mixtura veluti materia in composita. Secundo naturalitate communi ex ordine nature vniuersalis: que est constitutio vniuersi. Tertio ex parte agentis: quod sua natura miscet elementa ad generationem tertium. Tunc ad argumentum patet qd mixtura est naturalis: nec inconuenit graui ascendere: vel leuia descendere. propter motum nature vniuersalis: vel forte quia vniuersale agens generabit grauiam et leuiam ex vno elemento: vt diximus. De hoc de mixtura. Multa alia diximus in libro nostro de mixtura: que debent conferri cum his: et restabit totius positionis Aristotelis veritas. etiam aliqua addemus in secundo huius. circa expositionem Aristotelis: que erunt vtilia his oibus. De hoc de primo libro.

Cuius primi libri Aristotelis de generatione et corruptione.

¶ Eiusdem Aristotelis de generatione et corruptione liber scđs interpretare et expositore Augustino nippo.

De mixtura quide igitur et tactu de quibus agere et pati: quomodo his: quae per naturam transmutantur. insunt: dictum est: itaque de generatione et corruptione simplicibus: quomodo et qua ratione sunt: etiam qua ob causam. similiter autem dictum est: et quid est alterabile in alteratioe: et quae habeat differentiam ab eorum unoquoque. Caeterum autem de his quae corporum elementa nuncupantur: transigendum est.

Com. p^m

Philosop^h omnia quae in libro primo perscrutatus est: et quae nunc dicitur est: proponit. Sed circa intentiones huius scđi habitabis. nam de quatuor elementis tractat liber de celo. igitur de his non est agendum modo. aliter Aristoteles hic esset superfluous. Respondet Averroes. in 9° celi. primo. quod de quatuor elementis consideratur in libro celi. et in libro de generatione. aliter tamen atque aliter. in libro celi enim consideratur ut partes mundi: et ut species sub illius libri. at in libro de generatione consideratur: ut partes mixti generabilis et corruptibilis. atque ut causae generabilium et corruptibilium: et sic non superfluit consideratio. verba Aristotelis hic patent.

Com. u.

Generatio quidem enim et corruptio substantiis omnibus per naturam subsistentibus non insunt sine sensibilibus corporibus. Consideratio de elementis sit transigenda: declarat et syllabis est. de causis generationis et corruptionis est fidei ratio. ponit minorem. d. gnatio quidem. n. et corruptio substantiis omnibus per naturam subsistentibus non insunt sine sensibilibus corporibus: hoc est absque elementis. conclusio erit quod de elementis est agendum. Et in hoc apparet differentia inter elementa considerata hic. et in libro celi. nam in libro celi considerantur ut effectus celi. hic autem considerantur ut causae: ut dixit Averroes.

Com. iij.

Materia igitur his subiectam: alij vnae quidem esse narrant. veluti aerem aut ignem: aut horum medium aliquod: quod et seorsum existit: profitentes. Alij vero numero plura vno: sed hi quidem ignem atque terram. Alij et haec atque aerem tertium. Alij autem et horum aquam quartum quemadmodum Empedocles. Ex quibus segregatioe et congregatione atque alternatione in rebus ipsis generatione et corruptione evenire ait.

Dic de proposito prosequitur: et licet de grece vplurimum aduersariis sit. hic tamen executionis nota est:

et de materia ipsa narrat ponens dici solitas. et verba patet.

Erit quidem igitur comprobabile dicere prima se habere ut principia et elementa: ex quibus sine congregatione et disgregatione siue alia mutatione transmutatis: generatio et corruptio sunt. Sed facientes materiam vnam extra dicta: et hanc corpoream separatam: aberrant. Nam absque contrarietate tale corpus sensibile existere non potest: quod aut leue erit: aut graue: aut frigidum aut calidum infinitum illud quod quidam principium esse aiunt.

Com. iij.

Ut autem dictus est positiones omnes de materia reducantur in duas: quod vel omniunz res: materia est vna. vel plura. Nunc ostendit quantum ad quid bene dixerunt dicentes elementa esse res materiam. et quantum ad quid errant dicentes omniunz materiam esse vnam: et separatam. Dicentes quidem igitur plura: hoc tantum bene aiunt quod congregatione generat et disgregatione corrumpunt res ipsas. Dicentes vero materiam vnam et separatam hoc errant quod ponunt eam corpus sensibile et absque contrarietate: ut non leue neque graue neque calidum: aut id genus. verba patent. Animaduerte quod illud principium materiale quod volunt esse materia: posuerunt corpus apeiron hoc est infinitum: non quidem per totius occupationem: sed per abstractionem a sensibilibus differentijs: et propterea apeiron hoc est non determinatum certa data forma esse volunt.

Sed ut in timo scribitur res haec nullam habet determinationem. non enim apte dixit an omnica pax ab his quae elementa vocantur: separaretur: verum non recte videtur asserens subiectum illud esse prius his quae vocantur elementa veluti aurum aureis operibus. hoc enim ratione ista explicatus non bene dicitur: nisi eorum quorum alteratio est: ita sit. Sed de illis quorum generatio et corruptio sunt: quibus mediantibus res sunt: impossibile est enunciari. Cum ipse asserat longe verius aurum dici esse quam vniuersum quodque. Facit tamen elementorum corporeorum resolutionem usque in superficiem. Impossibile autem materiam primam planiciem esse.

Co. v.

Nunc breuibus quid Plato in timo dicat: apponit. et inquit. Sed ut in timo scribitur: res haec supplet tu nullam habet determinationem. Non enim apte dixit. an pandeches hoc est omnica pax ab his quae elementa vocantur: separaretur. ecce quomodo de separatione materiae nihil certum asserit Plato in timo.

Animaduerte quod pandeches grece venit a pan: et dechome: hoc est omnia capiens. propterea dici potest omnica pax. Reprehendit tamen ipsum primo de similitudine. Per quam materiam descripsit dicens. vix non recte videtur asserens subiectum illud esse prius illis quae vocantur elinta veluti aurum: est prius aureis operibus: ut

ydolis et anulis et ceteris quae ex auro efficiuntur. Et hoc arguit dicens. hoc enim ratione ista explicatus non bene dicitur nisi respectu eorum quorum alteratio est: ita sit. sed de illis quorum generatio et corruptio sunt: quibus mediantibus res suppletur: impossibile est illa metaphoram enunciari. cum etiam ipse asserat longe verius aurum suscipere nomen entis quam vniuersum quod ex auro fit. Sic igitur si exemplum illud de auro comparat ad alterationes recte facit: sed ex hoc non habet intentionem. maxime cum ipse velit aurum dici verius et actualius ens quam ex eo facta: sic enim notat materia esse ens in actu. Sed si exemplum illud est ad generationem: nullum est: et per dicta sua: et per rationem tacta: vniuersum tamen dicitur inexcusabile. quod vniuersum resoluatur ad superficiem. nam sic materia erit planicies siue plana res: quod non stat cum principijs naturae. Animaduerte quod textum hunc fideliter transulsi. mutauit tamen non nullas particulas nullius momenti ut sensus grecus exposuisset: et ut facilius intelligeretur.

Com. vi.

Nos vero vnam corporum sensillum materiam esse dicimus: non tamen separabilem: imo cum ea semper contrarietate: ex qua illa quae vocantur elementa: generantur.

Quod de materia dixit pluribus in locis: nunc breuiter perstrigit. de ea duo asserens. primo quod sit vna omniunz elementorum. Secundo quod nunquam denudatur a primis ipsis contrarijs: ex quibus elementa combinantur. An materia sit vna disputatum est pluries: sed an expolietur interdum a primis qualitibus: dubitabile est. primo quod prima contraria generatur et corrumpuntur. igitur aliquando desinunt etiam in materia: aliquando incipiunt esse in illa. Secundo nulla contraria sunt materiae coeterna. igitur verbum philosophi falsum est. Respondet Averroes scđo auscultationis physice. primo. quod Aristoteles intelligit quod priuatio coeterna materiae nunquam denudatur a primis contrarijs: modo priuatio siue sit forma generica siue priuatio: denudatur quidem ab his vel illis contrarijs. nunquam tamen a contrarijs denudatur specificiter: sicut materia semper habet formam et nunquam est sine forma: hoc enim semper forma: quod nunquam est vix dicere ipsas esse absque forma. forma semper caret: quod illa vel illa caret. De autem materia nunquam denudatur a contrarijs: patet. quod nunquam denudatur a formis elementorum. et illic sunt in materia mediantibus primis contrarijs. igitur nunquam a contrarijs. Tunc ad argumeta. Ad primum concedo quod haec vel illa incipiunt vel desinunt esse in materia. nunquam tamen materia denudatur a contrarijs specificiter tentis. Ad secundum forticolae aiunt non valere. a contrarijs denudatur materia. igitur materia denudatur a contrarijs: quod in prima ille terminus contrarijs determinate tenetur. in scđo confute. tu vero responde: ut supra.

Com. viij.

Necessum autem est diligentius de his alibi. nunc vero quomodo prima corpora ex materia sunt etiam differendum est.

Dubitatio prima.

Scđa

Quasi se excusat. nam de elementis dictum est ad plenum. igitur non est res haec repetenda: excusat igitur se: et proponit intentionem ad danda: et dicit. Decisum autem est diligentius de his in alijs: ut in 10° celi. nunc vero quomodo prima corpora ex materia sunt: etiam differendum. Sed circa haec dupliciter dubitatur primo cur pertractatio de elementis facta in tertio et quarto et scđo celi. est haereticastera hoc est diligentior atque certior: quam ea quae hic tangit. Secundo cur elementa ab Ari-

stotele prima dicantur corpora: cum et celestia priora sint. Ad primum respondent quod de elementis in libro celi discussum est sub ratione vniuersaliori: ut in quantum corpora mobilia ad locum: hic vero ut mobilia ad formam. modo comunius est mobile ad locum quam ad formam. igitur diligentiori et certiori modo de his est dictus ibi. cum vniuersalia sint certiora minus vniuersalibus. Melius autem dicitur quod certiori et diligentiori modo de his est determinatum ibi quam hic: quoniam in ordine ad plura quaesita: ut in ordine ad mundum: ut sunt partes mundi in ordine ad motum: prout haec sursum: haec deorsum feruntur. in ordine ad accidentia per se: ut sunt figure: et in ordine ad principia: ut an ex indiuiduis vel superficiebus. In ordine ad locum: et in ordine ad celum: an recipiant celestes impressiones: haec grece haereticastera nuncupatur pertractatio ac de elementis hic nulla alia ratione: nisi ut causae generationis et corruptionis: et ut generabilia et corruptibilia. propter haec pertractatio minus curiosa dicitur. Ad secundum respondent quod prima dicuntur corpora respectu generatorum: et sic motus et qualitates sunt priores respectu illorum. Melius autem dicendum quod uti elementa vocantur motus aut quorum: qui illa stichia dicunt: quia putauerunt non pura: sed mixta. Sic more aliorum antiquorum qui vocant haec hylia: hoc est materias: prima dicuntur corpora. Et quod non debeant dici prima respectu generabilium: patet. quia si sunt prima via compositionis sunt vltima via resolutionis. et sic non magis prima quam vltima. itemque si dicuntur prima: quia partes mixtorum: Mixta dicuntur prima: quia tota est enim totus prius parte: vti forma prior materia: et ita priora somata hoc est prima corpora dicantur: more veterum. Dece de excusatione: ac intentione.

8°. aliqz

R^ono ppa.

8° ad 2^m.

R^ono ppa

Co^ofirmat.

Com. viij.

Pr^oia du?

Scđa

8° aliqz.

R^ono ppa

Et de his quidem principijs putantibus esse et primam materiam inseparabilem quidem subiectam tamen contrarijs: non enim frigidum calidum materia est. neque calido frigidum. Sed quod est vtriusque subiectum: differendum.

Nunc exequitur: et primo sumit materia esse inseparabilem a primis corporibus: et primis contrarijs subiectum: quod declarat: quia nec calidum est materia frigidum: nec contra frigidum est materia calida. Sed vtriusque est subiectum quoddam commune: quod vocatur hylic hoc est materia. Dubitari solet. quomodo materia est subiectum contrariorum. primo videtur quod non quia contraria sunt qualitates et subiectum qualitatum est compositum. non prima materia. Secundo. quia scđo de anima. dicitur commento 10° quod accidens inest enti in actu: forma substantialis materiae. Respondent quidam quod tamen materia est compositum dicuntur subiecta contrariorum: sed aliter atque aliter compositum quidem subiectum dicitur primum secundum resolutionem. Materia vero primum subiectum dicitur secundum compositiones. Alij et rectius dicunt quod materia est subiectum remotum: compositum vero est subiectum primum Alij quod materia sit subiectum prius: compositum vero totale. Ego vero dico quod Aristoteles non distinguit nunc iterum prima materia putat sit accidentia: et per sunt subiecta: propterea indistincte loquitur: donec res haec pateat. super prima materia ut accidentia sunt: et intermixta sunt in materia: et prima materia: ut sunt terminata sunt in compositis eorum: et sic tollit quod oio.

Quare corpus sensibile potentia: quod est principium primo loco est. Secundo vero sunt contrarietates. Dico autem vt frigiditas et caliditas. Tertio autem sunt ignis et aqua simul atq; caetera id genus.

Co. ix. Accipit materia esse inseparabiles et subiectu primo contrariis: nunc ex hoc concludit ordinem principiorum generationis: et vult primum principium esse materiam: quod dicitur corpus sensibile potentia: et principium per excellentiam. Secundo loco sunt contrarietates: quae primitus in materia ipsa per generationem recipiuntur. Tertio mediantibus his sunt quatuor elementa: quae prima corpora nuncupantur: et sic Auerroes narrat in paraphrase huius, tria reperiuntur generationis principia: ordine tamen quodam: primum omnia est prima materia: quae in corpore primo omnia dicitur esse nihil presupponit: et caetera omnia supponunt ipsas. primum scilicet loco sunt prima contraria: quae ideo secundo loco habentur: quia prima supponunt materiam: et ipsa supponuntur ab elementis principium. Tertio loco sunt elementa ipsa quae tertio loco sunt: quia materia et prima contraria supponunt, sed ipsa ab omnibus mixtis supponuntur. Sed dubitatur primo: quo genere cause haec tria dicantur principia.

Dubitatio prima.

Secundo videtur quod prima contraria sunt tertio loco: quia prima materia sunt accidentia: et accidentia sunt post substantias. Sed dicitur quod haec tria omnia subeunt ratione principii materiae: vnde videtur Auerroes inquit. principium materiae vnde est: quod vnde est primum et intransmutabile. Illa alia duo reducuntur ad illud pro quanto preparat illud pro receptione formae vltimae. Ad secundum dicitur potest quod prima materia nomen principii sibi parat: vt interminata sunt. nam sic primitus in materia recipiuntur: et sunt dispositiones eius: vt vero terminata: consequuntur formas: et potius principia dicuntur.

Ad secundum.

Ex hoc apparet quomodo non recte intelliguntur prima contraria esse principia formalia primorum corporum. non enim hoc Aristoteles dicit: nec est adpositum. et propterea qui quaerunt vnde prima contraria sunt principia formalia elementorum: frustra quaerunt. cum in textu res haec non habeat.

Erroz quod ruda.

Haec quidem enim ad inuicem transmutantur: et non vt Empedocles et alij aiunt. nam nec alteratio erit nec contrarietates transmutabuntur: quaeque etiam non minus dicendum sit quod corporis principia sunt talia et tota. nam alij sunt quidem qui supponentes vtuntur: et non dicunt qualia et quot.

Com. x.

Dixit elementa esse principia et transmutari. quis potest dicere tunc haec est positio Empedocles. nam Empedocles ait. quatuor elementa esse principia et transmutari. nam lite generant amicitia corrumpunt. Respondet Aristoteles et ait. quod positio sua differt ab illa Empedocles: quia Empedocles dicit illa transmutari respectu termini. at substantia aeterna est. Sed ipse ponit ea alterari in quantitatibus: et aliquando transmutari in substantiis. dicit tamen quod dato quod elementa nec in quantitatibus alterarentur: nec in substantia transmutarentur: adhuc oportet concedere illa esse principia talia: hoc est materia: et tota: quia quatuor. cuius rationes ait. d. nam alij sunt quidem qui supponentes vtuntur: et non reddunt causas: quare sunt talia hoc est materia: et tota: et sic siue sic siue aliter: haec oportet esse principia materiae: et quatuor. quae dicit patet.

Quoniam igitur quaerimus sensibiles corporis principia (hoc autem est tactus) tacti-

le autem id est cuius tactus sensus est: manifestum etiam quod non omnes contrarietates causant principia et species corporis: sed tantum haec: quae sunt secundum tactum. et enim secundum contrarietatem differunt: et secundum tactilem repugnantiam: quo fit vt nec albedo et nigredo nec dulcedo et amaritudo: in superius nec aliorum sensibilibus contrarietas aliqua elementum causabunt.

Com. xi.

Dixit prima contraria esse causas elementorum: et quod contraria prima sunt in multiplici differentia: vt. quod de aia tangitur: quaedam. n. sunt prima contraria in visu: vt albu et nigrum: quaedam in gustu vt dulce et amarum. dixit quod per prima contraria: quae sunt principia corporum intelligit prima contraria in tactu: et huiusmodi syllogismus est: quia taliter de primis contrariis est intelligendum: quomodo et de sensibili corpore: intelligitur. Sed per sensibile corpus de quo in hoc libro agitur: intelligitur secundum tactum. igitur et de contrariis primis tactus intelligitur. Aduertente quod verbum illud cantus: graece est piusius: latine facit: quia facere conuenit agenti. causare vero omnibus: melius sonat causant. Ex hoc concludit nullam caeterorum sensibilibus contrarietas causare elementum: nec vt materia nec vt forma. et res tota ps.

Et licet visus ipso tactu prior sit: ita vt etiam illius subiectus prius sit: non tamen tale subiectum erit tactilis corporis quatenus tactile: passio. Sed quatenus illud est aliquod aliud: et sit tactu aliquid natura prius contringat esse.

Com. xi.

Dubitaret forsitan quis an prima contraria visus sunt principia corporum: et videtur quod sic: quia visus est prior tactu: et ita sensibile sensu visus est prior tactili: tunc sic. eis oportet magis ratio principii: quibus magis oportet primitas: sed visibile est prius tactili: vt visus prior tactu. igitur magis habet rationem principii. Respondet quod aliquid potest dici prius simpliciter: quod non est prius respectu huius. modo licet visibile sit prius tactili. quia corpus: non tamen prius respectu elementorum: et corporis tactilis: quod principium intendit. verba patet. Aduertente quod adieci particulas quasdam: quas graeca constructio exposulat: non tamen superflua. Aduertente vt ex verbis Auerrois. commento. vii. colligitur: quod tactile vno modo est communius visibili. Alio modo visibile tactili. In generabilibus quidem tactile corpus est visibili: quia omnibus generabilibus oportet. Sed in corporibus ipsis visibile prius est: quia competit caelis et generabili: et sic aliquid potest esse prius in genere: quod est posterius in specie. Item aduertente etiam eodem commento quod siue sic siue aliter: visibile siue et forma hoc est perfectione et nobilitate prius est tactili. at contra tactile prius est illis secundum materiam et originem: quia in his quae competunt tactile praecedat vt materia: et talem prioritatem quaerimus: quia nos de principibus materialibus tractamus. Aduertente etiam quod subiectu sensus quod non stri obiectus vocatur: graece dicitur hypocimenon hoc est subiectus siue obiectus siue incidens.

Nota p.

Nota q.

Ipsorum itaque tactilium quales primae qualitates atque contrarietates sint diuidendum est primo. Sunt autem secundum tactum contrarietates haec calidus frigidus humidus

siccum: graue leue. Molle durum. lubricum aridum. asperum lenem. crassum subtile. Durum itaque graue quidem et leue nec actiuum nec passiuum sunt. Non enim quod in aliud quoddam egerint: vt ab alio patiantur: nuncupantur. Licet elementa esse oportet adinuicem actiuum atque passiuum: cum misceantur atque transmutentur inuicem. At calidus et frigidus et durum atque molle dicuntur quidem: haec quidem talia: quae actiuum sunt. illa vero: quae passiuum. Calidus enim id est quod congregat cognata. nam disgregare: quod quidem igne facere autumant: est congregare cognata. accidit enim alienigena excipere. Frigidus vero id est quod coniungit et congregat sicut et cognata et alienigena.

Actiuum: graue leue. Molle durum. lubricum aridum. asperum lenem. crassum subtile. Durum itaque graue quidem et leue nec actiuum nec passiuum sunt. Non enim quod in aliud quoddam egerint: vt ab alio patiantur: nuncupantur. Licet elementa esse oportet adinuicem actiuum atque passiuum: cum misceantur atque transmutentur inuicem. At calidus et frigidus et durum atque molle dicuntur quidem: haec quidem talia: quae actiuum sunt. illa vero: quae passiuum. Calidus enim id est quod congregat cognata. nam disgregare: quod quidem igne facere autumant: est congregare cognata. accidit enim alienigena excipere. Frigidus vero id est quod coniungit et congregat sicut et cognata et alienigena.

Co. xii.

Dactenus fecit suppositiones: nunc plequitur. et primo enumerat differentias omnes tactiles. et termino ps. deinde ponit differentiam inter has. et vult hanc quasdam nec esse actiuas nec passiuas vt graue et leue: quaeque elementa actiuum sunt atque passiuum. Quaedam actiuum sunt: vt calidus et frigidus. Calidus quidem: quia per se cognata congregat: et alienigena per accidens disgregat. Frigidus vero quia per se et cognata et alienigena congregat per se et indifferenter. Et verba Aristotelis patet per se.

Dubones.

Sed circa haec quaerens. primo quod videtur quod graue et leue agant: quia sunt principia motus. Secundo videtur dubium vnde calidus huiusmodi congregat: et vnde quod disgregat. Amplius videtur quod disgregare competat per se calidus: quia ei competit per se rarefacere: et hoc est disgregare.

Solones.

Ad primum dicitur potest quod Aristoteles loquitur de agere et pati: vt in primo libro locutus est. v. pro alteratione. Modo graue et leue non per se alterationis sunt principia sed per accidens. Per se autem sunt principia motus localis. Ad secundum dicitur quidam quod calidum congregat et disgregat: quia rarefacit. cum enim calidus rarefaciendo calefacit: et rarefaciendo subtile euaporare facit: quo fit vt leuia sursum moueat et grauium deorsum. Sed hoc non placet. nam ab eo quod competit per accidens non sumitur praedicatum per se. Sed rarefacere calidum competit per accidens. Propterea videtur mihi quod calidus congregat et disgregat: quia calidus. Nec alia ratio est. Ad secundum videtur mihi quod per se competit sibi congregare similia: quia congregare est actus formae: modo ipsum calidum videtur formalis caeteris. tu vero considera.

Humidum vero proprio interminatum termino: bene terminabile existit. Siccum autem terminatum bene termino proprio: difficile le ab alio terminabile est.

Co. xiii.

Nunc de passiuis loquitur. d. humidum vero proprio termino interminatum: bene terminabile existit. subaudi alieno termino. Et per consequens passiuum est. Siccum vero terminatum bene termino proprio. difficile terminabile est. subaudi ab alio. modo terminari termino alterius et terminari proprio termino: cum vtique sit terminari: important passionem: et sic eiusmodi passiuum erunt. Sed dubitabis vnde humidum terminetur termino alieno. vnde sic terminetur proprio. Respondetur quod humidum hoc habet ab instabilitate partium: quae fluunt et refluunt. cum enim partes fluunt et refluunt: ideo recipiunt terminationem a continente: aqua enim

Co. xiiii.

et aer: vinum: et oleum: et caetera id genus terminantur termino continetis. At sicca vt terra: lapides: metalla: et id genus: cum partes non fluant: nec refluant: non termino continetis sed proprio terminantur. Aduertente tamen quod vt diximus humidum ideo huiusmodi partes instabiles: quia humidum: et nulla est alia causa: et ideo terminantur termino alieno: quia humidum. Nec est alia ratio. nisi quia humidum est humidum. Similiter sicca eo huiusmodi partes stabiles: quia sicca est tale: et nulla alia est causa. Verum est tamen quod haec sunt duo propria quae huiusmodi competunt ordine quodam: vt humido quidem primo fluxus et refluxus partium. secundo terminari ab alio. Sicco autem primo partium stabilitas. secundo terminari proprio termino. Secundo animaduerte quod tam terminari proprio quam alieno termino important passionem. nam per terminum figuram intelligunt. modo ps quod figura est veluti quaedam forma ipsi terminato: et terminatum veluti materia. Siue igitur a se siue ab alio ps quod terminari est pati: quia est figuram recipere. Et sic isti termini de primario signato important passionem. Sed circa haec dubitantes: quod videtur quod genus non sortiat nomen a ratione speciei. Modo humidus et sicca secundum rationem generis sunt passiuum: secundum rationem speciei hoc est vt terminantur figura sunt passiuum: modo in plus est passiuum quam terminari. Sicut argui potest de calido et frigidum. Diximus in primo huiusmodi. et addimus quod haec qualitates possunt comparari ad tactum: quod est eorum medium. Ad sua contraria. vt singula ad propria contrarium. Et possunt comparari inter se. Si quidem ad tactum: cum calidum et frigidum maxime imitent tactum: maxime sortiantur nomen actiuarum. humidum et sicca purum imitent: sortiantur nomen passiuarum. Si comparantur ad propria contraria: sic omnes sunt actiuum omnesque passiuum. nam omnes sunt contrariorum corruptiuum. ab eisque corruptibiles. Et sic omnes sunt actiuum et passiuum. At si comparantur generatim inter se humidum et sicca. v. ad frigidum et calidum: sic speciatim ille sunt passiuum ab aliqua operatione. Itaque actiuum ab alia operatione. Tunc ps solo ad argumentum. haec enim non dicuntur actiuum secundum rationem generis. sed comparata ad speciem. Illa nec passiuum nisi eodem modo. Nec inueniuntur species comparatas speciebus sortiri nomen generis ab operatione specifica. Auerroes autem commento. ix. vult quod eiusmodi dicantur actiuum: illa passiuum secundum interpretationem nominum. Nam thetrem hoc est calidum: psychron hoc est frigidum apud graecam linguam sic dicuntur ab illa actione quae est congregare. Zeron hoc est sicca: et bycron hoc est humidus: sic graece dicuntur a terminari termino alieno vel proprio. Et sic haec actiuum: haec passiuum dicta sunt non secundum rem: quia sunt secundum rem omnia passiuum et omnia actiuum: sed secundum nomen: nam ac nominum deriuationes. Nec est inueniendus aliquid quod dici tale ab interpretatione nominum: quae accipitur partim ad placitum partim ab aliqua proprietate: quod simpliciter non est tale.

Co. ppa.

Nota

Dubi.

Co. rii.

Co. Auer.

L6. xv. Quia multas tactilis assignavit differentias: docet nunc reducere illas. Et hoc pponit. d. Tenue vero & crassum: lubricum & tenax: & durum & molle: & cetera differetia cy bis sunt. hoc est ad humidum & siccu redu cunf tanq sps ad genera. Et pmo hoc syllogizat de tenui & crasso. Et facit vnu enthymema: quod pot re solui ad syllogismu: & ad prosyllogismu sic. o replens humidu est. tenue replet. igitur tenue humidu. p syl logizatur maior sic. quod no termino pprio termina tur: sed sectat figuram cotinentis: est humidus: vt per definitione pz. Sed replens termino pprio non ter minatur: sed figura cotinentis. igit replens est humi dum. Minor p syllogizat etia sic. omne perparuu re plet. tenue perparuu est. tenue replet. minor p syllo gizatur ad huc. omne totu tangens totum perparuu est. tenue totu tangit totum. igit tenue perparuu est. Inquit. Nam cuz replere sit humidu. huc eniz est syl logismi pncipalis maior. v3. o replens humidus est. replere grece est anaplepton: qd cum latine dictum no sit repleriu: replere transtuli. huc est maior pnci palis syllogismi. Deinde tangit minoz p syllogismi pbandis maiorem hac. Et inquit. qz no quide replens ipm terminatu est: sed terminabile: & cotines secref. Doc grece sic dicit hacolutin aptomeno. Et est sen sus q figurat ad figuram cotinentis: siue cotangen tis. Hec est minor p syllogismi maioris. Deinde tan git minor p syllogismi pncipalis. d. Sit aut tenue ipz replens. Hec est minor. & hac p syllogizat. d. perpar uam eniz est: & huc est minor p syllogismi. & perparuu replet. huc est maior. prosyllogizat ad huc minor hu ius sic. totum. n. paruu tangit totu. tenue maxime ta le. i. maxime tangit totu. & ita tenue maxime paruu. Tunc infert cōclusionē pncipalē. d. manifestu q te nue erit spēs humidu. crassus aut siccu. Adiuerte q illud qd grece dicit micromeres hoc est paruarus partū siue parui partile: dixi paruu: vt clari⁹ erit.

L6. xvi. Amplius aut lubricum quide humidu est. nam lubricum humidu quoddam est qd pas sum est. veluti oleum. Aridū vero est siccu. nam aridum est perfecte siccu: ita vt etiam gelicidia humoris defectu sint.

L6. xvii. Reducit lubricu & aridum ad humidu & siccu. naz lubricus superaddit humido tenacitatē quāda: pro preta qz passum est a sicco. & inde fortif aliqua sicci tatem & tenacitates. veluti oleum. Aridū vero super addit sicco excessum siccitatis. Signū affert ex geli cidys: in quibus humor totaliter euanuit vt in chry stallo. Adiuerte vt bene dixit Auerroes: qd hcc sunt nominū interpretamēta: que accipiuntur ab ali qua proprietate: & partim a voluntate: vt in libro de interpretatione dicitur.

L6. xviii. Ad huc molle quidez humidu. durū vero siccu sunt. Naz molle est id qd valde cedit: & no resistit: qd quide facit humidu. Pro pter qd & humidu no ipsius mollis est: sed molle humidu. At durū siccu erit. nam durū gelidū est. gelidū vero siccu.

L6. xix. Reducit molle & durum: & vt dictū est ab interpre tatione nominū. Inquit. Ad huc aut molle quide hu midu. Durum vero siccu species sunt. Nam molle est id quod valde cedit: & no resistit. quod quidez facit hu midu. hoc est quod est humido accommodatu. An

mauerte qd bypicon grece latine sonat subyciens: s3 hic sonat cedēs. Itemq antihistamenon grece latine sonat surgens: cōsonat tamē magis hic pro resistere. Propterea infert qd & humidu non ipsius mollis est spēs. Sed magis ecōtra molle ad humidus reduci. nam molle participat hūidi pprietate. & no ē. Itēz omne molle est humidu: & no ecōtra. Adiuerte qd fecit Aristoteles hic dōiam hanc: & non in alyz. qz apud quosdam grecos malacon & bycron confun debant & non differebant. In ceteris nulla fuit dōia. nos aut latini sepe molli pro humido vtimur. cetera patent. Dubitares forte: qz siccu videt potius spe cies duru. nam omne siccu duru: & no econtra. cum celum durū ponat: & non siccu. Itemq: cur subicitur asperus & lene. Respondent quidā ad pmū qd du rum cuius coagulatio est a sicco est siccu. Durū autē celeste no est siccu. nec durus cuius coagulatio est a frigido: aut sicco & frigido simul. naz metalla dura sunt: & no sicca. Ego aut credo qd celū no sit durū. quādo quidem durū ab Aristotele ponat qualitas tactilis. nisi durities dicat equiuoce: & sic ppositum no destruit. Dicerem quoq: omnē duriciem effici ob defectum humidu: & per cōsequens a sicco. defectū oī co actualē no potentialem: & sic metalla erunt actu sicca: ppter actualē defectū humoris. Utz vero sint potentialem humidu: medicis omitto. Adiuerte qd gelidum & coagulatu hic no differūt. voco enim gelidū omne puatuz humore actuali. Et hoc alchimici coagulatu siue congelatu vocant. Melius tamen diceretur constans: esset eniz cōmune plurib⁹: sed no mina gramaticis omitto.

L6. xx. Dicuntur autem siccu & humidu mul tifariam. nam sicco & vdu & humidu op ponuntur. Atqz etiam humido siccu & con gelatum. Sit vero haec siccu & humidu co rum quae prima dicta sunt.

L6. xxii. Declarata reductio: remouet dubiuz. posset enim quis dicere vtruz humidu & siccu sint vno tm modo dicta. Respondet qd humidu multipliciter dicit. & siccu similiter. Udum enim & humidu ambo hu mida dicunt. qz ambo sicco opponunt. siccu & con gelatum ambo sicca: qz humido opponunt. Propte rea concludit qd vdu & congelatum: que sunt humi di & siccu: etiam sunt enumerandē inter primas tacti lium differentias.

L6. xxiii. Et quoniam vdo opponit siccu: & vdu quidem est quod exteram superficiētenuz humiditatē habet: infusum aut in pundo. Siccu aut quod hac ipsa ptiua: manifestum qd vdu erit humidu. Huic aut cōtrariū siccu erit pami siccu. Ad huc aut humectuz & congelatum similiter. Humectū quidem enim est quod h3 ppriam humiditatē in p fundo. congelatum illud est quod hac ipsa ptiua. Quare & horū erunt: hoc quidez humidu. Illud vero siccu.

L6. xxiv. Humidi duz sunt spēs pme. vduz. v3. quod dieron dicit. Et infusum qd & veuregmenon. dieron illud di citur. qd in superficie humorē h3. Et hoc dupl vel a natura tale ē. & hoc per licentiā madidū appello. vel ab alio. & hoc voco madefactu. p euregmenon est: qd

Nota

Dubitatio

R: aliqz.

R: ppa.

L6. xviii.

Qōnes.

Prima qd

Qido qōis

pō recen tiop d qli tanb celi.

L6. xix.

in pundo humorem h3. & hoc dupliciter: vel per na turam & dicat humectū. vel ab alio: & dicat humefa ctum. Sic ipsius siccu duz sunt species: que geminate erunt quatuor. na quod modis dicit vnu oppositoz: tot & alterū dici necesse est. Uez hcc noie carent. hac multiplicitatē ostendit. d. Et qm vdo opponit siccu: & vduz quide est: quod exterā superficiētenuz humi ditatem h3. Infusuz qd h3 in pundo. Siccu qd hac ipsa vtraqz ptiua: manifestuz qd vduz erit spēs hu midu. huic aut triū siccu: quod nomen no h3: erit species pmi hoc est generici siccu. ad vduz igit oppo nit quoddam siccu nomen no habēs. Ad huc aut hu mectum: qd grece per carentiā nominū bygon dicit & est species infusi: & congelatū similr opponunt. hu mectum quide enim est quod h3 ptiua & naturalem humiditatē in pundo: cōgelatū huic oppositū est il lud: quod hac ipsa ptiua. In ceteris omist explica re oppositiōes: qz patent. Et concludit: quare & horū erunt hoc quidem species humidu: vt vduz & infu sum. illud vō siccu: qd nomē no h3. Hec de multipli citate hūidi & siccu: & oppōne breuib⁹ dixit.

L6. xx. Ad huc festum igit qd caeterae oēs differē tiaē in has primas quatuor reducunt. Haec vero no amplius in pauiores. Nam eniz ca liduz est quod humidu. vel quod siccu. ne qz humidu qd calidū. vel quod frigidū. ne qz frigidū & quod siccu: neqz subinices: neqz sub calido & humido sunt: qre necesse est has esse quatuor.

L6. xx. Concludit nūc quatuor esse pmas qualitates. & in tendit sic arguere. no possunt esse plures qz quatuor: nec pauiores qz quatuor. igit tm quatuor sunt. q no plures: declaratū est: qz ceterae alie reducuntur ad hu midū: & ad siccu. graue vero & leue actiue qualitates no sunt. q no pauiores. pbat. qz nec actiue ad passiuas: nec passiuas ad actiuas. nec actia & passiuas ad actiuam. nec passiuas & actiuas ad passiuā reduci possunt. & sic sunt quatuor pme qualitates tm. Et que dicit. pa tent. Dubitares forte cur Aristoteles ptermisit raruz & densum. Rādet Alexander hoc fecisse. qz rarum & densuz reducunt ad graue & leue. aut ad du rum & molle. Sed cōtra obicit Auerroes: rarum no pot reduci ad molle. qz vitru est rarū & durū: neqz dēsus ad graue. qz nubes densc sunt: lenes & molles. melius igit dicendū qd tacuit has: qz no sunt actiue nec passiuas. sed cōsequētes has. Solent queri duz qōnes. pma vtrum tm quatuor sint pme qualitates. Scdo vtrum h3 duz actiue sint calidum & frigi dum. duz passiuas humidū & siccu. Quantū ad pzi mum videt q pauiores sint: imo vna: qz qd per sup. abundantia dicit vni soli cōpetit. Videt etia q plu res: qz lux & motus: raritas dēsitaz: figura & cetera id genus. In isto quesito pmo disputabit de qualita tibus celestib⁹. Scdo de qualitab⁹ elemētozuz: que. v3. cōpetant elemētis. C3: qualitates que dicā tur actiue: & que non. C4: de pposito. C5: Quantuz ad pmū tenent recentiores celo & stellis tres cōpete re qualitates motū lucem & influentiā. q quidez eis insint motus: & lux. omnes cōueniunt: vt Aristoteles secūdo celi: & Auerroes. cōmēto. xly. & in libro meteo rozum. Et aut influētia & alia ab illis. declarāt. pmo qz celum no esset causa oium qualitātū. nam per mo tum & lumen solū causat calozes. & sic ceterae qualita

tes no essent a celo. Scdo celum cōseruat terram in loco sibi nali: & no nisi per influentiā. Tertio terra melius afficit terra de nocte qz de die: vbi mi nus illuminat. igitur ab influentiā melius afficitur. Quarto celum mouet ignez: & no per hoc qd celuz intret ignem. nec per hoc qd sit illi continuū. nec per lumen: qz no est aptū mouere. igit p influentiā: que est qualitas intentiōalis alia a motu: & lumine. C5: in viscerib⁹ terrē pcreant quecā & no a caloze mul tiplicato in aere & aqua. igit ab influentiā. C6: mul tē res naturales a spera ppria sortitē sūt idiotropias ac virtutes insensibiles. igit a maiorib⁹ celum. C7: ptolomēus pmo apotelestatū ponit saturnum frigi dum martem siccu & ceteros ceteris modis affectos: & no per qōitates sensiles. igit per influentiā. C8: Te nent igit qd in celo sunt duz qualitates que nobis im generant calozem. lumē siue lux & motus: & ambē sūt sensiles. q enim sol luceat: ceteraqz stelle: patet. q ve ro moueant vārys motib⁹. instrumentis sensilib⁹ et depbenus est. Ultra has adhuc ponit aliam insensilem siue intentionalem: quā influentiā vocitant. Est aut hcc non vniuz generis: sed & frige factiua quādo qz: interdū calefactiua: interdū humefactiua: & quāqz exiccatia: ac ceteris modis actiua. Astipulantur huic astrologi quidāz: qz in cōstatis consistētia sepe spectatū est magnū frigus: quod esse no pot: nisi a cōstellatione: que nobis mittit intentionalem affectio nem: que in aere apto infrigidari frigiditates efficit. Simili ratione & in hyeme visus est quādoqz caloz. vt hyeme pima. M. D. V. vbi frigus no pcepim⁹: quod esse potuit a conuentu trium planetaruz saturni iouis & martis in cancro: que affectionē illam effe cit occultam. Sed obycies primo. qz si celum per influentiā terram cōseruaret sic multiplicatam in sphaera terrē. tunc terra nālitr ascenderet. qz agens naturale corporeuz fortius agit in ppinquum qz in remotum. igit influentiā cōseruatiua terrē fortioz erit prope celum: qz in sphaera terrē. igitur locus ver sus ignem & celum aptus est terrā magis cōseruare. igitur terra deberet ascendere versus celum. Scdo tunc ignis no cōseruaret in loco naturali: quia ibi influentiā terrē cōseruatiua viger. Respondent & tenent q elementa locant per eiusmodi influētiāz a celo ad centrum terrē difformiter multiplicatam. Ubi adiuertenduz q influētia calefactiua mul tiplicatur vsqz in sphaeram aque exclusiue. Nam vt ca liditas realis est multū actiua & paruz resistitiua: sic ad minimaz distantia illa calefactiua influētia mul tiplicatur. ideo no nisi ad sphaeram aque. & qz frigiditas magis resistit: & minus agit: sic multiplicat eius influentiā vsqz in centrum. Itemq: sicut humiditas fortius agit qz siccitas. sic influentiā illius ad minus multiplicatur vt vsqz ad sphaeraz terrē exclusiue. & qz siccitas maxime resistit. ideo illius influentiā maxime multiplicatur vsqz in centrum. Tunc per hāc fictionem saluant elemētoz situm. qz enim calefa ctiue influētiē maxime vident in sphaera ignis. pro pter quod influētia frige factiua ibi impeditur ab ef fectu: quez nata est cōseruare: ideo ibi ignis situs est. Deinde aer. qz adhuc influentiā viger calefactiua: & viger valde humefactiua. Deinde aqua. Deinde terra per similes rationes. Tunc patet ad dubitatiōes. Ad pmam dico q h3 sit influentiā terrē sic prope ce lum: tamen ibi terra generari no pot. quia est impe diens. vt influentiā ignis. Ad scdm dicendum q

in loco sibi nali: & no nisi per influentiā. Tertio terra melius afficit terra de nocte qz de die: vbi mi nus illuminat. igitur ab influentiā melius afficitur. Quarto celum mouet ignez: & no per hoc qd celuz intret ignem. nec per hoc qd sit illi continuū. nec per lumen: qz no est aptū mouere. igit p influentiā: que est qualitas intentiōalis alia a motu: & lumine. C5: in viscerib⁹ terrē pcreant quecā & no a caloze mul tiplicato in aere & aqua. igit ab influentiā. C6: mul tē res naturales a spera ppria sortitē sūt idiotropias ac virtutes insensibiles. igit a maiorib⁹ celum. C7: ptolomēus pmo apotelestatū ponit saturnum frigi dum martem siccu & ceteros ceteris modis affectos: & no per qōitates sensiles. igit per influentiā. C8: Te nent igit qd in celo sunt duz qualitates que nobis im generant calozem. lumē siue lux & motus: & ambē sūt sensiles. q enim sol luceat: ceteraqz stelle: patet. q ve ro moueant vārys motib⁹. instrumentis sensilib⁹ et depbenus est. Ultra has adhuc ponit aliam insensilem siue intentionalem: quā influentiā vocitant. Est aut hcc non vniuz generis: sed & frige factiua quādo qz: interdū calefactiua: interdū humefactiua: & quāqz exiccatia: ac ceteris modis actiua. Astipulantur huic astrologi quidāz: qz in cōstatis consistētia sepe spectatū est magnū frigus: quod esse no pot: nisi a cōstellatione: que nobis mittit intentionalem affectio nem: que in aere apto infrigidari frigiditates efficit. Simili ratione & in hyeme visus est quādoqz caloz. vt hyeme pima. M. D. V. vbi frigus no pcepim⁹: quod esse potuit a conuentu trium planetaruz saturni iouis & martis in cancro: que affectionē illam effe cit occultam. Sed obycies primo. qz si celum per influentiā terram cōseruaret sic multiplicatam in sphaera terrē. tunc terra nālitr ascenderet. qz agens naturale corporeuz fortius agit in ppinquum qz in remotum. igit influentiā cōseruatiua terrē fortioz erit prope celum: qz in sphaera terrē. igitur locus ver sus ignem & celum aptus est terrā magis cōseruare. igitur terra deberet ascendere versus celum. Scdo tunc ignis no cōseruaret in loco naturali: quia ibi influentiā terrē cōseruatiua viger. Respondent & tenent q elementa locant per eiusmodi influētiāz a celo ad centrum terrē difformiter multiplicatam. Ubi adiuertenduz q influētia calefactiua mul tiplicatur vsqz in sphaeram aque exclusiue. Nam vt ca liditas realis est multū actiua & paruz resistitiua: sic ad minimaz distantia illa calefactiua influētia mul tiplicatur. ideo no nisi ad sphaeram aque. & qz frigiditas magis resistit: & minus agit: sic multiplicat eius influentiā vsqz in centrum. Itemq: sicut humiditas fortius agit qz siccitas. sic influentiā illius ad minus multiplicatur vt vsqz ad sphaeraz terrē exclusiue. & qz siccitas maxime resistit. ideo illius influentiā maxime multiplicatur vsqz in centrum. Tunc per hāc fictionem saluant elemētoz situm. qz enim calefa ctiue influētiē maxime vident in sphaera ignis. pro pter quod influētia frige factiua ibi impeditur ab ef fectu: quez nata est cōseruare: ideo ibi ignis situs est. Deinde aer. qz adhuc influentiā viger calefactiua: & viger valde humefactiua. Deinde aqua. Deinde terra per similes rationes. Tunc patet ad dubitatiōes. Ad pmam dico q h3 sit influentiā terrē sic prope ce lum: tamen ibi terra generari no pot. quia est impe diens. vt influentiā ignis. Ad scdm dicendum q

Signū effi cay.

Signū effi cay.

Dubōnes. se.

R: cooz

Quid dicitur de ordine eorum quod in celo insunt.

In pugna

De influentia

De locatio ne eorum.

De luce prima post. Confutatio de luce.

influentia calefactiva ibi fortior est: ideo ibi ignis collocatur. Amplius principaliter secundo tenet quod lux celestis: et lux elementaria differunt specie: quia illa est prima qualitas: elementaria vero secunda. Tertio tenet quod lux: et motus per se insunt celo: motus est prior luce: et celo prius inbecrens. Tum quod motus circularis est primus motuum: vii: physicoz. Tum quia per motum immediatum agit: quod per lucem. Tum etiam quod motus est instrumentum per quod prima causa per se agit. Quarto tenet quod lux est prior influentia. Tum primo quia influentia est fortior cum lumine quam sine lumine. Tum etiam quia actio lucis est manifestior: hec dicunt recentiores in prima parte questu. Deinde de si colorate dicta sint: mihi tamen probabiliter et verius omnium istorum videtur oppositum. Et primo probatur quod ultra calorem a luce et motu causatus non est alia influentia. Primo quod motus celi est omnibus vita que per naturam subsistunt: vii: physicoz. sed motus non causatur nisi calorem: igitur nulla est influentia preter calorem. Secundo. Aristoteles in secundo celi tractatus celi omnia accidentia: influentia nihil meminit: igitur ibi erit diminutus: quod pretermisit vnum accidentium essentialium. Tertio. Aristoteles in libro meteoroz. assignat causas omnium impressionum ex calore solis assignat ex parte celi: et ex vapore ex parte terre. Modo valde facile sibi fuisset assignare causas ex influentia. Et sic de mente Aristotelis non est dubitandum circa hoc: quia nullibi dixit et pretermisisset: ubi sibi fuisset necessarium dicere. De locatio vero elementorum: ut mihi videtur: valde errant. Aristoteles enim in quarto celi et tertio physicoz de loco elementorum loquens: nunquam aliud vult nisi elementum contentum locari per superficiem elementum continentis: cuius causas subscribit Averroes quarto physicoz. commento. xli. quod elementum contentum quiescit in elemento continente: et movetur ad illud vti in fine: et forma. veluti ferrum ad magnetem. et nunquam influentia meminit. Sed arguitur per rationes. primo. influentia frige factiva est pollentior in sphaera ignis quam in sphaera terre per eos. igitur semper in sphaera ignis erit violentia. vel saltem ignis violenter aliquatenus ibi collocaretur. Secundo. vel illa influentia recipitur in pleno vel in vacuo. non in vacuo: quia non datur. Si in pleno tunc in aere: et igne: et aqua reciperet. et sic violentum esset perpetuum. vti illa influentia violenter esset in illis perpetua. Tertio. non potest realis frigiditas terre stare in eodem subiecto cum caliditate ignis. nec illius siccitas cum humiditate aeris vel aque. igitur influentia frige factiva non potest stare cum reali caliditate ignis in eodem subiecto. nec influentia exiccantiva cum reali humiditate aeris. tenet consequentia. quia influentia illa est fortior quam eiusdem realis qualitas: quia est a causa pollentior: vti a celo. Quarto. influentia calefactiva multiplicatur versus centrum. vti patet propter illa que ibi generantur: que non generarent nisi ad illa perveniret calor celestis qui est cunctis vita. duodecimo metaphysice. commento. xvii. igitur non tamen versus in sphaeram aque exclusivae: immo versus in fundum aque. propter pisces ibidem genitos. Quinto. frigiditas causatur per privationem causarum calefactivum. sed prope celum ad sunt omnes cause calefactivae vti motus et lumina. igitur nullo modo ibi potest frigiditas causari. Alterius non videtur verum quod lux celestis: et lux elementaria differant specie. primo quod quocumque conveniunt in aliquo accidente essentiali specifico non differunt specie

essentialiter. sed lux celestis: et lux elementaria conveniunt in illo essentiali accidente: vti in actuare diaphanum. igitur non differunt specie. Secundo vtrique generat calorem essentialiter. Tertio vtrique sunt obiectum visus essentialiter. igitur non differunt specie. Videtur etiam esse probabiliter dicendum quod lux celo prius insit quam motus: quia potest intelligi inesse illi motu non inexistente: vti quando celum quiescit. adhuc lucere intelligi potest. Propter hec primo declaramus opposita horum. Secundo ad rationes respondebimus in contrarium. De primo videtur secundum Aristotelem esse dicendum celum agere in nos lumine et motu. His namque calorem efficit in sphaera hac elementaria: quo cuncta sunt et agunt. Verum iste calor non est semper idem et equalis. Est enim nunc intensus: nunc remissus: nunc generatius: nunc interemptius: et varius ac varius prout stelle varis rationibus configurantur ad luminaria et iter se vna: cum multiplex sit celestis mixtura: et calor iste lumina et motu causatus varius existit. Ex hoc sequitur quod influentia et calor non differunt nisi ratione. vti enim productivus caloris in subiecto apto calefieri calor est: vti vero aptus efficere omnia: que virtute celi sunt: influxus sine influentia dici potest. Secundo sequitur quod omnes stelle apud Aristotelem influunt calorem: vti Averroes declarat secundo celi. commento. xli. verum aliquod dicitur influere frigiditatem: aliquod siccitatem: aliquod humiditatem: non quidem simpliciter: sed in respectu: vti dicit. Et sic prout cum luminariis variis configurationibus constituitur: sic variant calorem: cum nunc frigidiores facientes in respectu: nunc humidiores nunc sicciores: ac variis rationibus variis. De hoc in libro celi et in libro de suba orbis satis. Tunc ad rationes contra hoc. Ad primam dico quod ceteras qualitates non fiunt immediate a celo: nisi in respectu. sed bene mediate. Calor enim celestis eleuans vapores ab aqua in media regione generat geliditatem: ad que frigiditas sequitur maxima: similiter eleuans exhalationes in septentrione generat ventum septentrionalem ad que sequitur frigus. Et sic calor ille immediate frigiditatem non generat. sed bene mediate. Et si immediate fiant ille a celo: non fiunt nisi in respectu. Similiter de ceteris dicatur. Ad secundam et ad tertiam patebit ratio per ea que dicam de locis elementorum. Ad quartam dicitur quod movet ignem per influentiam non distinctam a calore celesti. Ad quintam dicitur quod penetrat illic calor celestis causatus per motum: et configurationes euariantes motum. Ad sextam negatur similitudo: quod in illis non sufficit qualitas sensibilis pro specie illarum conservanda: sed celo satis sunt lumina et motus. Ad septimum ptolomeus loquitur de illis in respectu. Ex his sequitur quod nulla qualitas per se: et immediate secundum esse simpliciter efficitur a celo preter calorem. Ceterae vel fiunt in respectu: vti in hyeme frigus: in vere humor: in estate calor: in autumno siccitas. vel fiunt simpliciter et hoc mediate: vti quando per calorem celum producit ea ad que ceterae sequuntur qualitates. De his aliquod tetigit in libro nostrarum calamitatum. De locis elementorum vero Averroes quarto celi. commento. xxii. in fine aperte loquitur. Vult enim quod elementum continens sit forma et finis elementi contenti. et hoc propter qualitatem symbolam. vti ignis continet aere. propter calorem symbolam: aer aqua: aqua terram propter idem. Et propterea non oportet ponere aliud preter symbolas: et communes qualitates pro locatione elementorum. nec oportet locum esse oino in omnibus similem locato: sed

De ordine eorum quod in celo insunt.

De ordine eorum quod in celo insunt.

2° ps quod sunt tates sunt eltoz.

3° ps est: quod sunt actiuu

fatis est. vti sit illius conservatiuus per aliquid eius. Tunc ad rationes. Ad primam que erat secunda: dico quod terra conferuat in loco naturali per symbolum: non per aliud. Ad secundam dicitur quod nec melius nec peius terra afficitur secundum nam terrae: quod semper continet ab aqua: sed bene per accidens. Et per hoc soluitur problema. vii. quare in estate sit frigiditas. Respondetur quod illud est quod calor euariatus propter motum configurationum stellarum ingenerat grandines vel ventum septentrionalem: ad que sequitur frigus. et sic illud fit mediate. Deinde de locatio elementorum. Alterius dico quod qualitas prima et secunda non differunt specie: nisi accidentaliter: vti calor celestis et elementaris. non aut essentialiter. Propterea lux celo: et lux elementaria accidentaliter differunt specie. non aut essentialiter. Alterius etiam dico quod lux est prior motu: et est posterior. secundum subiectum quidem motus prior est: quod insequitur quietate seu corpus in eo quod quantum. lux insequitur celum in eo quod quale. modo quantum est prius quali. Sed secundum prioritatem consequentiae lux prius celo inest: quod potest sibi inesse motus: et non motus. Et per hoc patet ad rationes. hec de prima parte questu. Quantum ad secundam tenent quidam quod tactiles qualitates tamen elementis competunt. quod tactiles competunt: et nullae non tactiles. vti Aristoteles enumeravit in littera. Alii vero tenent quod competunt eis tactiles: et visibiles. Quod quidem eis competit tactiles: ex textu ps. quod vero visibiles declarant: et supponunt colorem non esse aliud quam luminis reflexione: sicut lumen opacum. sed lumen potest reflecti a terra: et effici opacum ab illa. igitur terra potest esse colorata. Secundo cuiusque competit posterioris eidem competit prius. sed elementis competit tactile: quod est posterior. igitur visibile quod est prius. Eis tamen neque sapor: neque odor: neque sonus competere potest. Sapor quidem et odor non competit: quia hec sequuntur mixturam primarum qualitatum. De sono est dubium. quia sonus est subiectus in aere: quia fractio est in fracto: et motus in mobili. Modo sonus vel est fractio et motus aeris: vel non sine motu et fractione. igitur est in aere. Sicut quod sonus subiectus est in aere: denominatiue in corpore duro. Et tunc iuxta hec oportet dicere elementis competere qualitates sensibiles tactu: visu: et auditu. non tamen omnes omnibus. Verum tenedo quod color causetur ex mixtura qualitatum primarum. dici potest quod elementis subiectue competunt tactiles et auditiles qualitates. visibiles vero non. tu vero que in secundo de anima. Deinde de secunda parte. De tertio tenent omnes quod actione reali et alteratiua siue corruptiva sole quatuor tactiles sunt actiuu et passiuu: vti calidus frigidus: humidus siccus. Declaratur. quia visibiles non sunt inuicem actiuu ac passiuu: nisi intentionaliter in visum. auditiles: gustatiles: odores etiam in proprios sensus. De tactilibus sole ille sunt actiuu et passiuu: quod sole ille agunt et patiuntur inuicem. ceterae cum simul stare possint proxime: non dicuntur actiuu et passiuu. Ex his patet primo quod graue et leue non dicuntur actiuu et passiuu ad sensum datum. quia solum motus efficiunt: inuicem tamen approximatae non agunt et patiuntur. Item etiam vel limen et motus: et si producant calorem. quod non agunt cum contrarietate: quia possunt stare cum frigiditate. Sed ambiguit que sit causa remissionis et intensificationis ceterarum qualitatum si non sunt actiuu neque passiuu: vti vnde albedo intendit et remittitur. Respondetur eiusmodi qualitates intendi et remitti per intensificationem et remissionem suarum causarum hoc est proportionum primarum qualitatum ad quas sequuntur.

Deinde de tertio. De quarta Aristoteles in littera vult quatuor esse primas qualitates actiuas non inuicem reducibiles: nec coincidentes. eorum dico que generatis et corruptibilibus competunt: vti calidus frigidus: humidus et siccus. Istae dicuntur primae: non quidem simpliciter: sed respectu generabilium: quia lux est prior respectu celi. actiuu propter graue et leue: et ceteras id genus: que non dicuntur actiuu nisi equiuoce. non coincidentes: quod specie essentialiter differunt. nec in alias reducibiles: quia ceterae reducuntur in has quatuor: et ipse in nullas nec inuicem: vti in textu deductum fuit. Dicuntur etiam priores alijs et tempore et causa. Tempore quidem: quia possunt alicui inesse sine alijs: et alij non sine ipsis. Causa vero non quidem principali sed dispositiua: quia redactae ad certam proportionem sunt instrumentum quo forma mixta: vel generas formam generat consequentia: et cetera secunda accidentia. Dubitatur quo modo calidum est effectus primi calidi. cum calidus sit effectus solis: qui non est calidus. similiter et in ceteris dicitur. Respondetur expositio Aristotelem loqui de qualitibus actiuis et passiuis inuicem: modo licet lux stellarum causet calorem: non tamen agit et patitur: quia non comunicat in materia. Melius dici potest quod calidum est effectus primi calidi a quo causatur in quantum tale: modo a stellis calidum non proficiunt: in quantum stelle sunt: sed vti lucidum vel motum. Per hec ad argumenta ps solutio. Ad primum enim patet. quod dicuntur primae per negationes prioris: et non positiuu. Ad secundum ps solutio. Deinde de quod prima. De secunda quod arguitur quod oes quatuor sunt actiuu: quod omnes sunt contrarie. Secundo oes sunt formae. igitur omnes agunt. In contrarium est Aristoteles: qui harum quatuor duas esse actiuas: duas passiuas asserit. In isto questu respondetur quidam quod hec quatuor qualitates possunt tribus modis copari. vno modo calidum et frigidum inuicem coparado. Secundo humidum et siccum. Tertio illa ad hec vti calidus frigidum ad humidum siccum. Tunc tenent omnes esse actiuas et passiuas comparando quilibet ad suum contrarium: vti humidum ad siccum vel e contra. Et calidum ad frigidum vel e contra. Dicitur secundo quod neutra est actiuu vel passiuu coparando ad suam composibile nisi per accidens: vti comparando calidum ad humidum vel siccum: et frigidus similiter ad illa. quia possunt stare cum illis. Dixi nisi per accidens: quia calidum agit in humidum per accidens: quando corrumpit aquam. vii. corrumpendo frigiditatem eius. ad cuius corruptionem sequitur remissio ipsius humiditatis. Dicitur tertio quod quo ad actiuu actiuu duae sunt actiuu: calidus et frigidus: quia fortius agunt. Quo vero ad resistenciam duae passiuu sunt. vii. humidum et siccus. Illae enim sunt parum resistentes: et multas agentes. hec contra multum resistentes: et remissae agentes. Sed hec positio est contra Aristotelem in littera. non enim vocat illas actiuas: quia plus agunt: neque illas passiuas: quia plus resistunt. Sed quia ille quidem congregant. Istae (vti ita dicam) congregantur: quia terminantur ab alio quodam. Itemque etiam probatum est quod per quantum qualitas est actiuu per tamen resistit. Propterea animaduertendum est quod hec quatuor qualitates possunt comparari vel quilibet ad suum contrarium: vti geminatim inter se: vti calidum frigidum ad humidum siccum: vel omnes ad operationes: que ab his proficiuntur: vel ad tactus: cuius sunt subiectum siue obiectum. Siquidem comparentur ad sua con-

4° ps quot sunt.

Dubio.

2° ps expo

3° ps ppa.

2° ps quod est actiuu et passiuu.

prima ps.

Confutatio.

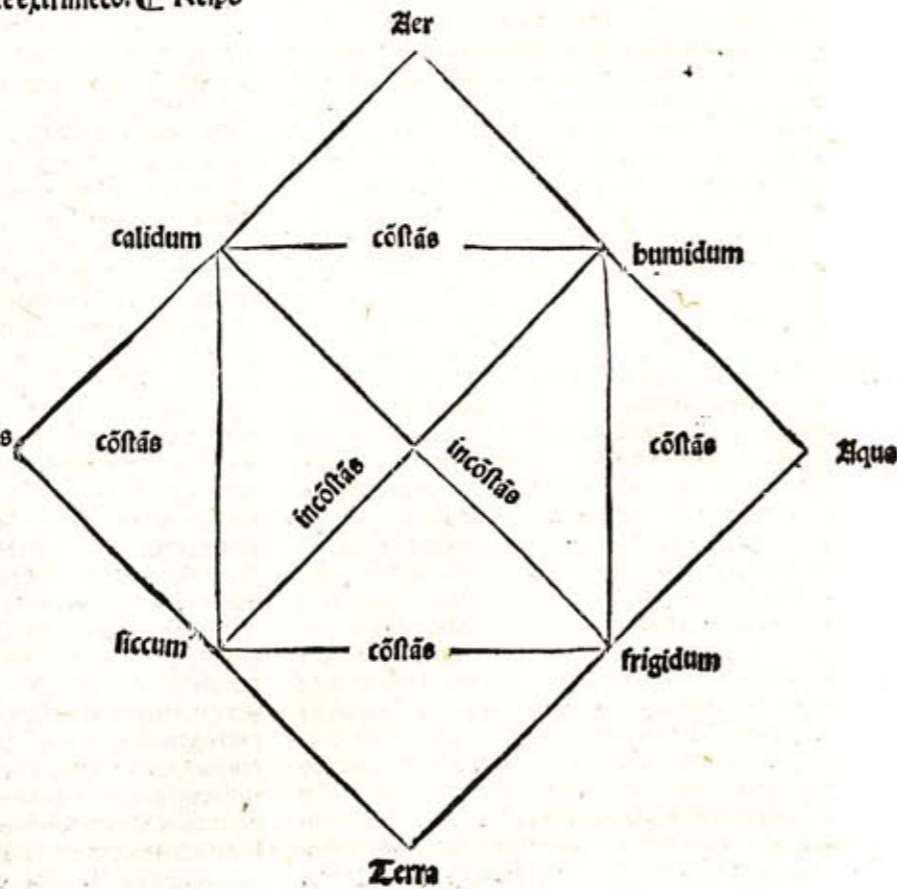
ppa ps.

traria, omnes sunt actiue & passiuę: vt bene dixerunt: quia omnes possunt cōtraria corrumpere: & ab eis corrumpi. Si geminatim inter se: nec dici debent per se actiue: nec per se passiuę: quia omnes composibiles: nisi tñ per accidens. ac per vias sequelę. Si ad tactū sic omnes sunt actiue: & omnesq; per se. Licet calidus & frigidum magisq; humidum & siccus: quia ille fortius imutant. hęc remissius. Si vero ad opera: sic duę fortius sunt nomen passiuę: vt pote humidum & siccū: quia hęc potius congregantur q̄ congregent. duę nomen actiuę: vt calidum & frigidum: quia ambę cōgregant. Hęc in expositione s̄c dicta sunt. Sed ambigēs. quia agere & pati sunt cum alteratione corruptiua. modo congregare: & congregari non sunt cum alteratione corruptiua. Potest enī agens congregare nihil corruptiue alterando. similiter & congregari etiam non corruptiue patiēdo. Respondet q̄ a ratione generis omnes sunt actiue: & omnes sunt passiuę: actiue quidem: quia omnes suorum cōtrariorū sunt corruptiue: passiuę vero: quia omnes a suis cōtrariis aptę corrumpi. a ratione speciei: & comparando vnum par ad alterum par: vt calidum & frigidum ad humidum & siccum: sic duę fortius sunt nomē passiuę: vt humidum & siccus: quia aptę terminari: ac cōgregari: duę actiuę: quia aptę congregare. Tūc ad formam dico q̄ duę sunt actiue & duę passiuę a nomine speciei. Nec oportet vt operatio sit corruptiua: vt habent nomen a specie: sed vt habent nomen a genere. Secūdo dubitant. vtrum mixtus dissimulare quod heterogeniū dicit: vt animal vel lapis existēs in sua naturali dispositiōe. ac temperata complexione sibi s̄m speciem possibili sit aptū corrumpi ab intrinseco remoto omne agente extrinseco. Respondent quidam & sapiētes: q̄ si quis esset tēperatus simpliciter cōplexiōe s̄m speciem: & in acre tēperato: & in cibis & potu tēperatis: ab intrinseco nūq; corrumpere. Probāt q̄ omnis dissimulatio prouenit ab aliqua sex rerū nō nāliū. sed tale temperatum oēs res nāles temperate perficeret: dormiret naturalr q̄tuz sibi cōperit: tñ ederet q̄tuz vtgeret necessitas. & in ceteris similiter. igit ignis restauraret tale q̄le: & tantū q̄tum. hęc res pertracta a medicis. Mibi autē videt q̄ corrumpere ab intrinseco saltē per accidens: q̄ euz partes sint dissimilares erūt inuicē actiue & passiuę. & sic aptę disponi ad corruptiones: quare cōtinuo erit aliud atq; aliud: & per cōsequēs nō restaurabit tale quale vel tantum quantum. Esset tamen longeuum & corruptibile corruptiōe naturali. Et sic patz ad dubiū.

Et cōsequenter ad argumenta in principio facta.

Quod vero quatuor sunt elementa: est q̄ horū quatuor sex sunt coniugationes. Cōtraria autem cōstrare non possunt (calidum enim & frigidum constare: & rursus siccus & humidum: impossibile est.) Manifestus etiam q̄ quatuor erunt ipsorum elementorum constantia. vt pote calidi & sicci. & calidi & humidi. Itemq; frigidi & sicci. & frigidi & humidi. Et haec ratio consentanea est his simplicibus corporibus quae videntur. v. igni & aeri. & aquae & terrae. Ignis quidem enim calidus & siccus est. Aer vero calidus & humidus: nam aer est veluti euaporatio. Aqua autem frigida: & humida. Terra vero frigida & sicca. vt igitur rationabile est differentias primis corporibus distribuere: ita multitudo eorum erit s̄m rationem.

Venatus est numerum qualitatum: nunc venatur ex illis numerum elementorum. Et ponit hanc conclusionem. quatuor sunt elementa. & syllogizat sic. cōstantię qualitātū sunt quatuor tantū. elementa sunt constantię qualitātū. Igitur elementa sunt quatuor tantū. Maior declarat. quia omnes quatuor termini oppositi sex modis coniungantur: sed quatuor tantum constant: vt in exemplo.

Hęc regula declarata est secundo topicorum. nunc autem supponatur. Secundo idēz probat a signo: q̄ sensu tñ quatuor apparent. igit tñ quatuor sunt elementa. Sed dubitabis. quia hęc ratio non pbat nisi quatuor posse esse: quia ait sex esse coniugationes: & quatuor cōstantias. hoc est & de sex quatuor possunt constare. Dicendū q̄ in specie quicquid est possibile reperitur in aliquo indiuiduo. Si igitur potest esse constantia calidi & sicci: in aliquo indiuiduo erit: & sic habetur ignis. Et de ceteris eodem modo. verba patent.

Omnes enī & qui simplicia corpora elementa faciunt. hi quidem: vnum. Alij autē duo. alij tria. alij quatuor faciunt. Quicunq; quidem igitur vnum tantū esse asserunt: deinde caetera condensatione & rarefactione generant: his euenit p̄fiteri duo esse principia & rarum & densum: aut calidus & frigidum. Sunt quidē enī haec actiua. vni tamen subijcitur: veluti materia.

Positiones antiquorū de elementis nunc narrat. sed vnde ad hanc rem veniat. Auerroes & ceteri expositores Aristotelē ad hoc deuenire dicunt: vt ostēdat non plura esse elementa q̄ quatuor. Astipulatur autem huic: q̄ euz concluderit elemēta esse quatuor: subscribit positiones antiquorum cum vna particula quę reddit causam apud grecos vt plurimū. d. partes gar: hoc est. omnes enī. vbi videt aperte reddere causam. Sed siue ad hoc deueniat vt suum ppositum confirmet: siue vt positiones antiquorū confutet. certum est eum narrare positiones veterū: & illis contradicere: & quia res facilis est: & sepius enarrata: raptim in his scribamus: contenti solū aperta translatione. De elementis itaq; auctores quatripartiti sunt. Alij enim vnum elementū esse aiunt. & illud faciunt physicarum rerū materiaz & subiectū: quodcumq; illud sit. verum ex parte formę duo dicunt vt rarum & densum. aut calidum & frigidum. Illud vni subiectum est. hęc duo res ipsas formant. Alij faciūt duo. Alij tria. Alij quatuor: nemo excessit numerū q̄ ternariū. Et hoc q̄ plura quatuor esse nō possunt.

At qui mox duo alleuerarunt: quemadmodum parmenides ignem & terram: horum media materiam profitentur vt aere & aquam.

Parmenides ex parte formę ait esse duo. v. ignes & terram: ex parte materię ponit media: quę recessu ab extremis migma hoc est mixtionem appellat. Et licet pluraliter scribat singulariter legi. Et sic ex parte contrarij ponit extrema: ex parte medij ponit aere & aquaz materiam. Animaduerte q̄ migma grece est coitus mulieris a viro: & sic migma pro materia accipit: & ita materiā trāstuli. q̄ sic sonat.

Similiter autem & tria dicentes. quemadmodum plato in diuisionibus. Facit enī medium mixtionem. & fere eadem volunt. nisi q̄ hi quidem medium in duo incidunt. hi vero vnum solum faciunt.

Plato cum parmenide tria principia facit: magnū

& paruum: & vnum. Et facit medium migma hoc est mixtionem. Addit tamen differentiam q̄ plato medium facit vnum tantū. Parmenides medium vni in duo incidit. Animaduerte tamen q̄ vnum plato ponit ex parte formę. Magnum vero & paruum ex parte materię. Sed de positiōe platonis nihil nūc: quoniam simplicius vult platonem idem sentire: cum Aristotele: de quo als. Tunc tamen hoc accipias q̄ Aristoteles duo principia platonis videtur ponere ex parte formę. Migma ex parte materię: nisi in tam breuibus verbis equiuocasset circa verbus migma.

Alij vero mox quatuor aiūt: veluti empedocles. Reducit tamē haec & sic in duo. nā igni alia omnia contraponit.

Empedocles cōcedit quatuor ex parte materię: reducit tamen omnia illa in duo: pro quāto ignes facit in vno contrario: cetera tria pro altero contrario. De positiōe empe. hęc satis.

Aerum ignis & aer & vniquodq; dictorum: simplex minime est. sed mixtus. Sunt enim simplicibus similia: non tamen haec. veluti igneum igni simile est: non ignis. Et aereum: aeri. Similiter & in caeteris. Sed est ignis calozis excessus. veluti glacies frigoris. Haec cōgelatio et vstio excessus sunt quidam. hic quidēz frigoris. Ille vero calozis. Quod si glacies humoris & frigoris cōgelatio est. ignis quoq; calidi & sicci vstio erit. quare nec ex glacie: nec ex igne quicq; generabitur.

Sunt qui hęc ad empedoclem referunt: dicentes empedoclem voluisse elementa esse dupliciter: pura quidem: & impura siue mixta. Quę quidē oculis presentia sunt: impura ait. non simplicia. Sed simplicibus similia. Nam simplicia in excessu consistunt: vt ignis excessus ē calozis & sicci. Glacies siue aqua excessus frigoris & humoris. Sumit hic crystallus pro aqua pura: vt mihi videtur. Tunc ex his concludit genituras effici non a puris elementis: sed ab imperfectis atq; mixtis. Non enim possunt extrema in mixturam venire: nisi remittantur. & hoc est esse mixtum. Mibi vero videtur Aristotelem hęc dicere ex propria intentione. Declarauit enī quatuor esse elementa. tunc sibi obijci pōt q̄ plura q̄ quatuor sunt: vt ignis carbo: ignis flamma. aer calidus. aer frigidus. aqua dulcis: aqua amara. terra alba: & terra nigra: quę specie. & idiotropia differunt. Vni philosophus respondet quatuor esse elemēta simplicia. hęc enim non elementa: sed mixta saltez imperfecte nūcupantur. Nam ignis purus est cuius constantia est ex excessu calozis & sicci. Aqua vō ex excessu humoris & frigoris. Propterea cōcludit ex aqua & igne nihil generari: quod intelligo ipsi stantibus in sua puritate. Oportet enim reduci ad medium: si ex his aliquid fiet. Dubitant hic & recte vtrum sit in rerū natura aliquod elementum purum seorsum a quocunq; alio. Respondent quidā q̄ non: immo volunt q̄ sicut materia nunq; inuenitur nisi vt pars cōpositi: sic nec elementum: nisi mixti pars. & vt materia

Co. xxv.

Co. xxvi.

ria semper formae est coniuncta: sic elementum semper mixto subest. Persuadent hoc signo. nam Aristoteles ex parte materiae tria principia fecit. v. s. subiectum primum. prima contraria. et elementa. ut igitur materia nunquam absque contrariis. et contraria nunquam absque elementis: ita elementa nunquam absque mixtura. elementa igitur esse non possunt: nisi partes sint mixtorum. Et sic elementa pura concedunt. sed non seorsus ab ipsis mixtis. Nec positio in codicillo de mixtura confutata est. Nunc vero contra eam arguo. primo ubi est dare aliquid participans: debet dari aliquid per essentiam. Mixtum est tale propter elementa. igitur et elementa sunt talia per essentiam. igitur seorsus. Secundo quatuor sunt constantia primarum qualitatum possibile in summo. igitur possibile est esse quatuor individua elementorum talia in summo. sed omne possibile in specie: est de facto in aliquo individuo. igitur de facto sunt quatuor individua ex qualitatibus quadrupliciter constantibus in summo: ita quatuor pura elementa. Tertio. quatuor sunt motus simplices et puri. igitur quatuor corpora simplicia et pura. Et sic tenemus esse quatuor elementa pura. et aliqua esse impura. Ad argumentum patet solutio: non enim argumentum persimile est vniuersale. Animaduerte quod Alexander vult ignem in sphaera propria non multum calefacere: quia est in materia rara. Sed ignis in materia densa agit valde: quia in materia densa. Et sic vult definitionem ignis esse intelligendam de igne isto. Contra hoc non arguit Averroes nunc: sed promittit se pertractare rem hanc. Alio vero tenet quod ille ignis summe ageret. et hoc quia est intensus secundum formam et secundum qualitates. et est agens naturale. igitur si sibi applicaretur passum: ageret. res ista eget consideratione. Quatuor autem existentibus corporibus simplicibus: utrunque duorum: vtriusque locorum est. Ignis quidem enim et aer eius sunt: quod in extremum fertur. Terra autem et aqua illius: quod in medium. Et extrema quidem ac purissima: ignis et terra sunt. Media autem et inuicem mixta: aqua et aer. Atque vtraque vtriusque contraria. Igne quidem enim aqua contraria. Aeri autem terra. Sunt enim haec contrariae et passionibus constituta. Nunc loca elementis ipsis assignat. et vult quatuor elementis esse praesignanda duo loca: ut igni et aeri vnum. Terre et aquae alterum. Et hoc inquit quatuor existentibus corporibus simplicibus: vtriusque duorum: vtriusque locorum est. hoc est pro singulis duobus est statuendus vnus locus. Ignis quidem enim et aer eius loci sunt. quod in extremum collocatur. Terra autem et aqua illius: quod in medio mundi reponitur. Sed contra. quoniam cuiuslibet corpori per se vnus competat per se locus. Respondet quod non datus has locorum differentias vniuersaliter. Et hoc inquit. et extrema quidem ac purissima sunt ignis et terra. Et haec extrema loca sumunt. Media autem et inuicem mixta: aqua et aer. Et haec mixta loca sumunt. ut aqua medium non simpliciter: sed in respectu. aer extremum non simpliciter: sed in respectu. Addit tamen

Co. xxvii.

men quod sunt alternatis contraria: ut ignis aquae et aer terrae. Sic igitur per duo esse loca simpliciter: et duo in respectu. et quatuor elementa: et quatuor loca. Et licet simpliciter quatuor existant: vni quodque vno est. Terra quidem enim sicco magis est: quam frigore. Aqua vero frigore magis quam humido. Aer humido magis quam calido. Ignis calido magis quam sicco.

Dixit elementa esse constantias qualitatum: ut igne constantia calidi et sicci: et cetera id genus. Nunc declarat qualiter sint constantia. et inquit. Et licet simpliciter elementa quatuor existant iuxta numerum quatuor constantiarum: tamen innumquodque eorum est vna qualitate magis. hoc est inconstancia vna qualitas exuperat. ut per exempla ostendit: et totum patet. Sed hic plures emergunt quaestiones. Prima vtrum tantum quatuor sint elementa. et videtur quod non sint quatuor. Primo. quia quot motus: tot sunt elementa. Motus sunt tres. primo caeli. a medio. ad medium. et circa medium. igitur elementa tria. Secundo elementum ignis non est: Tunc primo: quia si esset: esset in sphaera sua lucidum. Tunc quod in eo essent animalia quaedam: ut in ceteris. Videtur etiam quod plura quam quatuor. primo quia caelum est elementum. primo motorum. Secundo quod sunt planetae tot sunt elementa. sed planetae sunt quinque. igitur et elementa. antequam videtur Averrois secundo caeli. commento. xliii. stellae habent qualitates similes vnicuique elementorum. In contrarium est Aristoteles in littera. In isto quaestio. primo animaduerte quod Stichion graece latine elementum dicitur. quaeque etiam aliqui elementum a graeco verbo hyle hoc est materia deducant. ut per mutationes litterarum in e. quasi hylementum. et tunc elementum erit dictum. quod verbum sic de duobus grammaticis omitto. Stichion siue elementum graece: siue latine: ut in proposito sumitur est corpus simplex in quod mixtum primo resoluitur: et e quo primo compositum est. tertio caeli. ut ignis: aer: aqua: et terra. quot vero alijs modis accipiatur: alijs locis relinquo. In isto quaestio igitur primo videndum est vnde de accipienda distinctio: et numerus elementorum. Secundo quot sunt elementa. Quatuor ad primum tenent quidam simpliciter quod sumi debet numerus elementorum a qualitatibus tactilibus: ea ratione qua combinabiles sunt. Nouetur ad hoc propterea: quia penes eas sumi debet: penes quas fit contrarietas actio: et passio. Huiusmodi sunt qualitates tactiles. sed videtur mihi. Quod haec responsio sic simpliciter dicta sit insufficientis. quia vel numerus et differentia elementorum accipi debet a priori: aut a posteriori. Si a priori: tunc debet accipi ab eorum formis substantialibus et non ab accidentibus. Si a posteriori: cum elementa non tantum haec habeant pro proprijs accidentibus: non tantum penes illa distinguuntur. Aristoteles enim in libro caeli tribus modis accepit numerum elementorum a motibus: ut in primo caeli: quia enim quatuor sunt motus recti simplices: ut ad medium simpliciter: et ad medium in respectu. itemque a medio simpliciter: et a medio in respectu. quatuor concludit esse elementa. a situ contrariorum: ut in secundo caeli. ubi accepit si vnum contrarium est in rerum natura: et reliquum: terra est in rerum natura. quae in extremo con-

Co. xxvii.

Co de nuob eltoz. p.

Ordo quodis

po antiq.

Co futatio

frariatur igni secundum situm. Ignis igitur. ubi extrema sunt situm sunt: duo oportet esse media: quorum vnum cuius altero eorum: et alterum cum altero coordinatur. igitur quatuor. Itemque a qualitatibus motiuis: ut tertio et quarto caeli. ut a grauitate simpliciter: a grauitate in respectu: a leuitate simpliciter: et a leuitate in respectu: igitur quatuor. sic igitur non tantum penes combinationes tactilium qualitatum: igitur numerus et differentia elementorum colligitur a priori penes formas: a posteriori quatuor modis. Vno modo a numero accidentium consideratorum in presenti libro: et sic a numero combinationum tactilium. Alio modo a numero accidentium consideratorum in libro caeli: et sic tribus alijs modis sumi potest. Ex his per solutio scilicet partis. v. s. quod quatuor tantum sunt elementa. Tunc primo numero motuum. Tunc pro numero situum. Tunc etiam pro numero qualitatum motuarum. Sed hic emergunt dubitationes. Prima: an sit elementum ignis. Antiquorum quidam negauerunt elementum ignis seorsus existere. Immo dixerunt interualum hoc ad caelum versus esse plenum aere: sed pars illa aeris: quae prope caeli concuum existit: cum sit purior: magis ignea existit: ideo ab aliquibus ignis dicta est. haec narrat Aristoteles primo meteororum. Sed contra hoc obicit Aristoteles: et possunt rationes eius reduci ad quatuor: et ad vnum signum. primo. motus simpliciter sursum est: igitur ignis est. nam non potest existere accidens proprium et essentiale alicuius: nisi illud subiectum sit. Secundo. terra est igitur ignis. per regulam contrariorum. secundo thopicozum. si vnum contrarium est et reliquum. Tertio. leuitas simpliciter est igitur ignis. Quarto. combinatio calidi et sicci est possibilis: igitur ignis est. si vnum vero est assignatum ab Averrois. quarto caeli. commento. xxxv. ubi dicit: partes enim ignis et motus earum ad superius: demonstrat ignem esse: veluti si non videremus aquarum congeriem: quae mare dicitur: et videremus quod omnes flumines currunt ad medium: quod est inter aerem et terram: sciremus quod medium illud est locus omnium aquarum: et ita mare: sic in proposito videmus omnes ignis particulas vndique sursum ferri: et omnes petere caeli concuum: et si motus non sit frustra: scire possumus ibi omnes ignes congregari: et per consequens esse ignem purum. Animaduertendum quod quidam recentiores concedunt elementa esse: sed tantum in mixto: veluti materia est: sed in composito: et ut non datur materia seorsum a composito: ita nec elementa seorsum a mixtis: et tunc volunt in concavo caeli esse ignem non purum: sed mixtum. Immo esse ibi aerem puriorem: et a predominio igneum. Et tunc argumenta omnia concluderent dari ignem: non seorsum a mixtis: sed in mixtura. Sed de hoc diximus in primo libro: et in libro bello de mixtura. Secundo dubitant. quare ignis in propria sphaera non lucet: et tamen hic extra sphaeram lucet. Respondet Averroes quarto caeli. commento. xxxv. quod quemadmodum congelatio aquae accidit: non ea ratione: quia aqua: sed quatenus sibi compositi sunt vapores terre: et sic quatenus mixta est: sic ignis non quatenus ignis lucet: sed quatenus ipse miscetur terreo denso: et sic ut congelatio aquae accidit per dispositionem extraneam ei: ita lux accidit

po dubita?

po antiqru

Co futatio

po dubita?

igni per dispositionem extraneam: sed elementa quaedam sunt in loco non possunt habere dispositionem extraneam: et ita nec ignis lucere: nec aqua congelari possunt proprijs in locis. Tertio dubitant. quomodo differunt ignis in sphaera propria: et ignis hic noster. Respondet Alexander ut narrat Averroes quarto caeli. commento. dicto: et primo caeli. commento. xci. Et in hoc secundo de generatione. commento. xxi. quod ignis dicitur equiuoce de nostro: et illo qui est in sphaera propria: primo quia ille est vitae conseruatiuus: iste noster vitae corruptiuus. Secundo. quia ille non calefacit: iste calefacit in summo. Animaduerte quod si Alexander intendit equiuocationem essentialiorem: non vere dicit: quia omnis ignis omni igni eiusdem est speciei. Si vult equiuoce dici per accidens: verum dicit: prima enim ratio valet pro quanto radii solares ad nos descendentes pertranseunt per ignem illum assumunt aliquam impressionem: et sic propter illum calefaciunt: et quia stellae praebent vitam: ideo calor ille viuificat: iste noster corrumpit propter mixtionem. Secunda ratio etiam declaratur per Averrois in commento libri meteororum. commento. xv. ubi vult illum ignem non habere actu calorem: quia calor est accidens huic igni sensibili prout in corpore est terreo: ille tamen est aptitudinaliter calidus: verum de hoc alibi. Quarto dubitant quo nam modo constantia qualitatum se habent ad elementa ipsa. Ad hoc in libro meteororum respondimus: quod elementa possunt considerari in fieri: et in facto esse. Si in fieri: sic subeunt rationem cause materialis: pro quanto. v. s. per parant ad esse formarum. Si in facto esse: ita sunt forme saltem accidentales ipsorum: etiam virtutes effectrices: saltem instrumentarie. Tunc ad rationes. ad primam patet quod motus sunt tres in genere: sed quatuor in specie. Ad primum patet solutio: primo. quod non oportet ut luceat. Secundo quia: ut quidam aiunt illud decoratum est demonibus: quae apud Platonicos sunt animalia perpetua: verum de hoc in libro de demonibus perquiratur. Ad secundum etiam bene concedunt qualitates elementorum esse similes qualitatum planetarum: non tamen oportet ut sint tot: veluti multa mixta a predominio sunt similia elementis: non propterea oportet ut in numero conueniant: Ad cetera similiter patet solutio. Secundo principaliter querunt. vtrum caliditas ignis et caliditas aeris sint eiusdem speciei specialissime. Similiter de humiditate aquae et aeris: et de frigiditate terrae et aquae: et de siccitate ignis et terrae queri potest. Sunt in quaestio positiones duae extremae et contradictoriae: quidam asserunt quod sic multis argumentis: et alij quod non: et ambo nesciunt quid velint. Ignorant enim et rationes distinctionum et conuenientiae. Propterea animaduertendum quod aliqua sunt eiusdem speciei in ratione obiecti: quae non sunt in ratione subiecti eiusdem speciei: ut visus aquilae: et visus hominis in ratione subiecti differunt specie: quod subiectum visus aquilae: ut visorium differt specie a subiecto visus hominis: nam visorium differt specie a visorio. at in ratione obiecti specie conueniunt: nam visus aquilae mouet ab eodem obiecto specie: a quo mouet visus hominis: utpote a colore: et ita vterque visus in ratione subiecti differunt: ratione obiecti conueniunt. Sic caliditas ignea: et caliditas aeris in ratione subiecti differunt specie: quoniam ignis subiectum igneae caliditatis

po dubita? Alexander

po dubita?

po qd d sym bolis.

po nes ex tremc.

po ppria

differt specie a subiecto aeris caliditatis: at in ratio ne obiecti conueniunt specie: quia caliditas ignea et caliditas aerea sub eadem ratione obiecti mouent tactum: igitur subeunt eandem rationem obiecti: quae uero recentiores dicunt: metaphysicam non sapiunt. Et per haec argumenta vtriusq; partis persol uuntur. Tertio quaerunt vtrq; in elementis sint po nendae qualitates virtuales distinctae ab actualibus.

3° qd d qli ta^o vtrua^o p^o positio

In hoc quaesito sunt duae positiones extreme. Pri ma vult q; in elementis sunt tot qualitates virtua les: quot actuales: vt in igne qualitates actuales sunt caliditas et siccitas: et totidem virtuales. Similiter in ceteris dicatur. Secundo dicit virtuales differre ab actualibus: q; ille magis ac minus recipiunt. hęc mi nime. Persuadent hanc positionem. primo quia in mixtis sunt eiusmodi qualitates virtuales: vt in pi pere caliditas virtualis: et in ceteris id genus. Secun do quia aqua calefacta reducit se: et non nisi per frigi ditatem virtuales. Tertio. quia elementa conser uantur in locis proprijs per eiusmodi virtutes. q; ve ro ille non intendatur: nec remittantur. argumentum patet q; aliter aqua calefacta non reduceret se.

2^a positio

Secunda vero positio tenet q; in mixtis eiusmodi virtutes dantur alic; a formis substantialibus: et qua litatibus primis: in elementis minime. Primum pa tet de vino et pipere: et ceteris id genus: quae actu qui dem fortasse frigida sunt: virtute vero calida. Secun dum vero probant pluribus rationibus: quas omit to nunc. Ego vero cum is concedo in elementis qualitates virtuales nullas esse: propter rones quas tangunt: nec in mixtis eas cedo alias esse ab actua libus: quibus conseruatur forma in materia. verbi causa. complexio piperis potest considerari: vt talis qualitas: et sic generat sibi simile: vt frigiditatem si a predominio actu sit frigida. Et potest considerari vt instrumentum forme piperis: quo illa exit in omnes operationes: in quas potest in materia apta illas re cipere. Si primo modo: sic est qualitas actualis: et semper sibi simile generat. Si secundo modo quali tas virtualis dicitur: et sic instrumentum forme po test generare omne in quod potest forma in subiecto apto affici: et sic qualitates elementorum nec in se: nec respectu forme dici possunt virtuales: at qualitates mixtorum: et si non simpliciter dicantur virtuales: respectu forme virtuales dici possunt: pro quato exe unt in effectus specie dissimiles a se.

Ad rones

Tunc ad rationes patet. Ad primam quidem: quia in mixtis et elementis non est simile: quia forma mi xti est alterius generis a forma elementi. Ad se cundam vero diximus q; aqua reducit se per accidens: in quantum. v3. mouetur ad centrum. Nam aqua ca lefacta est rarior q; debet: cessante autem calefacien te: ipsa mouendo se ad centrum extra quod praeter na turaliter facta est: condensatur. Ad condensationem vero cum auxilio continentis sequitur frigiditas: et ita per accidens in quantum reducit se ad pristinum locum se infrigidat. Ad tertium patuit solutio in alia quaestione: vbi de locatione elementorum dispu tatum est. Quarto quaerunt vtrum quodlibet ele mentum in naturali dispositione existens determi net sibi vtrasq; primas qualitates in summo. Circa quaesitum dici potest q; aut quodlibet elementum vtrasq; sibi in summo limitat: vel neutram in sum mo: vel alteram tantum. quicumq; elementa pura: et

4^a qd vtru est in qd3 li mitet sibi ambas i su mo.

seorsum existere negant: coguntur concedere neutra in summo elementum habere: cum quo tamen vo lunt alteram elementum prius inesse: etiam si ambae sint remissae. Mouentur coniectura accepta a terra: quia si aliquod elementum deberet esse in summo ta le: maxime esset terra in summo sicca: vt Aristoteles testatur. Nodo terra non est in summo sicca: quin sibi humiditas sit admixta: aliter non esset continua. Mouentur etiam per verba Aristotelis. textu com menti nostri. xxvi. vbi voluit nullum elementum esse simplex ac purum: sed esse simile elemento: hęc opi nio disputabitur postmodum: quando quaeretur vtru elementum habeat qualitatem aliquam in summo. Auerroes autem in isto quaesito varius inuenitur: nam tertio celi. comento. lxxv. Inquit. q; ignis non est ignis in actu: nisi in calore et siccitate: quae sunt in summo: idem et in ceteris: et sic secunda positio est: q; quodlibet elementum sibi limitat vtrasq; in summo. Quarto vero meteororum. comento decimo. expf se vult nullum elementum limitare sibi vtrasq; in summo: quia tunc inter contraria elementa non pos set esse actio et reactio: vt deducit: vt nec ignis in aqua: nec aqua in ignem agere posset: quia equipotentes essent in vtriusq; contrarijs. Propterea tenet quodli bet elementum alteram tantum sibi limitare in sum mo: et alteram remisse. verum circa remissionem duę sunt positiones: na alij dicunt remissas esse altera p admix tionem sibi. alij esse remissam p simplicitate: quę dicitur pēdet propter positiones diuersas: quas alij enarra bo. In isto quaesito Auerrois non multum tribuo: quia ipse in ipsius positione non est certus: cum contraria dicat. Propterea saluo meliori iudicio cum prote statione dicendi aliter: si aliter occurrit: dico quodli bet elementum in naturali dispositione constitutum: et seorsum a mixto existens sibi a specie sua limitare vtrasq; qualitates in summo: alteram tamen per pri us et essentialius. verbi causa. ignis est in summo ca lidus et siccus: sed per prius et essentialius calidus q; siccus: aer equaliter in summo calidus et humidus: sed per prius humidus: et secundo calidus: et hoc per regulam Aristotelis in posterioribus. v3. q; quando duę passionēs per se competunt vni subiecto: necesse est vt ordine quodam competant: vt vna per prius: et altera per posterius: non enim possunt duo eque primo alicui inesse: dixi in naturali dispositione con stitutum: quia praeter naturaliter existens has non si bi limitat: dixi seorsum a mixto: iuxta positionem ve riorum: quę tenet elementa pura dari in proprijs sphae ris dixi a specie: quia calidum vt calidum non magis igni competit q; aeri: licet ignis essentialius per spe ciem eius sibi calidum limitet: q; aer: quoniam hęc insunt per se a parte subiecti: et forme subiecti. Et hoc dixit Aristoteles dum inquit. et licet simpliciter qua tuor existunt vnumquodq; vno est: terra quidem. n. sicco magis hoc est per prius: et essentialius est q; frigo re et reliqua. Unde verbis illud magis: quod gre ce est mallon: quandoq; sonat per prius: et quandoq; intensus: hic vero sonat per prius. hanc positionem ideo teneo: quia ad eam minora sequuntur. Et etiam quia non potest facile assignari: vnde sit remissio il lius qualitatis: nisi ad voluntaria deneneris. Sed contra hoc argunt: quia tunc aer non esset conueniens locus habitationi animalium. Respondet Auer roes scdo de aia. com. cxxv. q; aer nō sentit ab aialib:

nisi quando sibi admiscetur corpora extra natura: vt vapores: quia vero in aere animalia oriuntur a consuetudine connaturalis est animalibus. Lic di co q; aer licet sit eque calidus sicut ignis: quia tamen est eque humidus: ideo calor ille humiditati coniu ctus efficitur conueniens habitationi. Et cum arguit q; est in materia densiori: respondeo q; non est in materia densiori conuenienti siccitati. Sed humi da connaturali animalibus: et sic propter humidita tem aeris: et connaturalitatem calor ille non senti tur: proportionabiliter enim humiditas est maior q; densitas: propterea hebes est: et ideo est conueni ens habitationi animalium. Ad formam igitur dice rem q; licet caliditas sit densiori in materia: quia ex cessus humoris est sumus: ideo caliditas illa non sen titur: nam multo maior est humiditas q; densitas.

Sed ambigunt dato q; altera tantum q; litas com petat elemento in summo: quę est qualitas summa ignis: et quę ceterorum elementorum. Primum expo sitor velle videtur q; terre non competat maior sic citas q; igni. Dicit secundo q; nec humiditas aeris est maior humiditate aque. Dicit tertio q; aqua non est frigidior terra: immo terra est omnium frigidissima: primum probat: quia caliditas humorum consumit: sed ignis est calidissimus: et proximus motui celi: igitur maxime siccus. Secundo etiam patet apud ipsos primo quia in aqua est frigiditas faciens ad se fluere humorum: caliditas aeris non facit. secundo quia sen su aqua humidior percipitur. Tertium etiam pro bat: quia frigiditas causatur ex distantia a celo: mo do terra est distantissima: igitur frigidissima. Nouus expositor videtur distinguere de duplici frigiditate. v3. celesti et elementaria: vt de calore dicit Auerroes. duodecimo metaphysice. comento. xvij. Nodo di cit q; frigiditate celesti terra est frigidior aqua: at aqua est frigidior terra frigiditate elementaria: vt se cundo celi comento. xcij. et licet hęc concordia esse possit de frigiditate: de ceteris non couenit. Propte rea dici potest vel fm rem ipsam: vel fm positionem illorum: qui tenent in quolibet elemento naturaliter constituto predominari alteram tantum. Si primo modo: sic quodlibet elemētū limitat sibi vtrasq; in summo: si quidem est in naturali dispositione consti tutum: et tunc nec aer est humidior aqua: nec econ tra: et in ceteris de ceteris idē. Sed ad dictum philo sophi: dico q; Aristoteles vult alteram inesse magis hoc est per prius: vt aeri per prius humiditates: aque frigiditatem: et de ceteris idem: vnde elementa sunt equaliter talia: vt quicumq; frigida: equaliter frigi da: quicumq; humida equaliter humida: quicumq; sicca equaliter sicca: quicumq; calida equaliter cali da: non tamen eodem ordine: nam ignis primo cali dus: aer primo humidus: aqua primo frigida: terra primo sicca. Sed dices. qd est primo tale: est maxime tale: sed aer est primo humidus: igitur maxime hu midus: et per consequens cetera sunt minus humida. Dico q; illud quod est maxime tale in ordine ad sub iecta: est intensissime tale: sed non in ordine ad pas siones: vt licet homo sit primo disciplinabilis: et per prius q; risibilis: non propterea magis disciplinabi lis q; risibilis. Sed si responderemus fm positionem eorum: dicimus q; ignis est maxime calidus: aer ma xime humidus: aqua maxime frigida: terra maxime sicca. Quod quidem ignis sit maxime calidus: omnes co cedunt: et Aristoteles probat: quia maxime congregat

inter similia: q; vero aer sit maxime humidus: et ma gis q; aqua Aristoteles probauit. quia magis termi nabilis termino alieno: q; aqua. est enim aqua plus solida: aer vero terminabilis maxime termino alie no. Nec valet argumentum secundum. quia humiditas aeris minus sentitur propter connaturalitatem: et quia cum calore est vite conueniens. secundo de ani ma. comento. cxxv. primum etiam tollitur: quia frigi ditas aque non magis facit fluere: immo facit humo rem crassiores: q; aqua sit frigidior terra: patet. quia frigiditas aque magis congregat inter similia et dis similia q; terra. Et argumentum de distantia est so lutum per nouum expositorum: q; vero terra sit sic cior igne: patet. q; minus terminabilis termino alie no: nec calor facit euaporare humidum: nisi coniu ctum frigori. v3. aqueum: non autem humidum qua tenus humidum. Unde pace expositoris dixerim: non bene percepit: quę Aristoteles premisit: accepit enim vnde humiditas dicatur: vnde caliditas: vnde frigiditas et siccitas: et tunc pro ratione et definitione illorum ordinauit illas in elementis: et eas maxime elementis conuenire dixit: quibus maxime compe tunt illorum definitiones. Obiter quinto quaerunt vtrum leuitas aeris et ignis sint eiusdem speciei et de grauitate aque et terre similiter. Recentiores tenent. primo q; differunt specie. scdo q; leuitas ignis et aeris sunt eque intense: quando sunt ignis et aer in naturali dispositione constituti. Similiter grauitas aque et terre. Sed non est iustus condemnare ali quem absentem. primo et secundo celi: propterea ra tiones eorum inducam: postmodum dicam aliter. Ob igitur leuitas ignis et leuitas aeris differunt spe cie: argunt primo. quia tunc ex parte grauitatis et leuitatis non possit concludi numerus elemento rum. secundo tunc ad eundem locum simpliciter mouerentur: quia rerum eiusdem speciei idem est locus simpliciter. tertio quę sic se habent: q; vna trahit ali cubi: quo altera non trahit: differunt specie. sed le uitas ignis trahit ad locum: ad quem non trahit le uitas aeris: igitur differunt specie. Quarto leuitas ae ris naturaliter collocatur in sphaera aeris: et non leui tas ignis: igitur differunt specie. Quinto diuersorum corporum differentium specie: diuersę sunt virtutes specie: igitur non potest eadem specie leuitas igni: et aeri inesse. Quod vero leuitas aeris sit aeque intensa: vt illa ignis. probatur primo: quia vel est summa: vel remissa si summa: habetur intentum. si remissa: tunc aer esset mixtus in qualitate motiua: et sic non esset purum elementum. Secundo quodlibet elementum debet limitare sibi qualitatem aliquam motiuam in summo: veluti aliquam alteratiuam. Tertio omnis virtus competens alicui subiecto puro: et per se com petit sibi fm omnem rationem: et in summo. modo le uitas competit aeri: et in naturali dispositione consti tuto: igitur in summo. Hęc sunt argumenta et vires istorum. Sed pace istorum dixerim. probare vi dentur verba Aristotelis q; leuitas ignis et aeris. si militer grauitas aque et terre sunt eiusdem speciei. p mo quicumq; definitione sunt eadem: specie sunt ea dem: sed leuitas aeris et ignis definitione sunt eadē: igitur specie: minor declaratur: nam primo celi textu et comento. xvij. leuitas sic definitur leue est quod na tum est ferri a medio: graue vero: qd natum est ferri ad medium: mo hęc definitiones pertinet illis: igitur spe sione. et ois na celestis neutra ē eiusdē spē omni nāq;

5° qd d qli tate motiua. pō recetio rum.

Arg^o p p sitione

Lōfutatio

vt secundo celi. cōmento. xlviii. igitur omnis natura leuis omni nature leui: et omnis grauis omni graui. Tertio quęcunq; comparantur in grauitate et leuitate: conueniunt in illis fm speciem: sed terra et aqua comparantur in grauitate: et aer et ignis in leuitate: igitur conueniunt in illis fm speciem: minor patet. quarto celi. tex. com. xxvi. et xxvii. et primo celi. textu com. xvii. ¶ Propter hęc et alia quę dixim⁹ in libro celi: uidetur esse dicendum apud Aristoteles et Auerroem: et Simplicium: et Alexandrum q; grauitas et leuitas possunt accipi pro formis substantialibus elementorum: et pro accidentibus illis formis coniunctis: vt primo celi. cōmento. xxvii. et secūdo de anima. cōmento. cxiij. Si pro formis: sic sicut forma ignis et forma aeris differunt spē: ita leuitas a leuitate: quando quidē forma est leuitas: si vero accipiuntur pro accidentibus consequentibus formis: sic sunt eiusdem spē: et solus differunt fm magis et minus: hoc tenet Auerroes ex parte quarto celi. cōmento. ij. d. graue autē et leue fm cōparationem est illud in quo non est pura grauitas: neq; pura leuitas: sed vtriq; est enī grauis alio: et leuius alio: et reliqua: idēz. Et cōmēto. vi. d. Illud autē quod est minor grauitatis: est ex genere grauis simpliciter: et non differūt: nisi fm magis et minus: ppter illud quod miscetur eis ex altero contrario quod est leue: et reliqua. Et cōmēto. xvi. dicit. Est q; graue et grauius fm cōparationem eiusdem generis sunt: s; differunt fm magis et minus: vt aqua et terra: quę sūt in genere grauis simpliciter: sed differūt fm magis et minus: et sicut ignis et aer: qui sunt ex genere leuis simpliciter: et accipit genus pro specie. ¶ Verum p solutione ad argumēta animaduerte. pmo q; grauitas et leuitas possunt dupliciter accipi. vbi in ratione qualitatum: et sic sunt vt dixit Auerroes omnes leuitates eiusdem speciei: et omnes grauitates similiter. Si in ratione instrumenti: cum vt sic sortiantur differētiam et esse a formis agentibus: differūt specie aliquo modo. ¶ Tūc ad primum dico q; ex parte leuitatis et grauitatis potest colligi nūerus elementōz: accipiēdo illas pro substantijs: non pro accidentibus: q; sic ex nūero motuuz accipiūtur: vt p; in cōmento illo. xvii. primi celi. ¶ Ad secundum dico pmo q; bene mouerent ad eūdem locum simpliciter si essent equales in gradu in vtroq;: et eiusdem speciei in ratione instrumenti modo: vt Auerroes dixit: leuitas aeris est remissa: et in ratione instrumenti differt spē ab illa ignis. ¶ Ad tertium eodem modo dicas: quādo enim eēt equales in gradu: et eiusdem speciei in ratione instrumenti: tunc quo vna traheret: et alia etiā. ¶ Ad qrtū eodem modo dicendū q; differunt loco non specie: s; fm magis et minus: vnde vt leuitas: ita et locus: est enīz elementorum duplex locus: et a medio: et hic leuib; cōpetit: et ad medium: et hic grauib;: ita etiā duplex qualitas motiua. leuitas: et grauitas. ¶ Ad qntū maior est vera de accidentibus et virtutibus et passionibus proprijs: et essentialib;: modo leuitas est quoddam accidens cōe igni et aeri. ¶ Tūc ad primam pro alia conclusione Auerroes concedit q; aer nō est simplex in qualitate motiua: sed mixtus: est tamen simplex penes qualitates alteratiuas. ¶ Ad secundum negaret maiorem Auerroes: quia motiua qualitas non est propria passio et essentialis: sed cōmune quoddam. ¶ Ad tertiam similiter intelligitur: quādo competit illi subiecto per se: vbi autem competit cōmuniter: non oportet. ¶ Sed ambiges vnde aer

ppria

Nota

Dub:

habet remissam leuitatem: et cum admixtione grauitatis: ignis vero non. ¶ Ad hoc dici potest illud esse propter duo. Primo propter formas substantiales: quia forma ignis differt a forma aeris. Secundo propter qualitatum proportionem: quia ignis constat p; portione calidi et siccī: aer vero p; portione calidi et humidī: modo ad proportionem primam sequitur q; litas illa intensa: ad secundam vero qualitas illa remissa. Hęc sunt quę probabiliter sustineo: q; si aliter aliquando videbitur: aliter etiam dicere non recusabo. Ego enim cum in naturalibus nihil certi habeo: illud defendere enitar: quod magis pro tunc cōsonat: semper tamen cum protestatione dicendi aliter: si aliter occurrerit: pertinacitas enim in opinione non est digna philosopho. hęc de questione.

¶ Sexto quęrunt vtrum sit dare aliquod elementum purum: hęc dubitatio est tacta superioribus: verum quia a recentioribus hic speciatim tangitur: ideo aliqua etiam adiciam. ¶ Alchimici aiunt nullum elementum esse purum nec in substantia: nec in qualitate. Immo omne esse mixtum mixtione elementaria: dici tamen elementum: non quidem simpliciter: sed a p; dominio. ¶ Hanc positionē videtur sentire Zucenna: vt Auerroes narrat primo de generatione. cōmēto vltimo: et est expresse Constantini. libro de elementis: et videtur Auerrois secūdo de anima. cōmēto. cxv. et Aristotelis vt in hoc secundo patet. tex. cōmēto nostri. xxvi. Addunt tamen q; fieri potest vt elementum purum extrahatur ex quolibet mixto. Immo fingūt quintam essentiam e quolibet mixto extrahi posse. ¶ Contrariam positionem tenent oēs et concedunt dari extrema saltem aliqua in parte pura: vt ignem et terram: et hoc substantialiter et qualitatiue: de medijs vero aiunt: aerem et aquam substantialiter esse pura: omnia tamē qualitatiue mixta. Primo probant. quia ignis et terra sunt in locis extremis: sed mixtiones fiunt in intermedijs. Secundum patet: quia hęc elementa sunt in medio: ideo mixtionem habere debent. Sed certe (vt diximus alis) in hac re nihil certi est: et nec opinionones nec argumenta sunt necessaria: vt patet consideranti.

¶ Sed circa hęc occurrunt dubitationes. Prima vtrū caliditas potest in infinitum intēdi in quantum caliditas. Secunda. dato q; sic penes quid accipitur puritas elementi. Tertia. vtrum caliditas vt caliditas possit in infinitum remitti. ¶ Ad primam respondēt aliqui q; repugnat caliditati vt caliditas est: intēdi in infinitum: et hoc probant primo. quia sicut cęlum ad extensionem: ita caliditas ad intensiōem: sed repugnat cęlo vt cęlum est in infinitum extēdi: igitur caliditati repugnabit intēdi. Secūdo quod sibi nō potest conuenire: eidem repugnat: sed caliditati intensio in infinitum conuenire non potest. igitur sibi repugnat: minor declaratur: quia si posset conuenire: aliquando conuenisset: vel aliquando conueniret: per regulam de possibili. Tertio quod est indifferens ad finitum et infinitum: sibi non competit finitas: nec infinitas: igitur fm se non potest crescere in infinitum. ¶ Animaduerte apud Auerroem pluribus in locis q; aliqua propositio est vera per se: et falsa per accidēs vel sub alijs verbis aliqua est vera per rationem generis: quę est falsa per rationes speciei: hoc est aliqua est vera reduplicatiue: quę est falsa simpliciter siue absolute. verbi causa: hęc est falsa absolute. omne animal potest videre: quę reduplicatiue est vera.

Solo

6º qdº ele
mētoz puritate.

7º alchi
micorum.

8º tria

Dubōnes

9º qruº
ad pmaº.

10º propº

vt. omne animal potest videre in quantum animal: q; etiam talpa potest videre in quantum animal. Similiter hęc est falsa absolute. omnis motus potest velocitari in infinitum: quę reduplicatiue est vera. vt. ois motus potest velocitari in infinitum in quantum vt. ois motus: sic in proposito hęc est falsa absolute. omnis caliditas potest in infinitum intēdi: quę tamen est vera reduplicatiue. vt. in quantum caliditas. probatur. quicquid non repugnat speciei: non repugnat indiuiduis sub ratione speciei: modo infinitas nō repugnat speciei: linea enim finita et linea infinita sunt eiusdem speciei: similiter et caliditas finita et caliditas infinita. ¶ Ad primum respondeo q; similitudo nō est cōueniens: quia extēsiō competit cęlo vt quantum: intensio competit caliditati vt quale: modo quantum per accidēs competit cęlo: quale per se caliditati. ¶ Ad secundum nego minorez. Ad probationem dicas regulam illam de possibili esse veram in possibili absolute: et non reduplicatiue: nam potest talpa videre in eo q; animal: nūquam tamen vidit nec videbit: quinto metaphy. textu cōmēti. xxvii. ¶ Ad tertium concedo maiorem q; sibi non competit alterum fm inclinationem naturalem: atñ sibi non repugnat: et hoc sufficit ad proponem de possibili reduplicatiue. ¶ Ad secundam dubitationem respondēt bi vdem: et volunt q; si caliditati quantum est de se competeret posse in infinitum intēdi: ad hęc penes esse infinite intensum non deberet sumi puritas elementi ignis: et sic in ceteris. probant. quia hęc infinita intensio esset p;ternaturalis igni vel elemento: et sic penes hęc nō debet attendi eius puritas. ¶ Sed hęc positio est de directo contra Auerroem: nam ipse ponit formas elementorum intēdi et remitti proportionabiliter fm intensiōem et remissionem qualitatum: quo stante sequitur q; si ignis non esset infinite calidus: eēt remisse calidus: et sic remisse ignis: et ita alteri cōmixtus: et per consequens non purus. ¶ Propterea dicendum infinitam intensiōem caliditati simpliciter et absolute repugnare: licz non repugnet reduplicatiue: propterea elementum potest esse purum: dato q; caliditas non sit infinite intensa: et sic puritas elementi penes simplicitatem elementorum attenditur: ita vt illud simplex dicatur elementum: quod ex plurib; nō constat elementis. ¶ Ad tertiam dici potest vt ad p; mam: verum q; questio illa potest extēdi ad materiam de minimis: volo hęc satis esse et sic de questioe.

Solones
ad argº pº
positionis

11º ad 2º
pº

12º solutio

13º ppria

14º xxix.

rari: nisi generentur et corrumpantur: quare si p; altera ratio: saltes per accidēs patet generatio: ea igitur generari reciproce supponatur: p;pterea quęrit vtrum quodlibz ex quolibz fieri possit: an quędas effici possunt e quibusdam: quędam vero non.

¶ Quod quidem igitur omnia inuicē apta sint transmutari: patet. nam generatio in cōtraria et ex cōtrarijs est: elementa autēz omnia habent inuicem cōtrarietatem: cui; differētię contrarię sint: s; quidem enīz vtraeq; cōtrarię: veluti igni et aquę. nam hoc quidem siccum et calidum: illud vero humidum et frigidum: s; vero altera sola: veluti aeri et aquę: nam hoc quidem calidum et humidum: illud vero frigidum et humidum: patet igitur vniuersaliter quodlibet ex quolibz esse aptum generari.

¶ Tūc pbat quodlz gnari ex quolz: et arguit sic qd lz cōtrariū est aptū generari ex suo vrio: s; quodlz elementū est vriu cui lz elnto. igr quodlz elntuz effici pōt ex quolz: maior p; p se: et p definitionē vroz: vria enī sunt: vt. xº metaphy. d;: quę sunt apta inuicē trāsmutari: minor declarat iductioe: qñ qdaz elemēta sunt vria in vtrūq; qlitatib;: vt ignis et aq; aer et terra: qdā i altera tātus: vt ignis et aer: aqua et terra: et sic oia sunt vtraria saltem in altera. quę dicit patent.

¶ Quomodo iam res sit fm vnum quodq; non est difficile videre: erunt enīz omnia q; dem ex omnibus: differt tamen illud penes velocius et tardius: facilius quoq; et difficilius: quęcunq; quidem enīz cōmuniones adinucem habent: horum trāsmutatio velox est. Quęcunq; vero non habent: tarda est: naz facilius est vnum q; multa transmutari: veluti ex igne quidem erit aer: illo facilius transmutato: nam illius quidem erat calidum et siccus: huius vero calidum et humidum: vnde si siccus ab humido exuperabitur: aer erit. Amplius autem ex aere aqua: si calidum e frigidū deuincet: erat. n. illud humidum quidem et calidum: hoc autem frigidum et humidū: vnde calido resolutū: aqua erit: simili autem modo ex aqua fit terra: et ex terra ignis: vtrūq; n. ad vtrūq; cōmunionem habet: aqua quidē enim frigida et humida est: terra autē frigida et siccā: iccirco hūido exuperato: terra erit. Amplius quoniam ignis quidem siccum et calidum: terra autem frigidum et siccū: si corrumpitur frigidum: ignis erit ex terra.

¶ Dactenº q; qd lz elntuz ex quolz trāsmutari possit: declarat. vep quodlz fieri ex qlz nō ē vno mō: s; qd dā ex altero fit velociº: et ex altero tardiº: quoddā e; b ingt quo mō subaudi res iaz sit p; vni quodq; vni uersalr ex quolz effici: nō ē difficile videre: q; cognitio solū q; sint vria: illd dephēdit: erūt. n. oia gdē ex oib;:

Com. xxx.

15º xxxi.

bac. v3. ratione: quia contraria sunt: differt tamen illud penes velocius et tardius: facilius quoque et difficilius. Ad huius declarationem permittit duas conclusiones. d. quocumque quidem enim communicationes adinuenies habet: horum transmutatio velox est: hęc est prima: quicquid autem non habent communicationem: eorum generatio tarda est. Hęc est secunda conclusio. **C** Animaduerte quod symbolum gręce latine est comunio: habet autem elementa comuniones: quotiens in altera qualitatū differunt: et in altera cōueniunt: ut ignis et aer: quę sicco differunt: calido cōueniunt: quę si in vtraque puenerint: non symbolus haberent: sed essent eadē. Ex his Auerroes infert elemētorum generationes dupliciter eę: quę vel sūm alteram qualitatem tātus: vel sūm vtraque: hęc conclusiones sic ex littera traduci possunt: facilius vñū q̄ plura transmutātur: et difficilius plura q̄ vñū: sed comunicantia elementa transmutantur in altera tātus: cōtraria vero in vtrisque: igitur comunicantia facilius: cōtraria difficilius inuicem transmutant: minorem et maiorē quasi exemplis manifestat: et res tota patet. **C** Animaduerte quoque ut magis videbitur in questionibus quod aliter Auerroes in paraphrase transmutationē in puenientibus facilem dicit: aliter expositor. **C** Auerroes enim inter cōuenientia transmutationem facilem facit: quę altera tātus corrumpitur. Altera eadem manet: modo vñū q̄ plura facilius ē transmutare: at expositor vult nullam vñā numero remanere: esse tamē facilem transmutationē: quę elemētum corrūpendum minus resistit per vñam: q̄ per duo.

C Sed circa hoc expositoris verbum dubitatur: quę p quātum vñū contrarium vñi resistit: p tantū duo duobus. Similis enim proportio est vñū ad vñū: et duo ad duo. Igitur si elemētus cōueniens resistit per vñū: cum aliud sibi pueniens agat per vñū. Tāto tēpore resistit vñū vñi agentis: quātō duo duobus. Res hęc latius in questionibus declarabitur. Nūc vero dici potest quod vñū resistit vñi tātus: et non reagit: et ppter ea citior est transmutatio: at quādo vñū agit in alterum per duo: et illud patitur per duo: cuius ibi sit actio et reactio: non sunt similia: nec cętera paria: et ppter ea plus resistit vñū per duo q̄ vñū per vñū alteri per vñū tantū. Nouus expositor aliaz causas minoris resistentię assignat: et de hoc dicitur in qōne.

C Quare patet in simplicibus corporibus circulo esse generationem. et modū hunc transmutandi esse facilem: quoniam his quatenus coordinata sunt: comuniones competunt.

C Quidam exponūt circulo hoc est perpetuo: ut sit sensus: quare p̄ in simplicibus corporibus circulo esse generationem hoc est perpetuo. Nam p̄prie perpetuitas motus in circulatione consistit: sed hęc conclusio multo remote ex dictis oritur: et maxime cum hac latius dicit. Propterea mihi videt quod Aristoteles cōcludat generationem in altera qualitatū esse circularē: est enim elemētus dupliciter possibile ex elemēto generari ut dixit Auerroes: aut symbolice: aut cōtrarie. Inquit. Quare p̄ in simplicibus corporibus: quotiens subaudi generent symbolice generationē esse circulo: et p̄ ē modum hunc symbolicum transmutandi esse facilem: quoniam symbola insunt his quę sunt deiceps: sic iacet series gręca: transtuli tamē ad sensum sic: quoniam his quatenus coordinata sunt: non quidem positura: sed circulo: comuniones cōpetunt. Sic igitur vult elemēta quotiens symbolice generent: circulo gnārī et facili.

De facili transmutationis. Pō Auer.

Positio ex positiois

Co. xxxi.

C At ex igne aquam: et ex aere terram. itemque ex aqua et terra aerem et ignem contingit quidem generari: difficilius tamen. quia plurimum est transmutatio: necessarium enim erit vbi ex aqua fit ignis. tam frigidus quibus humidum corrumpi. itemque vbi ex terra aer: corrumpi etiam frigus et siccum. Similiter autem vbi quoque ex igne et aere aqua et terra: necesse est vtraque transmutari. haec quidem igitur generatio tardior est.

C Ut Auerroes dixit duplex erat generatio elemētorū vna symbolica: altera dyaphorica: et rursus dyaphorica vel simplex: ut quando ex igne solo aqua sola fit: vel gemina: ut si ex igne et aere simul: aqua et terra fierent simul. de symbolica dictum est eā fieri circulo et facile. de dyaphorica nunc eam in recto fieri: et difficile declarat. argumento quod plura corrumpi difficilius est: quod corrumpi pauciora. sed quocumque dyaphorice generantur sūm plura corrumpuntur et generantur. igitur recte et difficulter generantur: et quę dicit: patent. penes quid attenditur velocitas et tarditas generationis: in questionibus dicemus.

C Quod si cuiusque alterum corrumpatur: facile quidem fiet: non tamē eorum generatio reciproca erit: sed ex igne quidem et aqua: tam terra quę aer erit: ex aere vero et terra tā ignis quę aqua: quando quidem enim aqua corrumpitur frigiditas: ignis autem siccitas: aer erit. remanet enim huius quidem calidum. humidum autem similiter humidum: quando vero ignis quidem calidum: aqua humidus: terra erit: quia illius quidem siccum: illius vero frigidum relinquitur. similiter autem et ex aere et terra. ignis et aqua. Quādo quidem enim aeris corrumpitur calidus: terrae autem siccum: aqua erit. nam huius quidem humidum: illius vero frigidus derelinquitur. Quādo autem aeris quidem humidus: terrae autem frigidum: ignis erit: nam huius quidem calidum. illius autem siccum remanent. quae quidem erant ignis ipse.

C Generatio prima sui diuisione diuidi potest in simplicem et geminam: simplex quidem erit: quando ex vno vñū tātum fit: gemina vero quando ex duobus duo: aut ex duobus vñū: et simplex erat duplex. symbolica: et dyaphorica. sic gemina duplex erit: symbolica quando ex duobus elemētis contrariis in ambobus qualitatibus: tertium fit vtrisque symboli: et dyaphorica quando ex duobus contrariis in omnibus: duo fiunt contraria illis in omnibus ut ex igne et aere: fiunt aqua et terra: de generatione elemētorū gemina et symbolica vult nunc eam esse possibilem et facilem: ait tamen illam non esse reciprocam: quoniam ex duobus possit tertium effici: non tamē ex vno: duo effici poterunt: et hoc inquit quod si cuiusque duorum elemētorum simpliciter prioris: alter p̄ est altera tñ q̄litas corrūpat: facile quidem gnārī tertium fieri: nō tñ eorum gnārī reciprocā erit: sed ex igne quod

Co. xxxii.

Co. xxxiii.

dem et aqua: tam terra quę aer aqua erit: ex aere vero et terra: tam ignis quę aqua. Contra autem ex vno solo duo simul minime generari possunt: nec enim ex terra sola ignis et aqua simul: nec ex igne aer et terra: et in ceteris similiter: verba textus: quia bene translata sunt: non indigent expositione.

C Sensui vero et haec ignis generatio innititur: maxime quidem enim eius: qui est ignis flāma: haec autem est fumus accensus: et fumus ex aere: et terra est.

C Rem hanc sensui approbat. per hoc quod sensui videmus ignem generari ex terra et aere: maxime de igne flāma: et arguit sic: flāma est fumus accensus: fumus accensus est factus ex aere et terra: igitur flāma ex aere et terra erit. in prima figura. **C** Animaduerte quod vapores terrestres acri cōmixti sunt fumus et p̄bos. quę igitur flāma fumus est et accensus: ideo ex aere est et terra: de ceteris non habemus sensus: sed ratio dicit esse sic in alijs. Expositor dicit ex duobus fieri tertium: quando illa duo ita se habent: quod altera actiuarū vincit alteram: et altera passiuarū alterat: ut quādo ex igne et aqua fit terra: necesse ē ut aquę frigiditas vincat ignis caliditatem: et ignis siccitas aquę humiditatem. Sed si ambo illa cōtraria equalia sint: ex actiōe illozum tertium non fiet: quia illa nec agere possunt: nec pati: quod ab equalibus non puenit actio. Si vero vñū eorum alterū superat in vtrisque: nec ex eis potest tertium effici: quod superans conuertet superatū in sui spēs: potest etiam si alterum eorum superet alterū in altera tantū: generari tertium: ut si ignis superans aquas in calore: hoc est magis calidus quę aqua frigida: dato quod equalia sint in humore et sicco: potest aer gnārī: ut p̄ in aqua bulliente: vbi aer generatur.

C In his autem quae deinceps sunt: non contingit altero corrupto in vtroque elemētorū generationem fieri in vllum corporū: quia remanent in ambobus: aut eadem aut contraria: ex quorum neutro corpus generari potest: veluti si ignis quidem siccus: aeris vero humidus corrumpitur: relinquitur sane in vtrisque calidus. Si autem in vtroque calidus: remanebunt cōtraria: siccus. v3. et humidus. similiter autem et in alijs: in omnibus nāq̄ talibus erunt hoc quidem idem: illud vero contrarium.

C Quo modo ex duobus elemētis contrariis tertium generetur docuit: nūc quod ex duobus elemētis symbolis tertium non generetur declarat. et hoc proponit. d. In his autem quę deinceps sunt: et symbola nō contingit altero quali corrupto in vtroque generationē elemētorum fieri in vllum corpus: ut in igne et aere altera qualitas desinet: nihil fiet: quod remanent in ambobus: aut eadem si corrumpitur contrarie. v3. siccum et humidum: aut restant contraria: si corrumpitur symbolice: ex quorum neutro corpus gnārī potest: ex vna nō: quod ex vno nihil fit. ex cōtrariis minime: quod oportet equalitates esse constantes. modo duo contraria constare non possunt: quod si totus elemētum corrūpatur a toto: ut totus aer corrūpatur ab igne in vtrisque: nihil fit tertium: sed corruptū conuertetur in speciem p̄cedentis: rationem hanc exponit p̄ ex et totum p̄.

Co. xxxv.

Sēsus p̄ p̄nis A.

Co. xxxvi.

C Quare simul p̄ quae ex vno in vnum quidem transeunt: vno corrupto generantur: quae autē ex duobus in vnum: pluribus corruptis generantur. Quod quidem igitur omnia ex omni generentur: et quo quidem modo generatio fiat reciprocā: dictū est.

C Concludit ex dictis duplicem esse generationē. v3. symbolicam et dyaphorica: symbolica ea est: quando vno corrupto fit alterum: ut in aere corrupto humidus fit ignis: dyaphorica vero: quando vtrisque corruptis: alterum ex altero fit: ut quando ex igne aqua: corruptis enim in igne calido et sicco: fiunt frigidum et humidus: quod est aqua: deinde ep̄logat et sermo p̄.

C Verumtū iterū et sic inspiciemus de his. Si enim est naturalium corporū mā: quę admodum etiā quibusdam videt aquam eē et aerem et caetera id genus: necesse est aut vnum: aut duo: aut plura esse haec. vnum quidem vtiq̄ esse omnia: non est possibile: veluti aerem omnia: aut aquas: aut ignem: aut terram: si quidem transmutatio est in contraria: nam si aer erit: cui quidē permaneat: alteratio erit: non autem generatio.

C Conueniunt omnes quod Aristoteles nūc de materia elemētorum pertractat: sed vnde ad rem hanc accedat: nouus expositor ait. ad hoc Aristoteles accedat: ut ostendat tñ quattuor esse elemēta. Meli autē videtur cuius primo expositor quod Aristoteles ad hoc accedit: p̄pterea quod de generatione elemētorum egit: nūc ostēdere debz quale sit subiectum generationis: eiusdem enim sciētīe est per se cōsiderare accidens per se: et subiectū per se: ut in posterioribus diximus. ostēdit itaq̄ subiectū generationis elemētorum nō esse corpus in actu: et hoc p̄ponit. d. Verū tamē et iterum et sic inspiciemus de his: et sic hoc est cōsiderando subiectus elemētorū quale est: ostēdit p̄mo quod nō possit materia elemētorū eē aliquod elemētorum: et sūm paraphrasim Auerrois. Aristoteles arguit sic: si materia elemētorum est aliq̄ corpus actu: vel est vñū elemētorum: vel aliquod p̄ter elemēta: si elemētū: aut remanet: aut in aduentu alterius corrumpitur: si corrumpitur: non est materia: quia materia eo quia materia: debet manere: quia est pars rei. si remanet: tunc erit actu illa res genita: et sic omnia erunt aer: vel oīa erunt ignis. vel aliquod tale: et generatio erit alteratio tātum. Inq̄. Si enim est naturalium corporū materia: quemadmodum etiā quibusdam videt aquam esse: et quibusdam videtur esse aerem: et cetera id genus: necesse est aut vnum esse: aut duo: aut plura esse hęc: quod non vnum. declarat. et primo ponit consequentis falsitatem. d. vnum quidem vtiq̄ esse omnia: non est possibile: veluti non est possibile omnia esse aere: aut aquam: aut ignem: aut terram: si quidem transmutatio est in contraria: nam si aer erit: cum quidē permaneat: alteratio erit: non autem generatio. **C** Sed dubitatur de forma argumenti: non enim videtur argumentum in aliqua figura. et videntur superflue positiones. **C** Amplius hęc consequentia Auer. et expositoris. v3. si aer remanet: omnia essent aer: mihi dubia est. Nam eodem modo arguo: si prima materia remanet eadem numero: omnia essent materia

Co. xxxvii.

Co. xxxviii.

Auerroes et expositores velle videntur formam syllogismi Aristotelis esse hypotheticam distinctivam ut visum est: tunc ad consequentiam dicerent: quod valet pro tanto: quod quando materia rerum est ens in actu: totum esse rei est materia: ut secundo de anima declaravit Auerroes. **Com. viii.** per differentiam inter materiam rerum naturalium et artificialium. Propterea valet si aer actu remanet: totum esse geniti erit materia: sic possunt temperari. Ego dico quod haec expositio bona est: et pulchra: non tamen ad textum Aristotelis: nec potest applicari littere: ut patet docto lectori. Propterea vide mihi quod ratio Aristotelis est una et enthymema hoc pacto: si est aliquid quod elementum subiectum generationis elementariae: tunc generatio esset alteratio: sequentia deducitur sic: omnis transmutatio cuius subiectum est corpus idem numero actum: et de contrario in contrarium est alteratio: sed si elementum remanet idem numero: subiectum generationis est idem numero corpus actu: et de contrario in contrarium: igitur generatio est alteratio. Tunc ponit duas propositiones. Prima, si quidem transmutatio est in contrarium hoc est inter contraria: et per hanc valet habere maiorem hanc, omnis alteratio est de contrario in contrarium. subaudi subiecto ex parte ante in actu: deinde ponit minoris, o. nam si aer erit: cum quidem permaneat: ecce quod tetigit minoris: dat conclusionem. d. alteratio erit: non autem generatio. Ecce quo tetigit vim maiorem et minoris et conclusionem. Sed dices: superfluit propositio prima: quod impossibile sit unum esse omnia. dicendum quod hoc superfluit ad syllogismum: non autem ad terminos: quod hoc dixit remouendo unum dubium: quod posset quis dicere: nullas esse maiorem: quod omnia sunt unum: et idem est terminus a quo et ad quem. Contra hoc obicitur. d. esse impossibile omnia esse unum: propter haec mihi facilius ista haec vide esse exponenda: quod Aristoteles primo remouet at positionem dicentium omnia esse unum: et hanc remouet per hoc: quod omnis transmutatio est inter contraria: et sic non sunt idem terminus a quo: et terminus ad quem: ceterum erit enthymema: haec mihi videntur.

Com. xxxix. Simul autem sic videtur: ut simul aqua et aer essent: aut aliud quodcumque. sed est aliqua contrarietas et differentia: cuius alterum membrum habet ignis: utpote caliditate.

Secundo arguitur. si aliquod elementum esset maius elementorum: tunc aqua et aer essent simul: aut aliud quodcumque esset simul cum altero: destruit sequens. d. sed est aliqua contrarietas et differentia inter elementa: cuius differentia alterum membrum habet ignis: utpote calidum: habet enim ignis calidus: aqua frigidum: et sic nullo modo possunt esse simul: aliter contraria essent simul.

Propterea nec ignis aer est calefactus. et enim eiusmodi alteratio esset: quod quidem non constat.

Com. xl. Quidam cauillando respondebant aere effici nunc hoc contrarium nunc illud per quaedam enariationem sui: sic quod si supercalefactus est ignis: si frigidus est aqua: et sic videtur omnium quasi materia. Contra obicitur: quod tunc eiusmodi transmutatio esset alteratio: et non vera generatio: quod quidem non constat. Immo totum oppositum: et sensu et ratione.

Simul autem et si ex igne aer est: calido transmutato in contrarium erit. igitur aeri hoc inheret: eritque aer frigidus quoddam. quare ignis aer supercalefactus esse non poterit:

erunt enim simul calidum et frigidum.

Quidem cauillando confutat: quod dato illo adhuc sequitur: quod contraria essent simul. probatur per unam maximam: omne transmutabile in aliud: potest retrahimur ex illo: ut si ex aere supercalefacto ignis est: contra etiam ex igne calido aer esse poterit: igitur calidum ignis inheret aeri: et sic simul aer esset calidus et frigidus: et sic non potuit ignis generari ab aere calefacto: sed circa hanc rationem dupliciter dubitatur. Primo quod aer non est frigidus: sed calidus et humidus. Secundo. quod omnis generatio est corruptio alterius: igitur si ex igne fit aer: non remanebit calidum ignis in aere. Ad primum expositores aiunt Aristotelem locutum esse exemplariter: et non vere: et placet. Ad secundum aliquid dicunt Aristotelem locutum esse ex hypothese. dato. v. quod quando ex aere fiebat ignis: idem erat ignis et aer: quia in re simul calidum ignis: et aeris frigidum erunt. Sed hoc nihil est: haec enim ratio non differret a prima. Propterea vide argumentum esse ex hac hypothese. v. quod generatio rei fit per remanentiam eius ex quo res fit: non enim aliter antiqui (contra quos arguitur) intelligebat generatio nem. Tunc a primo ad ultimum valet: si ex aere per calefacto ignis est: contra ex igne calido aer erit: per maximam. omne id ex quo aliquid generatur: potest ex illo re generari. ultra. ex igne calido aer erit: igitur ignis remanet sub aere: per aliam maximam. omne id ex quo aliquid fit: in aduentu illius remanet: ignis remanet: igitur calidus ignis et frigidum aeris simul erunt: hoc ultimum consequens est impossibile: igitur primum antecedens: sed primum antecedens est quod ex aere calefacto erat ignis: igitur hoc est falsum: et per consequens eius oppositum erit verum. Animaduerte quod themon grece. latine calidus dicitur: ego tamen transuli supercalefactus: quod sic sonat sensui.

igitur aliud quoddam praeter ambo idem erit: atque alia quaedam communitas materia. eadem autem ratio et de caeteris est: cum nullum horum unum sit: ex quo cuncta essent.

Cum nullum elementorum quatuor materia ceterorum esse poterit. Tunc generatio alteratio esset. Tunc quod contraria simul essent in eodem: restat ut sit aliud quoddam praeter ambo unum atque idem: quod communitas materia nuncupatur: et ut dixit de aere et igne: et in ceteris vult esse intelligendum. Animaduertendum ut declarat Auerro. xi. metaph. com. xiiij. et alibi quod materia est idem et unum numero contrariorum: et hoc per priuationem contrariorum: est etiam communitas: quod caret forma indiuidua. In hoc enim differt unum numero priuatione: et unum numero posituum: quod quod est unum numero posituum: non potest esse commune. primo metaph. si. at unum numero priuationum potest esse commune. haec duo innuens ait idem et communis materia.

Insuper etiam neque aliud quoddam praeter haec veluti medium quid aeris et aquae: vel aeris et ignis. Aeris quidem et ignis crassus: caeterorum autem tenuius: erit. n. illud aer et ignis cum contrarietate.

Syllogismus erat. si corpus actu erat materia quatuor elementorum: vel illud erat aliquod elementorum: vel medium: quod non sit aliquod elementorum: docuit: quod non medium: nunc declarat: et infert: erit enim aer et ignis cum contrarietate hoc est non admittens contrarietatem. Consequentia probatur per maximam antiquorum: materia remanet

Com. xli.

Com. xliij.

Com. xliij.

ria remanet sub genito secundum esse suum quod habet. Inquit. Insuper etiam neque aliud quoddam praeter haec: veluti medium quid aeris et aquae vel aeris et ignis. aeris quidem et ignis crassius siue densius. aquae autem et terrae tenuius. Dixit haec. quod apud veteres de corpore medio fuerit duae positiones. Nam alij dixerunt illud medium esse ignis et aeris. et tunc dixerunt. esse densius ignis: et rariius aeris. Alij illud esse medium terrae et aquae: utpote densius aquae: et rariius terrae. propter haec dixit illa duo.

Etiam priuatio contrariorum alter existit propter quod neque seorsum illud esse potest: nec interdu: veluti quidam autumat: illud esse indeterminate: et similiter continens.

Quidam dixerunt illud medium esse priuatum contrariis: apiron hoc est infinitum: vel melius interminatum: et perieschon id est continens. Contra obicitur Aristoteles. etiam priuatio contrariorum alter existit: vel saltem semper est annexa alteri contrariorum: ut priuatio calidum frigidum est: vel cum frigido annexa. igitur neque seorsum ab omnibus contrariis illud medium esse potest: neque interdu hoc est certo dato tempore. sed semper cum altero contrariorum debet permanere. Animaduerte quod priuatio antiquorum potest dupliciter intelligi. vno modo quod medium illud sit corpus actu per formam substantialem propriam et specificam: sit tamen interminatum respectu elementorum. et hoc modo non potest stare. quod eo ipso quod haec forma specificas: habet aliquod contrariorum semper annexum tanquam essentiali sibi. Aut potest intelligi quod corpus illud sit medium per priuationem: quod secundum sui essentiam nullas formas specificas includit. et sic dici potest apiron hoc est interminatum: et perieschon hoc est continens omnes formas in potentia. Et tunc haec est positio Auerrois in libro de substantia orbis. vbi tenet maiorem esse coeternam trinam dimensionem. et forte corporeitatem de genere substantiae. Et contra hoc ratio Aristotelis nulla est: quod bene coe derem tale maiorem esse semper cum aliquo prius: et aliqua forma: non tamen est terminatum: imo est priuatum: quod secundum sui essentiam nullum habet. tu vero vide in libro meo de substantia orbis.

igitur quodcumque horum non magis aer vel ignis erit: neque sensibile his prius. quare omnia erunt haec.

Ex his concludit. quod siue dicatur medium illud esse inter aerem et ignem. siue inter aquam et terram: non magis erit aer vel ignis: quod medium est utriusque extremum. propter quod nihil erit sensibile prius quatuor elementis: et per consequens omnia elementa erunt haec quatuor: et nihil aliud. Et hoc inquit. quodcumque horum sit: vel medium aeris et ignis: vel medium aquae et terrae: non magis aer vel ignis erit: immo aer et ignis simul: neque erit sensibile corpus prius his quatuor. quae omnia erunt haec: et nulla alia. Tunc textum manum habet nostri: propterea non intelligit.

Necesse est igitur aut ipsa semper manere: atque inuicem intransmutabilia esse. aut transmutabilia: et vel omnia: vel quaedam quidem. quaedam autem non. Quomodo in timaeo Plato scripsit. Quod quidem igitur mutuo transmutari necesse sit: declaratum est prius. quod vero non aequo cito aliud ex alio fit: dictum est prius. nam quae quidem symbolum habent: celerius mutuo fiunt. quae vero

ro non habet: tardius. Siquidem igitur una est contrarietas: qua transmutantur: necesse duo esse. nam materia est medium insensibile: et separabile. quod si plura esse videntur: duae utique erunt: quae minime. Existentiibus autem duabus: non possunt tria esse: sed quatuor: ut videtur. tot enim sunt constantiae. Sex enim existentibus: duae fieri non possunt. quia contrariae inuicem sunt. de his quidem igitur dictum est prius.

Epylogat tria declarata. primum quod omnia elementa sunt mutuo transmutabilia. et inquit. necesse est igitur aut ipsa semper manere: atque inuicem intransmutabilia esse: aut transmutabilia esse: et si transmutabilia sunt: erunt vel omnia: vel quaedam quidem: quaedam autem non: quaedam dum in timaeo Plato scripsit. Ubi voluit terram non transmutari propter suorum triangulorum latitudinem. quod quidem igitur mutuo transmutari necesse sit: declaratum est prius. hoc est primum. Animaduerte quod sepe allela transuli mutuo vel reciproce: tamen latine sonat inuicem. Et hoc quia greca series expositulatur. Secundo quod epylogat est: quod non eque cito quilibet fit ex quolibet. et inquit. quod vero non eque cito aliud ex alio fit: dictum est prius. Nam quae quidem symbolum habent: celerius mutuo fiunt. quae vero non habent symbolum: tardius fiunt. Tertium quod epylogat est: quod quatuor sunt elementa tria. Inquit. siquidem igitur una est contrarietas: qua transmutantur: necesse est duo elementa esse: quonia contrariorum contraria subta sunt. Et hoc inquit. Nam maius est medium insensibile: et separabile: quod duobus ad minus subicitur. et per consequens oportet ad minus elementa esse duo. Et si plura elementa videntur quae duo: erunt duae contrarietates: quae minime esse possunt. una contrarietas non potest esse trius: existentibus autem duabus contrarietatibus: non possunt esse tria: sed ad minus quatuor: ut etiam videtur ad sensum. Tot enim sunt constantiae. sex enim existentibus: contugationibus: duae esse non possunt: quod contrarie inuicem sunt. Deinde remittit se ad dea. et patet. Animaduerte apud grecos quod differunt enantiotes. et enantion: quemadmodum apud nos contrarietas et contrarium. nam contrarietatis duo sunt contraria. et non plura. quod unius relationis sunt duo extremata. propterea bene dictus est: quod si una est contrarietas: erunt duo contraria. et si duae: erunt quatuor: et quod quatuor possunt sex modis coniugari: quod quatuor tamen sunt possibiles: ideo quatuor possunt esse elementa. Circa hoc capitulum plures emergunt quodiones. Prima. utrum quodlibet elementum possit immediate in quodlibet transmutari. Animaduerte primo quod sensus quodionis est. utrum ex quolibet elemento possit immediate in quodlibet generari quodlibet elementum ab agente naturali. verbi causa: utrum ex igne possit immediate generari aqua aer et cetera id genus. non tanquam ex materia. sed tanquam ex termino a quo: et tanquam ex materia alterationis. Secundo aduertendum quod illud sicut haec quod quodlibet. tenet pro generibus singulorum. non autem pro singulis generibus: id est non pro indiuiduis elementorum: oium: sed pro speciebus. primo quia nullum elementum actu existens potest ex aliquo elemento generari: quod nihil potest bis generari. Secundo quod non quodlibet elementum totale potest in quodlibet totale transmutari. non enim partes centrales terrae: neque partes superficiales ignis. cum

Com. xliij.

prima quod

non primo

non secundo

nō possint corrumpti. & ita sensus est qd omne elemen-
tum fm spēm pōt ex quolibet alio elemēto fm spēm
generari: vtpote ignis ex aqua: & terra ex aere: & econ-
tra. Et hęc est declaratio recentiorum. ¶ Tertio anī
maduerit qd ex textu nō accipitur quodlibz elemen-
tum posse transmutari in quodlibz imediate, sed tñ
quodlibet esse aptū transmutari in quodlibz. Verus
sensus Aristotelis: vt dicit e quodlibz effici ex quo-
libet imediate. Et ppter ea qd bz locū. ¶ In isto qñ-
to doctissimi viri tenent quodlibz posse ex quolibet
generari: sed nō imediate. Et hoc qz textus Aristote-
lis non dicit. Scđo. qz quinto physicoz. mediū est in
quod transmutabile pmo transmutat. Nō elemen-
toz: aliqua sunt extrema: & aliqua media. igit nō pōt
ex aqua effici ignis vl ex igne terra: nisi pūs trāsmu-
tabile transmutet in mediū. ¶ Verū aliqui ponunt
ex quolibet effici quodlibz elemētū imediate per ca-
rentiā elemēti medij. nō tamē per carentiā corporis
medij vt exhalatiōis vel vaporis. Alij bene cōcedūt
mediū effici imediate ex medio. at extremū ex extre-
mo nō: nisi fiat pūs transmutatio in mediū. ¶ Sed
vt cūqz sit: qd nō denf talia mixta media: arguit recē-
tiores. pmo qz inter aerem & aquā nō dat aliqđ me-
diūm vt vapor: qz vapor est substantialiter aqua vel
aer. Scđo qz exhalatio eleuata ab argento viuo est
substantialiter argentū viuu. igit quę exhalat ab aq̄
est aqua Tertio frustra hęc ponunt vt pbāt. Quar-
to vapor & aqua differūt fm magis & minus. Quinto
nō est ofia specifica nisi ppter operatiōes. Nō vero
qđlibet imediate possit in qđlibz transmutari. decla-
rant. pmo. qz quodlibz elemētū bz magis cōez & suf-
ficientē & rarietate ad aliud. Scđo sūt ex aqua ime-
diate fit ignis: vt p3 quādo faber. pucit aquā in flam-
ma. ¶ Animaduerte qd hęc qđ ē ac si quęret vtrū
ex pane possit imediate effici sanguis: & tūc est distin-
guendū qd duplex est potentia p: celi. cōmēto. ex xliij.
ab intrinseco & ab extrinseco. ab intrinseco ex pane pōt
imediate effici sanguis: quia materia panis pōt ime-
diate recipere formā sanguinis. & sic potētia ab intrin-
seco panis pōt imediate mutari in sanguinē. Sed po-
tentia ab extrinseco videlz medij & agentis nō pōt
panis transmutari in sanguinē. Quia pro hac re ne-
cessaria sunt plura media. ¶ Tūc tenent qd ex terra
fit aqua ex aqua aer: ex aere ignis. Itēqz ex igne ter-
ra ex terra iterū aqua & reliqua. Itemqz qd ab intrin-
seco ex quolibz pōt fieri quodlibz: nō tñ ab extrinse-
co nisi ordine quodā. Tūc qd nō denf corpora me-
dia vel denf: nihil ad rem. Tñ rōnez nos nō valēt.
pmo in textu non habet plus qđ diximus. Scđo licz
quodlibz elemētū habeat mām & riuiz: non sufficit:
nisi pro possibili ab intrinseco. sed p possibili ab ex-
trinseco opz dicere illa fieri ordine quodaz. Ad expe-
rientiā de fabro. dicendū qd illa gnātio fit per media
fm nām: nō aut fm sensum. ¶ Verus pbabiliōz po-
sitiō est tenere quodlibz elemētūz effici imediate ex
quolibet & aptitudine: & potētia. & ratio demonstrati-
ua est: qz si opz pcesse mediūm vt quādo ex aqua fit
ignis opz pgenerari aerem: vel aer pgenerat vt
mediūz ipsius fieri: qz tunc gnātio illa nō esset sim-
plex. sed multiplex: vt generatio hoīs ex semine. Sz
neqz vt mediū facti esse: qz tunc elemētū esset mix-
tum: quia in mām essent plura elementa vel plures for-
mę elementarię. ¶ Tūc ad rōnes positiōis: lz tex-
tus nō dicat: nec ponat cōtrariū. imo potius elicitur

ppositum. ¶ Ad scđm quinti physicoz verū est de
medio transmutationis. modo ignis & aqua sunt ex-
trema aer mediū picipatiōe ppter symbolū. Itēqz
ignis & terra sunt extrema situ: & positura: aer & aqua
media positura & situ. Et hęc positiō est cōsona expo-
sitiōibus: & Aueroi: & Alexandro. si quis tamen vult
tenere contrariā: teneat. Dē de qōne. ¶ Scđo quę-
runt vtrum in habētibus symbolū sit faciliōz transi-
tus. Recentiores multa cōgregant hic: & bona: lz nō
ad mentem Aristotelis. ¶ Ideo animaduerte. pmo
qz Aristoteles hęc facile: difficile: citius: velocius: &
tardius pro eisdem accipit. nō enīz facit vim in ver-
bis. ¶ Scđo animaduerte qd cōclusio Aristotelis ē
intelligenda de elemētis: vt elemēta sunt. Et ceteris
paribus. Dico vt elementa sunt: hoc est in ordine ad
pmas qualitates. ppter mltoz casus iunioz. dico ce-
teris paribus: quia vbi nō essent cetera paria ex par-
te rari & densi: & ex parte alioz: cōclusio posset non
esse vera. ¶ Tertio aduertendū est qd velocius pōt
exponi apud Aristoteles quādoqz penes effectus: vt
sexto physicoz. velocius est quod in equali tēpore ma-
ius: vel in minori cquale pertrāsit: vel agit. quādoqz
penes cām vt velocius est quod bz pportione maiō-
ris in cqualitatis qđ habeat aliud ad suam resistētiā.
¶ Tūc vt patuit in littera: expōsitor pmo voluit
nullam ynā numero qualitātē remanere eandē nu-
mero in generato & corrupto. ait tamē iter symbola
esse faciliōz: citiōz: vel velociōz transmuta-
tionem: pro quāto elemētū corrupēdū minus re-
sistit per vnam qualitātē: qđ per duas. Et sic vult trā-
smutationē esse velociōz penes causas. ¶ Pace ex-
positoris dixerim. hęc positiō est cōtra textū. Ari-
stoteles enim pbat. ppositū suūm ex hoc: qz facilius
est vnūz qđ duo transmutare vel efficere. igit accipit
velocitatem penes effectū: & nō penes causas. ¶ Se-
cūdo cōtra ipsum faciunt argumēta recentioz. pmo
qz sicut duoz ad duo: ita vnūm ad vnūz pportio est.
Scđo sicut vnū corrupit: ita vnū agit in habē-
tibus symbolū. igit velocitas ē equalis. ¶ Propte-
rea tenet Aueroes ad Aristotelis mentē inter sym-
bola esse velociōz transmutationē penes effectū:
qz per generationē elemētū symboli a simbolo pau-
ciora corrupunt. vt Aueroes ait. & Aristoteles in-
quit. ¶ Animaduerte tñ qd penes effectum aliquid
esse velocius siue facilius est duplx. In pposito illud
vocat Aristoteles facilius: & velocius: & citius pdu-
ctum: quod pro sui esse facto pauciora corrupunt: &
pauciora generant. Et hoc consonat textui gręco: vt
patuit in nostra cōmentatiōe. Cetera vero quę ad-
ciunt recentiores: curiosa sunt: licz extra limites tex-
tus. hęc de qōne. ¶ Tertio quęrunt vtrum ex duo-
bus elemētis dissymbolis tertiuз cōtingat genera-
ri. ¶ Omissis argumentis. animaduertēdū pmo qd
nihil phibet ex duobus vel tribus elemētis symbo-
lis proficisci tertium: quotiens aliquid tertiuз ager
in duo vel tria elementa assimilando illa sibi. causa
verbi. sit ignis tripedus: agatqz in terram: aquā: & ae-
rem ynipedos. Patet tūc ex his tribus pedibus il-
loz trū proficisci ignes. Itēqz si agant tria elemē-
ta inuicem: vtpote terra: aqua: & aer agent in aquā &
corrupant illius humiditatem. & aqua in aere & cor-
rupant illius caliditatez. mā remanebit frigida. igit
tur & humida: & sic aqua erit: & nō aliud elemētūz a
tribus: sed vnū ex tribus ratione duoz: quę corrum-
pūt. Sed sic nō intelligitur questio: nec Aristoteles

2° qđ
Nō pmo
Nō scđo
Nō 3°
pma Dub?
pō expo?
Cōfutatō
Nō 3°
p ite^o qđis

Sol. qđis.
Solo
2° dubb
So. qđridā
Cōfutatō
Sol. ppa.
3° dubb
Rn:
Dub 4°
Solo

Nō 3:
pma pō
Dria pōnū
Argumēta
Decla: pō
pōnis.
pō ppa.

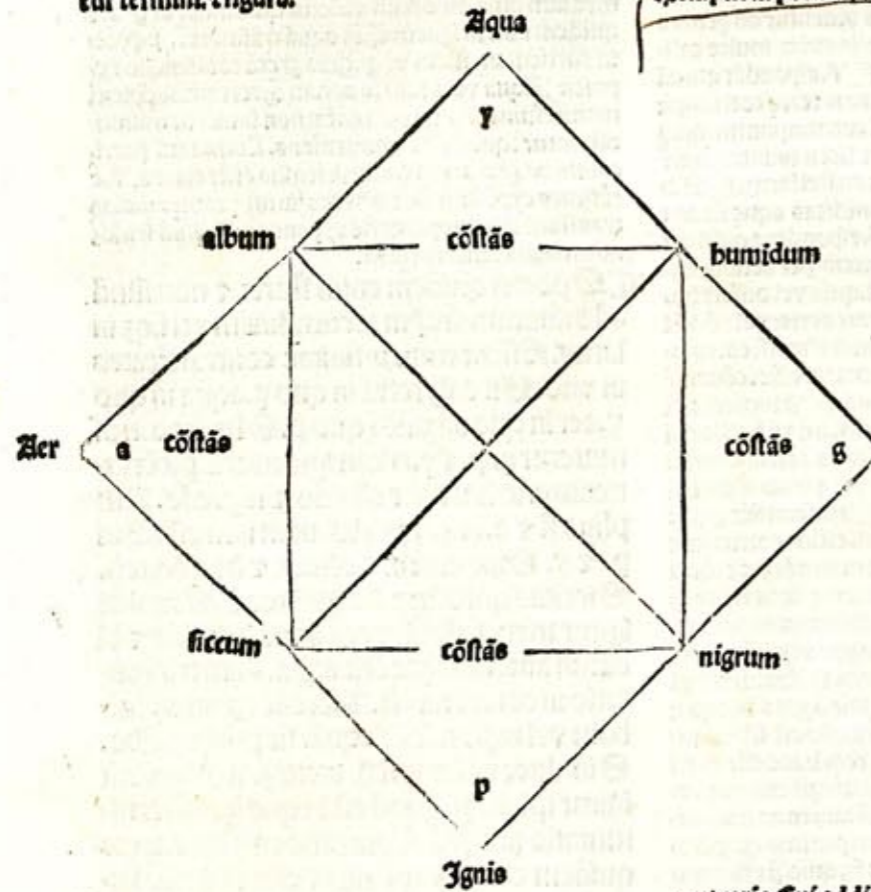
sic loquit. Sed questio est quo modo ex actione plu-
rium inuicem possit tertius proficisci. hoc aut intelli-
gi nō potest in symbolis. Ad hoc enim vt tertiuз profi-
ciscat ex actione duozum pzia inuicem: opz vt alte-
rum exuperet alterū in vna: & exuperet in altera: ver-
bi causa. si ignis aquā excedit in humiditate: & exce-
dat in caliditate fit terra frigida & sicca. Et si aqua su-
perat ignem in siccitate: & exuperatur in frigiditate:
proficiscit aer calidus & humidus. At in symbolis fit
actio tñ fm vnam: e qua nō pōt elemētū proficisci.
¶ Dis expōsitis p3 solutio questiois. v3. qd duobus
elemētis dissymbolis inuicem mutuo agentibz per
actionem eo3. pzia ac reciprocā cōtingit genera-
ri tertium cū vtriqz altera in qualitate symbolū: vt
ex actione ignis & aquę inuicem contingit: & terram:
& aerez effici. Similiter ex actione aeris & aquę pro-
ficiscitur & ignis: & aqua. ¶ Dē cōclusio declaratur
pro tāto in littera: qz possunt elemēta dissymbola p3
alteram exuperari: & fm alteram exuperare. & per cō-
sequens contingit ex eis corruptis per combinatōez
qualitatum remanentiū effici tertiuз. ¶ Sed ambi-
git expōsitor pmo qd nō videtur verum qd corrupta
frigiditate terrę & hūiditate aeris fiat ignis: aqua nec
terre siccitas: nec aeris caliditas videntur ad genera-
tionem ignis posse sufficere. Ignis enim multo cali-
dior est qđ aer: & siccior qđ terra. ¶ Respondēt quidā
qd nō oportet totaliter frigiditatem terrę corrupi:
nec humiditatem aeris. sed post corrupuntur. quia
caliditas illa: licz nō sufficiat: nec siccitas: intendunt
a virtute celi: & luce solis: & aliarum stellarū. ¶ Se-
cundo ambigunt quo modo humiditas aquę sit con-
ueniens generationi aeris. ¶ Respondēt quidam
eam remanere & fieri cōuenientem per actionē ca-
loris. ¶ Sed hoc stare nō potest. quia vel differt hu-
miditas aquę specie ab humiditate aeris: vel nō. Si
differt specie. nullo modo fit cōueniens: nisi corrup-
patur. Si non differt specie: nō oportet effici cōueniē-
tem. quia sua natura est cōueniens. ¶ Propterea di-
cas. illam esse sua natura cōuenientem: & nō effici ali-
ter cōuenientez: nisi per frigiditatis corruptionez.
¶ Tertio ambigunt quo modo pōt vnum elemētū
exuperari & exuperare alterū. ¶ Respondēt qd pōt
esse qd terra per suam frigiditatem citius corrupat
caliditatem aeris: qđ humiditatem eiusde3. & cōtra
aeris humiditas citius remittat terre siccitatem: qđ
frigiditatem. Et tūc ex illis constabit quoddam re-
misse aqueum: quod postmodum per auxiliū extrin-
secum & intrinsecum erit aqua pura. ¶ Dubitant vl-
timo & satis ad rem vnde est qd ignis agens in aquā:
non corrupit eam fm vtrūqz: ex quo est illi cōtra-
rius penitus. ¶ Ad hoc dicendū rem hanc esse ex cō-
tingentia actionis. & non per se. contingit enim inter-
dum ignem & aquā iuxta poni. nō tamen agere inui-
cem. aliquando agere. sed alterum penitus exupera-
ri. aliquando agere & pati mutuo: & p3 quicqz exupera-
ri: & fm quicqz exuperare. & hoc est a cęlesti constitu-
tione. Cęlestis enim constitutio quę aeris fauet gene-
rationi caloriz: inde restabit humor: & calor ex illoz
actione. veluti in sumo vere cūenit: quo tempore aer
increfcit. Ceterę dubitationes recentioz. hic pa-
tent. Dē de questioe.

¶ Quidam dixerunt qd materia elemētōz est me-
diū elemētū vt aer: vel aqua: obiecit cōtra illud
Aristoteles: quia tūc extrema nō inuicem trāsmu-
tantur: pncipiūz aliquid nō sit: siue in ex-
tremo: siue in medio. ex his patet. In extre-
mis quidem igitur: nō erit: quia cuncta vel
ignis erunt: vel terra: & eadem ratio est. Si
dicamus ex igne vel terra esse cuncta. Nō
autem non mediū veluti quibusdāz vide-
tur: vt qd aer quidem tam in ignē qđ in aquā
transmutetur. Aqua vero tam in aerem qđ
terram. Abanifestum est: extrema enim nō
amplius inuicem transmutabunt.
¶ Aueroi videtur qd Aristoteles hic velit declara-
re nullum esse aliud elemētū pter hęc: expōsitorū
vero. qd de elemētis nunc pertractet fm opinioez
alioz: quicquid sit: pponit quod dixit: dicens. Nō
autem eozum quę mutuo transmutant: pncipiūz nō
sit aliquid ipsoz elemētōz: siue eozum quę sunt
in extremo: siue eozum quę sunt in medio. ex his p3.
In extremis quidem igitur non erit: quia cuncta vel
ignis erunt: vel terra: & eadem ratio est ad hoc. Si di-
camus ex igne vel terra esse cuncta. Et sic non potest
esse extremūz. qd non mediū: declarat. d. qd aut nō
mediū quēadmodum videtur quibusdā: vt qd aer
quidem tam in ignem: qđ in aquā trāsmutet (supple-
ui particulam illam vt qd: quia gręca constructio ex-
poscit) Aqua vero tam in aerem qđ terram: suppleui
manifestum est. extrema enim non inuicem trāsmu-
tabuntur: quod est inconueniens. Cōmutauī parti-
culam de gręcam in enim: vt sensus esset clarus. Re-
cētoz expōsitorēz: & veteres latini propter malas
translationes. hic peruerse exponunt: qđ ad sensuz
non magna differentia sit.
¶ Oportet quidem enim stare: & non illud
ad infinitum ire fm rectitudinem vtrūqz in
latus. Essent enim infinitae contrarietates
in vno. Sit enīz terra in quo g. aqua in quo
y. aer in quo a. ignis i quo p. Si itaqz a. trā-
mutetur in p. & y. etiam ipsoz a. p. cōtra-
rietas erit: sint haec albedo & nigredo. Am-
plius si & a. in y. erit alia. nam non est idem
p. & y. Sint autem siccitas & humiditas.
Siccitas quidem 3. humiditas b. Siquidē
igitur manet album: erit aqua humida & al-
ba: sin autem: nigra erit aqua. nam trāsmu-
tatio in contraria est. Neceffe igitur vel al-
bam vel nigram esse aquā. sit pimus alba.
Similiter igit & ipsi p. inquit 3. siccitas. erit
igitur ipsum p. quod est in quo ignis trāsmu-
tatio in aquā. Contraria enīz sunt. ignis
quidem enim pmo niger erat: deinde sic-
cus. aqua vero humida: deinde alba. Aban-
ifestum itaqz qd omnibus reciproca inquit
transmutatio: & in his: quoniam ipsi g. ter-
rae caetera insunt: ac duo symbola nigrūz
& frigidūz. Haec enīz nō cōiungunt ibi.

Cō. xliij.
Cōtra recē
expōsitorēz
Cō. xliij.

¶ Quidam dixerunt qd materia elemētōz est me-
diū elemētū vt aer: vel aqua: obiecit cōtra illud
Aristoteles: quia tūc extrema nō inuicem trāsmu-
tantur: pncipiūz aliquid nō sit: siue in ex-
tremo: siue in medio. ex his patet. In extre-
mis quidem igitur: nō erit: quia cuncta vel
ignis erunt: vel terra: & eadem ratio est. Si
dicamus ex igne vel terra esse cuncta. Nō
autem non mediū veluti quibusdāz vide-
tur: vt qd aer quidem tam in ignē qđ in aquā
transmutetur. Aqua vero tam in aerem qđ
terram. Abanifestum est: extrema enim nō
amplius inuicem transmutabunt.

tari possent vt ignis r aq: vel aer r terra. Respon- dere pot aduersarius q extremuz: vtpote ignis tras- mutatur in aliud medium: vtpote in elemētuz quin- tum: r illud sextum: r sextum in septimū. r sic in infi- nitum. Et sic non opz extrema inuicēz transmutari. Contra obicit Aristoteles. d. Opz quidē eniz sta- re: r non illud ad infinitum ire fm rectitudinē ytrū- qz in latus hoc est sursum: r deorsum. Et hoc probat enthymemate. d. Essent eniz infinite cōtrarietates in vno: hoc est si nō stare in elemētis. Hāc cōsequē- tiam nō deducit. Sed circa eam talē seruat ordinēz. primo demonstrat omnia elementa inuicem trasmu- tari. Deinde enthymema nunc factum deducit. Cir- ca primum talem intendit rationem apud Aueroē: r expositōē: quēcunqz sunt contraria: reciproce tras- mutantur. Sed omnia elementa siue habeant sym- bolum siue non: sunt contraria vel in ambabus qua- litatibus vel in altera. igitur omnia elementa inuicē transmutantur. Et hoc est contra responsionem dicē- tem q medium solum ad extrema: r extrema ad me- dium transmutantur. Extrema autem inter se non transmutantur. Ad huius declarationem disponan- tur termini: r figura.

Inquit. Sit eniz terra in quo g. aqua in quo y. aer in quo a. ignis in quo p. hęc est terminozum dispositio: huius ratio est. quia gē gręcce terra est: ideo per g. voluit gen hoc est terrā. Y doz vero gręcce aqua est: ideo per y. aquā notat. Aer gręcce latine etiā aer dicit: ideo per a. aerem. Pyr vero gręcce latine ignis: ideo per p. ignem vult. Dispositis terminis: accedit ad pbatio- nem minoris syllogismi tacti. r inquit. Si itaqz a. aer transmutetur in p. ignem. r y. aquā. etiā ipsozum a. p.

hoc est aeris r ignis: erit cōtrarietas per maximā. ois trasmutatio est inter cōtraria. Sint hęc albedo r ni- gredo: ita vt aer sit albus: ignis sit niger. Amplius si r a. aer transmutetur in y. aquā: erit alia. nam non est idem p. ignis r y. aqua. r per cōsequens ad vtrūqz nō habet eandem cōtrarietatem. Sint autē hęc quibz cō- trariatur aqua r aer siccitas r hūiditas: ita q aer sit siccus. aqua vero hūida. siccitas quidē s. hūiditas b. Animaduerte pmo q gręcce siccitas zerotes dicit. ideo Aristoteles per s. vult intelligere siccus. Hūiditas vero ygrotes appellatur: ideo Aristote- les per y. vult intelligere hūidum. Ego vero ne sit confusio inter y. ignem: r y. hūidum: transtuli b. a qua littera incipit dicitio nostra hūidum. Secū- do animaduerte vt bene expositoz notat q ista qua- litates non sunt proprie elementozum. sed vtitur eis Aristoteles exempli causa. nam vt dicit Aueroes se- cundo de anima. comento. lxxv. exemplo nō iure dicitur nisi manifestatio. r Aristoteles primo prioroz exempla ponimus nō vt ita sint. sed vt sentiant qui vident. Aueroes autēz in paraphrasi. xxxv. vtitur veris exemplis. sed vnde Aristoteles vtitur falsis exemplis. si potuit vti veris: non dicit. Potest tamē dici hoc laute egisse: ppter antiqz: qui forsitan de qua- litatibus elementozum: pō- ita sentiant: ppterea vtitur falsis exemplis: vt habeat licētia dicens in hoc quod- cūqz placz qz accepit aquā esse albam. Inquit. si quidē igitur manet albus subau- di quādo ex aere albo sicco fit aqua: erit aqua hūida r alba. Sin autē manet: p- pterea q aer aq sit dissym- bolum: nigra erit aqua. naz trasmutatio in cōtraria est: hoc est de p- trario in contrariū. Necessē est igitur in tali trasmu- tatione vel albz vel nigrā esse aquā. Sit autēz primū hoc est exempli causa alba: r rationabiliter: quia aer r aqua sūt symbolica elemē- ta: quare oportet vt in alte- ra saltem coeant: et non in siccitate: bene igitur dicitur q sit alba. Sic igitē habet q aqua est alba hūida. Si- militer igitē r ipsi p. inerit s. siccitas ppter similem ra- tionē. Et per hęc minor pa- tet. v3. q ignis r aqua sint contraria. Cui addit conclusionēz. d. Erat igitur ipm p. quod erat positum in quo ignis transmutabile in aquā. Deinde repetit minorēz. d. Cōtraria eniz sunt. Ignis quidem enim pmo niger erat. Deinde siccus. aqua vero hūida. deinde alba. Repetit conclusio- nem. d. q omnibz hīs cōtrariis reciproca inerit tras- mutatio. r in his hoc est etiā symbolis: quoniā ipsi g. terrę: cetera insunt: hoc est duo symbola nigrum et frigidum. Per nigrū enim symbola est igni. Per fri- gidum symbola est aquę. Forsitan q gręcce lra falsa

est: r vbi dicitur psychron hoc est frigidum: debet le- gi ygron hoc est hūidum. Naz de frigido nihil me- minit: r placet mihi. ideo inquit. quoniam ipsi g. ter- rę cetera insunt. ac duo symbola nigrum r hūidū. hęc enim non coniunguntur ibi. hoc est in aere. sed tantum in aqua. Sic igitur patet cōclusio. videlz. q omnia elementa tam cōtraria q symbolica recipro- ce transmutantur. Et debes scire q Aristoteles acce- pit extrema fm differentiā: vt bene nouus notat ex- positoz r Aueroes: r non extrema f3 sitū. r sic ignis r aqua extrema sunt. Aer etiā r terra. quęcunqz nō essent extrema fm posituram.

Qz autem in infinitum ire non sit possibi- le: quod quidem in futuruz declarare pol- licentes: antea in illud deuenimus) ex hisce patebit. Nam si iteruz ignis qui positus est in quo p. in aliud transmutetur: r non ecō- tra: vtpote in r. contrarietas quaedam igni r ipsi r. inerit alia ab his quae dictae sunt. nā r. non supponitur esse idem alicui eozum quae appellata sūt g. y. a. p. Inerit itaqz ipsi p. ipsum c. ipsi vero r. ipsum f. igitur ipsum c. omnibus. v3. g. y. a. p. inerit. transmutan- tur enim mutuo. Verum an hoc quidē sit: non dum demonstratum est. Illud tamen constat: q si rursus ipsum r. in aliud trans- mutetur: alia ipsi r. rigni p. contrarietas in- erit. Similiter autem semper ad additionē vnus: vna ipsis prioribus emerget cōtra- rietas. quare si infinita sunt: r contrarieta- tes infinitae inerunt vni.

Figura

Quinum	r	§ qualitas ignota Nigrum
Ignis	p	Nigrum Siccum L qualitas addita
Aer	a	Siccum Album L qualitas addita
Aqua	y	Album Hūidum L
Terra	g	Hūidum Nigrum L

Co. lxxix.

Nunc enthymema proposituz deducit. r supponit vnum. v3. q semper vno elemēto addito supra qua- tuoz: vna excrefcit cōtrarietas. cuius contrarietatis vni membrū dat elemēto addito. r alterū mēbrum dat prioribz omnibus. verbi causa. si yltra quatuoz:

detur quintū: emerget vna cōtrarietas: cuius vnum membrū vtpote f. dabit illi gnto: alterū vtpote c. da- bitur ceteris qtuoz. Nec suppositio declarat. qz opz oia alia transmutari in illud quintū datū per suppo- sitionem declaratam pximo textu. Igitur illud gntuz erit cōtrarium ceteris quatuoz vel in vna trā: vel in ambabus. r quicquid dicat erit ppositum: tamē ma- gis cōsonuz est vt solum in vna cōtrariet. nam ita se habet ad ignem: vt ignis ad aerem: quare vt ignis ac- ri in vna est cōtrarius: sic datum quintū in vna con- trariatur omnibus. r sic opz omnibus alijs dare sym- bolum: r dissymbolū: vt conueniant: r differant. Pzi- mo itaqz pponit intentuz: tangens vtilitatē eius: qd proximo dixit. Et inquit. q aut in infinitum ire: non sit possibile: quod quidem in futurū declarare polli- centes: antea in illud quod nūc diximus deuenim. ex hisce patebit. Nec series gręcce: r sic consonat. pro- posita intentione exequitur r inquit. nam si iteruz ignis: qui supple positus est in quo p. in aliud trans- mutetur: r non econtra: vtpote in r. quintum elemē- tum datum: contrarietas quēdam igni r ipsi r. inerit alia ab his quę dicte sunt. Nec est gręcce constructio: propter quā verba quēdā mutauit: nihil tamen omi- si: nec adieci. Redit causam. d. nam r. non supponi- tur esse idem alicui eozuz quę subaudi appellata sūt g. y. a. p. r per cōsequēs cum sit quintuz. oportet vt ha- beat aliam contrarietate: inerit itaqz ipsi p. igni: ipm c. quod est vnum membrum illius contrarietatis in- ter r. r p. Ipsi vero r. inerit f. quod est alterum mem- brum eiusdem contrarietatis. Tunc inferit. igitē ipm c. omnibus. v3. g. y. a. p. inerit. Cuius causam subdit. d. transmutantur enim mutuo omnia in omnia: r sic illa quatuoz omnia in illud quintuz. r per consequēs oportet illa quatuoz habere illam qualitatem c. sym- bolicam cum quinto elemento: vel esse in omnibus contraria: quod nō consonat. Sed quia aliquis am- bigere potest an quatuoz elementa possint in illud gntū datuz transmutari vel ne: subscript excusatio- nem. d. Verum an hoc quidem sit. v3. q quatuoz il- la possint transmutari in datum quintum: non dum demonstratum est. Illud tamen constat q si rursus ipsum r. in aliud. v3. sextuz transmutetur. alia ipsi r. rigni p. ceterisqz omnibus cōtrarietas inerit. Simi- liter autem vno superaddito: vna ipsis prioribz emer- get cōtrarietas. hęc est suppositio: r declaratio eius. Tunc arguit si vno addito vna excrefcit contrarie- tas. igitur additis duobus: duę excrefcunt. igitur tri- bus additis: tres erunt. igitur infinitis additis: infi- nitę excrefcunt contrarietates in vno quolibet. In- quit. quare si infinita sunt elementa: r cōtrarietates infinite erunt in vnoquoqz elementozum. Et sic pa- tet ratio Aristotelis.

Qz si hoc sit: nihil definiri cōtinget: nihil- q generari. Oportebit enim si aliud ex alio fit: tot pertransire contrarietates: r etiā plu- res. quare in quaedam quidē non erit trans- mutatio: vt si infinita media intersint. quod oporteret: si quidem elementa infinita sint. Amplius autem neqz ex aere ad ignēz tras- mutatio erit. si quidē infinitae sint contra- rietates. Præterea fierent r omnia vnuz: necesse est enim omnes inesse inferioribus

quidem ad p. eas quae sunt superiorum. His autem eas quae inferiorum. quare omnia vnum erunt.

CS.L

Nunc destruit consequens illatum. et primo infert in generali impossibile vnum. deinde in speciali tria im-possibilia. Et inquit. qd si hoc sit. tunc nihil definiri con-tinget. suppleui continget: quia deficit verbum mo- re actico. nihilq; generari. deducit de gnari. d. Opor- tebit enim si aliud ex alio sit: tot pertransire contra- rietates et etiam plures: id est non tot quin plures: qz sic exponitur infinitum. tertio auscultationis phyfi- ce. de definitione etiam deduci potest per ides: quia elementuz definitur per eiusmodi qualitates. modo cum hęc sunt infinitę et ignotę: nihil scietur. Deinde in fert per ordinem tria impossibilia in speciali ad da- tum consequens. Dicit primo. Quare in quedā qui- dem non erit transmutatio hoc est extremi ad extre- mum: vt si pro quia a te ponuntur infinita media: qđ oportet esse: siquidez elementa infinita sint. Primū igitur inconueniens erit: qd nullum extremuz elemē- tum ex alio extremo fiet. Secundum qd nec ex me- dio ad extremum. Inquit. Amplius autem neq; ex aere ad ignem subaudi transmutatio erit. siquidem infinite sunt in quolibet cōtrarrietates. Oportet eniz infinita corrumpi: et infinita generari. Tertio infert qd omnia elementa essent vnuz. Declaratur. omnes qualitates omniuz essent in vnoquoq; aliter in vno- quoq; nō essent infinite: quia sibi deēt alique. sed ad omnes qualitates inesse alicui sequit. omnes for- mas eidez inesse. quia forme vel sunt qualitates: vel receptę in materia illis mediantibz. igitur si in vno- quoq; essent omnes qualitates et forme: omnia eēt vnum. et vnuz omnia. Inquit. Pręterea fierent et oia vnum. Necessē est enim omnes inesse inferioribus quidez ad p. quod volumus esse ignem: eas que sunt superiorum. his vero que supra p. necessē est eas in- esse: que sunt inferiorum. quare omnia vnum erunt. Et per hęc patet tota ratio Aristotelis. et tu circa lit- teram considera: nam multā circa verba laborauit.

Admirabitur autem vtiq; quispiam dice- tes elementa esse plura vno corporū: vt nō transmutentur inuicē: veluti empedocles: quo modo ipsis contingit dicere elementa esse comparabilia. et tamen ita concedunt. nam haec equalia omnia dicunt.

CS.LI.

Constatuit Aristoteles hactenus positionem dice- tum elementa crescere in infinitum: hac vero in par- te eaz (que dicit illa intransmutabilia esse) refellit. annectitur autem hęc consideratio his que nunc di- xit. dixit eniz. verum an hoc quidez sit: non dum de- monstratum est. qz igitur res hęc aliqua in parte sup- posita fuit: nunc igitur bene eam declarat. Et propo- nit intentionem suam. et causam intentionis sub for- ma admirationis. d. Admirabitur autem vtiq; quis- piam dicentes elementa esse plura vno corporuz: ar- gumento. v3. vt non transmutentur inuicem: veluti empedocles: quo modo ipsis contingit dicere elemē- ta eē comparabilia: quasi dicat. quod dici nō potest. et tamen ita concedunt et dicunt. Nā hęc omnia equa- lia esse supple volunt. Hęc est dub: vtrum hęc stent simul: elementa non sunt transmutabilia: et elemēta sunt comparabilia. nam empedocles negat pnum: et

concedit 2m. C Animaduerte qd ideo empedocles voluit plura esse elementa: ad hoc vt non transmutē- tur: quia si vnum esset apud euz: nō pōt generatio eē rerum. De hoc in libro physicoz satis.

Si quidem igitur fm quantuz: necesse est aliquod vnum inexistere comparabilibus omnibus: quo mēsurent: veluti si ex aquae pugillo vno: aeris essent decem: vnum ita- qz inerit vtriq; siquidez illo mēsurent.

Contra empedoclem arguit. et ostendit qd hęc non stent simul. v3. qd elementa sint comparabilia: et inge- nerabilia. Et arguit primo de comparatione in quā- titate molis. Deinde in quātitate virtutis. Et arguit hypothetice sic. si elemēta sūt comparabilia: elemē- ta conueniunt in quātitate. si elementa conueniūt in quātitate: elementa conueniunt in materia. si elemē- ta conueniunt in materia. elementa transmutabilia sunt. quare si comparabilia sunt: transmutabilia erūt.

Sed dubitatur. quia aliqua possunt eē compara- bilia in qualitate: vt duo alba. et aliqua in proportio- ne: vt quantuz hoc calefacit: tantuz hoc infrigidat: et aliqua in quātitate: vt duo equalia. Hęc distinctio est Zuerrois. cōmento. xxxvii. C Empedocles voluit elementa esse comparabilia fm equalitatem. vt sup- posuit Aristoteles. nam aliqua possunt esse compara- bilia fm qualitates. hoc dupliciter. vel qualitate cor- ruptiua: vel qualitate perfectiua: que sunt compara- bilia fm qualitatem corruptiuam. omnia sunt corru- ptibilia. et hoc modo elementa apud Zuerroem non sunt comparabilia fm totum: cum fm totū sint per- petua. sed bene partes elementozum sunt compara- biles fm qualitates: quia sunt inuicem transmutabi- les. Si vero aliqua cōparentur in qualitate spiritua- li: bene possunt esse cetera: vt stelle cōparabiles sunt in luce: et alys. Item comparabilia fm proportiones: non sunt vere comparabilia: quia ibi nō est vera cō- litas: nec vera yniuocatio. ideo Empedocles voluit elementa esse comparabilia fm qualitatem. C Tūc Zuerroes deducit entymema sic: si elementa sunt comparabilia: elementa conueniunt in quātitate: te- net consequentia per opiniones Empedoclis. vltra. si elementa conueniunt in quātitate: elementa cōue- niunt in materia: deducitur: quia que proportionan- tur et conueniunt in quātitate: oportet conuenire in genere quāti. sed genus quanti est cuius materia est vna numero. igitur oportet conuenire in materia. cę- tera patent. C Sed dubitatur etiam. vtriū vnus pu- gillus aque sit equalis fm quātitatem decem pugil- lis aeris. C Respondet Zuerroes qd sunt equalis fm quātitatem generis: non autem fm raritatem et den- sitatem. Nam vt declarauit in libro de substantia oz- bis decem pugilli aeris non habent plus de materia: qz vnus aque: nec plus de quātitate. habent tñ ipsaz quantitatem maiorem vel minorem. Et hoc est dice- re fm terminos: non autem fm naturam dimensio- nis. et tu quere illic.

Si autem non sic comparabilia sunt fm quantum: ita vt sit quantum ex quanto: sed fm quantum quod possunt: veluti si aquae pugillus tantū infrigidare potest: quantuz decem aeris: et sic sit fm quantum: nō qua- tenus quanta comparabilia: sed quatenus

CS.LII.

Dub: circa rōnes

Risio

aliquid possunt: non erit vtiq; et per quāti mensuram comparare potentias: sed per proportionem: veluti qd hoc calidum: illud album sit. nam vt illud in quali quidez simi- le: hoc significat in quanto aequale. Incon- ueniens itaq; videtur corpora non compa- rabilia existentia proportionem: sed mensura- rentiarum fm id quod est: et aequale cali- dum: vel tantum ignis simile: et aeris pluri- mum incommutabilia existere. Nā plus idē existēs genere: talem habet rōnem.

CS.LIII.

Ut bene dixit Zuerroes equalia siue comparabilia trifaria sunt: aut quantitate: quo modo vno aque pu- gillus est equalis pugillis. x. aeris: nam ex vno sūt il- li. x. aut equalitate potentiarum: qz quātuz potest in- frigidare pugillus vnus aque: tātuz decem possunt ae- ris. Aut proportioe sicut quātuz acutus est sonus: tñ stilus: et quanta albedo: tanta caliditas: differūt vero: qz equalia pportione sunt dissimilia in forma: sed cō- lia potētia: in forma similia sunt: s3 gradu dissimilia: at equalia quātitate: sunt dimēstua mētura equalia: nō qualitate: nec gradu: sed potius extēstioe. Aristoteles igit probauit qd si elnta sint equalia fm quātitatem: oz ipsa transmutabilia esse: qz opz in genere cōuenire: et quecūq; genere pueniunt: in mā etiā cōuenire neces- se est: et sic trāsmutabilia erunt. Tūc arguit de alys: et potest tota ratio sic ordinari. elnta sunt equalia apud Empedoclez siue cōparabilia: vel fm quātuz molis: vel fm quātuz potētie: vel fm pportionem: si s3 cō- tum molis: igit trāsmutabilia: vt declaratū est: si fm proportionem: tūc nō dicent cōparabilia fm quātū: sed fm rationem: et sic cōtra Empedoclem: si fm quātū potētie ea comparantur fm quātum potētie: que sunt equalia potētia: vel differentia fm magis et mi- nus: sed equalis et magis et minus sunt eiusdem gene- ris: igit talia cōparabilia erunt eiusdem generis: sed que sunt eiusdē generis: sunt in mā puenientia: igitur in materia conueniunt. quecūq; in materia cōueni- unt: sunt transmutabilia: quare si elemēta sunt cōpa- rabilia fm quantum potētie: erunt transmutabilia. Circa hanc rationem sic procedit: qd primo destruxit primuz membruz in textu pcedenti: deinde destru- it 2m. d. Si aut nō sic comparabilia sunt. fm quātū v3. molis ita vt sit quantum ex quanto. v3. x. aeris ex vno aque: sed fm quantum quod possunt: veluti si aq; pugillus tātuz infrigidare potest: quantū possunt de- cem aeris: ita vt sic sint cōparabilia fm quantuz: non quatenus quāta comparabilia: sed quatenus aliquid possunt: hoc dupliciter. subaudi itelligi potest: vel fm eandem potētie speciem: vel fm diuersam: quod est dicere fm proportionem: et quasi dicat. si comparabi- lia sunt fm proportionem: non erit vtiq; et per quanti mensuram comparare potentias: si quidem per pro- portionem sint comparabilia: veluti qd hoc calidum: illud album sit: nam vt illud est in quali quidem si- mile: ita hoc in quanto dicitur equalis: igitur compa- rabilia fm proportionem: non dicentur equalia con- tra Empedoclem. C Animaduerte qd litteram tran- stuli de verbo ad verbum: quia non confusus sum in illius intellectione: si quis tamen vellet ad sensum forsitan sic interpretare: veluti si aque pugillus vnus tantum infrigidare potest: quantum et decem aeris

possunt: et ita sit fm quantum comparare: non quate- nus quanta comparabilia: sed quatenus aliquid pos- sunt: quare non erit et per quanti mensuram compa- rare potentias: si quidem illud sit fm proportionem: et tunc sermo patet: mutauit eniz verbum alla in ver- bum si quidem: sicut sepe accidit ipso in sensu greco. Sic igitur elementa si sunt equalia quantitate: trans- mutabilia erunt: si vero proportione: non dicentur simpliciter comparabilia: sed composita: quo quidez modo Empedocles nō loquitur. deinde destruit tertium: vel magis ex ipso dato infert proposituz. d. In- conueniens itaq; videtur corpora non comparabilia existentia proportionem: sed mensura potentiaruz fm id quod est: et equalis calidum: vel tantum simile in caloze ipsius ignis: et tantum plurimum in qualitate aeris: incommutabilia existere: id est videtur impos- sibile aliqua esse comparabilia fm potentias per ma- gis et minus: et esse intransmutabilia: nam plus idem genere existens cum ipso minus tali: talem habet ra- tionem et comparisonem in genere: modo quecūq; genere conueniunt: etiam in materia conueniunt: et sic sunt transmutabilia. Nec potui litteram grecam seruando verbum clarius traducere: vnde et antiqua translatio vix itelligi potest. Si quis autem ad sen- sum hanc caudam vellet latinam: sic dicerem: incon- ueniens itaq; videtur corpora non comparabilia p- portione: sed fm equalis et inaequalis in potentys non transmutari inuicem: quando quidem plus et minus in generis ratione conueniant: verba tamen transla- ta in textu sunt nullo diminuto: licz oratio sit aliqua- tulum euariata. C Aduet expositoz dubitationes cōtra determinata: primo quia terra et cetera elemē- ta sunt comparabilia euz stellis fm equalis et inaequa- le in quantitate: et tamen non est eadez materia vtro- rumq; duodecimo metaphysice. Secūdo videtur qd non omnia comparabilia fm potentias cōmunicent in materia. Nam ignis et sol sunt comparabiles in ca- lesfactione fm magis et minus: et tamen non commu- nicant in materia: vt dictuz est. Tertio dubitatur ab alys: quia videtur qd equalitas proportionis sit vera equalitas: quia equalitas proportionis vel est in nu- mero: vel in magnitudine: sed vtraq; est fm idem ge- nus: nam omnis numerus omni numero est eiusdē generis: et omnis dimensio omni dimensio. Quar- to videtur qd non omnia eiusdem generis communi- cent in materia: vt dicit Zuerroes hic: et Aristoteles supponit. Nam omnes stelle sunt eiusdem generis apud Zuerroez: et tamen non conueniunt in materia: quia tunc essent generabiles. C Ad primum respon- det Zuerroes in cōmento vt dictum fuit qd equalis et inaequalis accipiuntur dupliciter vel fm quantitate: vel fm extensionem hoc est fm terminos: si fm quā- titatem: sic vnus pugillus aque est equalis fm quan- titatem decem pugillis aeris. Nā vnus pugillus nō habet plus de quantitate qz decem pugilli: nam quā- titas est cōcterna materię: nihil plus quantitatis vel est aut erit: qz ab cetero fuit. si vero fm terminos: sic decem aeris habent quantitates plus extensam hoc est sub maiori termino: qz vnus aque. Tūc ad formā diceret Zuerrois qd stelle et elementa non sunt com- parabilia fm equalis et inaequalis accepta a dimensio- ne interminata: vel terminata: cum in his nō cōueni- at: sed fm dimensionem analogice dictam. C Refert tamē expositoz duas responssiones: pma re- spōdebat qd Aristoteles loquitur hic de cōparabilibus

Dubōnes expositoz.

p^a

2^a

3^a

4^a

expō p^a

Risiones expositoz.

Cōfuta: p^o fm subam r subiectū hoc est mām quātitatē: r nō ēz extēfionē ipfāz. Quē respōfio non placet: qz Arifto- teles peteret. Sumit enīz. qz qm conueniūt quanti- tate cōueniūt mā: effer enīz dicere qz qm conueniūt ma- teria: conueniūt mā: qd est ridiculū. **C** Aliter respōdet fm mentē ppziā: r vult qz Ariftoles logtur de ppa- ratione fm rarum r densum: qz per hoc euariata mā elnta ad fe inuicem trāfmutant: r vocat hāc cōpara- tionē fm quātitatē: qz rarū r densum nō addūt super partes māc qualitatem: quē essentialr fit qūlitas: fed potius fituz in partib⁹ māc ad difcēfionē per maio- rem r minorē qūtitatem. **C** Sed cōtra hāc respōfio- nem dubito: qz vel ipse per rarū r densum intelligit qualitates fequētes calidū r frigidū: vt dicit Auerro. vj. pbyf. cōm. xv. vel intelligit per rarum r densum partūz quātī iuxta pōfitionē: vel elōgationem: vt lo- quif. iij. pbyf. lxxxiij. Si primū: tūc cōparatio effer in quali: r nō in quāto: cōtra Arif. in lra. Si scdm: ta- lis comparatio pōt inueniri in ftellis: r fic vel vbum Arifto. est falluz: vel opz ponere in ftellis mām. Pro- pterea mibi videt qz si respōfio eius fit aliq: dēz redu- ci ad illam Auerrois. **C** Ad scdm rīdet qz Arif. lo- quitur de cōparatione fm potētā vniuoce acceptam in vtroqz: talis aut nō est potentia calefactiua folis: r ignis: fed bñ elntoz iter fe. **C** Ad tertū rīdet Auero. qz equalitas pportionis nō est vā cūlitas: nec vā ppa- ratio: nā ad veram cōparationem requiritur vniuo- catio faltem generis. vj. pbyf. cō. Tūc ad formā dico qz numerus r quātitas nō est genus vniuoce: fed ge- nus analoguz: vt declarauī in libro de fuba orbis: pp qd numerus intellectuz equiuoce dēz cūz numero la- pidū. **C** Ad quartū rēfpondet Auerroes. ij. celi. cōm. xlix. vbi vult ftellas nec effer eiufdem generis: nec di- uerfi generis: qm genus non cōpetit celestibus r cter- nis ppropie: cum fumatur omne genus a materia: fed si sunt eiufdem generis: illud est equiuoce. **C** Insuper etiam neqz auctio vtīqz erit fm Empedoclem: nifi fm adiectionez. Auger namqz ignis ipse ignem: terra vero ppropziū genus quidem: aether autem aetherez: fed haec adijciuntur. modo nō fic increfcere vi- dentur: quae augentur. **C** Dicere elnta effer intrāfmutabilia: r pparabilia fm equalitate bactenus implicare declarauit Empedocles: nūc qz dīcat hēc pōfio pncipuz nāc: oſtē- dit. pmo qz destruit auctioem: pzo qto dicere cogit auctioem fieri per adiectionē: r nō p aggenerationez: cū ipse neget gnātioem oino. **C** Biaduerte qz chthon grēce latine est terra: licz apud quofdā fit puluis. ego tamē ad mētez trāftulī terram. ether vero latine est ignis elemētatus: fed qz interdū fumif. p celo apud Platonē: trāftulī ad verbū: quē dicit patēt. **C** Sz multo est difficilīus fibi de generatio- ne tradere fm naturam. Nam quae natura fiunt: omnia vel femper ita fiunt: vel vt plu- rimum: at quae extra femper r frequenter fiunt: ab euentu r fortuna contingunt: quae igitur cā est qz ex hoīe vel femper vel frequē- ter bō fit: r ex tritico triticuz: nō afit oliua. **C** Non pōt faluare gnātioem oſtendit. vbi ani- maduerte (qz qd velit expoſitor) qz Empedocles po-

nens elnta incorruptibilia ac ingenerabilia: faluauit gnōnez ex pte agentis: dicit. n. tūc rem generari: quo- tiens euentu vel fortuna elnta pgregant: tunc corrupi: quotiens euentu vel fortuna difgregantur. naz litem et amozē nō diftinguit a fortuna r cafu. Syllogizat mō ptra eū fic. quē a cafu r fortuna accidūt: extra femper: r frequēter accidūt: quē eueniūt a nā generatiōe: femper r frequēter fiunt: igit quē generant: nō cafu generant r fortuna: r cū non detur alia cā apud eum: tolleſ oī- no generatio. r quē dicit: patēt.

C Aut si qz sic componitur os: non propte- rea contingenter conueniētibus aliquid fiet: veluti ipse sentit: sed ratione quadam: quae igitur horum causa. Non enim ignis tā vel terra: nec etiam amicitia r lis. Nam haec cō- gregatiōis: illa difgregationis est causa. mō hoc est substantia vniufcuiufqz.

C Remouet (vt mibi videtur) tacitam responſionē: dicebat enīz Empedo. res generari compositione nē- bz cum membro. Contra obyct: quia cum hęc com- pōfio fit vel femper vel frequenter: habere debet aliquam causam p se: modo illa causa per se effer non potest aliquid elementozum: quia elementa vidētur veluti materia: r caufata: quia ipfa recipiunt pgrega- tionem: nec effer pōtunt lis r amicitia: nam hęc con- gregationis: illa difgregationis est causa: modo con- gregatio r difgregatio non sunt rerūz substantie: fed relones. Propterea ait. nec ēt amicitia r lis sunt cau- ſe rez: nā hęc pgregatiōis: illa difgregationis est cā: at hoc qd ē rez: eē ē fuba vniufcuiufqz: r fic lis r amicitia nō pnt eē cāc fuba rez.

C Neqz etiam mixtio tātuz r mixtorum se- paratio: veluti ipse ait. Fortuna nāqz in bi- ſce nūcupabitur: non autem ratio. Nam et miferi contingenter est.

C Cōfutat tertiaz cām gnātiois: nam faluare videt illam ppter mixturam: nam mixtura non rō fūe cā dici pōt: fed potius fortuna: qz ipm miferi cōtigēter fit: veluti fortuita. **C** Biaduerte qz qtuoz modis Em- pedocles enīfuz erat faluare gnōnē. pmo pp cūctum r cafum: r hoc pputauit p hoc: qz res nāles non effer femper vel frequēter. ſcdo pp pōnem: nec hoc dici po- teſt: quia hęc nulla videt cā: cum fit accidens rebus. tertio pp amozem r litem: r hoc non: qz hęc sunt cau- ſe relationuz tñ: non fubſtātie. vltimo ppter mixtu- ram: cōtra hoc intulit: qz tunc incidet cum pma.

C Natura itaqz sane rerum causa est eozum qz sic se habeat: r vniufcuiufqz natura haec. de qua nihil ait. Unde de natura nihil ingit: cum tamē ipfa r bonum fit atqz optimum. Laudat tamen mixturam: qz non lis: hāmi- citia: difgregat elementa: quae sunt natura pzoza deo. fiunt enim haec dei.

C Ex dictis qst obiter iterponit q sit rez: cā: r vult qz rerum cā fit forma r mā: r ingit. natura itaqz sane hoc est forma rerum est causa eozum qz sic se habeant: et vniufcuiufqz natura hoc est materia: forma enīz dicitur natura simplr: sed mā hęc natura: vt dicitur ſcdo pbyf. de qua natura māc nihil ait: neqz de natura simplr. quē est forma aliqd ingit: cūz tñ ipfa fit bonuz

Cōm. lvi.

Cōm. lviij.

Cōm. lviij.

r optimū. quod grēce agathon dicitur: laudat tamen mixturam: qz non lis cōtraria mixturē difgregat ele- menta: fed amicitia difgregat elementa quē sunt natu- ra pzoza deo fūe celo: qd apud ipfuz est deus: qñ qdē hęc ſint dei caufē r partes. **C** Biaduerte qz amicitia difgregat r pgregat elnta. difgregat enī elntū difsimi- le a difsimili: vt aquā a terra: r pgregat ſimile cum ſi- mili: vt ignis partes cum igne r terrē portiones cum terra: fed de iſtis nihil nunc.

C Adhuc autem de motu simpliciter pferit: non enim ſufficit narrare qz amicitia r lis mo- ueant: nifi hoc fuiſſet amicitiae ratio taliter mouere: litis autem taliter: oportebat itaqz vel definire: vel ſupponere. vel oſtendere: r hoc aut efficaciter. aut aliqūtlū leuiter.

Cō. lviij.

C De vero de motu locali errauerit oſtendit: pmo: qz inſufficienter loquitur: naz de motu narratiue pcef- ſit: aſſerēs qz amicitia congregatiōis motu mouet: lis vero difgregatiōis: r de b nullaz aſſert cām: qd erro- neuz vñ: nifi pgregare amicitia cōpetat p rōnē amici- tie veluti graui p nām grauis deſcēdere: r liti p nām ac rōnē litis pueniat difgregare. qd nō vñ: pp qd ſi ſuf- ficiter de his tradere cupiebat: oportebat eū vel p- cedere p definitionez vel ſupponere: r hoc effer accipe- hęc: vt p ſe nota. **C** Aut oſtendere: r b vel efficaciter. vj. p demōſtr. aut aliqūtlū leuiter. hoc effer dyalectice.

Nō pceſſū doctriinis

C Biaduertēdū qz in doctriinis trib⁹ modis procedi- mus tradēdo de qſtitis: aut definiēdo: r hoc via diui- ſiōis r pōnis pcedēdo: vt. ij. dē poſterioz: aut ſuppo- nēdo: r hoc effer ponere pñ vel p ſe nota: vel demōſtra- ta ab alijs artib⁹ ſupiozib⁹. pmo poſterioz: vel ſyllo- gicādo: qd duplr fit: aut demōſtratiue: aut dyalectice: r cū nullo iſtoz modoz pceſſerit Empedocles: id errauit in modo tradēdi de motu.

C Amplius autem quoniā videntur corpo- ra r violentia: r praeter naturam: r fm na- turam moueri (veluti ignis ſurſum quidez non violentia. deoſum vero violentia: cui violentiae contrariuz est id quod est fm na- turam: r fic effer aliquid moueri violentia: r aliquid etiam effer moueri fm naturā) Se- cundū hunc itaqz amicitia mouet: an non. nam terrae ſurſum ferri contrariū effer. Itē- qz ſegregationi aſſimilatur: ideo magis lis causa erit motus naturalis: qz amicitia: at- qz r omnino amicitia motus praeternatu- ralis magis causa erit. Simpliciter tamē ni- ſi amicitia vel lis moueat: talium corporuz neqz motus: neqz quies erunt: quod quide effer inconueniens.

Cō. lxi.

C Reſpōndit ſcdo Empedocle: qz voluit motuz effer duplicem: nālez r violentuz: r amicitia fit cā mor⁹ nā- lis: lis vero cā pternālis: cōtra obyct qz magis lis effer causa motus nālis qz amicitia. pponit aut hoc in for- ma qōnis: r facit vñ añs: cui apponit qōnez loco cō- ſequētis: añs effer qz corpuz hęc mouent violēter: illa nāliter: vt per exēpla approbat: ex hoc iſert qſtiones. vtruz amicitia fit cā motus nālis corpuz: an lis. In- g. Amplius aut quoniā vidētur corpora r violentia: r

praeter nām: r fm nāz moueri. exemplificat de motu violēto r nāli: r ptermittit mor⁹ pternālis exēplū: et lege ſuſpēſue vīqz ibi fm būc: r fmo pz. **C** Biaduer- te qz oīs mor⁹ q nō ē f3 nāz vocat pternālis: vt mor⁹ ignis in ppa ſphera: q ē ad motū celi. mor⁹ vo cui⁹ pñ⁹ effer intrā: ē nālis: cui⁹ vo pñ⁹ effer: paſſo nō pferēte vim: effer nāz. Dis acceptis petit qōnē p modū pñtis. d. f3 būc itaqz amicitia mouet. hoc effer vtz moueat f3 hāc nāz: r p nām: Rīdet qz nō. pmo. qz terrā ſurſuz mo- ueri effer violēter: mō ſi pgregare effer mor⁹ nālis: terra nāliter pgregaret ſurſum. r qz motus nālis aſſiſat difgregatiōis: qm in difgregatiōe elnta mouent ad ſua loca. Ideo pcludit duo. pmo qz lis vñ cā magis mor⁹ nālis: qz cā effer ſegregatiōis: q effer vel mor⁹ nālis: vñ ei ſiſis. r qz amicitia magis ē cā mor⁹ pternālis: ſiue violēti: qz pgregat ſria in vno: qd fieri nō pōt: niſi vñ vñ vel pter nām. Addit tñ qz ſiue ſic: ſiue ſic apd Em- pedoclez niſi lis r amicitia ſint: neqz motus: neqz ges- erūt: qd reputat impoſſibile. Ecce igit quomō de cā motus nō bñ tradit: fed ppoſitē logtur. p quāto lites motus praeternālis causam poſuit: r amicitiam mor⁹ naturalis: cū magis ſit ecōtra. vt declaratum effer.

C Iterum autem r haec quidez moueri vi- dent: qz lis difgregat aether vero duci ſur- ſum: non a lite: fed interdum quidem ingit: veluti a fortuna. Nam ita tunc deus conſti- tuit: pluries tamen aliter. Interdū vero in- quit. ignez ipfuz aptitudine ſua ſurſuz ferri. Nam r telluris (Ingt aether penetrabat ad imuz: ſimul autem et munduz pariter ſe habere ait. in lite nunc: r priuz in amicitia. quid igitur effer primū mouens. r causa mo- tus: non enim iam amicitia r lis: fed cuius- dam motus illae causae ſunt.

Cōm. lxi.

C Nūc qz varie de motū cā locutus ſit enumerat: et pmo ſumit qz hęc elementa mouent ſic ad ſua loca: qz lis difgregat. Aliqñ dicit qz ether ſurſuz ducit: nō a li- te: fed a cafu r fortuna: qz deus ita tūc pſtituit: licz plu- ries aliter motus ſit: vbu3 theon: aliq trāftulerūt cur- rens: ego trāftulī theon pro deo: qz ſic etiā ſonat apud Empedoclis carmina. Itemqz interdum ait ignē mo- ueri aptitudine ſua ſurſum. Cōtra a cafu ait ipz pene- trare ad imuz: r radices terrē profundat: deſicit quo- qz: qz ponit munduz nunc in lite effer: nūc in amicitia: r nullam aſſert cām huius mutationis: non enim pōt effer lis ipfa vel amicitia: quoniam hęc ſunt cauſe mor⁹ particularis: modo ſimpliciter totius entis: ſic igitur deſicit: quia varie loquitur de causa motus: ſecundo. qz motus totius cām pma3 nō tradere potēſt.

C Si vero illud est principium: inconueni- ens erit etiam animam ex elemētis effer. aut vnum qōdam ipſozuz. Nam quo mō erunt animae alterationes: veluti effer muſicuz: r rurſuz immuſicuz. aut memoria r oblitio. Manifeſtū effer enim qz ſi aia quidem ignis ſit: affectus inerunt ipſi quicūqz igni iſunt. quatenus ignis effer. Si vero mixtuz corpo- rei erūt: fed hoz nullus effer corporeus. vtz de his opus effer alterius pſiderationis.

Com. lxi. Quid non potuit saluare animae affectiones: siue passionis: siue opera: quae graece parthea dicuntur: nunc ostendit et arguit. si elementa sunt rerum principia: tunc anima esset ex elementis: vel esset unum elementorum: utpote ignis vel aqua vel aliquid tale: destruit consequens: quod si anima esset elementum: tunc omnes operationes animae essent elementari: ut si sit ignis: omnes erunt igneae: si aqua: omnes erunt aquae: si ex elementis: tunc eius operationes essent corporeae: modo videmus nullas animae operationes esse corporeas: et organicas: vt in libro de anima patuit: quare non potest esse nec elementum: nec ex elementis: et sic illa non sunt principia omnium rerum. Aduerte quod haec ratio contra Empedoclem: dupliciter potest habere vim: vel quod per eius positionem de principijs non potest saluare animae passiones: et hoc modo exponere vt Auerroes: vel quod per eius positionem de principijs non potest saluare omne productum esse ex illis: quod aia quoddam productum est: et non est ex illis: sed a deo sublimi: vt in libro de intellectu scripsimus: et huic fauet cauda textus: et forte quod ys ambobus destruit ponere eius: vt expositio et Auerrois placere videtur.

De elementis vero: ex quibus corpora constant: quibuscunque quidem videtur subesse aliquod commune: vel ea mutuo transmutari: necesse est si alterum horum fit: et alterum euenire: quicunque autem eorum non reciprocum faciunt generationem: neque velut ex vnoquoque: nisi vt ex pariete lapides: inconueniens aiunt: quomodo namque ex illis carnes erunt: et ossa: et caetera id genus?

Com. lxy. Tractaturus Aristoteles de elementis secundum veritatem: primo submeminit duarum positionum de his: et quid hinc dicere sequenter. secundo loco mouet quoniam hinc veritatez. Ad huius euidenciam est aduertendum quod duae de elementorum generatione extiterunt positiones: prima quod sunt mutuo generabilia: et quod quilibet sit ex quolibet: et tunc haec habet concedere quod omnibus coris subsit materia: et quod haec se sequuntur: subest eis materia: igitur reciprocum transmutari possunt: et e contra reciprocum transmutari possunt: igitur subest coris materia. Secunda fuit positio Empedoclis: qui voluit elementa non transmutabilia esse: et tunc hinc dicere mixturam esse veluti parietem ex lapidibus: et elementa generari ex mixto veluti ex pariete lapides: et tunc non possunt assignare causam cur partes similes ex elementis consistant. hoc est vt ita loquar praecambulum ad ingressionem veritatis: quae de elementis et generatione mixtorum ex eis dicturus est. Inquit de elementis vero subaudi ita praecipendum. quod quibuscunque quidem videtur subesse aliquod commune: vel quibuscunque videtur ea mutuo transmutari: necesse est si alterum horum fit: et alterum euenire: quod si commune subest eis: transmutabilia sunt: et e contra si transmutabilia: commune suberit. Haec est prima positio de elementis. deinde narrat secundam. d. quicunque autem eorum non reciprocum faciunt generationem: neque velut ex vnoquoque: hoc est neque aiunt quod libet effici ex quolibet: nisi vt ex pariete lapides: inconueniens dicere cogunt: et quae subscribitur. patent.

Terium quod dictum est: quaestiones habet: data et ipsorum reciproca generatione: quomodo ex ipsis generetur alterum quoddam praeter ipsa. Dico autem vt si ex igne aqua sit: ex haecque ignis fiat (quod eis commune

subijcitur) dato quod ex eis caro et medulla fiant: quo nam modo haec generantur?

Com. lxy. Constituto praecambulo: querit de modo quo generantur mixta ex elementis: et etiam an generetur mixtus ex elementis: et sic questio videtur duplex. petit primo si ex elementis possit fieri mixtus aliquod: et inquit. verum quod dictum est quod non habet. vbi causa. supposita ipsorum elementorum reciproca generatione secundum veritatem: quo modo siue an ex ipsis generetur alterum quoddam praeter ipsa utpote mixtum: verbum illud data et ipsorum reciproca generatione: sic transulit: vt est clarius. quod aliter videtur intelligibile est. aut iuxta graecum. verum quod dictum est. quod habet: quo modo ex ipsis quae reciprocum generantur alterum quoddam praeter ipsa generentur. et totum stare potest. exponit quoniam sensus et addit nouam quoniam. d. dico autem vt si ex igne aqua sit: ex haecque ignis fiat: quia eis subijcitur commune: dato quod ex eis caro et medulla fiat. haec est soluta prima quoniam: quo nam modo haec generentur: et sic duplex est quod. vt. v. ex elementis possit aliquod praeter elementa generari. secundo dato quod sic: quo modo illud generentur.

Illis namque: qui vt Empedocles sentiunt: quis modus conuenit: necesse est enim compositione illud esse: veluti ex lateribus: et lapidibus paries fit: et tunc mixtum illud ex elementis erit: saluatis quidem: secundum parua tamen inuicem contractis: et sic iam caro et aliorum vnumquodque fiet.

Com. lxy. Obijcit nunc ys qui Empedocles sequuntur. sic quod vel nullus modus dari potest: quo mixta ex elementis sint: vel modus ille erit compositio: quomodo ex compositione lapidum ipse paries fit. Sed hoc stare non potest: quod tunc elementa remanent actu in mixto: solus quantus ad hoc variata. quod essent contracta per minima. et tunc sequitur inconueniens datum primo huius quod aliqua essent mixta ad oculos bebetes: quae non essent ad oculos lincis.

Praeterea contingeret non ex quacunque parte carnis ignem vel aquam fieri. quem admodum ex cera fit vitis: ex parte quidem haec: sphaera. ex quadam vero alia: pyramis fieret. Sed contigebat ex alterutro alterutrum fieri: modo quidem igitur hoc illud ex carne fit: vt ex quacunque parte ambo: atque is qui illo modo aiunt: non contingit: sed vt ex pariete lapides et latera vitrumque ex loco alio atque parte.

Com. lxy. Secundo arguit hypothetice a destructione consequentis sic. si mixtus esset per compositionem: tunc non ex quacunque parte carnis elementa fierent. deducitur consequentia per duo exempla. primum de cera: in cuius vna parte sphaera fit: in altera pyramis figura: vbi constat ex vna parte fieri sphaeram: ex alia pyramidem: et hoc quod ille figurae sunt ibi saluate. secundum exemplum est de pariete: in quo lapides sunt compositi: vbi patet lapides non generari indifferenter ex quacunque parte parietis: destruit consequens. d. sed contigebat ex alterutro quo vis alterutrum fieri: quo modo elementa fiunt ex quacunque carnis data parte. modo tenentibus mixturam esse per compositionem hoc accidit: quae dicitur: patent.

Com. lxy.

Com. lxy.

Com. lxy.

Com. lxy. Similiter autem et is qui vnam eorum materiam faciunt: quaedam emergit dubitatio: an aliquid ex vitrisque erit: frigidum. v. et calidum: aut igne et terra. Nam si caro ex vitrisque sit: sitque minime illorum aliquod: neque rursus sit seruatozum compositio: quid restat praeter materias: quod ex illis sit: nam altero corrupto vel alterum sit: aut materia restat.

Com. lxy. Mouit quae questionem simpliciter: nunc tertio mouet questionem ad boiem: hoc est ad se met: et inquit. silr aut et ys qui vna eorum materiam faciunt: vt peripatetici: quidam emergit dubitatio: an. v. aliquid ex vitrisque erit: frigidum. v. et calidum: aut igne et terra: vbius emergit non est in graeco: sed graece est hebei hoc est haec: quod cum apud nos minime consonet: emergit loco vbi haec: transulit. deinde facit argumentum dubitatiois: et inquit. nam si caro ex vitrisque sit: veluti mediu quoddam: sitque minime illorum aliquod seruatozum: quod aliter non est mixtus: neque rursus sit compositio hoc est combinatus ambozum: quid restat praeter materias: quod possit dici esse ex illis: nam altero corrupto: vel alterum fit. aut materia sola restat. graece verba ista non sic habentur: sed sic. nam alterius corruptio aut alterum facit: aut materias: sed vt transulit: clari est. Aduerte quod ad disinctionem sufficit vna pars esse veram. modo haec propositio est vera pro prima parte: quod corruptio vnius est generatio alterius: pro secunda vero est falsa: quod nunc ex corruptioe alicuius: restat sola materia: quod nunc materia potest stare sola sine forma. Aduerte secundo quod argumentum Aristoteles est pulchrum et difficile: et vis eius est: quando elementa veniunt vel sunt in mixto: aut remanent: aut corruptum: si remanent seruata: tunc mixtura esset compositio tantum: si corruptum: cum corruptio vnius sit generatio alterius: generabitur alterum elementum ex illis corruptis: vel mixtum: et sic mixtio erit generatio et corruptio: et non mixtura.

Nota p. Nota z. Et quod calidum et frigidum et secundum magis et secundum minus sunt: propterea quando simpliciter quidem alterum actu est: alterum erit potentia. Quando autem non simpliciter actu: sed vel vt calidum frigidum: vel vt frigidum calidum: cum quae miscentur excellentias corrumpant inuicem: sit vt neque materia sit: neque illorum contrariorum alterum actu simpliciter: sed medium.

Com. lxy. Soluit nunc ad quoniam: vbi aduertendum quod ex elementis perficitur mixtum: potest tribus modis intelligi: vel quod alterum alteri simpliciter predominet: et hoc modo non mixtum fit: sed corruptio elementis exuperati erit generatio elementis exuperantis. Aut quod ambo eque excellenter remaneant in ipso mixto: et hoc modo mixtura compositio est: aut quod ambo restent simpliciter potest: et sic non restat: nisi sola materia sub forma mixti: et sic erit generatio mixti. Quare cum his modis non fiat mixtura: opus vt mixtus ita fiat ex elementis: vt eorum nullum simpliciter remaneat in actu: neque simpliciter in potest: sed primum in actu: per admixtionem formarum et qualitatum: et partium in potest: per remissionem illarum. ita vt medium fiat participans naturis omnium elementorum: ex parte formarum: et qualitatum: quo fit vt tale mixtum sit aut calidum frigidum: hoc est remissio calidum: et excellens frigidum: vel contra frigidum

Com. lxy. Et modis elnta i mixto.

calidum: hoc est remissio frigidum: et excellens calidum. Et hoc inquit: et quod calidum et frigidum et secundum magis et minus sunt: hoc est quod possunt interdu: et remitti. propterea quando simpliciter quidem actu est: vt predominans penitus: alterum erit potentia: et corruptum: et sic non fit mixtura: sed conuersio: subaudi tu quae vitrumque remanet in potest simpliciter: nec sic fit mixtura: sed erit corruptio elementorum: et generatio mixti. Tunc ponit medium v. d. quod aut non simpliciter actu: sed vel vt calidum frigidum: hoc est vel vt calidum aliquatulum: frigidum a domino: vel vt frigidum. s. aliquatulum: calidum a domino: cum ea quae miscentur: excellentias corrumpant: et sese remittant (et per haec voluit refellere tertium medium) sit vt neque materia sit sub forma mixti sola ceteris elementis corruptis: neque illorum contrariorum alterum actu simpliciter predominet alteri: sed medium: quod vitrumque participet natura. Aduerte quod littera haec paucis mutatis non differt a graeca serie: illa pars scilicet. quando autem. sic graece iacet ad verbum: quando autem non simpliciter: sed vt quidem calidum frigidum: vt vero frigidum calidum: (quod quae miscentur corruptum inuicem interdu) tunc neque materia erit: neque illorum contrariorum alterum actu simpliciter: sed medium. Ego vero (vt res clarius est) paucis mutatis illo modo transulit. Aduerte quod apud medicos refertur dicere. a. corpus est calidum frigidum: et a. corpus est frigidum calidum: nam terminus additus a parte post dicit predominium: a parte vero ante: dicit subdominium. propterea sensus primi est quod a. corpus sit calidum minus quam frigidum. Sensus secundi est quod a. corpus sit minus frigidum quam calidum: et habet rationem: quia a parte post additum: videtur esse vltimum denominans: et hoc modo loquendi vitur Aristoteles vt patuit. Et licet de mixtura multum diximus in fine primi libri: etiam et in codicillo nostro de mixtura: quia nouus expositio de ipsa quaedam tangit: etiam non est malum repetere quae diximus: queritur igitur quo modo elementa remanent in mixto. Residet nouus expositio quod elementa remanent virtualiter secundum formas: et formaliter non primo secundum qualitates. secundum formas quidem: quod forme elementorum per se ordinantur in formas mixti: igitur adueniente forma mixti: ille desinunt: et haec omnibus illis in virtute equalens remanet: formaliter vero non: primo secundum qualitates: quod mixtum congregat formaliter qualitates primas: et eas saltem remissas conseruat: quae primo elementis insunt: secundo quasi per accidens mixto conuenient: et sic formaliter non primo. Sed contra haec obijcies: quod a pari aer erit mixtus: quia habet calidum non primo: igitur videtur participare igne: et per consequens erit mixtus ex igne. secundo tunc non tamen materia dicere quod commune elementis: sed est forma mixti: quod in illa continentur veluti in materia. Respondet nouus expositio quod qualitates haberi possunt vel absolute: vel in ordine ad aliud: si absolute: sic ignis habet calorem: aer bumorem: aqua frigus: terra siccum: nam habet haec absolute et non in ordine ad aliud. Si vero in ordine ad aliud hoc dupliciter: vel in ordine ad corpora: quibus primo insunt: et sic insunt mixto: et propea mixtum dicitur participare naturis elementorum: quod qualitates primae ei insunt: in ordine ad elementa: et haec modo calidum non inest aeri: non. n. aer calidus est in ordine ad ignem. Aut in ordine ad alias qualitates: et hoc modo calidum inest aeri in ordine ad bumidum: quia est minus calidum quam bumidum: et frigidum inest terre in ordine ad siccum: quia terra est minus frigida quam siccum: et sic non oportet: vt aer sit calidus in participando igne: aequo vero frigida in participando aequo

Nota p

Nota z

De mixtura dubio

Ex notis expo.

Replique

Expo p

Alia expō

Aliter etiā videtur dicere concedendo qd aer parti-
cipet igne: sed tunc negat consequentias qd aer sit mi-
xtus ex igne: qd nō quilibz participatio formę est mi-
xtura. Ad 2^m cōcedit qd formę elemētōz hñt ma-
teriaz cōem 2 formā mixti: in vtriqz eniz p̄tinēt in
potētia: sed aliter atqz aliter: qz in materia p̄tinēt in
potētia mere passiva: at in forma mixti p̄tinēt in
potētia aliquo modo activa: p̄ quāto forma mixti po-
test exercere opera formaz elemētōz quo mō mā
non pōt exercere. Et p̄pterea nō sequit̄ qd corruptis
elemētis: nihil restat p̄ter mās: imo restat materia cū
forma mixti: que est cōis illis formis. Sed cōtra
hęc obicit quidaz: naz ignis est calidus per se p̄mo: 2
aer est calidus per se nō p̄mo: vt p̄ de mente Aristo.
circa p̄ncipiū: igitur aer est calidus per naz ignis: qz
nihil cōpetit alicui per se nō p̄mo: nisi per naturā illi⁹
cui illud cōpetit per se p̄mo: vt p̄ primo posteriorz: 2
scōdo metaph. vbi vult qd omne calidū sit p̄pter ignē:
vt p̄ 3^m com. iij. 2 etiā. xij. meta. com. si. Cuius bñc
boicem: cū eni studiū eius erat in cōtradiccō: nō ani-
maduertit ad distinctionē noui expositiois. Cuius
enim expositio vult calidū per se p̄mo cōpetere aeri:
qz nō in ordine ad corpus alicuius elemētis: nō tamen
per se p̄mo in ordine ad alterā qualitates: est eniz re-
gula posterioristica qd quādo duę passioēs insunt ali-
cui per se: opz vt altera per se p̄mo: altera p se secūdo
insit: nō quidē in ordine ad aliud extrinsecum: sed ad
alterā. Et sic cōcederet ambas qualitates per se p̄mo
cōpetere elemēto per p̄uatiōnē corporis: cui p̄mo i-
sint: non tamē per se p̄mo inter se: qz vna prius: altera
posterior. Tūc ad formā concederet qd ignis est cali-
dus per se p̄mo: per p̄uatiōnē corporis prioris: 2 aer
similiter: sed hoc differūt: qd calidū igni inest per se p̄:
2 in ordine ad corpus: 2 in ordine ad qualitatē: at aeri
per se p̄mo per p̄uatiōnē corporis prioris: nō aut̄ per
se primo in ordine ad qualitatē. Et p̄pterea cetera
corpora que sunt calida per accidēs in ordie ad ignē:
participant igne: 2 hoc non intellexit arguens.

Replica
cuiusdā

De p̄mita-
te 2 ordine
qualitatū.

Cōfutatō
pōnis no-
ui exposi-
tiois.

Sed licz hęc dicta noui expositiois bene sint colo-
rata: non sunt ad mētē Aristotelis. Aristoteles enim
manifeste voluit: qd nec simpliciter vnū elemētū p̄e
dominet̄ alteri: qz tūc esset generatio elemētis: 2 non
mixtio: nec est corruptio oīuz elemētōuz: qz tunc ni-
hil eoz remaneret: nisi mā cuz forma mixti. 2 sic eēt
generatio mixti: nō mixtura. P̄pterea cōcludit qd
elemēta remanent fm formas 2 qualitates remissas:
qz mixtus est mediū eoz. Secūdo tunc non tantū ex
elemētis esset mixtus: cuius cōtrarius dixit Aristo. 2
consequētia: qz per ipsum ita intellectiua cōtinet sen-
sitiuas: 2 vegetatiuas: vt forma mixti cōtinet formas
elemētōz: igitur vt forma mixti facit mixtus: qz cō-
tinet virtute elemētōz formas: sic anima intellecti-
ua esset mixtura sensitiui 2 vegetatiui: quod nō con-
cederet Aristoteles. p̄pter hęc dicat̄ iuxta nostrā ex-
positionē: qz illa est vera intentio Aristotelis.

Verum quatenus potentia magis calidū
erit: aut frigidum: aut aliter: eatenus ratioē
illa: aut dupli: aut tripli potentia calidū aut
frigidum: vel modo quouis alio tale erit.

Cō. lxxvii.

Respondet ad quasdam tacitas quęstiones. prima
est. mixta sunt ex elemētis: igitur mixta sunt mediā:
mediū est per eque distantiam ab extremis: igitur
omnia mixta eē equalia in qualitatibus. Respondet
qd mixta non sunt equalia: qz variantur penes exce-

sus qualitatum inuicem: 2 hoc ingt. verum quatenus
mixtus ipsum est potentia magis calidum: aut frigi-
dum: aut aliter. v3. per excessum alterius cōtrary: ea-
tenus ratione illa dupli aut tripli potentia calidum:
aut frigidum vel modo quouis alio tale erit: 2 sic nō
est mediū per eque distantia: 2 partile siue punctua-
le: sed sumit differentiam penes p̄portionum diffe-
rentias: qbus cōtraria se superāt in mixtura. Cuius
maduerte qd verbum illud aut aliter: gręce est enan-
tion: hoc est econtra: siue contra: quod qz melius illo
modo sonat: ita translata: cetera bene 2 iuxta seriem
gręcam translata sunt.

Sed mixtozū erunt alia ex contrarijs aut
elemētis: 2 ex illis potētia quodāmodo exi-
stentibus elementa: non sic tamen: vt mate-
ria: sed mō dicto. Erūt quod fit sic quidez
mixtura: modo vero illo materia.

Cōm. lxxi.

Solutis duabz quōibus tacitis: in p̄te hac declarat
qd elemēta remanēt in mixto quōtiēs ad mediū se re-
ducūt: 2 syllus est hypotheticus a destructione p̄tis
sic: si elemēta in mixto nō se reducūt ad mediū: peni-
tus corrupūt: sed elnta nō penitus corrupūt: qz
ex illis

Quoniam autem 2 contraria patiunt̄ vt
in primis determinauimus: argumēto. v3.
qd actu calidum est potentia frigidum: atqz
actu frigidum potentia calidum. Similiter
autem 2 in alijs cōtrarijs: iure nisi cōmensu-
rētur: mutuo trāsmutabuntur: 2 ita elemē-
ta erunt penitus corrupta: sed carnes 2 ossa
2 caetera id gen⁹: ex ijs sūt: calido. v3. frige-
facto: 2 frigido calefacto: quādo ad mediū
se reducūt: naz in his neutrum est.

Solutis duabz quōibus tacitis: in p̄te hac declarat
qd elemēta remanēt in mixto quōtiēs ad mediū se re-
ducūt: 2 syllus est hypotheticus a destructione p̄tis
sic: si elemēta in mixto nō se reducūt ad mediū: peni-
tus corrupūt: sed elnta nō penitus corrupūt: qz
ex illis

Cōm. lxx.

igitur elementa 2 miscibilia nō possunt esse equalia
ad pōdus ibi. Cōsecūdo in mixto vnū miscibile se
habet vt forma: 2 alteruz vt materia. alter non esset
vniō vera. Cōtertio in omni mixto alterum elemē-
tum denominat totum ipsum. Cōquarto ab equali-
bus non prouenit actio. Sed res hęc an sit vera: vel
ne illa sit haliēni positio posteriorius forsitā dicitur.
Omnia vero mixta corpora quęcūqz cir-
ca medium locuz sunt: ex cunctis constant
simplicibus. terra quidem enim omnibus
inest: quia vnumquodqz est maxime 2 fre-
quēter eius in loco proprio.
Quę cuncta mixta ex elementis constant. Et primo
qd ex terra: 2 syllogismus sic componitur apud Auer-
roem. que naturaliter sunt in aliquo loco: necessario:
aut sunt illud corpus exis in illo loco: aut in eis p̄e-
dominatur illius loci corpus. omnia mixta sunt ma-
xime hoc est naturaliter: 2 vt in pluribus in loco ter-
re. igitur vel omnia erunt composita ex terra: vel in
omnibus terra p̄dominabitur. Sermo p̄spicuis est.
Aqua vero: quia cōtra mixta oportet quidē
esse terminata: sed sola aqua inter sim-
plicia bene terminabilis. amplius etiam ter-
ra sine humido cōmorari non potest. nam
hoc est quod constipat. Si enim auferretur
ex ipsa penitus humor: decideret sane.
terra quidem igitur 2 aqua propter has in-
sunt causas.
Ex aqua constant: arguit. omne terminatum vel
est aqua: vel aquam habens: sed mixta sunt termina-
ta. igitur vel sunt aqua vel aquam habentia. Secūdo
mixtus constat ex terra. igitur ex aqua. tenet con-
sequētia. quia terra sine humido non potest cōmo-
rari in aliquo: humidus enim est quod cōstipat. pro-
pter quod si auferretur terra in puluerē decideret.

Scda

Tertia
Quarta

Cō. lxxiiij.

Cō. lxxiiij.

Est aut̄ mediū multa 2 nō indiuisibile.
Repetit responsonem ad quęstionem tacitam da-
tam. erat enim quęstio. mediū est per eque distan-
tiam ab extremis igitur est indiuisibile. Respondet
qd mediū non est per eque distantiam: quia non est
vnum sed multa: 2 non indiuisibile: sed diuisibile: vt
dictum fuit.

Cō. lxxi.

De mixto
2 ipis elnti

Similiter autem 2 humidum 2 siccum
2 caetera id genus fm mediocritatem faci-
unt carnes 2 ossa 2 id genus.

Cōm. lxxij

De q̄li ad
pōdus.

Declarat in qualitatibus actiuis: idem decla-
rat in passiuis: quod cum sit fere idem tanqz manife-
stum relinquatur. Cuius aduerte qd mediū est du-
plex equalē ad pōdus (vt medice loquar) quomodo
esset vnum medium calidum vt quattuor frigidum
vt quattuor humidus vt quattuor 2 siccum vt quat-
tuor: 2 hoc quo ad qualitates alteratiuas: quo ad mo-
tius vero equaliter leue 2 graue. tale medium esset
simpliciter equalē ad pondus siue ad mēsurā. Aliud
est medium equalē ad iustitiam hoc est tali equalita-
te equalē: quali sufficit pro optima operatiōe mixti.
2 propterea dicitur equalē ad iustitias hoc est ad de-
bitam rationem meriti pro opere. volebat itaqz hali-
eni: vt sibi nūc Auerroes inponit: qd corpus tem-
peratum sit mediū simpliciter 2 equalē ad pondus
et qd hoc sit possibile: et aliquando fuit. Cōtra
hoc obicit Auerroes per multa verba: ex quibus po-
test argui. Primo. in omni mixto oportet alteruz p̄e-
dominari alijs: alter nō essz mixtio: sed compositio.

pō Sal.

Cōfutatō
Prima

Aer vero 2 ignis: quia terrae 2 aquae cō-
traria sunt. terra quidem eniz aeri. aqua au-
tem igni contraria est: modo videlicet quo
esse potest substantia substantiæ cōtraria:
quia igitur generationes ex cōtrarijs sunt:
inest autem contrariorum extremum alte-
rum: necesse est 2 alterum inesse. mixto igitur
in quolibet omnia simplicia inerunt.

Cō. lxxv.

Autē in mixtis sint aer 2 aqua. probat. in mixto
sunt terra 2 aqua. igitur aer 2 ignis. deducit conse-
quētia. quia contraria esse debent in eodem. sed aer est
terre contrarius ignis aque. 2 sunt terra 2 aqua in mi-
xtis. igitur ignis 2 aer. probat maiorē. quia genera-
tiones debent esse ex contrarijs: quare si ambozū cō-
trariozū alteruz extremū inest ipis mixtis: necesse
est alteruz inesse. Sed contra rationē Aristotelis
occurrit dubitatio. quia si cōtraria debent esse in eo-
dem. tunc nullum elementuz esset simplex: quia vbi-
cūqz inesset calidum 2 siccum: eidem inesset frigi-
dum 2 humidus. per regulam contrarioruz datam in
textu: quia cōtraria debent esse in eodē: 2 generatio-
nes etiā debent esse ex cōtrarijs. Cōsecūdo dubi-
tant. qz vapor 2 cometa: 2 cetera id genus sunt mixta:
2 tamē nō sunt in terra. Ad primum Auerroes in-

p̄dub.

Scda

Solutio.

nuit responſione q̄ mixtus nō debet habere qualita-
tes intēſas ⁊ excellentes: vnde vis rōnis eſt: in mixto
ſunt terra ⁊ aqua refracte. igit̄ aer ⁊ ignis. aīſ p̄. per
definitionē mixti. nōa. vero declarat̄ per hoc: q̄ nōa
refracta debēt eſſe in eodē. itēq̄ q̄ generatiōes mix-
toꝝ ſunt ex hīs refractis: ⁊ ſic p̄ ad formā. nō enim
eſt ſimile. ¶ Ad ſcōz dubiū eſt an illa ſint mixta: for-
ſitan enī ſunt elemēta ipura: ⁊ nō mixta: ſi ſunt mi-
xta: ſunt imperfecte mixta. de quibus nihil Ariſto-
tes loquitur enī de perfectis.

¶ Aſtipulari autem huic videtur ⁊ cuiuſq̄
nutrimentum. nam omnia quidez bis ipſis
ex quibus ſunt: enutriuntur. Sed nutriun-
tur pluribus: ⁊ enim quacuq̄ quidez vno
ſolo p̄cipue enutriti vident̄ v̄z. plātae ex aq̄:
plurib⁹ enutriunt̄. nā ex aqua terrae ⁊ mixta
enutriunt̄: vnde ⁊ agricolae haec p̄miſcen-
tes irrigationem obſeruant.

Co. lxxvi. ¶ Nunc hoc idē Ariſtoles probat a ſigno: vt placz
Auerroi: vel ab effectu: vt placet expoſitoribus: ⁊ cō-
ponitur ſignum ſic. Ex his ipſis res enutriuntur: ex
quibus ſunt. ſed res oēs mixte ex quatuor elemētis
enutriuntur. igitur ex quatuor elemētis ſunt. minor
pbatur per locū a minor: q̄ plante minus videt̄ q̄
ex plurib⁹ enutriti: ⁊ tñ enutriti plurib⁹: vt patet
per agricolos: qui preparātes pabulū plātis cū aqua
miſcent terrā: ⁊ nō puram: ſed ſimul. maior pbatur.
ab Auerroee ⁊ expoſitore: q̄ nutrimentum trāſmutat̄
in naturā nutriti per calozē vitalem: nō autem poſſet
trāſmutari: niſi nutrimentum eſſet ex bis: ex quibus eſt ⁊
nutrimentum. ¶ Sed ambigēs: q̄ ex hac pbatione nō
habetur niſi q̄ mixta ſunt ex aqua ⁊ terra tātum: nō
autē ex igne ⁊ aere. ¶ Reſpondet Auerroes q̄ hęc
rō ſuppleri oꝝ veluti illa ſuperius facta: q̄ q̄ ad ſunt
terra ⁊ aq̄. igitur ⁊ alia duo aer ⁊ ignis
aderūt: per ſimilē rationem: que ſupra
dicta eſt. verba patent.

Dubitatio
Rō

¶ Quoniam autem nutrimen-
tū materiae cōparatur: q̄d
nutritur vero formae ⁊ ſpeciei ma-
teriae p̄iunctae: rōnabile iā iter
ſimplicia corpoꝝ tān̄ enutriti
ignē: iter oīa nāq̄ quae mutuo
ſunt: quēadmodū ⁊ p̄fici ſen-
ſere: ſolus ⁊ p̄aecipue ignis ſpe-
ciei comparatur. argumento vi-
delicet q̄ aptus eſt in rerū ter-
minūz ferri. eſt vero quodlibet
aptum in ſui ipſius regione du-
ci. at ſpecies ⁊ forma in termi-
nis omnium eſt: q̄ quidem igitur
oīa corpoꝝ ex oībus ſimpli-
cib⁹ componātur: dictum eſt.

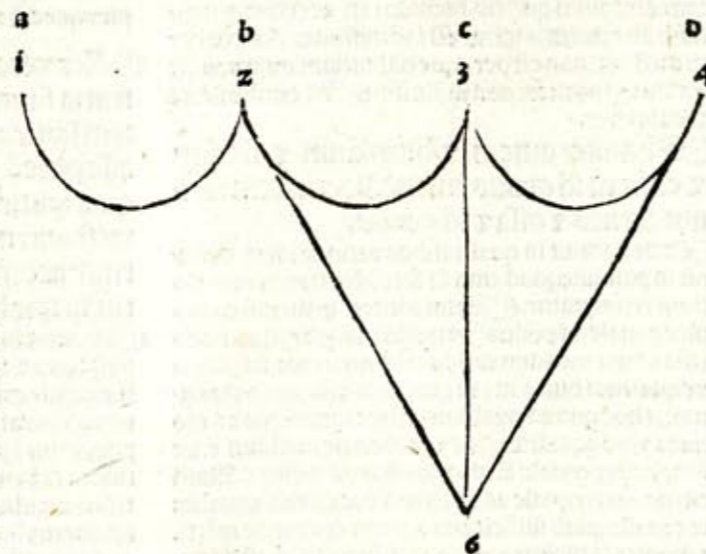
Co. lxxvii. ¶ Obiter quaſi ⁊ extra dicta: q̄ inter elementa ignis
maxime enutriti videtur. probat. quod formae maxi-
me comparatur: maxime enutriti videtur: argumen-
to videlicet: q̄ nutrimentum eſt vti materia: nutribi-
le veluti forma materiae coniuncta: vt diſputatum eſt

primo huius. Sed ignis comparatur formae materiae
coniunctae. igitur maxime enutriti vti. minor p̄ſyllogi-
ſatur: q̄d ſua natura eſt aptum moueri ad formā: eſt
maxime per naturā formā. S; ignis eſt per nām ma-
xime aptus ferri in formā: q̄ ad celūz q̄d eſt maxime
oium rex forma. hęc intēdit: ſ; nōnulla v̄ba adyiciat
quē nō poſſunt leuiter reduci in ſyl̄m. verba patent.
Deinde epilogat ⁊ ſermo p̄. ¶ Sed circa hęc plures
emergūt q̄ōnes. p̄ma eſt circa p̄mā Ariſtolelis hypo-
thetica. v̄z. vtz ſi infinita eſſent elemēta: infinitē eſſent
qualitates ⁊ infinitē cōtrarietates: ⁊ videt̄ q̄ hęc p̄di-
ctioalis nō valeat. nā quēadmodū hęc nō valz. q̄tuor
ſunt elemēta. igit̄ quattuor cōtrarietates: vel mille
ſunt elemēta. igitur mille cōtrarietates: nec valebit.
infinita ſunt elemēta. igit̄ infinitē cōtrarietates. Scōdo data
cōditionalitū vñū infinitū eſſet maius altero. p̄ſeq̄n-
tia deducit̄. q̄z plura ſunt cōtraria: q̄z cōtrarietates.
In oppoſitus eſt Ariſtoles in l̄ſa. ¶ Ad hui⁹ q̄ōnis
evidentiā animaduertēdum q̄ hęc cōditionalis p̄t
declari phyſice: ⁊ mathematicē. ¶ Phyſice q̄dem
q̄ quorū q̄litatez tot elemēta eſſe oꝝ: vnde ſi quatuor
ſunt p̄mē ⁊ p̄cipue qualitates: quattuor opz eſſe ele-
menta. Nā cū elemētūz nō ex vna p̄ma cōſtet quali-
tate: opz vt ſex ſint cōbinationes: quatuorq̄ cōſtātes
e q̄bus cōſtant quatuor ipſa elemēta: qua ratione fit:
vt ſi quatuor ſint elemēta: q̄tuor erunt q̄litatez: atq̄
⁊ duz cōtrarietates: quādo q̄d cōtrarietatis duo ſunt
termini cōtrarij: quē rō docet: ſi ſex ſunt elemēta: tres
eſſe cōtrarietates: atq̄ ſex cōtrarias q̄litatez: ſi octo
elemēta: q̄tuor cōtrarietates atq̄ octo q̄litatez. igit̄
ſi infinita elemēta: infinitē cōtrarietates atq̄ infinitē q̄-
litatez: ſemp̄ p̄cedēdo ſm̄ p̄poſitionem duplāz qua-
litatez ad cōtrarietates q̄d erat intentū. Mathematicē
vero: per duas regulas. prima. ſūma cōbinationis
accipitur duplato numero penultimo p̄greſſionis.
Ex^m.

Qd p̄

Phyca nō

Mathē
ratio.

¶ Verbi cā q̄tuor ſunt q̄litatez h̄ic: accipio numerū
ternariū in c. ſtitutū: ⁊ ipz duplato: ⁊ tota ſūma erūt
ſex: q̄ nūerus eſt cōbinationū. Scōda regula erit ducēdo
vltimū in penultimū vt o. in c. hoc eſt q̄tuor in tria: ⁊
ſumendo dimidiū toti⁹ ductus. v̄z. ſex: ⁊ tot erūt ſibi
natiōes. igit̄ p̄ p̄mā ⁊ ſcōdaz regulam cōbinationes erūt
ſex: ⁊ qm̄ duz nō ſunt cōſtātes. igit̄ q̄tuor erūt ſtatē

⁊ tot elemēta: quē ratio docet eſſe infinitas qualitates
atq̄ cōtrarietates: ſi ſunt el̄ta infinita: ⁊ ſic p̄ma cōditio-
nalis p̄. ¶ Tunc ad rōnes. ad primā ⁊ ſcōdaz p̄z ſolu-
tio. nā ſimilitudo nō valet. nā quocuq̄ finito eſt dare
maius: vel ſm̄ rē: vel ad imaginationē: ſed nō quocuq̄
q̄ infinito eſt dare maius. pp̄ q̄d fit q̄ mūdus ſi fuiſſet
eternus: nō plures fuiſſent dies p̄teriti: q̄z aī: neq̄
hoꝝ plures q̄z dies: ſimilr licet in numero finito plu-
ra ſint cōtraria q̄z cōtrarietates: in numero tñ infinito infi-
nita ſunt cōtraria: ⁊ infinitē cōtrarietates. ¶ Scōda Ariſto-
telis hypothetica fuit. ſi infinitē eſſent cōtrarietates: nihil
generaret̄. videt̄ q̄ hęc nō valeat. p̄mo. q̄ ſi eſſent
infinita cōtraria: q̄dlibet corrūperet ſibi p̄ximū: ⁊ ſic
eſſet generatio in infinitū. aīſ p̄z: q̄ nō videt̄ ratio q̄
cōtraria ſibi inuicē approximata deductis impedimen-
tis: nō agant ⁊ patiant̄ inuicem: vt Ariſtoles ait. p̄i-
mo ⁊ ſcōdo huius. Scōdo ſi quatuor ſunt elemēta ge-
nerantur inuicē: ⁊ ſi ſex eſſent: ſilr generant̄ inui-
cem: ⁊ ſi centū ⁊ ſi mille. igit̄ ſi infinita eſſent: adhuc ge-
nerant̄ inuicē. ¶ In h̄ius eſt Ariſto. ¶ Animadu-
uertendū q̄ hęc hypothetica p̄t facile deduci ſuppo-
nendo q̄ licz vni tñ vnūz ſit cōtrariūz p̄mo ⁊ per ſe:
tamē quātū ad reſiſtētiā ēt illud quod nō eſt cōtra-
riūz reſiſtit: vt būditas aque reſiſtit caliditati ignis
ne ita cito cōſumat aquā: ſilr ſiccitas terre reſiſtit ei-
dem caliditati per eandēz rationem: quē ratio docet
q̄ ſi elemēta eſſent infinita: quodlibet elemētūz habe-
ret infinitas qualitates ſm̄ quas quodlibet cōtraria-
retur cui libet: ſic huiusmodi qualitates infinitē ei-
dem exiſtētēs: q̄uis ſm̄ oēs non cōtrariarent̄ vni: tñ
ſm̄ oēs reſiſtēt̄ vnicuiq̄z corrūpēt̄: ita ex oib⁹ ag-
gregaret̄ vna infinita reſiſtētiā: rōne cuius non poſſet
ab aliquo corrūpi: ⁊ ſic nullū el̄tū eēt corrūpibile: ⁊
p̄ p̄is nullū gnābile: cūz gnābile ⁊ corrūpibile inuicē
uertāt̄ p̄mo celi. ⁊ ſic p̄ ſcōda cōditionalis. ¶ Tūc ad
p̄mā diceret Ariſto. q̄ ex p̄pōne iplicate cōtradictio-
nez ſeq̄tur vtrūq̄: q̄ ex impoſſibili ſeq̄uit̄ quodlibz.
⁊ ideo ſeq̄tur q̄ agerēt ⁊ nō agerent. ¶ Ad ſcōdam
p̄z q̄ ſimilitudo nō valet. ¶ Tertia hypothetica Ari-
ſtolelis fuit: ſi infinitē eſſent qualitates: vnūz tñ eſſet
elemētū. Cōtra. quia multa nō ſunt vnūz. infinita ſunt
multa: ſi eſſent. igitur nō ſunt vnū. Scōdo. ſi elemē-
ta ſunt quattuor. illa nō ſunt vnū: ſi. x. ſunt: minime
ſunt vnū. igitur ſi infinita ſunt: nō erunt vnū. hęc hypo-
thetica facillime deducit̄. q̄z illa quē habēt infinitā cō-
uenientiaz inter ſe: nō differūt: nec ſunt diuerſa: q̄z ex
oppoſito ſeq̄tur oppoſitū. nā ſi differūt nō habent infi-
nitam cōuenientiaz. at ſi elemēta eſſent infinita haberēt
infinitas qualitates ſimiles: ⁊ ſic infinitē cōuenirēt iter
ſe. igit̄ nō differēt. Sed quē nō differunt nec ſunt di-
uerſa ⁊ ſunt: vnū ſūt. igitur ſi el̄ta erūt infinita: elemē-
ta erūt vnū. Qz aut̄ infinitē eſſent qualitates ſymbo-
licē ſiue ſimiles. patet. q̄z nō poſſunt ſz ambas qualita-
tes plura elemēta eſſe cōtraria: q̄z tunc vni eſſent plu-
ra cōtraria eque p̄mo: q̄d eſt incoīſ. ¶ Tūc ad rōnes
Ad primā p̄z ſolutio. q̄z ex impoſſibili ſeq̄uitur quodli-
bet. ſeq̄tur enī q̄ eſſent plura: ⁊ q̄ eſſent vnū. ¶ Ad
ſcōdam patet argumētūz peccare per fallaciā diſſimili-
tudinis. Deq̄ de hypotheticis Ariſtolelis. ¶ Quarto
quæritur circa minorēz ſyllogiſmi Ariſtolelis. argue-
bat enī ſic. oīa nutriuntur ex illis: ex quibus ſunt. oīa
nutriuntur ex omnibus elemētis. igitur oīa cōſtant ex
omnib⁹ elemētis. quæritur igitur vtrūz oīa nutriantur
ex omnibus elemētis: ⁊ videtur q̄ nō. p̄mo. q̄ nutri-

Qd z

3^a qd

4^a qd

tio ſit ſoluz ex mā: ſed mā eſt ſimplex. igitur nutritio
ex ſimplici ſit. antecedēs pbatur primo. per Ariſto-
lem caplo de auctioe. d. q̄ omne q̄d nutritur ex pote-
tia tali enutritur. modo ſolū mā eſt potētia tale. Se-
cundo nutrimentū in nutritione corrumpitur. in cor-
ruptione nihil remanet p̄ter māim primāz. Tertio
nutrimentum efficitur ſub forma nutriti: ⁊ nō ſm̄ for-
maz. igitur ſm̄ materiā. Scōdo p̄cipaliter arguit̄
q̄ fames calidi ⁊ ſicci: ſitis frigidi ⁊ humidī ſunt ap-
petitiones. Tertio reſtauratio eſt humidī deperditi
enutritio. igitur ex ſimplici ſit nutritio. Deq̄ dubita-
tio certe non facilis eſt: ſ; tacta ſit in capitulo de au-
ctioe. ¶ Quidam cōpatriotez noſtri olim in ſtudio
neapolitano militātes addicti doctrinē p̄imi expoſi-
toꝝ: ſic ſaluare enitebant̄ nutritionem p̄ficiſci ex
elemētis ipſis vel mixto. Imaginātur enī nutrimē-
tūz ab aīa nutritiua ⁊ caloze naturali continuo affici
hoc modo vt p̄iores diſpoſitiōes elemētariē per par-
tem poſt partē corrūpantur: ⁊ nouē mēbro cōuenien-
tes inducātur: ſicq̄ tādem in inſtātī nutritionis atūt
formaz nutrimentū corrūpi cū ſuis qualitatibus: ⁊ mē-
bri formaz generari atq̄ qualitates mēbri ⁊ genera-
ri etiā: ⁊ cum mēbriuz nō ſimplex ſit: ſed mixtus: gene-
ratio quoz ipſius mixta erit ſaltē ex virtutibus ele-
mētōz. ¶ Sed videtur mihi primo hoc peccare: q̄
formaz generari de nouo in mā nutrimentū credunt: ⁊
p̄iori cōtinuari in loco reſolutē. hoc enim falſum eſt.
p̄mo q̄ tunc nutritio eēt ſimplex generatio: vt ca-
pitulo de incremēto diximus. pbatum eſt: q̄z per illaz
forma ſubſtāntialis accipit eſſe poſt nō eē: quē eſt enī
ſimpliciter. Scōdo nō poſſet assignari agens conti-
nuans: ⁊ quicquid datur: poſſet dari in omni genera-
tione: ⁊ ſic omnis generatio eſſet adgeneratio. Mul-
ta etiā diximus in capitulo de incremento: quē hic
ſupponantur. ¶ Propterea animaduertēdūz p̄mo.
q̄ nutrimentum eſt materia cōuerſionis nutriti: eo-
quia materia nutrimentū quandoq̄ erit ſub forma ea-
dē numero quē eſt nutriti ſub equali extenſione. ani-
ma enim nutritiua mēbri cūz caloze animalī: diſpo-
nit nutrimentūz modo tali: vt quandoq̄ eius materia
ſit apta inſormari forma nutriti: ⁊ forma nutriti effi-
ci in materia nutrimenti: nec generata nec corrūpta.
¶ Scōdo animaduertēdum q̄ in nutrimentō ipo-
ſunt quattuor formę elementariē actū: quattuor quo-
q̄ qualitates: nō tamē eiūdem materiaz inſorman-
tes vel denominātes: nec eidem formaliter inheren-
tes: ſed illam diſpoſitiue afficiētēs. qua ratione fit: vt
concoctio: ⁊ preparatio in nutrimentō: vt conuertatur
in nutrimentum nihil aliud ſit niſi cōquatio noua: atq̄ no-
ua p̄portio formaz ⁊ qualitatum: quē cōuenit vt for-
ma mēbri cōſeruetur in illius materia. talē enim effi-
cit diſpoſitionem caloz animę virtute animę qua mē-
ſura: ⁊ p̄poſitione acquiſita forma mēbri loco mate-
rię reſolutē de nouo incipit tantūz materiae nutrime-
ti inſormare quantū videlicet erat deperditum: quo-
fit: vt nec forma de nouo in illius materia incipiat eē
nec nutritio erit ex ſimplici. de nouo quidem non fit
forma in illius materia: quoniam forma illamet mēbri
migrat (vt ita dicam) in tāta materia: quāta erat re-
ſoluta. nec vero nutritio ex ſimplici videtur: quia il-
lamet elemēta ſiue formę illę elemētariē qualitates
quoz eodē ſoluta p̄poſitione ⁊ equatione euariate
remanēt. Et hoc modo ſit nutritio: quā pauci nozūt.
¶ Tunc ad primāz reſpondent neapolitani q̄ mate-
I z

Positio re-
centioꝝ.

Coſutatio

Pōppria.

Rō nea-
politanoꝝ

Cōfutatō

ria nutrimenti nutrit in ratioe subiecti: at caro ipsa in ratione partis. Sed hęc respōsio nō est intelligibilis: quia vel de carne loquūtur quę est ipse cibus: vel de carne genita ex cibo. Si de carne pro cibo loquūtur: tunc illa non nutrit in ratione partis: quando quidē illa non est pars: immo corrumpitur. et est contraria nutritio: si de carne pro carne genita loquūtur: tunc illa p̄fuit s̄m formam. igitur non nutrit: sed potius nutritur. Propterea dicas q̄ caro ipsa pro cibo nutrit: vt in fine facta est similis propter equationes no uam elementorum: sed materia affecta illa equatio ne nutrit vt subiectum. Et per idem respōdere potes ad cetera alia. ¶ Quinto querunt vtum inter ele menta solus ignis nutriatur. et videtur q̄ non: quia vel nutritione propria vel nutritione communi: non nutritione propria: quia propria nutritione tantum animata enutriūtur. si nutritione communi: tunc nō tantum ignis: cum quodlibet possit nutriri ex quo libet: quia quodlibet ex quolibet generari potest. Secundo. omne quod augetur nutritur: quodlibet potest ex quolibet generari. igitur et nutriri et augeri. ¶ In contrarium est Aristoteles. qui ait. solum ignē inter elementa enutriti: quia solus gerit vices forme cetera vicem materie. ¶ Ad questionem respōdet quidam q̄ Aristoteles loquitur in nutritioe commu niter accepta quę conuenit rebus inanimatis: et tunc dicunt q̄ inter elementa solus ignis enutritur per cō uersionem ceterorum elementorum in sui substan tiam. Argumento videlicet q̄ solus ignis cōseruatur atq; confortatur eodem in subiecto per conuersionē alterius elementi in seipsum. vt patet quotiens aque modicum supra magnum proyicitur ignem: ipse enī enutritur ab illo: et increfcit: quod sane ceteris elemē tis non competit. ¶ Sed hęc respōsio deficit. ¶ Pri mo. quia non reddit causam: sed rei quęstę tantum experientiam tradit. Secūdo. quia etiam si aqua cor rumperet ignem et in sui naturam illum conuerteret proculdubio ex illius corruptione increfceret aqua ipsa: et cōseruaretur. ¶ Propterea animaduertē dum q̄ vt generatio dicitur simpliciter propter tria: vel quia est rei simpliciter qua ratione mixtum s̄m qd et elementū simpliciter generaretur. vel quia ad sub stantiam: quomodo generatio substantię esset simpli citer. illa accidentis s̄m quid: vel quia est ad ens per fectius: qua ratione diximus generationem ignis ex aqua esse simpliciter generationes ignis. s̄m quid ve ro corruptionem aque. sic nutritio vnamet erit sim pliciter: et s̄m quid. ignis quidē ex aqua nutritio est simpliciter. aque vero diminutio s̄m quid. Ex his ac cipitur quomodo solus ignis inter cetera elementa enutriti dicatur. videlicet absolute ac simpliciter: qz solus ille gerit vices forme: quia solus est perfectior. cetera enutriti dicuntur s̄m quid: quia gerunt vices materie atq; imperfectioris. ¶ Per hęc patet solutio. bene conceditur cetera enutriti: sed non simpliciter: sed s̄m quid. quando quidem non simpliciter sint: s; s̄m quid: vicem materie gerentia non vicem forme. ¶ Sexto querunt quod est principale agens in mix tione ipsa: hoc est vtum qualitates prime ipse; for me substantiales elementarię sint per se et principa les cause effectiue mixtionis: et videtur q̄ sic. ¶ Primo p̄ Aristoteles in libro de sensu. dicentem. Quod ignis nō agit in quantum ignis: sed vt calidus. igitur caliditas est principalis causa. ¶ In contrarium videtur q̄ ac

cidens non est causa substantię principalis. ¶ Circa hoc quesitum respondent quidam simpliciter q̄ for me substantiales elementarię non sunt cause mixtu re; nec per se nec dispositiue. ¶ Primo. quia mixtum ef fici potest sine actione elementorum: vt quando fit homo ex homine. Secundo. quia forme per se elemē tarię non intendunt nisi sibi similia in specie: et per ac cidens formam mixti. Secundo dicunt q̄ qualita tes prime sunt cause agentes instrumentales ad ge nerationem mixti: patz. quia mediantibus eis tanq; mediantibus instrumentis materiam disponētibus prime cause effectrices agunt formas mixti. ¶ Sed hęc positio peccat dupliciter. ¶ Primo. quia apud Auer roem forme elementarię concurrunt ad mixturam dispositiue veluti qualitates ipse; fortasse essentia lius. vt declarauit. primo huius. cōmento vltimo. et tertio cęli. cōmento. lxxv. et nos disputauimus. Secū do peccat quia qualitates asserit esse principia instru mentaliter effectiua. et per consequēs nullę erunt dis positiones materiales: quia vt materia non coincidit cum agente: ita nec dispositio materialis cum dispo sitione effectiua. ¶ Ideo pro mente Auerrois tene mus formas et qualitates concurrere ad generatio nes mixti non principaliter: sed aliter atq; aliter. In fieri quidem enim concurrunt effectiue instrumen taliter. In facto esse concurrunt dispositiue materia liter: veluti virtus seminalis in generatione fetus: concurrunt in fieri effectiue instrumentaliter: in fa cto esse conuertitur ad virtutem dispositiuam: atq; corporis cōseruatiuam. ¶ Sed ambiges vtum ca lidum sit principale agēs calefactionis: an instrumē tale: et si instrumentale: an virtute forme substantia lis: an virtute superiorum. Secundo. vtum aliqua causa possit dici prior alicuius effectus: cuius ipsa nō sit causa quatenus talis est. ¶ Respondent quidam sine distinctione q̄ calidum non est causa principa lis: sed instrumentalis calefactionis: similiter etiam et generationis substantię. probant. quia agens depē dens inesse et cōseruatiōe ab aliquo: agit et efficit vir tute illius: quia sicut res inesse: ita effectiōe atq; ope ratione. Sed accidens dependet. Tum a substantia. Tum a cęlo. igitur agit et virtute substantię et virtute cęli. Et propterea patet apud eos qualitates non esse principales causas mixtorum. ¶ Animaduerte ta men q̄ hęc respōsio sic simpliciter prolata: est falsa. ideo distinguendum est de instrumēto: quoddam est omne illud quod dependenter agit: qua ratione ois causa secunda dici potest instrumentum: et ita solus deus est causa principalis: ceterę cause cum agāt de pendēter: erūt cause instrales. Alio mō instrm dī illud quod per se non puenit cū effectu: s; ad effectū pcur rit: vt directum ac motū a principali. et sic securis cau sa est incisionis. et ferra sectionis. Vel generalius in strumentum vno modo potest capi pro causa secūda. alio modo pro parte per quam totum agit: quomodo Aristoteles organa sensuum vocat instrumēta. Ter tio pro causa actiua ad dispositionem p̄ciā: quomo do calor ē instrumētus generationis substantię: quia agit ad p̄ciā dispositionem: per quam substantia efficitur. Quarto instrumentus est: quod non mouet nisi motus: vt instrumentus artis: e quo tractum est nomen ad cetera alia. tunc patet q̄ calidus est instru mentum calefactionis accipiēdo instrumentus pro causa secūda. est tamē causa principalis prout disti

Prima pō

Repbēso

Pō ppria.

Dubitatio nes.

Rō p̄ma.

Rō p̄p̄a

Pō distictio

2° distictio

9° qd de cęli ad pō dus.

Pō Sal.

Repliq

Positio re centioz.

gustur cōtra rationes instrumēti tertio et quarto mo do. nō enim calidum preparat ad calefactionem nec calefacit motū: sed calefacit per se. ¶ Ad scđm dicen dū q̄ aliqua pōt esse causa p̄ma principalis: et cōis ali cuius effectus: cuius illa nō est causa vt talia. vbi cau sa cęlum est causa calefactionis cōmunis prima: et p̄n cipalis: qd tamē nō calefacit quatenus tale: quia non quatenus calidū. ¶ Tunc patet ad argumentum fa ctū in principio quęstionis. Hęc de quęstione. ¶ Se ptimo querunt vtum sit possibile naturaliter dari mi xtum vel cōtemperatuz equale ad pondus: et itelligo pro nunc per equale ad pondus mixtū corpus: in quo quatuor p̄mē qualitates alteratiue: et duę motiue sunt ad mediuz reductę: ita vt in ipso tātum sit de calido quantū de frigido: et tātum de humidio quantū de sic co: et tantum de graui: quantum de leui. et arguitur q̄ sic: vt si corpus calidum alteretur donec fiat frigidū aliquādo deueniet in mediuz iuxta definitiones me dy datam q̄nto physicę auscultationis: mediuz est in quod cōtinue trāsmutabile prius deuenit q̄ in extre mū. Hōdez mō arguitur de hūido respectu sicci: et de graui respectu leuis. Secūdo arguunt de oleo qd in duobus grauitat et in duob; leuiat. igitur equale. idē de ligno dubitant. nā s̄m vnam medietatez grauitat et s̄m aliam leuiat. Tertio media latitudo caliditatis non repugnat medię latitudini frigiditatis: neq; media latitudo humiditatis repugnat medię latitudi ni siccitatis: neq; etiam media latitudo grauitatis repu gnat medię latitudi ni leuitatis. igitur omnes iste la titudines s̄m gradus medios in eodem subiecto pos sunt esse. igitur aliquod corpus potest esse mixtuz ex his s̄m gradus medios. quicquid enī est possibile in genere de facto: vel de p̄ngēti aliquādo erit in aliq spē: et in aliquo indiuiduo speciei. tale autē erit equa le ad pondus. Quarto si vnum cōtrarium est in rerū natura: et alteruz etiā erit. primo cęli. textu commēti xliiij. et scđo cęli. textu cōmēti. xviij. sed corpus equa le ad pondus: et inęquale sunt contraria. igitur cū de tur inęquale ad pondus: dabitur et equale. Quinto. si mensuratus est in rerū natura. mensura etiam debet esse in rerū natura. quia mensuratū refertur ad mē suram. relatione reali. q̄nto metaphysicę. sed corpus inęquale ad pondus mensuratur per corpus equale ad pondus. et in rerum natura reperitur inęquale ad pondus. igitur et equale ad pondus. Sexto. vbi cūq; datur maius et minus ibi datur equale: quia non fit transitus de extremo ad extremuz sine medio. q̄nto auscultationis physicę: sed datur calidissimuz: et mini me calidum. igitur equale: et sic de ceteris. ¶ Ad op. posituz est Auerroes pluribus in locis. ¶ In hac q̄ stione Halienus: vt sibi Auerroes imponit: et vt dicit primo de p̄plexiōib; capite vltimo. et in scđo eiusdē. capite primo. p̄plexio temperata est in medio totius latitudinis caliditatis frigiditatis humiditatis et sic citatis. Nouetur autē Halienus argumēto a tacto rio: quia vbi hominis tēperati tactoziuz nō esset tem peratus simpliciter et equale ad pōdus: nō haberet p̄ fectum iudicium de tactilibus: imo semper erraret. ¶ Sed cōtra positiones Halieni surgunt recētiores ab Auerro accipiētes: et potissimuz vno argumento mouentur: qz vbi est adęquatio in qualitatibus alte ratiuis: erit inęqualitas in motiuis: vbi cōtra erit eę litas in motiuis: erit inęqlitas in alteratiuis. ¶ Pro pter hoc argumentuz recētiores nostri addunt q̄ da

to q̄ mixtuz aliquod esset ex equalibus qualitatib; in gradu: nō potest esse ex equalibus in virtute: cū ca liditas frigiditate: et humiditas siccitate agentiores sint: et vbi eēt equales in gradu et virtute: nō possent esse equales in resistētia: quādo quidēz qualitas agē tior minus resistat: et contra quę plus resistit: minus agit: et si essent per imaginationem equales in gradu virtute et resistētia: nō possunt esse equales s̄m cęli tatez dimesiua: qz si frigiditas vt quoz esset euidē gradus et virtutis: cum caliditate vt quoz: debz esse in maiori quāto: qz licet quātitas nō sit actiua: cōcur rit tamē ad actionem: cum in maiori quāto sit maior virtus s̄m efficaciac et nō formaliter s̄m graduz. viij^o. physicoz. cōmēto. lxi. et sic impossibile est esse equale ad pondus. cōtra Halienus. Sed pace hōz dixeris h fundamentum videtur dubium. ¶ Primo. quia cū in tensa caliditate potest stare in tēsa grauitas. vt p̄z de ferro ignito: et aqua feruente: quę sunt in tēse calida: et tamē sunt etiā in tēse graui. itēq; in tēsa leuitas po test stare cū in tēsa caliditate: et cū in tēsa frigiditate vt p̄z in igne: et in aere frigidissimo tempore hyberno Ambo enī hęc sunt itēse leuia: et tñ vnum est in tēse calidū et alterū in tēse frigidū. igitur in tēse leuitas et grauitas possunt stare cum in tēse frigiditate et cali ditate. igitur et medię latitudines istaruz qualitatuz videlicet grauitatis et leuitatis stare possunt cum me dy latitudinibus caliditatis et frigiditatis: et sic pōt dari corpus cęle s̄m gradualem mēsuraz omniū: qd dicitur equale ad pondus. Causa errādi fuit: quoniā iste sex qualitates nō habent essentialē ordinē nec eētiale dependentiam. Propterea possunt stare in medio s̄m medias latitudines. Secūdo. quia dubiū est an potētia sequatur multitudines forme. itēq; an actiuitas et resistētia sint cōęquę iuicē. ¶ Propterea Auerroes ad hoc p̄positū et contra Halienū adducit tres ratioes. ¶ Prima colligitur ab eo in hoc scđo. cōmē to. xliij. et liij. metaphysicę. cōmēto. x. et x^o. metaphysicę. cōmēto. xxij. In omni mixtione opz p̄dominari al teruz miscibiliū: qz a p̄portione equalitatis nō proue nit actio: sed idē elemētū qd p̄dominatur in mixto etiā in mixto genito per talē mixtionē oportet p̄do minari: et sic de p̄mo ad vltimū in omni mixtione p̄ dōminabitur aliquod elemētū. ¶ Secūda rō tan gitur p̄mo cęli. cōmēto. viij^o. si daretur mixtum equa le ad pōdus quo ad omnes qualitates alteratiuas et motiuas. vbiq; positū tale mixtum quiesceret in me dio. s. leuiuz et grauiuz: quę rō nō est intelligēda: vt re centiores credunt: et vt intelligit Joānes Jādonus: qz videlicet Auerroes velit tale mixtū quiescere in quo cūq; loco: qz hoc est falsum: descēderet enim tale mix tum in loco ignis: et ascēderet in loco terre: sed voluit dicere: vt se exponit illic: qz staret in medio duoz cōtrarioz: et moueretur in ceteris: et hoc ait esse scđo ueniens: pro quanto tale corpus nō inuenitur: vt sen sui patet. ¶ Tertio arguit in secundo colliget. capi te vltimo. ex pluribus non potest effici vñ: nisi vñ fuerit illorum vt actus ac forma: et alterum vt mate ria ac potētia. hoc autem esse non poterit: nisi alte rum alteri p̄dominetur: vbi nāq; omnia elementa in mixto essent equalia: non esset maior ratio q̄ vñz deberet esse vt actus: qz alterum. et sic vel omnia ha berent rationem actus: vel omnia haberent ratio nem potētię. quo sequeretur: vt ex illis nō fieret mi xtum per se vnum. ¶ Animaduerte tamen q̄ peri

Cōfutatō

Rōnes Auerrois.

Prima rō

Scđa rō.

Tertia rō.

Medico rō p̄liū.

tissimi medici volunt Salicium non esse spem- dum: sed exponendum. Propterea dicunt complexio- nem esse triplicem: vnam quae resultat merito misci- bilius: qua videlicet forma mixti in materia ipsa in- ducitur vel constituitur: quam quidam non indocte vocant innatam: alij naturalem alij primam appel- lant. est et alia quae: vt ita loquar: influat a corde per spiritus ipsos vitales: quam influentem vel influxam dicunt. erit et tertia ex his composita ex innata qui- de vt potentia: influxa vero vt actu. adijcunt et quar- tam: quae vocant totalem: quia resultat ex omnibus particularibus membrorum complexionibus coal- teratione vel coalternatione omnium membrorum: dicta quoque vna non simpliciter: sed attributione ad vnu. ¶ Tunc his habitis peritissimi medici dicunt primo quod neque prima complexio: siue innata siue na- turalis: quae resultat ex mixtione prima est equalis: immo forte declinans ad frigidum: neque complexio: secunda influxa est equalis: quia etiam declinat ad calidum et humidum. dicunt secundo quod illud tem- peramentum quod in cute resultat ex vtriusque: innata videlicet et influxa: reddit cutem quo ad qualitates pri- mas suas alterationes actuales vere mediam gradua- liter in homine temperato: et per eque distantiam gradua- lem ab extremis: et hoc sentit Salicenus. vnde et Auer- roes ipsemet. secundo colligit. capite primo. ait erro- rem Saliceni de complexionem esse paruum: quia sic intelligendo Saliceni. sua positio est necessaria. Dicunt tertio ad mentem Saliceni: quod complexio omnium me- brorum vna aggregatione vel attributione facta co- putatione caliditatis frigiditatis humiditatis et sic- citatis omnium membrorum: correspondet tempe- ramento ponderali. et sic positio Auerrois et illa Sa- liceni stant simul. Auerroes enim loquitur de comple- xione prima: siue dicatur innata: siue naturalis. nam hoc propter rationes tactas non potest esse equalis pon- dere. Salicenus vero loquitur in alijs: quod est neces- sarium in homine temperato vt visum est. ¶ Sed pace tantorum dixerim. contra hoc consilium militat prima et vltima ratio Auerrois. Accipio enim comple- xionem innatam et influxam: vel sunt euales ponde- raliter in cute: vel ineuales: si euales: tunc resultat complexio non erit vna: itemque tunc ambe erunt vel vt actus: vel vt potentie. Si vero ineuales: tunc ex his non potest proficisci equalis. Propterea si ra- tiones Auerrois valent: oportet negare omnes equa- litatem ponderalem. tam videlicet in prima: quam in se- cunda complexionem. Restat respondere ad argumē- tum Saliceni de tacto: quod nonnulli acuti medi- ci mirum in modum colorant: quod vide si placet. ¶ Ad colorem igitur eorum dicunt in casu argu- menti vbi obiectum esset medium inter equalis ad pondus et tacto: calidum vt quinq: quod tale obie- ctum ageret in tacto: per frigiditatem: et quod tacto: iudicaret sibi impressus ab obiecto: et non de ipso obie- cto se. ¶ Sed hoc responsio stare non potest. Pri- mo. quia sensibile positum supra sensum non efficit sensationem: secundo de anima. igitur nec iudicium et per consequens multo minus qualitas existens in tacto: efficit sensationem: et sic tacto: non poterit iudicare de qualitate sibi impressa ab obiecto. Secundo sensibile sentitur: quia causat sen- sationem in sensorio: sed qualitas existens in tacto: non agit in illud: quia nulla forma agit in subiectum in quo est. igitur sensationem non efficit. Signus au- tem est quod medicoz peritissimi volunt: et ita docet obseruatio quod et hucusque propriam febrem non sentit: et hoc quia in subiecto habituata est. igitur nec tacto- rium sentit impressionem: sed per impressionem obie- ctus percipiet. ¶ Propterea mihi videtur pro nunc saluo meliori iudicio: et cum protestatione dicendi ali- ter: si aliter occurrerit: quod in illo casu tacto: iudicat tale obiectum habere frigiditatem: ideo non decipitur sensus circa hoc. Iudicare autem vtrum in tali obie- cto frigiditas exuperet caliditatem vel contra: non pertinet ad ipsum inferiorum sensum: sed ad superio- rem virtutem: quocumque sit illa: sed ad tactum solum pertinet iudicare si in tali obiecto sit caliditas vel frigiditas: circa quod non potest tactus ipse errare stan- tibus tribus conditionibus declaratis. in secundo de anima. ¶ Sed circa hoc querunt. Primo. an aliquod corpus naturale esse potest: et de facto ita est quod sit eque le ad pondus saltem in qualitatibus motiuis. ¶ Se- cundo. dato quod esset vtrum sibi competeret aliqua ope- ratio naturalis: vt motus: vel aliquod id genus. ¶ Ad primam respondent quidam non imperiti me- dici quod lignum et oleum sunt equalia ad pondus inter qualitates motiuis. Non dicitur ad hoc propterea quod grauitant in duobus: et in duobus leuantur: et ita equa- lia sunt. ¶ Recentiores respondent quod oleum non est equalis ad pondus: quia non sicut vnaque medietate quiesceret in aere et sicut aliam in aqua. sic enim debet esse equa- le ad pondus. primo celi. commeto septimo. Sed totum supernat atque propter viscositatem. De ligno vero volunt quod dato quod in eo esset tantum de graui: quatum de leui. non propterea erit equalis ad pondus: quod vnu corpus vbi erit leuitas vt tria: et grauitas vt tria erit equalis in motiuis: non tamen ad pondus: quia non sunt ibi qualitates ille sicut earum dimidia: et sic voluit in ligno esse de vtroque equalis: sed non dimidium. ¶ Forte neque oleum neque lignum sunt equalia ad po- dus in motiuis. oleum quidem non: quia totaliter su- pernatat in grauibus propter vinctuosam viscosita- tem. Lignum vero minime. quia est magis graue quam leue: quod vero quiescat in medio: illud est per accidens: et quasi a dispositione preternaturali. quia videlicet est valde porousum pluribus meatibus affectus: qui (ne detur vacuum) aere implentur. et propterea su- pernatat. Signum huius est vas pneu: quod pos- tum in aqua non descendit: licet sit magis graue quam leue: eo quia eius concavum aere plenum est. ¶ Ad secundam dubitationem respondent recentio- res quod dato tali mixto equali ad pondus: est dicen- dum ei competere motum circularem. esset enim in medio elementorum: et circa centrum medium circu- lariter moueretur. Nam cum partes circumferentia- les appetant moueri ad medium: et non possunt re- cte moueri. igitur circulo mouebuntur. ¶ Ego vero credo huic corpori nullam conuenire operatio- nem: et hoc quia si esset: esset corpus preternaturale et violentum. Propterea dico quod in medio precise quiesceret. Nam omne quod mouetur ab alio mo- uetur. modo nihil est in corpore isto quod moueat cir- culo: nisi anima: modo anima in hoc esse non potest. ¶ Ad argumentum eorum dico: sicut de terra: quod ter-

ra tota quiescit. quia eius centrum est mundi cen- trum. et partes per accidens quiescunt ad quietem totius. sic in hoc corpore. Unde vero tale corpus equale ad pondus esset preternaturale: periti me- dici arguunt. quia duorum inequalium ad aliquod tertium non potest esse equalis habitudo. cum igitur extrema cuiusque contrarietatis. videlicet calidi frigidi humidum sicci: grauis et leuis sint inequalia: atque inequalis perfectionis: ideo nulla forma natu- ralis mixti potest sibi naturaliter equaliter sibi li- mitare de illis extremis. ¶ Sed hoc responsio stare non potest. nam hac concessa: tunc ignis esse non posset equaliter summe leuis et equaliter summe ca- lidus. nec terra equaliter grauis: et sicca in summo. et consequentia deducitur per dicta eorum: quia quocumque sunt inequalia perfectione: ad tertium mini- me esse possunt equalia. Et sic forma substantialis ignis non poterit equaliter de eis sibi limitare: qua ratione fit: vt non possit ignis esse equaliter leuis et calidus in summo. Propterea quod mixtum equale ad pondus corpus sit preternaturale: non alijs causis discas: nisi per causas Auerrois tibi recitatas. ¶ Tunc ad rationes. Ad primam dicere consequen- ter rationem illam concludere esse possibile equa- le ad pondus in via: et non in termino: violenter et non naturaliter. vt per hoc patet. ¶ Ad secundam de oleo et ligno pater solutio per dicta in dubitatio- nibus. ¶ Ad tertium medias illas latitudines esse compossibiles secundum considerationem mathe- matici vniuersalem: non autem in corpore naturali: et naturaliter propter causas Auerrois assignatas. ¶ Ad quartum dicendum vt Auerroes ait. primo physicoz commento quadagesimo primo. quod ali- qua sunt contraria secundum famositatem: vt vacu- um et plenum. Aliqua secundum rei veritatem quocumque sunt eiusdem generis. Auctoritas Aristotelis intelligenda est de contrarijs secundum rei verita- tem. cuiusmodi non sunt equalis ad pondus: et inequa- le. nam equalis ad pondus est priuatio. ¶ Per idem ad quintam dicendum equalis ad pondus esse men- suram ad ymaginationem geometre. Non autem ad ymaginationem naturalem. ¶ Ad vltimum di- cendum quod illa propositio est in quantitatibus ma- thematicis: et in naturalibus ratione vniuersali: et quantitatua. In naturalibus raro est vera: vt datur sphaera celestis maior septima vtpote octaua. et da- tur minor septima: vtpote sexta. et tamen non potest dari sphaera equalis septime: et in speciebus idem po- test explicari: vt datur aliqua species maior equina: et alia minor: et tamen nunquam equalis. De hac questione satis. Multa alia tangunt recentiores in hac materia: quae cum in medicina pertractentur. hoc in generali dixisse satis sit nobis. Quod si nobis contin- gat aliquando in hac eadem materia loqui: diligen- tius explicabimus. Nunc vero nimia lectionum co- pia: necnon negotioz multitudinem cursim in hoc libro contingit scribere. verus si deus concedet vi- tam ponderosius et vberius scribemus in omnibus Aristotelis libris.

R. no ppa

Dubitatio nes. Prima Secda

R. ad p. apd alijs.

Marsili

R. no

Jacobus marsili

R. no ppa

Jacob est

Constatio

de generatione omni similis: et quot et quae sunt eius principia. nam cum de vniuersa- libus primo acceperimus: per facile erit sic particularia considerare. ¶ Nunc de causis generatorum et corruptorum (quod erat tertium propositum a principio) proponit dice- re. Ante tamen quam rem exequatur: meminit duorum quae predeclarauerat. erant enim tria proposita de ge- neratione et corruptione: et de natura generatorum et corruptorum. et de causis horum. Epilogat illa duo dicens. Quoniam autem quaedam generantur et cor- rumpuntur: subaudi tali modo quod generatio differt a ceteris transmutationibus: et hoc fuit primum. et ge- neratio ipsa eo in loco est: qui est circa medium: hoc est et generabilia et corruptibilia sunt: ea quae sunt in- fra celum: et circa medium mundi videlicet elemen- ta mixta: et hoc fuit secundum propositum: restat ter- tium: quod proponit dicens. Dicendum de genera- tione omni similiter: et quot et quae sunt eius princi- pia hoc erat tertium: et affert vtilitatem huius tertij. dicens. Nam cum de vniuersalibus primo acceperi- mus: per facile erit sic. et per eandem viam particula- ria dicenda in libris particularibus post considerare. De de intentione: et causa intentionis. ¶ Sunt quidem igitur in his principia et numero aequalia: et genere eadem his: quae quidem et in sempiternis et primis visuntur. nam hoc quidem veluti materia. illud vero veluti forma sunt. Oportet autem et tertium subaudire. non enim ad generatio- nem duo sufficiunt: quemadmodum neque in primis. ¶ Prosequitur et proponit talem conclusionem. tria sunt principia rerum generabilium et corruptibili- um. et syllogizat sic. principia sempiternorum corpo- rum sunt tria. materia forma et efficiens. principia ge- nerabilium et corruptibilium sunt numero equalia: et eadem genere principijs sempiternorum. igitur prin- cipia corruptibilium sunt tria. primo ponit mino- rem dicens. Sunt quidem igitur in his principia. sub- audi: et numero equalia: et genere eadem his quae qui- dem et in sempiternis et primis visuntur. De quibus mi- noris: deinde tangit vim maioris dicens. Nam. sub- audi in celestibus hoc quidem est veluti materia: il- lud vero veluti forma. oportet autem et tertium sub- audire. Non enim ad generationem duo sufficiunt: quemadmodum neque in primis sufficiunt illa duo sine efficiente. ¶ At quidem igitur materia: generabilibus ipsis causa est eius quod est esse et non esse. nam eorum quae sunt: haec quidem neces- sario sunt: veluti sempiterna. Illa vero non sunt ex necessitate. horum autem haec qui- dem impossibile est non esse. Illa vero im- possibile est esse: quia non contingunt prae- ter necessarium aliter se habere. quaedam vero et esse et non esse possibilis sunt: quod

Co. lxxviii

Co. lxxix.

Consilium inter Sal. et Auerroes.

Constatio

R. iacobi forliuensi.

Constatio

quidem est et generabile et corruptibile. nam hoc est quidem interdum. Est autem non interdum: quare circa possibile esse et non esse necesse est generationem esse et corruptionem: Ideo et ut quidem materia: hoc est causa generabilibus: ut autem cuius gratia forma est et species. nam haec est ratio substantiae cuiusque. oportet autem et tertium adijcere: quod omnes somniant. Sed asserit nemo.

Co. lxxx. Secundo arguit sic. quaeque habent materiam: habent formam et agens. generabilia habent materiam. igitur formam: et agens. De ratione primo tangit minorem: et illius probationem dicens. ut quidem igitur materia generabilibus ipsis causa eius quod est esse et non esse: est minor. generabilia habent materiam. hanc minorem declarat per diuisionem rerum dicens. nam eorum quae sunt: haec quidem necessaria sunt: veluti sempiterna. illa vero non sunt ex necessitate: subdiuidit necessaria dicens. horum autem haec quidem impossibile est non esse: ut necessaria esse: ut deus: celum: et propositiones necessariae. Illa vero impossibile est esse: ut hypocentaurus: tragelaphus: et propositiones impossibiles: quae ideo necessariae sunt: quia non contingunt praeter necessarium aliter se habere. exponit quae sunt non necessaria. d. Quaedam vero et esse et non esse possibilia sunt: quod quidem est generabile et corruptibile. nam hoc quidem est interdum. est autem non interdum. tunc concludit minorem dicens. quare circa possibile esse et non esse necesse est generationem esse et corruptionem: et sic patet minor: videlicet quod omne generabile et corruptibile habet materiam. deinde accipit maiorem dicens. et ideo ut quidem materia: hoc est causa generabilibus: ut autem cuius gratia forma et species. nam haec est ratio substantiae cuiusque. oportet autem et tertium adijcere: quod omnes somniant: sed asserit nemo distincte et aperte. Sed circa haec dubitatur. primo contra primam rationem: quia Aristoteles probat conclusionem per magis dubium. ambiguum est enim an corpora caelestia habeant materiam et formam et agens. Secundo. quia mediis est sophisticus: quia materia dicitur equiuoce de materia caeli: et materia generabilium: similiter et forma de formis: ut in libro de substantia orbis dicitur. Secundo principaliter dubitatur contra secundam rationem. quia esse et non esse materia sola non videtur causa: quia voluntas est causa contingentiae. quae non est materia. Tertio dubitant. quia plura quae tria videntur esse rerum naturalium principia: ut materia et forma et agens et finis: vel videntur tria alio modo: videlicet materia et forma et priuatio. et Aristoteles videtur variis hic et in libro physicoz. Ad primum animaduertendum quod in libro caeli qui praecedit hunc demonstratum est celum moueri motu circulari: vbi etiam demonstratum est in omni motu oportere esse tria: subiectum formam et agens. et quia hoc declaratum est in libro caeli. ideo videtur illis declaratis ut suppositio. Expósito nouus ait. quod ideo haec ratio valet: quod motus ad formam sumit originem ex motu ad vbi: propterea quaeque principia concurrunt ad motum localem: debent concurrere ad generationem. cum igitur ad motum

Dubitatio nes. 1° dub. 2° dub. 3° dub. Solutioes 4° expostiois noui.

tum localem concurrant illa tria principia: et ad generationem etiam: ut concurrant: necesse est. Sed ut diximus: nisi Aristoteles hoc (ut declaratum supponat) per ignotius procederet. Ad secundum. primus expósito innuit responsiones: quod videlicet materia dicitur non equiuoce de caelesti et generabili: sed analogice: quod etiam Auerroes in commento. 50mo. Modo analogia tollit sophisticacionem syllogismi. Animaduerte tamen quod materia caeli: et materia generabilium possunt considerari in ratione potentiae: quae est ratio metaphysica et in ratione potentiae transmutabilis: quae est ratio physica. Si quidem consideretur in ratione metaphysica hoc est in ratione potentiae: sic sunt eiusdem speciei: et rationis: quod utraque potentia est ad actum. at si in ratione physica hoc est in ratione potentiae transmutabilis: sic ratio materiae non est eadem utriusque: quia materia caeli secundum doctrinam Aristotelis et Auerrois: est in potentia secundum diuisionem contingentis tantum: hoc est ad esse tantum: et materia corruptibilium est potentia secundum utrumque. v. ad esse et non esse: ut dicit Aristoteles. Si forma potest dupliciter considerari in ratione metaphysica prout dat esse tantum: et ut refertur ad potentiam: et sic forma caeli: et forma corruptibilis vniuersum sunt rationis. at si in ratione physica consideretur: sic forma dicitur analogice de forma caeli et corruptibili. Si utrumque et agens: potest considerari in ratione principii: et in ratione motoris: et eodem modo: ut diximus. Ad secundum dubium catholicus debet discordare a philosopho. nam philosophus vult quod causa contingentiae sit sola materia: vel in se: vel in quantum participatur: propterea voluntas humana est contingens: quoniam participat materia: quod saltem est in materia: vel presupponit cognitionem: cuius principium fuit phantasma in materia constitutum: propterea quod voluntas liberata penitus a materia: ut voluntas dei: et cetera intelligentiae: sunt necessariae: quod nec sunt in materia: nec principium cognitionis est in materia. Catholicus vero. quod ponit quicquid est citra deum contingens: et solum deum necesse esse: cogitur ponere deum ad extra comparari contingentem: propterea libere et ad utrumque: quod obiectum intellectus est contingentis. at ad intra comparari necessario: quod obiectum est necesse esse. Sed haec aliorum relinquo. Ad tertium quod videtur exposito nouus: Aristoteles (ut mihi videtur) de principijs loquitur per se: cuiusmodi non est prauiatio non inuicem reducibilibus saltem secundum rationem: quod dico propterea finem: qui penitus cum forma ipsa coincidit. tu vero lege dicta noui expostiois: et placebunt.

Ad scd. Nota Solo ad 2^m

Alij quidem putant ad generandum sufficientem causam esse ydearum naturam quae admodum in phaedone Socrates: ille namque quod alios incusans tanquam nihil dicentes: supponit eorum quae sunt: haec quidem esse ydeas. illa vero ydearum participia: et cum vniuersum quod quidem esse dicatur ydae participatione: illius vero susceptione generari: corruptioque abiectioe eiusdem: iure si haec vera sint: ydeas et generationis et corruptionis causas extimandas esse aiunt. Alij vero materiam ipsam sufficere: argumento quod ab ipsa motus existit.

Co. lxxxi.

nunc duas de agente somniationes asserit. Prima fuit Socratis et Platonis in phaedrone. Alia physicoz. Ad euentiam primi animaduertendum quod Plato ydeas posuit ex parte agentis: et ex parte formae. Extimauit enim rerum has esse per essentias formas. Has esse participes illarum: tunc vult quod res participes sint illarum participatione. generetur illarum susceptione: corruptantur illarum abiectioe. imaginantur enim ut Themistius iquit. In primo de anima. capite. xxij. Ideas esse formas rerum a formando: non ab informando. nam quemadmodum e luce est illuminatio: sic a forma formatio: et quemadmodum generatio luminis est et praesentia lucis: illius corruptio ab absentia: illiusque esse illuminatum a participatioe lucis. Sic rerum esse est participatioe idearum: illarum generatio est illarum formatio: illarum corruptio illarum priuatio. Est autem formatio ab ydeis proueniens in animalibus vita sensitua: in plantis vegeta tiua: in rebus inanimatis forma particularis. Utruz vero haec siue formatio siue suscepio sit creatio formae ab ydeis facta: vel sit generatio: in libro. xij. metaphysice. et in libro de intellectu disputauimus: et sic ydeae erunt rerum formae formantes: non informantes rerum agentes cause informationes praebentes. De hoc est prima positio de agente. Secunda positio fuit physicoz dicentium nullas esse causas agentem praeter materiam: sed materiam sufficere ad generationem. argumento quod ab ipsa motus est generationis et corruptionis. Quae autem patet. Laborare hic de positioe Platonis inutile est: maxime cum in primo de anima: et alibi rem hanc tetigerit.

Sed neutri bene dicunt: si quidem enim est causa ydea: existens semper tanquam ydeis: quae aptis participare: propter quid non semper perpetuo generant: sed interdum quidem sic. interdum autem non. Obicit Aristoteles contra utrosque: et pro contra Platonem et ratio est hypothetica apud Auerroem sic: si ydea est causa generationis vna cum subiecto apto participare hoc est suscipere et abicere: tunc perpetuo et semper ydea generaret. probat consequentiam: quia agente aeterno et passo aeterno: effectus est aeternus: ut in tertio de anima. declarauimus ad mentem Themistij. Tangit autem Aristoteles argumentum in forma questionis. et res patet. Animaduerte: ut ex Auerrois paraphrasi: et nouo expostore colligitur: quod Plato duo principia sufficientia ponit ad generationem. videlicet ex parte agentis formas: quas ydeas graece vocat. dictas formas a formando non informando. ex parte materiae. illud quod graece dicitur methecticon. hoc est participans: siue susceptiuum. In quantum quidem ponit haec principia sufficere: patet non esse necessarias dispositiones: quibus mediatis ydeae generent. quatenus vero ponit formas et separatas: etiam necessarium non est illas debite passo applicari: hinc patet vis rationis Aristotelis agente et subiecto perperuis existentibus sufficienter affectis: ac debite applicatis: effectus erit perpetuus: et sic generatio erit semper.

Amplius autem in quibusdam agentem causam aliud quoddam existere videmus: sanitatem enim efficit medicus: et doctrina

nam doctor: qui et a sanitate ipsa: et a doctrina: et a participe aliud sunt. similiter autem in caeteris facultate operantibus. Secundo arguit. ut in arte: ita in natura: sed in arte agens est aliud ab ipsa forma: et a subiecto. igitur et in natura. aut sic. ut in arte ita in natura: sed in arte agens proxima et particularia concurrunt praeter formas. igitur in natura. Inquit. Amplius autem in quibusdam: subaudiatur agentem causam aliud quoddam existere videmus: subaudiatur forma et participe. sanitatem enim efficit medicus: et doctrinam doctor: existente sanitate et doctrina et participe. sic graece ad verbum iacet: sed ut clarius esset translatus: qui doctor et medicus aliud sunt et a sanitate et doctrina et participe: similiter autem videtur in caeteris facultate operantibus. ut in mechanicis et actiuis. hi enim artifices facultate operantur: pro quanto habitu disciplinam: qui est facultas quaedam: quae graece dicitur dynamis.

Si quis vero materiam ipsam propter motum generationem efficere asserat: naturalius certe proficitur his qui modo illo loquebantur. nam alterans et transformans generatiois magis causa existit: et in omnibus ita similiter his quae natura sunt: quae his quae ab arte: illud agens nuncupare assolemus: quod motiuum existit. Tunc exequitur de secunda positioe. Primo tamen comparat positionem physicoz ad illam Platonis: et vult quod positio physicoz qui dicunt materiam esse causam generationis propter motum: hoc est propter inclinationem et dispositiones quas habet ad formas: naturalior est illa Platonis. nam materia cum motu magis conuenit cum vero agente: quando quidem agens in omnibus per motum definitur. Sed dubitares forte: quia differentia in genere maior est quam differentia in specie: sed materia differt in genere ab agente. quando quidem materia sit potentia passiva: agens actiua potentia. Sed haec differunt genere: ut patet. at ydea et agens physicum non differunt genere: quoniam utrumque in genere potentiae conuenit. Dicit potest quod Aristoteles non dicit verior esse positionem physicoz. sed naturalior: quia seruat motum: quo definitur in physice agens.

Sed neque hi recte sentiunt. nam materiae quidem est pati ac moueri. mouere autem ac efficere est alterius potentiae: et patet hoc tam in his: quae arte: quam in his quae natura sunt: non enim aqua ipsa animal facit ex se ipsa: neque lignum lectum: sed ars ipsa: quae propter ista dicunt non recte. tum propter hoc. tum quia principaliores causas omittunt. Auferunt enim quod quid erat esse: et formam. Arguit modo contra positionem. primo. quia materia et agens non coincidunt: ut syllogizetur sic. ea non coincidunt: quorum vnum mouet et agit: alter mouet et patitur. Sed agens mouet et agit: materia mouetur et patitur. igitur non coincidunt. minor declaratur.

Co. lxxxij. Co. lxxxijij. Co. lxxxijv.

In natura auctoritate thales: quia aqua se ipsa non facit animal. et in arte quia lignum seipso non facit lectum. Amplius hęc positio videtur deficiens: quia omittit principalem causam: formam videlicet. quod est quod quid erat esse: et quiditas siue ratio.

Adhuc autem et potentias corporibus tribuunt: propter quas instrumentaliter agunt auferentes videlicet causam secundum speciem. cum enim aptum sit ut aiunt calidum disgregare: frigidum autem congregare: et caeterorum id genus hoc quidem agit. illud vero patitur: ex his et propter haec caetera alia generari et corrumpi inquit.

Co. lxxxvi

Tertio arguit. et potest argumentum intelligi secundum expositorem: ut sit ratio secunda clario modo exposita: et potest litterę consonare: et potest intelligi apud Averroem. ut hęc sit tertia ratio et noua: et litterę magis consona: et ratio est hypothetica sic. si solis corporibus insunt potentie: quatenus materia: tunc sola agentia instrumentalia erunt: et principale quod per excellentiam dicitur secundum speciem non erit. Inquit. Adhuc autem et potentias corporibus tribuit: propter quas instrumentaliter agunt. auferentes videlicet causas secundum speciem. est igitur vis hypothetica si potentie tribuntur corporibus: ut instrumentaliter agant. igitur sola instrumenta agunt. verbum illud instrumentaliter grece est lian organicos hoc est valde organice. ego autem usus sum vno verbo: ut clarius esset. declarat hypotheticam. d. cum enim aptum sit ut aiunt calidum disgregare. frigidum autem congregare: et caeterorum id genus hoc quidem agit. illud vero patitur: ex his uti ex materia: et propter hęc uti propter instrumenta caetera alia et generari et corrumpi inquit. Est igitur hypothetica. si corporibus insunt virtutes: tunc non datur aliquod agens principale.

Sed videtur ignis ipse et moueri et pati: Adhuc autem simile faciunt quemadmodum si quis ferrae instrumentorumque unicuique auctoritatem tribuat agendi. erit enim necesse tunc ferram ipsam existente diuisionem esse: scalpello quoque et sculptionem: et similiter in caeteris id genus: quare et si maxime agat atque moueat ignis: modum tamen quo efficacius instrumentis moueat: non animaduertunt.

Co. lxxxvii

Destruit consequens. erat enim hypothetica. si corporibus insunt virtutes: non dabitur agens principale. destruit modo consequens. primo. quod videtur ignis et moueri et pati in propria sphaera a celo. igitur ultra vires naturales corporibus physicis tribuitur est virtus celi principalis. Secundo. si hęc erunt instrumenta: tunc oportet dare causas principales: quia instrumenta sine principalibus non agunt: ut ostendit exemplo. propter hoc concludit quod isti concedunt ignem magis agere quam caetera: et tamen non vident unde sibi hoc competat. hoc autem adicit: quia oportet hoc igni competere: quia agit in virtute celi: et per consequens oportet esse aliquod agens principale. et quia litteram transi-

li ad sensum: ideo lege. sed videtur ignis ipse et moueri et pati subaudi a celo. igitur celum est principaliter agens. hęc est prima ratio. Deinde arguit secundo. d. Adhuc autem isti physici simile faciunt quemadmodum si quis ferrę instrumentorumque unicuique auctoritatem tribuat gignendi siue agendi hoc est potestatem agendi siue artificis. grece verbum verbo reddendo est que admodum si quis ferrę et unicuique instrumentorumque tribuat causam eorum que fiunt: quod cum minus sonet modo illo transiuli. si quis tamen barbarie afficeretur sic potest legere. declarat falsitatem consequentis. d. erit enim necesse tunc. subaudi ferram ipsam existente diuisiones esse: scalpello quoque et sculptionem: et similiter in caeteris id genus. Sed verbum verbo est: erit enim necesse ferram existere incidi: et scalpente delere: quod non sonat. nam verbum illud prius pro ferram sumit: et xeon pro scalpello siue instrumento tali. deinde infert inconueniens. d. quare: et si maxime agat atque moueat ignis: modum tamen quo caeteris instrumentis: ut ferram et scalpello: et id genus: agat. non videtur. Animaduerte quod chiron grece est latine prior siue minus cum omega: sed cum omicron sumitur ab operari: et sic transiuli efficaciter siue operosius et sic sonat.

Nobis vero generatim et de causis dictum est. nunc de materia et forma definitum. insuperque et motum coelestem sempiternum esse demonstratum fuit: his existentibus: necesse est et generationem esse perpetuam. motus enim coelestis perpetuo generationem facit: argumento quod generans ipsius adducit et abducit.

Constat positionibus his de agente: nunc prosequitur de eo secundum positionem propriam: et facit entimema: ubi in antecedente sumit tria dicens. Nobis vero et de causis generatim dictum est. in secundo physicoz. nunc speciatim de materia et forma definitum est. Insuperque et tertio motum coelestem sempiternum esse. in libro celi demonstratum fuit. Hęc sunt tria. Animaduerte quod motus celi grece ab Aristotele in libro celi. phozas nuncupatur. eo quia fert stellas. ego tamen transiuli motum coelestem: quia nobis aliter non sonat. Istis tribus acceptis infert consequens. d. his existentibus: necesse est et generationem esse perpetuam siue (ut sophistice loquar) perpetuas esse generationes: quod probat dicens. Motus enim coelestis: qui et phozas dicitur: perpetuo siue actualiter generationes facit: argumento quod generans ipsius siue solem adducit ad apicem nostrorum capitum: et ab apice nostro abigit. docet enim obseruatio quod cum sol accedere incipit ad nos: ut in vere ipso primam arietis partem decurrens: generatio rerum incipit. ipso vero recedente (quod fit in autumno) decurrete eo per primam libri partem: corruptio incipit.

Simul autem patet mobiliu ea bene priora esse dicendum: quae latrone mouentur: non autem quae generatione. itemque multo rationabilius est permanes esse causam generationis illius quod non permanet: quam non permanes esse sit permanentis: sed quod quidem fertur permanet.

lxxxviii

quod autem generatur: non permanet: unde et latro generatione ipsa prior est.

Co. lxxxix.

Entimema probat primo. quia quod est prius essentialiter est causa omnium posteriorum. sed in libro celi. et in viii physicoz. declaratum est quod motus celi sit prior. igitur est causa omnium aliorum motuum. de ratione tangit minorem tantum dicens. Simul autem patet mobiliu ea bene priora esse dicendum: que subaudi latrone mouentur. non autem ea est dicere priora: que mouetur generatione: in translatione omisi verbum dicere: quod non sonat. vel forte: et sic melius iuxta grecum. simul autem patet. si priora bene dicta hoc est descripta sunt mutationu prima est omnium latrone. non autem generatione: sed siue sic. siue sic Aristoteles vult habere quod motus celi sit prior alijs. et prius quod sit causa ceterorum. Secundo arguit. duorum quorum vnum est permanens alterum desuens illud est causa magis dicenda: quod permanet quam quod non permanet. Motus celi permanet generatio transit igitur motus celi magis generatiois causa est. quam e contra. Animaduerte quod on grece latine ens est. sed hic pro permanere sumit. sicut et verbum est. et cetera id genus. aliter sensus esset obscurus.

Cum suppositum sit atque ostensum perpetuam rebus existere generationem atque corruptionem: dixerimusque gignendi latronem causam esse: dicimus quod vna quidem existente latrone: non vtriusque fieri contingere. contraria enim sunt. nam idem et semper similiter se habens: idem natus est agere.

Com. xc.

Deductum est phozas hoc est latrone siue motu coelestem causam esse perpetue generationis. nunc vult quod latro vniuersalis que motus diarius est: quo totum firmamentum et planetę mouentur ab ortu in occasum: non est causa perpetue generationis: atque perpetue corruptionis. et syllogismus sic componitur. contraria non proficiscuntur ab vniuersali et eodem modo semper se habent. generatio perpetua et corruptio perpetua sunt contraria. et motus diarius vniuersalis. igitur non pueniunt a motu diario ambę. resumit primo que fecit. d. cum suppositum sit atque ostensum perpetuam rebus existere generationem atque corruptionem: ut patuit in primo huius. quod generatio vniuersalis est corruptio alterius: et quod materia est eterna et agens eternum: dixerimusque primo textu gignendi latrone causam esse: dicimus subaudi nunc quod vna quidem existente latrone non vtriusque generatione perpetua et corruptione perpetua fieri contingere. Hęc est conclusio. deinde tangit vniuersalis. d. contraria enim sunt. deinde apponit vim maioris. d. nam idem et semper sicut se habens: idem natus est agere. hic igitur patet et motu diario non effici vtriusque. Sed quęres primo. utrum ab aliquo agente non variato nec transmutato possint immediate progredi plura et diuersa: ut ceterum de agente naturali propositio Aristotelis est vera. et ab omnibus concedenda. de agente per intellectum sic propositio non est vera: expositio nouus dat causam. quod agens per intellectum agit intelligendo hoc est in quantum intelligit res. agens vero naturale. put est: atque esse habet. et quod intellectus vnus potest plura intelligere absque sui variatione. igitur plura agere. sed cum idem non possit plura esse. ideo agens naturale non potest plura agere. dicit tamen quod siue sic. siue sic propositio Aristotelis est vniuersalis. idem quatenus idem semper: idem semper facit. quod licet agens per intellectum vnum manens possit plura agere non agit quatenus idem. sed per diuersas rationes intelligendi: quare

An idem faciat idem.

ideas dicunt: ut notat Averroes. xii metaph. omnis xviij. et xxxv. et sic propositio philosophi dupliciter habet locum: tum quod loquitur de agente naturali: cuiusmodi est motus diarius. tum quod ait idem quatenus idem facere idem. quod est verum in omnibus agente. Sed ut diximus theologus et philosophus discordant. philosophus enim vult ab eterno simpliciter agente siue per intellectum: siue per naturam non conuenire nouum nisi aliqua nouitas sit vel ex parte agentis. vel ex parte subiecti recipientis: vel ex parte vtriusque: vel ex parte tertij extrinseci ab vtroque. ut declarat Averroes. xij. metaph. com. xi. et viij. physice auscultationis omnis. viij. et vi. et xv. ex parte vtriusque quidem. ut si ignis appropinquet stuppe et stuppe igni. ex parte agentis tamen. ut si ignis stuppe appropinquet. et non e contra. ex parte subiecti vero. si contra stuppe appropinquat igni. ex parte extrinseci. ut si agens sit per intellectum: et proceperit agere. pro certo dato tempore: tunc adueniente tempore: et facta mutatione in aliquo extrinseco effectus exhibet in actum a voluntate antiqua. ut dicit. Mouetur autem philosophi ad hoc duobus principijs. quorum primum est. quod omnis relatio noua requirit nouum fundamentum vel ex parte agentis vel recipientis vel vtriusque: aut tertij extrinseci. ut Averroes dicit. locis dicti. Secundo. quia omne agens quod contingenter agit. ideo agit. quod vel est in materia: vel mouetur ab aliquo materiali: vel aliquo modo materia participat. si igitur est agens per intellectum et penitus liberatum a materia: non potest diuersa agere: quod est necessarius et necium ad quodcumque comparat: necessario se habet. si in materia constitutum: agit semper ex aliqua variatione. theologus autem quia causas totale contingente et variationis ponit voluntatem. nam hęc est prima propositio contingente. voluntas vult diuersa: et nulla est causa: nisi quod voluntas: et tunc sequitur quod agens per intellectum et voluntatem potest agere contraria: et nulla alia causa: nisi quia agit intellectu et voluntate: et sic theologus ponit duo principia. primum. potest aliquod agens nouus agere nulla facta nouitate ex parte agentis nec ex parte passivi: nec ex parte vtriusque: nec ex parte extrinseci: ut de agente per intellectum et voluntatem: et causa est: quia relatio effectus ad ipsum est realiter idem cum effectu: et sic simul est effectus et relatio: nisi forte sit ordo rationis. Secundo. precipua causa contingente est voluntas. maxime contingente agendi: forsitan enim contingente patiendi materia ipsa est causa: et in his apparet quod diminute sit locus expositio nouus: qui simpliciter loquitur: inter philosophos: et theologos nullam facere videtur differentiam. verum de re hac multa scripsimus nostra in adolescentia in libro destructio destructionum.

Quare vel generatio semper erit: vel corruptio iccirco oportet plures esse motus atque causas aut videlicet latrone ipsa: aut variatione: quando quidem contrariorum contrariae sunt causae.

Potest syllogismus factus formari cathogorice: ut dictum fuit: et hypothetice: si hypothetice: sic formabitur: si a motu diario vniuersali et equali proficiscuntur generatio et corruptio: vel generatio semper erit vel corruptio. vult intelligere consequentis destructionem: ideo dat oppositum antecedentis. d. iccirco subaudi si ambę sunt semper: oportet plures esse motus atque causas: dico plures: aut videlicet latrone ipsa ita quod sint duę latrones: aut variatione: ita quod sit vna: sed non vniuersalis: sed varia cuius causas repetit: quando quidem contrariorum contrariae sunt causae.

Co. xc.

Quo fit vt nō prima ipsa latio generatio- nis z corruptionis causa sit: sed ea quae cir- ca obliquum est circulus. haec nāqz z per- petua est: z variatione gemina existit: q̄ si perpetua sit semper generatio ipsa atqz cor- ruptio: necesse est eam esse motationem q̄ dem semper: ne v3. desint transmutationes ipsae. geminam vero: ne alterum tantuz cō- tingat. igitur perpetuitatis quidem totius causa est latio ipsius: accessus vero atqz re- cessus obliquas eiusdē. hac. n. euenit vt iter- dum quidem longe fiat. interdum vero p̄- pe. interuallum nāqz inaequale cum sit: va- rium efficit motum: quare si accessu z vici- nitate generat: recessu z longinquitate idēz ipsum corrumpet: atqz si frequenti accessu generabit: frequenti recessu corrumpet: nā cōtrarioz causae contrariae sunt.

Co. xcy. Motus celestis: qui gr̄ce phozas (vt diximus) nū cupatur: duplex est: alter quidez diarius: ab ortu. v3. in occasum. in viginti quattuor horis. Alter huic (vt ita loquar) oppositus ab occasu in ortum: quo mouē- tur omnes planetē: z duo luminaria: stellēz ipse fixē varijs tēporibus f3 naturas proprias. p̄mo nāqz mo- tu omnes mouent natura quadam cōi: z vt alijs pla- cet) motu raptus. Motus diarius vniformis quidē z regularis. regularis quidez: quoniā respectu centri propriū semper equalis: vniformis vero: quia quo ad nos semper horis. xxiiij. perficitur. Mot⁹ vero huic cōtrarius regularis quidē est: qz singula stella respec- tu centri propriū equales arcus describit: saluatis saluatis: nō tamē vniformis: quia respectu centri no- stri inaequales arcus describunt. Insuper sol cui po- tissimum generandi auctoritas tribuitur: ad apicem nostrorū capitū vario motu mouetur: qz accedit: z re- cedit: quo fit vt motus solis in cōdiaco sit perpetuus vno modo: z geminus alio modo. ea enī ratione qua circa centrū p̄p̄ius perpetuus est: z vniformis ac re- gularis: perpetuus est. ratione vero: qua ad apicē no- strorū capitū varie se habet. geminus existit. vltē- rius motus ille qui simul generatio est vnus: alteri⁹ corruptio: vno modo vn⁹ z perpetuus est. altero mo- do geminus. ea ratione qua nūq̄ deest alicui parti mūdi perpetuus ē. ea ratione qua p̄paratur diuersis geminus motus est: vt ad nos generatio: ad illos cor- ruptio: vel cōtra. Ex hoc patz. motuz hunc qui simul est generatio z corruptio motui solis in obliquo esse tribuenduz. nam vt ille perpetuus z geminus existit hic perpetuus z gemin⁹ est: z hęc p̄hs ait. quē peripi- cua sunt translatione t̄n: veruz quia multi barbarie magis afficiuntur: vt ne credant me verba fugere: le- go litteram more barbarico. Ideo z non prima latio causa est generationis z corruptionis: sed quē est cir- ca obliquūz circuli: z sic phoza duplex est: prima dia- ria: z obliqua. In hac enīz z continuū vnum est: z mo- ueri fm duos motus: z sic est vnitas z duplicitas. ne- cesse enim si semper est perpetua generatio et corru- ptio: semper aliquid quidē moueri: vt non deficient transmutationes ipse. duo vero. subaudi est phoza il- la obliqua: vt nō alterū accidat t̄n v3. vel generatio

vel corruptio. perpetuitatis quidē igitur totius latio causa est: hoc est perpetuitas lationis. appropinquan- di autē z recedēdi. subaudi causa est obliquitas. cōti- git enīz iterdū lōge fieri: interdū p̄pe. inaequali enim existēte distātia: inaequalis erit motus. sillogicez igit sic. perpetuus z geminus effectus: perpetuus z gemi- nuz habet causas. generatio z corruptio est perpetu⁹ z geminus effectus: z motus diarius nō est causa ge- mina. igitur generatio z corruptio non sunt a motu diario: tunc adde constātia: z sunt a motu celi. igitur a motu solis obliquo: tunc infert intentuz p̄ncipale d. quare si accedēdo: z p̄pe esse generat: z recedēdo z longe fieri: idem ipsum corrūpit: z si frequēter adue- niēdo generat: z frequēter recedēdo corrūpit. cōtra- rioz enīz h̄rie sunt causē. hoc mō de verbo ad verbū legēda est littera: v3. sensus gr̄cus: est vt transulū. Sed dubitatur. quia. xy. metaphysicē. Aristote- les voluit q̄ motus diari⁹ est causa perpetuitatis ge- nerationis: sed obliquus est causa pluralitatis. hīc vō solū obliquum ponit cām: vnde z Auerroes in para- phrasi. vult motū diarium esse causam perpetuitatis generatōis. Dicit potest q̄ motus obliquus est causa p̄ma: z generationis z corruptionis z perpetuitati illaz. motus diarius est causa perpetuitatis remota: pro quāto mediāte motu ipso obliquo agit in genera- tione perpetuitatez: qz nisi ille esset: sol omni die non discurreret per capita nostra.

Dubitatio

Solutio.

Itemqz z tempore aequali z generatio z corruptio fm naturam mensurabuntur.

Co. xciiij.

Ex his declaratis infert cōsequētia quēdā: p̄mūz q̄ tēpus generationis equale est tēpori corruptiōis. declaratur. qz generatio accessus mensurat. corruptio vero recessus: f3 accessus z recessus solis sunt equales. nā sol e p̄mo puncto capricorni accedere ad nos in- cipit per sex mēses: vsqz ad primū p̄ctuz cancri. hinc per sex alios recedit rediēs in primū capricorni. ady- cit fm nāz: qz multis partibus terre: propter particu- lares dispositiones: nō fit equalis mēsurā generatio- nis z corruptionis: hoc enīz nō est fm nām cōem: f3 p̄ accidēs: p̄pter terre idiosyncrasias. vba patent.

Amplius z tempora z vitae singulorum numeruz habent: quo videlicet constitutae sunt: nam omniuz est ordo: z omne tem- pus z vita circuitu mensuratur.

Co. xciiij.

Secūdo infert omnia entia z omnia viua certo ac cōstituto termino designari a celesti motu: syllogica- tur: quozū est ordo z tempus motu z circuitu celi mē- surantur. omnium natura cōstantium est ordo z tps. igitur circuitu celi mensurantur.

Non tamen eodem omnes. nāz hae qui- dem minoz. ille vero maior: quia huic qui- dem ipse. alijs maior. alijs minor circuitus mensura est.

Co. xcvi.

Remouet dubium. nam quis possz obycere: si mo- tu z celi circuitu vitē cōmēsurantur: oēs essent equa- les: qz accessus z recessus equales sunt: vt dictuz est: Respōdet. nō tamē eodem circuitu omnes vitē mē- surantur. nāz hęc quidem minoz. ille vero maior: qz huic quidem vitē ipse circuitus: qui vnus est āni mē- sura est. alijs maior. alijs minor circuitus mēsurā est: adeo q̄ animal est: quod vno die viuunt tantū: z sic ne- gatur consequentia. quia licet accessus z recessus sūt

equales: tamē adhuc in celo sunt speciales causē: qui- bus vitē cūctis constitutēz sunt: vt dicemus.

Apparent autem z haec fm sensuz ijs ra- tionibus: quas modo diximus. Nam vide- mus accedente sole: generationē esse: rece- dente: corruptionē: z tēpore aequali vitā- qz: est enim tempus generationis aequale fm naturam tempoz corruptionis.

Co. xcvi. Incipit accedere sol e prima capricorni parte. quia inde dies incrementi incipiunt. Accedit iam ipso igre- diente p̄mam arietis. accessisse dicitur: cum in p̄- mam cancri labitur: z quia sensu videmus ipso acce- dente generationes rerum cōi: ipso recedente: corru- ptiones effici: patet q̄ ea quē ratione dicta sunt: sen- sibus concordant: z quē dicit patent.

Verum in minoz accidit rem generari. p̄- pter reciprocā coniugationem. Nam ma- teria existente varia: z non vbiqz eadem: z generationes varias esse necesse est: has q̄- dem. v3. celeriores. Illas vero longiores. Hinc euenit vt p̄opter hanc causam horū generatio illorum fiat corruptio.

Co. xcviij. Refellit dubium: nam posset quis dicere. tunc oēs vitē rerum essent equales. Respōsum est: q̄ per acci- dens sunt inaequales: hoc est ratioe materiē: z hoc de- clarat. d. Verum in minoz tempore accidit rem ge- nerari vel p̄cedere ad perfectionem: quē est virili- tas: p̄opter reciprocā elementozum coniugatiōez: quē innumerāz habet variationes. Nam materia exi- stente varia per formas elementozum: z non vbiqz. i. in omni specie animalis eadem per complexiones: z generatiōes: siue vitas z cates varias eē necesse ē: has q̄dem. v3. celeriores: illas vero longiores: tūc cōclu- dit. hinc euenit: vt p̄p̄ hanc cām. v3. māz variationēz horū gnātio: illoz fiat corruptio: h̄ est vt tps: qd ē vita alicui⁹: sit mors alterius: vt hō viuens nāli cursu an- nis. lxx. sit excedēs vitā canis p̄ annos nouē. Cōclu- dit hic recentiores z expōsitorē de p̄p̄odo. z vitē tē- porib⁹ addit in Aristot. declarationē: q̄ cū nec astrono- miaz: nec p̄hiam sapiāt. oim̄to. p̄pterea p̄mo qd Az. per gnātiōez intelligat: explanamus z qd per corru- ptionem. Scōdo quot gnōnes sint rez. Tertio vñ va- rietas euenit in t̄pibus gnōnū. Quarto qd sit circuit⁹ qui gr̄ce p̄p̄odos d̄r vnus cuiusqz entis naturē.

Dubōnes

Quid per gnātiōē.

Quātum ad p̄mūz: vt q̄ Arist. p̄ gnātiōez itelligat accessuz ad p̄fectionē quo mō accedēs in virilitatez: gnāri diceret. Hinc quoqz recedēs corrūpi: z sic gnā- tio est motus p̄fectius: corruptio mot⁹ dep̄ditius. Ex his seqtur q̄ vniciqz enti nāli: tps gnōnis est cō- le tēpori corruptionis p̄ nām: dico p̄ nām: qz pōt viri- litas eē mior cremēto per accis. Seqtur scōdo q̄ vñ- us cuiusqz duē sūt nāles p̄tes suē p̄duratiōis: vna quē d̄r gnātio siue iuuentus: altera quē d̄r corruptio siue virilitas: ab ortu vsqz ad finem augmētī durat p̄ma: hinc in finē durat scōda. Cōclūditur tēpore p̄uatiōe opationū: quo mō diceremus: q̄ sole accedēte ad apicē nostrorū capitūz gnātio est: qz stirpes z aialia mo- uet ad opa vitē: z gnāre d̄r: recedēs vero: qz puat aia- lia z stirpes opibus vitē: corrūpere d̄r. Et hoc ē mō tēpus gnōnis nāle equale est tēpori corruptionis: di-

xi nāle. p̄pter particulares additiones regionū: z rerū viuentium: z alia contingētia: hęc de p̄mo.

Quātū ad scōm animaduertendū vt Aristoteles in libro de bystoria aialiu narrat. q̄ vitē multiplices sunt: p̄out varijs tēporib⁹ numerant. nā alijs longa. alijs breuis: alijs media. z horuz alijs fm spēm. alijs fm indiuidū. Hinc fit q̄ fm spēm vniciqz tempus gnātiōis est equale tēpori corruptiōis. vt si canis vi- ta. ix. est annis: generatio erit quatuor cum dimidio. corruptio tantūdem. Verū fm indiuiduum nō opz: quia p̄pter particulares cōditiōes. pōt aliter eē. hęc de scōdo. De tertio vero. dicamus q̄ causa diuersi- tatis vitarū duplex est. vna ex parte māz: mixtura si- ue p̄plexio. altera ex parte celi apud Aristoteles mo- tus solis. Ex parte quidez māz: determinata z certa ac constituta formarū z qualitātū elementozū p̄por- tio: cā est speciei: z indiuiduis sub rōne speciei: vt da- to tanto tēpore viuant. sunt enim aptē fm spēm tāto tēpore conseruare formā in mā: vt cōplexio z mixtu- ra canis formaz canis annis h3. ix. cōplexio et mixtu- ra hominis. aiam hominis ānis. lxx. nec ex parte ma- terie est petenda alia causa. ex parte celi sol existit so- lus. z fm Aristoteles: z fm p̄tholomēuz: causa perdu- rationis vitē fm speciem. cum enim canis cōdit calcu- letur vtrum motus solis vt causa verbi sit in p̄mo p̄- cto cancri. dico q̄ reditus solis nonies in p̄mū p̄ctū cancri est causa tantē perduratiōis. v3. nouē ad an- nos. nam suo motu z sua luce alterat aerem calefaciē- do: qui calor in materia disposita p̄ cōplexiōe canis: p̄parat materias pro cōseruatione aic canis per no- uem annos. quicqz calor in materia disposita p̄ forma hominis: p̄parat vt forma hominis conseruet vsqz ad annos. lxx. vnde sol z complexio causē sunt vitē: q̄ fm speciem tanto perdurat tēpore. Et hoc ait p̄hs sol z homo generant hominē. Hinc patet q̄ motus solis ex p̄ma parte cancri in genitura canis habz duas par- tes. vna dicit accessus: quo. v3. ipse in p̄mūz capricor- ni quater cum dimidio accedit: quo tēpore canis ge- neratur hoc est crescit ad perfectionē. hinc ad finem hoc est vsqz: quo redeat in partē p̄mā cancri alia pars est corruptio. Patet etiā q̄ tēpora vitarum: z genera- tionū z corruptiōnū specieruz nō sunt equalia: qz licz sol equalit moueat: complexiones z materia nō sunt equalēs. Hęc de tempore vitē fm species. Sed vnde est q̄ Socrates. lxx. annis. Plato. xl. viuar: cuius tēpus speciei sit equale omnibus: res hęc tranfcēdit p̄hiāz naturalem: nec Aristoteles curauit explicare causas aliam p̄ter mām: quia nō erat p̄physicum: sed astrono- micum negocium. Dicit tamen pōt. vt recentioribus satisficiam: etiā indiuiduum aliquādo nō sequi tē- pus suē speciei. z ex parte sua. z ex parte celi. Sua qui- dem (qz fm p̄tholomēum in libro apotelesmaton: vt declarauit in nostro testarologio) pōt homo volūtate multa agere: quē sibi celum nō pollicebat: vt aliqua tota yrbe dilata in abissum: omnes hoies pereūt: qui- bus omnibus ex celi cōstitutiōe sic mozi nō erat pro- missum. Item vt accidit etiā volentib⁹ ire per mare. z alijs causis. vñ z p̄tholome⁹ i lib. c. enūciat⁹ ait. q̄ q̄ h̄it arietēz aut libzā in horoscopo: hī suē mortis cā erūt: nō ex celo: sed p̄pria voluntate. Dico z⁹ q̄ hō sua volūtate pōt multa euitare: q̄ nō euitādo: pōt bre- uiozē h̄re vitā: q̄ suē spēm pueniat. iuxta v̄bū p̄tholo- meiaia sapiēs pōt multa auertere z reliqua. Dico z⁹ q̄ multis offerre pōt: q̄ sibi v̄tura sūt. z multis oby- cere: ne ita acerrime accidant. quē oia in rationib⁹ z

Solo z⁹ q̄ stōis quot gnōnes sūt rerum.

Solo z⁹

De vita i diuidi.

comentationibus ptholomei relinquo. Ex his patet qd a se homo potest ppter multa accidentia terminu vitæ abbreviare: qd a celo & a specie sit constitutus. Ex parte celi vero: quonia datur anno: qui grece apbeta dicitur magis vel minus distat in genitura indiuidui a loco anaerete hoc est interfectoris. & ppter eclipses in locis vitæ occurrentes: & propter alias causas: quas in tessarologio. & in libro de criticis explicauit. Deq de tertio. De quarto patet quid sit peridus siue circuitus: est enim motus solis: quo redit ad partem: qua tenebat genituræ tempore. In quibusdam contractus ad annum ppter complexiones speciei. in quibusdam ad nouez annos. in alijs ad alios plures. Et hoc quantum ad speciem. quantum vero ad indiuiduum peridus est motus siue temporis: quo apbeta siue fit sol: siue fit luna: siue alijs alijs. accedit per motum diarium ad locum anaerete dando cuiuslibet gradui ascensionem partem proportionalem vitæ fm spem: vt in quibusdam annis: vt in hominibus: in quibusdam plus vt serpentibus. In quibusdam minus: vt in canibus. In quibusdam minimus: vt in ephimero: vt dicitur in libro de hystoria animaliu. Aristoteles igitur dum dixit generationes mensurari periodo solis in speciebus loquitur: non in indiuiduis. Sed de his que dam in questionibus addemus.

Semper vero quemadmodum dictum est generatio atq corruptio perpetuae sit: ita vt nunq deficiant: propter eam quas diximus causam. Qd etia alia causa rationabile est. nam cum in omnibus natura ipsa dicimus semper optare melius. sit autem esse ipsius melius qd non esse: (qd esse quor modis dicatur: in alijs dictum est) sit autem illud in omnibus impossibile in esse. propter longam e principio distantiam: modo alio perpetuauit totum deus: perpetuas. v3. faciendo generationem. Adodo enim isto maxime perpetuabitur esse ipsum: quia peculiarissimum subiectis ipsis est: semper effici per generationem.

Co. xxiij. Tunc arguit generationem esse perpetua. per entymema cuius antecedens est tres ppositiones. prima. natura appetit melius de possibilibus. Secda. esse est melius qd non esse. Tertia. ee semp est impossibile fz idem numero. sed possibile fm ide specie. qz res e principio in tñ distant: vt no possint illius perpetuitatez fm numerum capere. Ex his infert qd deus copleuit totum esse faciendo perpetuam generationem. qz modo isto maxime potest esse perpetuari. quoniaz ipsis subiectis semper effici per generationes est maxime conueniens siue proximus. quod addit ad differetia aliorum: que no sunt per generationem. sed ad ceteroz inceptions. vt accidetia ipsa. De ratio syllogistica pot resolui in tres syllogismos: quibus cocludif hec conclusio. generatio est perpetua. tu vero considera. qz non est nimia cura.

Huius autem vt dictum est pluries: causa est circularis latio. haec enim sola perpetua existit.

Co. xxiij. Repetit cam generationis & corruptiois assignata

v3. circulari latio: que res patuit.

Hinc fit vt caetera alia quaecunq mutuo transmutantur fm potentias & passiones: veluti simplicia corpora: sectentur circulari motum. nam cum ex aqua aer fit: exq aere ignis: iterum & ex igne aqua: circulo dicimus generationem conuerti. quia conuerso vertitur. Insuper etiaz & hor motus rectus circularis sectans: perpetuus est.

Soluit pbemata. pmu quare gnatio elementoru vna dicit circularis: vt illa que est ex symbolis semper: vt quando ex aqua aer fit: ex hoc ignis. ex igne terra. ex hac aqua. ex hac aer. ex hoc ignis. & sic in infinitis. Respondet qd causa huius est motus circularis. nam cum natura inferior sectetur superiorem inquam potest: ideo cum celus moueatur circulo & generatio symbolica circularis erit. Secudu est: quare recta generatio vt dissymbolica est perpetua. Respondet: qz hec sectatur motum celi. nam accedente sole crescunt elementa superiora: & inferiora diminuunt: & recedente: fit e contra. & hoc perpetuo. Et que dicit clara sunt. Adiuerte qd gnationes vocat phozan: abutit enim verbo. sed accipit phozan p gnatioe.

Simul autem patet ex his id quod quida dubitat. propter quid singulis corporibus ab infinito tempore in propria regione latet: ipsa eadem composita corpora non distant. Huius enim causa est mutua horum transmutatio. Si enim vnumquodq in sui ipsius regione permaneret: neq a sibi vicino transmutaretur: destitissent tandem. transmutantur quidem igitur ppter eaz latioe quae gemina existit. Propter conuersionem vero in nulla vna regione ordinata eorum aliquod permanere contingit. propter quid quidem igitur est generatio & corruptio. & ppter qua causaz. & quid generabile: & corruptibile: perspicui ex his est: q dicta sit.

Soluit tertium problema. v3. ppter quid per infinitum antea tempus singula corpora elementa per suas regiones delata sunt: & nunq ceciderunt: ac nuq inuicem distarunt: sed semper fuerunt contigua: & proprijs in regionibus. Adouit problema hoc ppter Empedoclez: qui voluit illa quandoq confundi per amicitiam. Inquit. Simul autem patet ex his id quod quidam dubitant vt empedoclici ppter quid singulis corporibus ab infinito tempore antea in propriam regionem latet: ipsa eadem supple composita & coordinata nunq distant. sed semper sunt contigua: ac in suis regionibus. hoc est problema. Animaduerte qd textus singulariter scribitur in greco. v3. ppter qd singulo corporu: sed ego transuli pluraliter. quia verbum ecastos significat multitudinem. Respondet qd causa est mutua horum transmutatio. nam si vnu quodq in sui ipsius regione permaneret: neq a sibi vicino transmutaretur. destitissent tandem. subaudi eorum transmutationes. Et sic quantum ex vna parte de eis corrumpitur: tantum ex alia generatur. & propterea tenentur in equalitate semper. vbi aut de eis

Co. c.

Co. ci.

corrumperetur: & nihil regeneraretur: generationes & transmutationes eorum tandem destitissent: quia essent omnino & penitus corrupta. at quia est generatio & corruptio: ideo species & esse totale in eadem regione conseruatur absque confusione. Tunc epylogat causaz huius mutue transmutationis. Et inquit. Transmutantur quidem igitur propter eam transmutationem: que gemina existit. videlz ppter motu solis per zodiacum. Propter conuersiones vero eorum mutuum in nulla vna regione ordinata eorum aliquod permanere contingit: quia partes se tangentes confunduntur. nam quatum vnum accipit de natura ppinqui: tantu etiam accipit de loco eius: & permiscetur ei: vt videmus qd terra & aqua euaporates: tendunt ad locum aeris: & permiscentur cum eo: & similitur quando ignis & aer frigore inspissantur: vadunt ad locum terræ & aque: & permiscentur cum eis. quo fit vt elementa non sunt vbiq pura. nam in partibus in quibus se contangunt: permiscentur inuicem: & confunduntur. Sed dubitant. vtruz partes elementi no tangentes elementum sibi vicinum aliquado corrumpanitur. videt qd sic. aliter aliquod corruptibile esset: quod nunq corrumperet contra Aristotelem pmo celi. Videt etiam qd non. quia illis no potest applicari corruptio. Secudo totum elementum potest corrumpi. igitur totum aliquado corrumperet. aliter aliqd corruptibile esset: quod nunq corrumperet. Ad hec dicit potest. vt respondet Auerroes supra com. xxxvi. qd elementa sunt corruptibilia fm partes. & sic nulla est pars: quin illa quadoq corrumperet. Tunc ad pmu dicendum qd sibi non potest applicari agens: tamen ipsa inspissata: vel leuifata venit ad locum suu corruptionis. potest enim constellatio aliqua succedere que certam datam ignis partes in concauo inspisset & faciat descendere ad locum suu corruptionis. Similitur de terra pars superficialis corrumperet: & alia succedit & generatur ex alia parte: adeo qd quadoq centrales partes erunt circumferentiales. Ad secudu diceret Auerroes qd totum no est corruptibile: ideo no oportet vt totum aliquado corrumperet. Et si dicitur totum est compositum ex materia & forma. igitur totum est corruptibile. quicquid velint forticolæ circa illud sincathegorema totum. dico qd totum est corruptibile. nec oportet vt totum aliquando corrumperet. sed satis est qd aliquod indiuiduum eius semper corrumperet ad hoc: vt species no frustraretur. Et hoc vult dicere Auerroes. qd totum no est corruptibile hoc est ita qd aliquando sit corruptus. Deinde epylogat: & totum patet. Sed circa hec sunt questiones. prima vtrum perpetua sit generatio & corruptio. Et arguit qd non. quia solus motus localis est perpetuus. Secundo quia nulla generatio est perpetua. Ad oppositum est Aristoteles in littera. Captiunculoz & forticolæ questiones soluntur logice tati: quo in sensu Aristoteles no loquitur. Unde volunt verbum perpetuo multipliciter exponi. vno quidem modo pro eo quod est sine intermissione. & sic concedunt perpetuo esse generationem. quia sine intermissione est aliqua generatio. v3. illa aque sub polis. & hec aeris sub equatore. Et forte sub hoc sensu aliqua vna numero generatio perpetua est. Alio modo exponit sic. perpetua a. est. ante quodlibet tempus fuit a. & post quolibz tempus erit a. igitur perpetua est a. quo in sensu etiaz naturaliter loquendo concedunt perpetuo esse generationem. nam ante quodlibet tempus fuit generatio:

& post quodlibet tempus erit generatio. igitur perpetua est generatio. Tertio potest exponi. perpetua est a. sic. semper & omni tempore finito est a. igitur perpetua est a. quo quidem in sensu catholici concederent perpetuo esse motum: quia semper & omni tempore fuit motus. nam verbum semper distribuit tempus: modo ante mundi creationem non fuit tempus. Quarto exponitur. in infinitis temporibus: quorum quodlibet est equale vni certo dato est a. igitur perpetua est a. quo in sensu Aristoteles intelligere videt apud eos. Et hoc modo perpetua est generatio: taz fm quid: qd simpliciter: & tam elementis qd mixti. vt patet in eorum libris. Sed pace horuz dixerim hec vident captio nes. pmo quia nec gramatice: nec logice loquuntur. secundo nec quocq physice. gramatice quidem non: qz perpetuum vbiq pro continuo accipiunt. Unde Pli nius. xi. libro hystorie naturalis: capite. lxx. ingt. Igitur vitæ breuis signa ponit raros dentes: pzi longos digytos: plumbeum colozem. pluresq in manu incisuras: nec perpetuas: vbi perpetuas accipit pro continuis. & hoc vbiq alij omnes. logice vero minime: qz Aristoteles in libro celi: & in physica auscultatioe. euz probat perpetuo esse motum: siue sempiternum. probat per hoc quia no incipit: nec desinet. igitur perpetua est a. apud Aristoteles sic exponitur: nec incipit: nec desinet a. igitur perpetua est a. Si velint contendere qd debet exponi modo illo. voluntarie loquentur: quaq apud eos hoc non multum videatur inconueniens: cum sepiissime propria loquantur auctoritate. Qd vero nec physice. declaratur. quia philosophus in littera vult generationes esse sempiternas: & tempus generationis esse equale tempori corruptionis. Igitur videt velle perpetuam successiuam: & cotinuum esse generationem: hoc est sempiternam. Propter hec & alia plura videt mibi qd de rigore physico dupliciter potest verificari qd perpetua siue sempiternaliter est generatio. vno modo accipiendo generationem pro accessu rerum ad perfectionem: qua rone accessum animalis e genitura ad consistentiam vsq generationem diceremus: contra vero recessum e consistentia in corruptionem diceremus corrumpti. quo in sensu perpetua & sempiternaliter est generatio: quia perpetua et sempiternaliter est accessus rerum ad perfectionem: quia vel in nostra regione sub tropico cancri: vel in illa sub tropico capricorni. accedete naqz sole: accessus fit rerum in regione nostra: recedente fit accessus illic. Sicq de corruptione diceremus. nam recedente hinc fit rerum recessus. recedente illinc: fit illic reru recessus. & sic sempiternaliter est accessus: & sempiternaliter est recessus. igitur perpetua sempiternaliter est generatio: & perpetua sempiternaliter est corruptio. Et hec de generatioe & corruptione vniuersali totius mundi. Potest etiam verificari & in generatioe particulari certe datæ rei: vt hominis & equi vel eiusmodi. vt in proxima digressionem circa textum est declaratus. Et sic de rigore physico Aristoteles intelligit. Tunc ad argumenta patet solutio. Consequenter secundo querunt vtrum solum contrarium ipsuz sit causa corruptionis. Et videtur qd non. auctoritate Aristotelis pmo auscultatioe physice. & septimo metaphysice. Materia inquit est quo res potest esse et non esse. igitur materia est per se principium corruptionis. Secundo Auerroes in libro de substantia orbis ait dimensionem esse principium corruptionis. igitur non tantum contrarium. In contrarium est

Co. c.

Co. c.

Co. c.

Sol. qre.

Co. c.

Co. c.

Co. c.

Co. c.

Co. c.

quod comunitur dicitur omne quod corrumpitur e...
Ordo qd is
p d recen-
tiorum.
Lofutatio.
p d Auic.
Egidij p d.
q d Auic.

tibilia. nam vnus infert omnia reliqua. vbi enim est
materia naturalis. ibi est r dimensio: r qualitas con-
trarius habens. nam materia que no infert illa duo:
non dicitur materia nisi equiuoce: r in rone metaphy-
fica: que est ratio potentie: r no in ratiode pbyfica: que
est ratio transmutabilis potentie. qua. v3. rone Auic-
roes pluribus in locis celestib' materia deditur eaq;
e materia costare dicens. Et de corruptiois: ac corrup-
tibilitatis causis satis. De causis eternitatis cor-
porum vel reru transigamus. recentiores simili ra-
tione tenent habere contrariu intrinsecu vel extrinse-
cum formaliter vel virtualiter esse cam corruptiois.
igit no habere rrius aliquo modo causa est eternita-
tis: quado quidem contrariorum contrarie sint cause.
Auicena vt diximus. r Egidius volunt corpora p-
tanto non corrumpi: pro quato carent contrario. Est
enim contrariu causa effectus corruptiois. causa vero
affectus corruptionis est materia: quado quide celus
est eternu r corruptibile. eternum quidem: qz ab effe-
ctu corruptionis capi no potest. cum contrariu nulla-
tenus habeat. corruptibile vero: quia ma3 habz pby-
ficam. Cleru de causis eternitatis sentiendus est
apud Auic. vt de causis corruptiois. quado quide cor-
trariu sint opposite cause. erat ipsa res affectio cor-
ruptibilis: quia h3 mam dimensionem: r rrius. erit
per idem affectione eterna: quia caret ma dimensione:
r ecotrario. erat ipsa res effectus corruptibilis qua-
tuor ipsis e causis. erit effectus eterna e carentia illo-
ru3. Dec pauca de eternitatis causis. Et de causis
pmanencie siue longeuitatis agamus. Juniores per-
manencie sex causas afferunt similitudinem partiu3.
Medij continentis conuenientiam. calidi cum hu-
mido bonam comixtionem. resistentie fortitudinem.
latitudinem coplexionis siue mixture. atq; in viuen-
tibus bonam calidi cum humido pportionez. Di-
bi autem vident generatim esse duas tm causas ab-
extrinseco autem latitudinem mixture. Quado
eniz mixtura est ampla magnz latitudinis: sub
cuius quolibet gradu potest forma in materia per-
manere: indiuidu illius diutius perdurat. Propte-
rea metalla r lapides sunt longeuoia hominib': qz
eorum mixtura amplior existit. at in viuis speciatim
esse potest tertia causa: bona. v3. proportio calidi cum
humido: hoc est temperantia ad iustitiam vt Aristo-
teles tradit in libris de longitudine r breuitate vi-
te. vbi naq; alterum illozum nimium superexcesce-
ret: vt calidus supra humidu. vel econtra. proculdu-
bio cita est dissolutio. Cause vero: quas recentiores
afferunt peccant: vel quia coincidunt: vel quia false
vel quia superfluunt. coincidunt quidem vt tertia: r
sexta. vt consideranti patet. False vero. nam multe
arbores similiares sunt multis animalib': que ta-
men vita breuioribus sunt. Superfluunt autem: quia re-
sistere contrario non causa est: sed effectus: cuius cau-
sam querimus. Dec de causis permanentie. r per co-
sequens de tota questione satis. Nam solutio argu-
mentozum constat. Secundo vtrum vita huma-
na possit perpetuari vel prolongari. Qu possit perpe-
tuari: declaratur auctoritate Aristotelis tertio topi-
corum: vbi dicit in triualis mactare patres est sacri-
ficium: quia si no. perpetuarent. Scdo ex cibo ligni
vite pot tale quale humidu restaurari. igit vita hua-
na ppetuari. Qu plongari. declarat. qz coplexio vna

De causis
eternitatis
p d recen-
tiorum.

Auicennę
r Egi. p d.

p d Auic.

De causis p-
manencie.
p d recen-
tiorum.

p d pps.

Lofutatio
recetioz.

z q d eter-
nitatis vite
bois.

Ordo qd is
p d pma.

Auerroes.

De ploga-
tione vite.
p d medico-
rum.

p d astrono-
morum.

habet vnum terminu. Sed vna complexio pot con-
uerti in aliam. igit pot plongari. Secundo medici scri-
bunt libros de retardanda senectute. igit r de plon-
ganda vita. Tertio tradunt alchimici q per quantaz
essentiaz: aurum potabile: atq; lapidem pbozum pot
bomo san' viuere: vt Arnaldus de villa noua tradit.
igit r vita plongari. In rrius est. constituit deus
terminos eius: quos nemo pterire pot. idem r Ari-
stoteles secudo de anima. Circa questionē pmo vi-
dendu de pma parte an vita hūana possit perpetua-
ri. secundo de secūda pre: an possit plongari. Qui-
dam simplr tradunt vitam humanā nō posse perpe-
tuari tribus rōnibus. pmo qz semper materia appe-
tit aliam formā. Secūdo. qz facta ac cōpleta homis
auctione: hoc est postq; venit ad status: calor nālis cō-
tinuo agit desiccandū humidū radicale. Tertio ipos-
sibile est hominē poni in aere ita temperato: quin ab
illo cōtinuo resoluat. Animaduertendu q catho-
lici r pbyfici differunt ppter cōtraria pncipia. catho-
licus quidem mortez boiem intrare ait ppter pecca-
tum. Bestic. n. mortales sunt. qz quodlibet illaz: hoc
est forma r corpus mortalia sunt. at homo aia quide
immortalis est. Corpore vero mortalis. s3 qm forma
trahit ad se corpus: humana aia fm sui naturā corp'
redderet imortale: sed ppter peccatiū mors hominē
intrauit. pbyfici vero mortem nālez aduenire aiunt
ppter calozis extinctionem: r totalis humidū resolu-
tionem. pternaturalē vero ob causas pternaturales.
Unde Auerroes. iij. metaphysicę. cōmēto. xv. miruz
est quo nō qui indiget cibo r potu: remaneat in eter-
num. Libus eniz r potus nō sunt necessarij nisi vt re-
staurant corruptum. quo modo igit remanet eternū
illud quod est innatu3 corrumpi. Amplius pbyficus
sequit cōuenientiaz sensuum. omnib' eniz sensibus
experitur omne quod nutritur tandem extingui. catho-
licus reuelationi iustit: modo reuelatū est. in sta-
tu innocentie vniuersali oēs fuisse imortales. itemq;
post resurrectionē animas resumere corpora imorta-
lia. Dis pncipys catholicus r pbyficus differūt. S3
quonia catholic' sustinet possibile: ideo rōnes factę
nullę essent. pma quidez nō: quia licet materia appe-
tit formaz semper. hoc est ppter formę imperfectio-
nem. modo anima est nobilissima formaz. igit natu-
raliter satiat capacitatem materię. Ad z diceret
q facta consistentia pot homo restaurare tale quale
ppter cibi r medij temperiez. Ex ligno enim vite hu-
midum fuisset restauratu3 tale quale ex loco paradī
si continens fuisset temperatū. Et per idem pz ad
tertuz. Aer enim paradisi fuisset simplr temperat'.
hęc de pmo. Quantū ad scdm astronomi r medi-
ci differunt etiā: quoad pncipia. Medici quidez
tm res inferiores considerantes: coplexionuz alter-
nationes affirmant. r q qui cholericus nascit potest
pblematicus effici: vel melancolicus: vel sanguine'.
Et hoc ppter vsuz cibo3: r sex rerū nō naturalium.
hoc quidem pro tanto afferunt: p quato supponunt
oem vite perdurationē effici a restauratiōe humidū.
r banc ex solis cibis sex reb' nō naturalibusq;. Astro-
nomo vero attendendo ad cam supernaturalem hoc
est ad celestes: afferunt oia hic euenire e stellis ipsis.
ppter quod hunc breuiorē esse vite: illuz longioris
aiunt. quia in huius quidez genitura: anacreticę par-
tes hoc est letalia loca citius inambulant ad appeti-
ca hoc est vitalia. In illius vero tardius. Et tunc cō-
sequenter coplexiones radicaliter permuati negāt:

p d ptbolo.

de periodo
q d 3.

p d fortico-
larum.

p d Auic.

subito. Secundo debes scire q corruptio fit per resolu-
tionem humiditatis naturalis. hęc aut resolutio fit per
minima. quorum quodlibet resoluatur subito. Et hoc se-
quitur q resolutio nō est continua: sed bene successi-
ua: successiva quidem: quia alia atq; alia in certo da-
to tempore. Nō continua vero: quia nunc vnu mini-
mum subito fit: nunc fit aliud. Et sic successiva interci-
se. Secundo sequitur q cum humidū naturale est redu-
ctum ad minimum cum quo pot stare vita: tūc est ma-
ximum tempus: quia sub hoc vel vsq; ad hoc potest:
et sub nullo maiori. Tūc nego q detur vltimū instās
temporis. Sed bene est deuenire ad minimum hu-
midum cum quo potest stare vita. et cuius dicitur. cū hoc
potest. et immediate post hoc non potest. nego hanc.
quia nunc pot et immediate post hoc cum eodem hu-
mido potest. nam resolutio nō est cōtinua: licet succes-
siva. Cōsequenter dices. applicet in hoc instanti in quo est
facta reductio ad minimum cōtrarium corrupens
illi minimo. tunc in hoc instanti applicatio est. et im-
mediate post hoc nō erit. igitur est vltimū. Res-
pondeo q p̄mū instans applicati esse est p̄mum non
esse illius humiditatis. Et sic nego q in instanti applicatio-
nis tale humidū sit. Cōsequenter dices. illa applica-
tio vel est ad ens vel ad non ens. hoc est ad minimum
illud: vel ad corruptū esse minimū. Dicendum q est
ad ens in potētia et nō ad ens actu quod est minimum
Sed bene est minimum genitū. et hoc satis. Adhuc
replicabis omnē corruptionē p̄cessit alteratio. se-
p̄to physicozū. Respondet illud esse verū vel re-
spectu diuersozū: vel respectu eiusdē. Ad tertiu
diceret Auerroes nō in quātūlibet tēpore modico
posse esse corruptionē: imo postq; res genita est: ha-
bet certum tempus sue durationis: intra qd corrup-
pi non pot. Ut si nunc exoritur socrates: nō potest im-
mediate post hoc corrumpi. Sed est dare certum mi-
nimum tēpus sub quo pot: et sub nullo maiori. Ad
argumentū diceret q potentia fortior nō potest cor-
rumpere in maiori q̄ minimū: diceret tamē fortior:
quia in equali tempore pot corrumpere duplum mi-
nimum. Sic igitur de mente Auerrois vita anima-
lis est termini nota per maximū: et per minimū.

Quoniam necesse est esse aliquod mouens:
si motus erit: quemadmodum in alijs prius
dictū est. et si semper est: oportet q aliquid
sit semper. Et si perpetuus existit: illud vnu
et immobile erit: et ingenerabile: et inua-
riabile.

Lō. cii.

Obiter et quasi extra p̄positū de motoribus celi in-
dagatur: incidit forte in hoc. q; accepit tanq; sup̄posi-
tionem celum moueri perpetuo ab vno motore per-
petuo. et quia pluribus motibus mouet et perpetuo:
etiam sup̄posuit plures esse motores: et perpetuos: p̄-
pterea labit ad hęc. potest etiā esse p̄pterea q; ac-
cipit generationē esse a motu celi: et vitas: et permanen-
tias. ne quis credat illa esse e motu tñ virtute mot:
incidit in declarandū generationē vitas: et ipsa esse a
motibus virtute motorū. Facit igitur enthymema. mo-
tus est et semper et perpetuus. igitur motor est semper et
perpetuus. hoc est ingenerabile: et intransmutabile: et
inuariabile. p̄ponit aut hoc sub forma suspensiuā
quoniam: quę tamē nō tenetur suspensiuę. Et facit tria
enthymemata. quę in vnu reducunt. Et inquit. quā
necesse est esse aliquod mouens: si motus erit. hoc est

p̄mū. et remittit se alibi. vt in septimo et octauo phys-
icorū. Et si semper est motus: op̄s q; aliquod mouēs
sit semper. hoc est scdm. et si motus perpetuus existit:
illud vnu erit et immobile: et ingenerabile: et inuari-
bile. hoc est tertiu. ex quibus pot fieri hęc hyp̄theti-
ca. si motus est: et semper: et perpetuus: erit aliquis mo-
tor: et semper: et perpetuus: hoc est ingenerabilis: imo-
bilis. et inuariabilis. quod fuit p̄mum nostrūz enth-
ymema. Animaduerte q; synches gręce latine est
continuus: tamen hic magis sonat perpetuus: p̄prie
enim perpetuum cōtinuum est.

Et si plures circulares moti sunt: plures
quidem erunt: omnes tamen ipsos ratione
aliqua necesse est esse sub vno principio.

Lō. cii.

Secundū enthymema est. si sunt plures motus cele-
stes necesse est cōtineri oēs illos motus sub vno p̄nci-
pio. Inquit. Et si plures circulares moti sunt: plures
quidem erunt et diuersi: oēs tamē ipsos tales motus
rōne aliqua: necesse est esse sub vno p̄ncipio. Ani-
maduerte q; exp̄positoꝝ nostri sic formāt enthyme-
ma. si plures sunt motus celestes: plura sunt mouen-
tia reducibilia ad vnu p̄mū tñ. Et licet sensus sit ve-
rus: nō tamē est ad seriem gręcam conueniens. Nam
verbum pasas: latine omnes: cum sit generis femini-
ni: cineses refert: id est motus: qui est gręce feminini
generis: p̄pterea cum verbo illo motus construitur.
Uterq; animaduerte q; Aristoteles per p̄ncipiū:
quod gręce est arches. pot intelligere p̄mūz motorēz
vs. deum ipsum: et p̄mūz motum. et vtroq; modo sen-
sus stare pot. si intelligat eos reduci in p̄mū motorē:
verum est: quia omnes intendunt p̄mū motorem vt
p̄mūz finem. et sic continent sub p̄mo aliqua rōne: vt
sub ratione finis. et si intelligat p̄mū motus: etiā ver-
est. quia omnes motus ceteroz orbium sunt ordina-
ti p̄pter motus diarium: vt declarat Auerroes scdo
celi pluribus locis. maxime p̄mētis. lxxi. et lxxii. et ita
continentur sub illo aliqua ratione. quia saltem s̄m
ordinez. Uerū p̄pter recētiorez: et studiosos scho-
lares (licet de hoc multa diximus in cōmentationib;
nostris. xij. libri metaphysicę) aliqua dicā ex dictis
Auerrois. xij. metaphysicę. p̄mēto. xliij. q; ceteri mo-
tus secundarij cōstituti sunt in nobilitate p̄pter sitū
eorum cum p̄mo. nam qui sunt p̄p̄tiores diario mo-
tui sunt cursu velociorez: circuitione tardioꝝ: suba-
nobilioꝝ: sublimitate p̄stabilioꝝ. Velociorez qui-
dem cursu. quia in maiori vel equali pertransēit e-
le vel maius spaciūz. Circuitione vero tardioꝝ. qz
in maiori tempore cōplent suum circuluꝝ. cum enim
velociori sunt p̄ping: velocius moueri debēt orbēz:
cum vero appetāt assimilari p̄mo. tardioꝝ circuitio-
ne paragrāt: vt per talem tarditatem magis conue-
niant cuz p̄mo mobili. vt dicit Auerroes secdo celi.
cōmento. lxxvi. nec obstant hęc. quia pot saturnus ve-
locius moueri q; luna: et tardius circuire. qz luna cir-
cuit in mense: saturnus in annis circiter. xxx. modo
potest circulus saturni excedere circuluꝝ lune maio-
ri excessu: q; anni. xxx. superant mensē. Substantia
autem sublimioꝝ: quia motor mouens motu p̄pin-
quiori ad p̄mū: est nobilioꝝ motore: qui mouet motu
remotiori a p̄mo. Sublimitate p̄stabilioꝝ: qz emi-
nentia loci facit sublimitatez. Sed hęc quomodo et
qualiter in duodecimo metaphysicę perquirant. sat
sit nunc scire q; omnes regulantur et ordinantur ali-
qua rōne per motum diarium.

Sed perpetuo existente tempore: necesse
est motum perpetuum esse: quando quidē
impossibile est tempus sine motu esse: tem-
pus enīz numerus est alicuius perpetui: qz
circularis: quemadmodum in rationibus a
principio dictis: determinatum est.

Com. ciiij.

Ponit nunc antecedēs hyp̄thetice sic: sed motus
est: et tempus et perpetuus: igitur motor est et tempus et ppe-
tuus: p̄batur positio antecedētis: qz tēpus perpetuus
est: qd est numerus motus perpetui: et nō ponit asis: s; z
probationem eius loco positionis asis: vt sermo sit
breuior: et dicit: sed perpetuo existēte tēpore: necesse ē
motus p̄petuum ēē: hoc nō est positio antecedētis: s; z
eius p̄batio: quā exponit. d. Quādo qdē ip̄sibile est
tēpus sine motu esse. Tēpus enīz numerus est alicui
perpetui: qz est nūerus motus circularis: vt. iij. phy-
sicę auscultationis determinatū est. Sic igitur p̄z tor-
sylus. Adiuerte q; particula ara gręce: latine est
ergo: vel igitur: interdū vero reddit cāz vt hic: ideo trā-
stuli illo mō. Adiuerte q; Aristoteles nouit mo-
tus diurnū: et motū obliquū: et motū obliquū diuisit
s̄m appentias: q; narrat. xij. meta. Oēs tamen ponit
concentricos. Ptolomęus vero certos. ponit dyariūz:
et obliquūz: et cum secat in excētricos: et cōcentricos: et
extrinsecos: quos narrat in li. magne p̄positionis:
motum trepidationis stellaz fixaz: quę posteroꝝ
adinuenerūt: Aristoteles nō cognouit: et Ptholomę-
us nō asserit: cum ponat auges fixas solis: sed res hęc
omittatur: licet multa de hac re dixerimus in libro de
nostraz calamitatū causis: et si deus mihi vitę longi-
tudine p̄stabit: aliq̄do disputabimus in re hac.

Nota

Utrum autem motus sit perpetuus: quia
perpetuus est mobile: vel id in quod mouet.
dico vt locum et passionem. Manifestum
itaq; illud esse: qz mobile est perpetuum: quo
modo enim passio perpetua est: nisi res cui
accidit: perpetua sit: sed si per id in quo est:
motus ipse perpetuus sit: eo mobili quod in
loco mouetur: tātūz erit. Nam magnitudi-
nem habet. Quibus autēz solūz quod circu-
lare est: perpetuum est: qz ipsum sibi ipsi p-
petuum est: quod igitur facit motus perpe-
tuum: corpus quod circulo fertur est. Huius
autē motus facit tempus perpetuum.

Com. cv.

Soluit quoniam: vtrūz motus sit perpetuus p̄p̄perpe-
tuitatē mobilis cui inest: an p̄p̄perpetuitatē termini
ad quē: vt pote p̄p̄perpetuitatē loci: vel passiois: quae
acgrit per motū. Rūdet qd p̄pter mobile: et nō p̄p̄oē
mobile: sed solū p̄p̄mobile in loco: et nō p̄pter omne
mobile in loco: sed solū p̄p̄mobile in loco circulari:
p̄pterea qz hoc solū est p̄petuū: qd facit motū perpe-
tuum: et motus celi p̄petuus: facit tps p̄petuus: et sic est
iste ordo: q; mobile p̄petuus facit motū perpetuum: et
motus facit tps. et verba patent: verū pro illis: qui vo-
lūt verba vt iacent: lego s̄ram more eozū. Adot aut
perpetuus est: vtrū subaudi sit p̄petuus ip̄so mobili:
existēte p̄petuo: hoc est p̄p̄mobile: an p̄p̄ id in qd mo-
bile mouet: vt dico p̄pter locū vel passioēz. Rūdet
manifestū itaq; qm p̄pter mobile: subaudi motus p-
petuus est. cuius cāz subscribit. d. Quo mō enī passio

perpetua est: nisi p̄p̄ rem cui accidit: p̄petua sit: q̄si di-
car. nullo mō. Si vero p̄pter id in quo: hoc solo loco
est: magnitudinē enī h; sed hęc littera potest exponi
vno mō de termino ad quē sic: si vero p̄pter id in q. i.
p̄pter terminū ad quē motus ipse dicat perpetuus: s;
id est motus p̄petuus est talis solo loco: magnitudinē
enī habz solus locus. Sed hęc exp̄positio nō sonat se-
quētibus vbis: ideo lege sic. si vero p̄pter id in quo s;
est p̄pter mobile cui inest: motus ipse sit p̄petuus: s;
id est tale mobile erit qd solo loco est motum. Et huic
sonat: qd subscribit. d. Diuis aut p̄petuus est solum
qd circulo subaudi mouet. Deinde reddit cām: qz ip̄m
sibi ipsi: hoc est per s; qd circulari est: et hīs nām ppe-
tuas: semper perpetuū est: vnde p̄tula illa oste in grę-
co reddit cām: igit corpus qd circulo fert: illud est: qd
motū p̄petuus facit: motus aut talis corporis subau-
di facit tps: et sic p̄z sensus quōnis. nra igit trāslatio nō
differt a vbis. s; ambigēs forte: qz motus est p̄petuus
etiā a motore. xij. metaph. com. xli. Hōz q; p̄ mobile
nō intelligit subm motus tatum: sed id qd per se mo-
uet a principio in eo: et sic in ip̄so mobile claudit sub-
iectum: et motorem.

Quis autem in ip̄s q̄ perpetuo vel s̄m ge-
nerationem: vel alterationem: vel quāciq;
transmutationez mutantur: videamus de-
inceps ens: et generari hoc post illud: qua-
tenus non deficient: consideratione dignū:
vtrūz aliquod erit: quod necessario erit: vel
nihil: s; cuncta p̄tingenter gnāntur.

Com. cvj.

Mouet secūda. q. vtrūz omne qd gnātur: necessa-
rio gnātur: cā quōnis est: qz quę circulo sunt: necio sit:
sed quę generant: circulo sunt: qz vnu post aliud: igit
dignū p̄sideratiōe est vtrūz quę gnāntur: necessario ge-
nerant: tāgit minoz sylli facietis quōnem. d. Quū au-
tem in his quę p̄petuo: vel s̄m gnātionem: vel altera-
tionē: vel quācumq; transmutationē mutētur: videa-
mus deinceps ens: et generari semper hoc post hoc: qua-
tenus nō deficient: hęc est minoz sylli facientis quōne:
subdit quōnem per modū cōclusionis. d. Cōsiderandū
vtrum aliq̄d erit: qd necessario erit: vel nihil: sed cun-
cta p̄tingenter fiūt. Est igitur quęstio vtrūz omne qd
gnātur p̄tingenter: an necessario fiat. Cuius adiuerte
q; verbū illud quācumq; gręce est olos: quod latine ē
oīno: quod cuz non sonet: transtuli quācumq; transmu-
tationem: quod idem est.

Quis quidem enim quaedam: patet. nā duo
sunt: et id quod motus erit: et id quod futurūz
alterum erit: p̄p̄ter hoc: qd quidem enim
verum est dicere q; erit: oportet hoc ēē ali-
quando verum q; sit: qd autem nunc verūz
est dicere: q; futurum erit: nihil p̄obibz nō
fieri: de futuro enim aliq̄s deambulaturus:
aliquando non deambulabit.

Com. cvij.

Soluit: et innuit diuisionem talem q; eozum quę fu-
tura sunt fieri: quędaz simpliciter dicūt futura fie-
ri: vt effectus: qui ē causis p̄ficiscuntur naturalib;
vt vapor et pluuia: et vapor et nubes: et cetera id gen:
quędam quę p̄ficiscunt ab agente a p̄posito: quod
dicit agens p̄pter hoc: vt incessus siue deambulatio:
quę fit ab homine p̄pter sanitatem. Eozūz vero quę
simpliciter e natura ipsa: causisq; naturalibus futura

sunt: quedam sunt proximo futura fieri. vt quādo cāe promotiue ad esse ita sunt propinquē generatiōi alii cuius: vt non possint impediri: et causē impeditiue ita remotę: vt non impediānt. Quędā sunt a remotis futura fieri: vt quando promotiue erunt remotę: impeditiue proxime. Respondet nunc Aristoteles q̄ quędam necessario erunt: vt ea quę proximo futura fieri sunt simpliciter: et non a proposito: quę vero remote: vel a proposito: nō oportet: vt omnino futura sint necessario. Ingt. Quidem enim quedam subaudi sint necessario generanda patet: et subaudi tu in gręco: nā eorū quę erunt: duo sunt: et id quod mox erit. v3. absq̄ ratione et proposito. Et id quod futurum alterum erit: propter hoc: id est propter rationem: dixit alterū: quia omne quod erit propter rationem: aliquo modo est: sed erit alterum vt ambulans: vel scribens. quod quidem verum est dicere q̄ erit: oportet hoc esse aliquid quando verum: q̄ sit: nam tale est quod de proximo est futurum fieri: vt quando sunt omnes causę promotiue proxime: et impeditiue remote. Quidem nunc verum est dicere q̄ futurum erit. vt est id quod erit propter rationem: et propositum: nihil prohibet non fieri. De futuro enim aliquis deambulaturus: etiam omnibus causis promotiuis proximo positis: aliquādo non deambulabit. Et hoc quia effectus proficiscitur a causa libera: et contingenti. Sed dubitares. nam de necessitate omne futurum erit: quia hęc est necessaria. futurum erit: quę adęquate significat futurum fore: igitur de necessitate omne futurum erit. Ambulans est futurus: igitur de necessitate ambulans erit. Respondetur q̄ ex maiori de necessario: et minori de inesse: conclusio sequitur de necessario conditionali conditione addita a parte p̄dicati: vt Alexander p̄yloponus: et Averroes declarant primo priorum. Ideo debet sic inferri conclusio q̄ de necessitate ambulans erit quatenus futurum. Replie et defensiones sunt tactę primo priorum. Animaduerte tamen q̄ de hac materia multa diximus in libro de destructio destructionū: et in libro de interpretatione: quę licet sint dicta in nostra adolescentia: nunc nō reuoco: imo addo q̄ hęc est positio principis mathematicorum. Ptholomęi in libro apotelesmaton. Et in libro centum enunciatorum. Ipse enim in hac re concedit tria verissima s̄m philosophiaz. Primum aliquod potest homini euenire: quod nec a celo: nec a natura est sibi promissum: vt submersio: et abissatio. Periere eniz sepissime omnes ciues abissatione v2bis: quibus omnib⁹ particulatim non erat a celo talis mors promissa: nec a causa aliqua sibi connata: vt ostendit Ptholomęus in proemio apotelesmaton. Secundus est q̄ multa potest homo per prudentiam auertere eorum: quę celū sibi ominatur: quādo seipsum ante aduentum illorū se preparauerit: vt sciens futuram pestem in v2bē aliquam: potest eam euitare: dato q̄ a celo et a causa naturali sibi promittatur: vt declarat Ptholomęus in libro centum enunciatorum. Tertius est q̄ seua vettura nos possum⁹ mitescere: et optima accelerare: idē Ptholomęus ibidem. Argumenta vero et obiectiones quorūdam astronomastroz: siue captiuulorum: nunc omitto: quia satis in locis dictis diximus. Sed si alias occurrerit mihi res hęc: et cuius maiori ocio: forte multa pulchriora addam.

Quoniam autem vniuersaliter iam cōtingit quedam entium: et esse et non esse: ma-

nifestum q̄ et quę generantur sic se habēt: et non ex necessitate illo modo erunt. vtruz omnia talia sint: an non: sed quaedā necessario sunt fieri.

Repetit quęstiones vel potius subdiuidit quęstionem. v3. vtruz omne generabile necessario generabitur: vel quędam non necessario generabuntur: affert causas quęstiois: q̄ generabilia sunt tot modis quot possibilis: modo arguo sic. possibile esse et non esse: contingenter erit: omne generabile est possibile esse et non esse: igitur omne generabile contingens. Respondet q̄ quędam generabilia non erunt generanda continenter: sed necessario: verba patent.

Et est veluti inesse: haec quidem impossibilia non esse. Illa vero possibilis sic et circa generationem: veluti conuersiones q̄des necesse est fieri: et nō possunt nō p̄tingere.

Exponit rationem q̄ sicut reruz hęc sunt necessarie: vt pote quę ita sunt: q̄ non possunt non esse: vt celum: et intelligentię. Alię sunt possibilis esse et nō esse: vt generabilia quędam: sic et circa generationem: quędam necessario fiunt: vt conuersiones: vt quando ex aqua generatur vapor: et ex ipso vapore: nubes: et ex hac aq̄: et cętera. Sic igitur generatio conuersiua necessaria erit: et quod est generabile conuersiue: necessario generabitur. verba patent.

An autem sicut prius necesse est fieri: si posterius sit: vt si domus est: fundamentū est. et si hoc sit: lutum etiam: sic cōtra si fundamentum est: necesse est et domum fieri. an non adhuc: nisi id ipsuz necesse sit simpliciter fieri. Nam vbi illud necesse sit: etiaz fundamentum factum: domum effici necesse erit. Sic enim erat prius se habens ad posterius: quare si illud erit: necesse est prius id gnāri.

Petit tertio. vtruz in his quę fiunt a proposito: cōuersim necesse sit fieri posterius factū: veluti factū posteriori necesse est fieri prius. Verbi causa. veluti facta domo: necesse est fieri fundamentum: ita eō factū fundamento: necesse est effici domus. Aut simpliciter potest esse quęstio. vtruz omnis generatio sit conuersiua: vt quemadmodum. ex fundamento necessario domus est: sic eōtra ex domo: fundamentum necessario erit. Respondet q̄ non vniuersaliter: sed tunc quādo id quod fit necessario fit: vt si domus esset necessario faciendā: valet eōuerso si domus est: fundamentum est: et si fundamentum est: domus est. Addit causam. d. Sic enim erat prius se habens ad posterius in generatione simpliciter necessaria. Et per hoc notat q̄ in his quę a proposito fiunt: non est conuersio: nam in eis quę fiunt a proposito: nihil simpliciter fit: sed tantum prout subiacet p̄conceptioni. At in generatione naturali: et circulari: factū posteriori fit et prius: et e contra factū priorū fit et posterius: et tu intellige vno vel pluribus modis: s̄m speciem. v3. vel in diuiduum: vt dicemus.

Quod si necesse est generari posterius: etiam prius necesse est eē: et si prius et posterius: igitur necesse erit: sed non propter illud: sed quia quod supponitur: ex necessitate erit.

Com. cxiij

Com. cxj

Com. cx

Com. cxi. Ex his inferit duo. Primum q̄ in his quę a proposito fiunt valet e priori ad posterius: et e posteriori ad prius: vt si domus est: et fundamentum: et eōtra: sed nō eodē modo: q̄ a posteriori ad prius valet simpliciter: simpliciter. n. segtur. domus ē: igitur fundamentum: at eōtra nō segtur simpliciter: sed q̄ subz ē necius. Ubi adiuerte q̄ in his quę a proposito fiunt: q̄ posteriori ad prius illatio est necia s̄m p̄ntiaz. a priori ad posterius necia s̄m p̄ntiaz necessitatem. qm̄ necessarius segtur ad quodlibz: s̄m necessitate p̄ntiaz. Et hoc sub alijs verbis Aristoteles innuit.

In quibus igitur posterius necesse est eē: in his cōuertitur: et semper priori facto: necesse est prius fieri posterius.

Com. cxij. Inferit secūdo q̄ vbi posterius segtur ad prius necessitate p̄sequēti: in his p̄uertit a posteriori ad prius necessitate p̄sequēti. Si eni ad vaporem segtur pluuia necessitate p̄sequēti: eōtra ē ad pluuiam vapor sequitur necessitate consequentię.

Si quidem igitur in infinitum procedunt ad inferius: non erit necesse quod est posterius: simpliciter fieri. Immo neq̄ ex suppositione. Semper enim alterum anterius ex necessitate erit: vt et illud necessario fiat: q̄ si infiniti nullum sit principius: neq̄ primū erit quo quicquā necessario fiat.

Com. cxij. Disputaturus Aristoteles an generatio sit p̄petua: pponit duo. Primum est. q̄ si in generandis p̄cedatur in infinitum: quod posterius sit. nec simpliciter hoc s̄m nām necessario sit: nec necessario sit ex suppositione hoc est ex p̄posito. Et hoc ingt. Si quidez igitur in infinitum procedūt ad inferius hoc est aliter post aliter: non erit necesse q̄d est posterius: simpliciter fieri. imo neq̄ ex suppositione. Adiuerte q̄ verbū cato gręce quando q̄ pro post sumit: ita vt sit sensus si generatio p̄cedit in infinitum hoc est: q̄ semp generat aliter post aliter: q̄d posterius est: nec simpliciter necio hoc est s̄m nāz: nec ex suppositione et p̄posito necio erit: syllogizat p̄clusionē sic. si posterius necio sit. prius necessario fit: vt dixim⁹. Sed in infiniti nullū est prius: igitur posterius erit nulluz: et per p̄ntis posterius nō necessario generat. Ingt. Semper eni aliter anterius ex necessitate erit: vt et illud posterius necessario fiat: et sic in gnātiōe posterioris nec-

cessario p̄gnatur prius. hęc ē maior: q̄ si infiniti nullum sit p̄ntis: neq̄ primū erit quo quicquā necio fiat. Est igitur rō. vbi nō est prius: posterius nō fit. In gnōne infinita nō est prius: igitur nec posterius. Animaduerte q̄ hoc vult hęc q̄ gnō recta nō est infinita: et tota rō est: q̄ tūc eēt necē gnāri posterius generato priori: mō prius nō dat.

Rursus etiaz neq̄ in fines habentibus: illud verum erit dicere: q̄. v3. necesse sit aliquid fieri: vt domum: quando fundamentum fit. Nam quādo fit nisi hoc semper necessario fiat: accidet semper esse: quod contingit non semper esse.

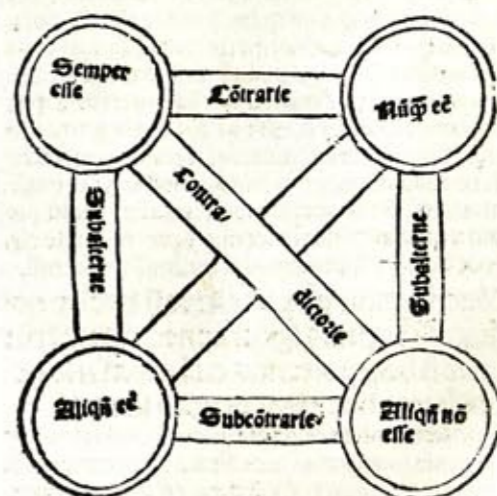
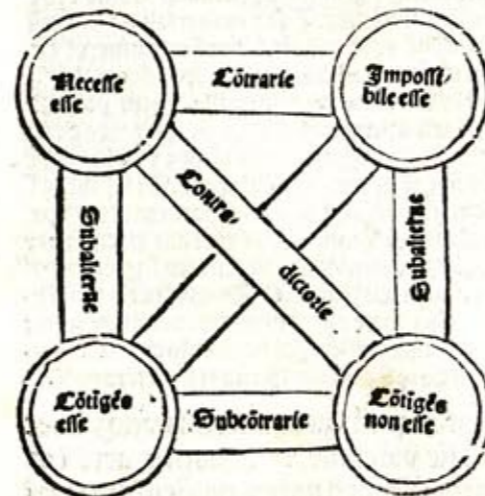
Pria suppositio fuit: si p̄cedūt gnāda i infiniti: posterius nō necio fiet. p̄pter rōnē tactam. v3. q̄ nec prius necio factū est. Scda suppositio ē: q̄ si gnātio habz fines. v3. a pte ante et a pte post: nec gnāri posterius necesse erit gnāto priori: vt gnāto fundamento generat dom⁹: deducit. q̄ si sp̄ vno genito aliud sit: tūc q̄d sp̄ ē: p̄tingit nō sp̄ eē. vt gnō q̄ ē sp̄ p̄ declarata: p̄tinget nō sp̄ eē. v3. tūc qm̄ deueniet ad vltimū. Ex his vult hęc q̄ gnātio recta nec ē finita: nec infinita: infinita nō: q̄ non b̄ret prius: finita minime: q̄ esset dare vltimum: et sic semper esse non semper esset.

Oportet autem generationes semper eē: si ex necessitate est alicuius generatio. ex necessitate enim esse: et semper simul sunt: q̄d enim est necesse esse: non potest non esse: quare si ex necessitate est: semp est: et si semper est: ex necessitate est: et si generatio itaq̄ ex necessitate sit: sempiterna gnātio alicuius erit: et si sempiterna sit: ex necessitate ē.

Remouet dub⁹: possz. n. q̄ dicere gnōnē ex necessitate eē: nō tñ sempiterna: q̄ multa sūt ex necessitate: q̄ nō sūt sempiterna: vt si dcollatio ē: necesse ē socrate iterare: nō tñ sempiternū ē Socratem iterare. Rādet q̄ necē eē est sempiternū: et syllogizat sic. q̄d nō pot non eē: ē necē eē: vt p3. q̄ negatio p̄posita facit eēle suo d̄ dicatorio. hęc. n. d̄ dicit necē eē eē: possibile ē nō eē: igitur hęc eēgualent. necesse est esse: nō possibile est non eē: et sic p3 maior: sed sempiternū est nō possibile nō eē: igitur sempiternum est necesse esse: et quę dicit: patent trāslatione sola. Animaduerte duas figuras bas.

Com. cxij

Com. cxj

Ut igitur valet aliquando esse: igitur contingens esse: et aliquando non esse: igitur contingens non esse: sic valebit semper esse: necesse est esse. Nunc esse: impossibile non esse: et sic probatur dicitur: quod necesse est equivalet ad semper esse: et sic necessarium est sempiternum. Ad argumentum ad formam dicitur quod illud est necessarium ex suppositione. Aristoteles loquitur in necessario simpliciter. Sed ambigetur primo quod deus est necesse esse: non tamen semper esse: quod non in instanti quolibet deus fuit: quod non in instanti presenti deus fuit: tamen deus fuit necesse esse. Amplius videtur quod perpetuum: et necessarium non sunt idem: quod omne quod est: dum est necesse est esse: non tamen omne quod est dum est: est perpetuum. Respondent fortiter quod necesse est semper esse debent limitari a verbo: sicut igitur hoc est de preterito. deus necesse fuit: ita illa semper deus fuit: et sic est sensus. in omni tempore vel instanti preterito deus fuit: et sic in aliis temporibus. Ad secundum ostendunt perpetuum et necessarium esse idem: quod necessarium potest dupliciter capi: scilicet et perpetuum: sed in hoc errant. Nam apud Aristoteles bene necessarium convertitur sempiternum: non tamen cum perpetuo. Nam apud Aristoteles continuum est perpetuum: quod grece est synches: et tamen non omne continuum est sempiternum.

Si igitur alicuius ex necessitate simpliciter: generatio sit: necesse est circuire atque converti: necesse est enim generationem vel fines habere: vel non: si non: vel in rectum: vel in circulo. Horum autem si quidem erit sempiterna: non in rectum esse potest: quia nequaquam est principium: neque. v. deorsum: ut si in generandis resperimus: neque sursum: si in his quae generata fuerunt: at necesse est esse principium: non finito exire esse et sempiternum: ideo necesse est ipsas circulo esse.

Ex his suppositionibus concludit intentum: quod. v. gnatio sit circularis et reuersiva: et hoc inquit. Si igitur alicuius ex necessitate simpliciter hoc est finem nam generatio sit: necesse est circuire atque converti: deditur autem: quod si generatio est alicuius necesse et simpliciter: vel fines habere: vel non: demonstrauit falsum esse eam habere fines per multas rationes. quod si non habet fines: vel in rectum: vel in circulo: horum autem dato. v. altero quod sit sempiterna: non in rectum esse potest: quod nequaquam est principium: neque. v. deorsum: ut si in generandis resperimus: neque sursum: si in his quae generata fuerunt asperimus: nullo enim modo dabitur principium: neque finis: at necesse est principium esse: et si non finitum existit tale principium: necesse est esse sempiternum: ita. v. quod aer sit infinitus principium generationis aque: et finis eiusdem. Ideo necesse est ipsas generationes circulo esse. Est igitur ratio breuis. generatio est necesse simpliciter alicuius: vel recta vel circularis: non recta: quod non daretur principium: quod oportet dari: igitur circularis. Animaduerte quod in circulari motu principium et finis incidunt in idem: et propterea in solo circulo potest dari principium infinitum: quod appellatur sempiternum.

Conuertere igitur necesse est: ut si hoc ex necessitate sit: et prius igitur ex necessitate erit: etiam et si hoc: posterius etiam necessario generabitur: atque hoc utique perpetuo semper.

Ex predictis inferunt duo: primum in generatione ex priori sequitur posterius necessitate sequentis: et est. ut si pluuia est: oportet esse vapores: et si vapores: oportet esse nubes: et si nubes oportet esse pluuia: et si pluuia est: necesse est esse vapores: et hoc perpetuo esse.

et esse nubes: et si nubes oportet esse pluuia: et si pluuia est: necesse est esse vapores: et hoc perpetuo esse.

Neque enim hoc per duo aut plura refert dicere.

Remouet dubium: quod si ex priori sequitur necessario posterius: et contra: sit immediate: vel pluribus medijs. Respondet quod hoc reuersio sit: vel per plura vel duo media: et non refert quantum ad rationem reuersionis.

In motu igitur et generatione circularibus: est id quod necesse esse simpliciter: et si circulo: necesse est unumquodque fieri: et factum fuisse: et si necesse est: horum gnatio circulo erit.

Secundum quod inferunt: quod necesse generari et circulo generari conuertuntur. Et hoc inquit. In motu igitur et generatione circularibus: est id quod necesse est simpliciter esse: et si circulo: subaudi: aliquid sit: necesse est unumquodque fieri et factum fuisse infinitis saltem in specie: ut dicemus: et si necesse est. subaudi: unumquodque fieri: horum gnatio circulo erit: et sic necessaria gnatio: et circularis generatio conuertuntur: et necesse aliquid generari: et circulo generari similiter conuertuntur.

Haec utique rationabiliter quidem sunt: quoniam sempiternus etiam aliter apparet circulo motus. v. ille qui est coeli: sunt enim haec et erunt ex necessitate: quaecumque ipso motu sunt: et quaecumque propter ipsum.

Confirmat haec per rationem assignatam iam: dicitur est enim quod motus coeli est sempiternus: et quod sit causa generationis: igitur et gnatio sempiterna erit: nam haec fiunt ab illo motu veluti a causa effectrice: et propter illud tantum propter finem primum. Arguitur igitur sic. procedens ab agente et fine eternis est eternum. generatio a fine et agente eterno: ut a motu coeli: igitur eterna: quae dicitur patent.

Quod si quod circulariter mouetur: semper aliquid moueat: necesse est et horum circularium esse motum: ut superiori ratione existente: sol sic circulo existit: at quia horum ita sunt: propter hoc circulo fiunt atque iterum fiunt. bis vero ita genitis: iterum generabuntur quae ab illis.

Remouet. quod tacitam: nam non videtur sequi. est motus coeli perpetuus: igitur generatio perpetua: quod motus coeli est causa rerum vniuersalis: non a causa vniuersali ad effectum particulares non valet argumentum: nisi negatiue: ut declaratum est primo posteriorum. Respondet quod licet sit causa vniuersalis et remota: tamen ex illa sequitur propositum: et deditur a primo ad vltimum. ut Averroes deditur hoc modo: si celum perpetuo mouetur: oportet ut sol in orbe declinanti moueatur perpetuo et circulariter. Si sol mouetur perpetuo circulariter: oportet ut anni tempora currant perpetuo circulariter: et si anni tempora currunt circulariter perpetuo: oportet ut elementa: et res generentur perpetuo circulariter. Quae dicitur patent. Animaduerte tamen quod in greco codice forte est diminutio: et debet dicere: ut superiori ratione existente: sol sic circulo existit: sol circulo existit horum est anni tempora ita erunt: cetera patent.

Propter quid igitur interdum utique haec quidem sic videntur. v. aquam et aerem circulo facta esse: ut si nubes quidem erit: oportet

Co. cxvii.

Co. cxix.

Co. cxx.

Co. cxxi.

pluere: et si pluit: oportet nubem esse. Homines vero et animalia in seipsum non reflectuntur: ut iterum generetur idem. Non enim necesse est si pater generatus est: te generari: sed si tu genitus es: illum. In rectum itaque videtur haec generatio.

Co. cxxii.

Dubitat Aristoteles. utrum omnis gnatio perpetua sit circularis: et videtur quod non: quod gnatio hominis ex homine est perpetua: non tamen circularis. Nam tu es ex patre: non autem pater ex te. Inquit. Propter quid igitur interdum utique haec quidem sic videntur fieri circulo. v. aquam et aerem circulo facta esse: ut si nubes quidem erit: oportet pluere: et si pluit: oportet nubes esse. Homines vero et animalia in seipsum non reflectuntur: quod subscribitur: patet. Et sic videtur gnatio hominis ex homine sit perpetua: et non circularis: et ita non omnis gnatio perpetua est circularis.

Principium autem huius considerationis tale est: utrum. v. omnia similiter reuertantur: an non: sed haec quidem numero redeunt: illa vero specie tantum. Ea quidem enim quorum substantia incorruptibilis mora est: patet quod et ipsa eadem numero erunt. Abotus enim mobile ipsius secretatur: ea vero quorum non: sed corruptibilis: necesse est specie redire: non autem numero. Ideo aqua ex aere: et aer ex aqua: specie idem erit: non numero:

at si eadem numero: non tamen ea quorum substantia sit talis existens: qualia sunt possibilia non esse.

Co. cxxii.

Ad solutionem questionis praedictae: ait esse necessarium scire solutionem huius questionis. utrum. v. idem numero possit reuerti. Respondet quod non: verum eorum quae redeunt sunt in duplici differentia: quaedam eterna: ut stelle: quaedam corruptibilia: ut elementa et boves et animalia: vult tunc quod stelle oriuntur et occidunt: et eodem numero exoriuntur: quod isti ortus et occasus sunt in motu: non sunt substantia: nam substantia eterna est: corruptibilia vero: ut elata: et animalia redeunt eadem sunt species. Propterea adicit. at si eadem numero aliqua redeunt: non tamen ea quorum substantia sit existens talis: qualia sunt possibilia non esse: id est non redeunt ea quae sunt substantia corruptibilia sunt: quae dicitur possibilia non esse: cetera verba patent. Sed circa finem huius libri plures occurrunt rationes: quas ob negotiorum multitudinem in aliud tempus differo. Et sic de generatione et corruptione finis ad laudem dei intactae virginis. Neapol. xxvi. Octobris. M. D. V.

Imprimis Venetis mandato sumptibusque heredum Nobilis viri domini Octauiani Scoti civis Modoceniensis. Anno. v. saluberrimi partus virginis. Sexto supra millesimo sexagesimo centesimo. Per Bonetum Locatellum psbyterum Bergomensis. pridie kalendas Octobris.

Registrum.

Table with 2 columns: A and F. A: Aristotelis de Eubici sint vel ne. vy. materia est B tus diuidua: C Animaduerte eadez rone. In secunda C Moderat bit. veruz no nibus: vt cifica: per qua D mentem alteratione vel uere videtur omnibus E De mixtura: propositam patitur a simili: dum. frige fieri F totu humidu videtur mibi C Ad rationes vt tñ sensu G secum: graue in pfundo satis est. vt C Dec regula H ria remanet sic loquit. est: et vbi dicitur I ex illis et tot elemeta: guitur contra K equales: tamen corumpetur: habet vnum

Finis.

Dubones

Co. cxvi.

Co. cxvii.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

[Small handwritten or printed mark]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

